De Noordstar. Jaargang 3

bron
De Noordstar. Jaargang 3. Z.n., Antwerpen 1842

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_noo007184201_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

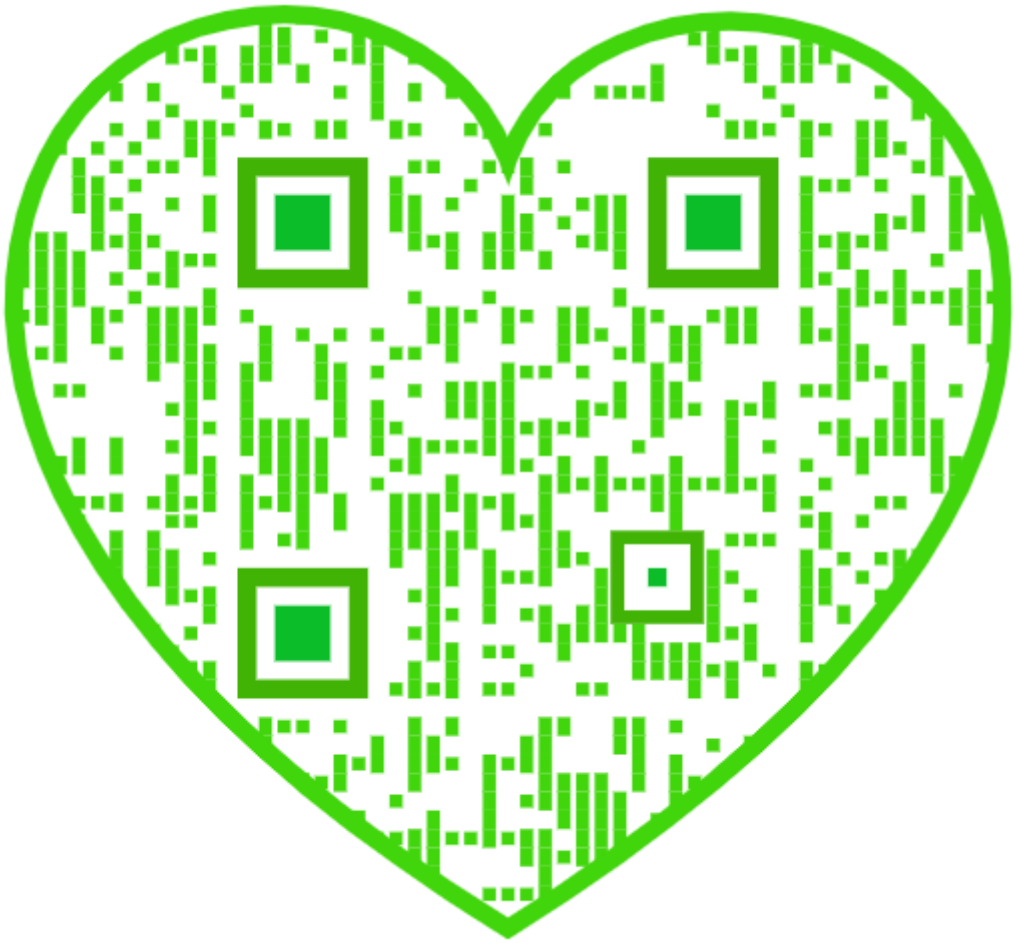

[1842/I]

[Redactioneel]

Wederom heeft onze vaderlandsche Letterkunde eenen grooten stap gedaen; wederom heeft de Moedertael veel gewonnen. Reeds lang vroeg het land, reeds lang haekten de vlaemsche schryvers om tot eene eenparigheid van spelling te komen en daer door den mond te stoppen aen diegenen welke, door die schynbare letterverdeeldheid, den blaem op onze vaderlandsche pogingen trachten te werpen. Een algemeen Congres heeft de tael- en spellingpunten beslist en de 23 September mag als een dag van groote gebeurtenis in de vlaemsche jaerboeken opgeteekend worden. Ja, die dag is voor onze geliefde moedertael een zegeryke dag geweest. De verschillende gevoelens der taelkundigen hebben zich vry en onbewimpeld kunnen uiten; ieder heeft gezegd wat hem op het hart lag, ieder heeft het zyne ter beoordeeling toegebragt, en de eenparigheid, de lang gewenschte eenparigheid is geboren. Die eenparigheid is onvergankelyk en de pogingen van eenige onwetenden, welke denken dat de vlaemsche tael slechts met de uitgaef van de spraekkunst van *Des Roches* begonnen is, zullen niets tegen haer vermogen.

Aen u dan, vlaemsche schryvers, aen u, jeugdige letterkundigen, is de taek opgelegd, onze moedertael te doen voortstappen, het volk te onderrigten, het het schoon zyner sprake doen te kennen, en de vaderlandsche letterkunde te doen zegevieren. De tyd van twisten en letterziftery is henen, de grondslagen der spelling zyn vastgelegd en het vlaemsche publiek wacht slechts letterkundige gewrochten om zynen opkomenden leeslust te voldoen.

Edoch, alle worsteling is nog niet doorgestreden. De letterkunde bestaet niet alleen uit spelling en spraekkundige woordvoeging: er is nog een ander gedeelte en dit is wel het byzonderste. Wy willen spreken van het kenmerk der tael, van dit gene dat hare natuer daerstelt; van ditgene dat doet zien dat hetgene wy schryven, vlaemsch is en met den aerd des volks waervoor wy schryven, overeenstemt. Zonder te spreken van die letterkundigen welke, door het te veel fransch lezen, bedorven, slechts in hunne gewrochten fransche volzinnen in vlaemsche woorden overbrengen, zullen wy alleen gewagen van die welke, de hollandsche letterkunde alleen betrachtende, denken het hooge punt, het *nec plus ultra* bereikt te hebben, wanneer zy eenen volzin in den aert van Bilderdyk gewrongen, op het papier kunnen neêrzetten.

Bilderdyk is een groot man en dit kan of wil niemand loochenen; of echter zyne schryfwyze goed is, zal de toekomst aen de Hollanderen nog moeten leeren; en wat ons betreft, staet het vast dat zy met ons hedendaegsch karakter niet overeenstemt. Te lang zyn wy van de hollanders afgescheiden geweest om in eens op den zelfden rang met hen in de letterkunde te kunnen optreden. De begrippen onzes volkstams alleen moeten ons ten leiddraed verstrekken, en die mogen wy, op straf van onverstaen te blyven niet te buiten treden.

Dat onze vlaemsche letterkundigen dan slechts hun eigen gevoel, hun eigen volk te rade gaen; dat zy by geene vreemden gaen zoeken wat hun eigen land alleen geven kan; want dan zullen zy slechts näapers worden en gevaer loopen van door den vreemde met regt als navolgers miskend te worden en voor den eigen landaerd onbegrepen te blyven. Men herrinnere zich hetgene de heer Hoffman von Fallersleben Vlaemsch België toezong.

> Suche nicht das Heil im Westen!
> In der Fremde wohnt kein Glück. -
> Suchst du deines Glückes Festen,
> Kehre in dich selbst zurück!

DE BESTIERDER **P.F. VAN KERCHOVEN.**

Lodewyk en Maria.

I.

In eene tamelyk fraeije wooning by de Veemarkt te Antwerpen, zaten drie persoonen rond eene tafel en schenen in diepe gepeinzen verzonken. Echter kon men op ieders gelaet eene verschillende uitdrukking lezen, en ligt bemerken dat er ook in hun hart verschillende gedachten en gewaerwordingen moesten woelen. Eene oude vrouw, welke de moeder scheen te zyn, bespeurde nauwkeuriglyk eenen jongen man die aen het overeinde der tafel zat; en bragt somtyds de oogen op hare dochter, en dan scheen heur blik iets te zeggen, dat slechts voor haer getween verstaenbaer was. De jongeling met het hoofd in de handen, scheen in weemoedige gedachten verzonken. By poozen sloeg hy zyne bruine oogen op en staerde dan onveranderlyk op het zelfde voorwerp. Dan weder draeide hy zyne styve blikken weg; zyne lippen sloten zich nydig toe en eene ligte stuiptrekking beliep zyn schoon aengezigt.

‘Lodewyk,’ zegde eene zachte stem, ‘waer denkt gy weêr aen, ongelukkige broeder?’

De jongeling rigtte het hoofd op, bezag de maegd met aendoening en bespeurde dat twee tranen bereid waren des meisjes oogen te ontspringen. Hy greep hare hand en dezelve met minzaemheid drukkende:

‘Myne lieve zuster,’ zegde hy, ‘ween niet, ik bid u; dat uwe droefheid de myne niet vergroote. Myn lot is reeds bitter en zwaer genoeg: ach! het ligt my als een looden juk op het hart en perst my zoo hevig!’

‘En waerom ons dan’ hernam het meisje ‘uw ongeluk niet kenbaer maken? Wy zouden het met u deelen; en het is een zoo zoete troost, geloof my, eens anders medelyden te bezitten en vertroostende woorden uit den mond van die ons beminnen, te hooren.’

‘Myn ongeluk is te groot, ô zuster. Deszelfs uitleg zou u slechts bedroeven en my weinigen troost toebrengen. Er zyn ongelukken welke men alleen moet dragen, omdat niemand dan de lyder alleen dezelve kan bevatten. Zulkdanig zyn de myne, zuster.’

De jongeling herviel in zyne droefgeestigheid en bleef sprakeloos.

Eensklaps sloeg het twee ure des namiddags op den bygelegen kerktoren.

Lodewyk stond in haest op, nam zynen breeden hoed van den wand, schikte zyne bruine hairlokken, sloeg zich in zynen mantel, en stapte angstvallig de deur uit.

Lodewyk had zynen vader verloren voor dat hy nog bekwaem was zoo groot een verlies te begrypen. Hy was pas twee jaer oud toen die schrikkelyke slag zyne ontroostbare moeder getroffen had. De edelmoedige vrouw had gewis onder het gewigt van zoo groote ramp bezweken, indien het gezigt harer twee teêrgeliefde kin-

deren, haer niet tot moed had opgewekt, haer getoond had dat haer leven hun toegewyd moest zyn, en het haer dus eene heilige pligt was hetzelve niet te verkorten. Lodewyk beminde ze teêrhartiglyk en meer dan eens hadden zyne kinderlyke liefkozingen haer den moed weder in de ziel geroepen. De zuiverste liefde verknochte hem insgelyks aen zyne zuster.

Lodewyk was een dier jongelingen die zoo niet als anderen gevormd schynen. By hem waren de hartstogten heviger; hy zag meer, hy voelde meer dan andere menschen; zyn geest was hoogmoedig en edel en in alle zyne ondernemingen ging hy meer het gevoel dan wel de styve rede te rade. Nog jong had hy reeds den brand zyner ziel gevoeld en begreep dan ook dat zyn geest voedsel noodig had en dat hy denzelven stof moest byzetten om zich te kunnen verzaden. Dan reeds verstond hy dat het gewoone, kalme leven voor hem niet geschikt was en dat hy een ander pad moest uitkiezen om zyne tooverdroomen te kunnen liefkozen. De jongeling gaf zich zonder achterdocht aen zyne gevoelens over en schiep zich de schoonste hersenschimmen welke bekwaem zyn eene dichterlyke ziel te bekoren. Ach! hoe lieflyk ging zyn leven dan door! Even als een zyden draed zachtjes door de handen heen slibbert, zoo ook, schoven 's jongelings dagen voort. Ja, hy was gelukkig; want in den geest zag hy reeds alle zyne tooverdroomen verwezenlykt. Zulkdanige geestgesteltenis had den jongeling natuerlyk tot de kunst getrokken, en Lodewyk die nu den middel gevonden had om zynen geest te voldoen, was weldra een uitstekend kunstschilder geworden. De eerbied welken hem zyne stadgenoten toedroegen,

streelde wel lieflyk zyn gevoelvol hart; doch had hem nooit hoogmoed kunnen inblazen: zyne ziel was te zuiver en te groot om zulke lage gevoelens te kunnen besluiten.

De groote naem welken hy zich door zyne kundigheden verworven had, was oorzaek dat Lodewyk in alle groote gezelschappen toegelaten werd. Men voelde zich gevleid in 's kunstenaers tegenwoordigheid te zyn en men achtte het zich tot eene eer met hem zoo vrylyk te kunnen handelen. Onder andere was hy in nauw verband met eene der edelste familiën der stad. Mynheer Van Grimme was den jongeling zeer toegedaen en had hem als eene gunst verzocht Maria, zyne dochter, in de schilderkunst te willen onderrigten.

Lodewyk had deze vraeg met eene innige blydschap toegestaen; want het hart van den jongling was voor 's meisjes schoonheid niet ongevoelig gebleven. Echter durfde hy in den eersten deze liefde aen zich zelven niet bekennen en hy trachtte zich te doen gelooven dat het slechts eene treffende bewondering van 's meisjes bevalligheid was, welke hem in den boezem woelde. Maer wanneer hy zich dagelyks met Maria bevond, en dat, wen hy 's meisjes hand bestuerde om haer de gebreken te doen verbeteren, hy hare warme boezemhygingen gevoelde, dat de bruine hairlokken der maegd hem zwierend het voorhoofd raekten, dat hy hare hand in de zyne voelde!... ô! dan beliep eene huivering zyn gansch lichaem; dan brandden hem de oogen in het hoofd en hy bleef als roerloos staen. En zoo het meisje dan hare blikken op hem stuerde, kwam hem de blos op de wangen en hy scheen als beschaemd over zyne ont-

roering. Dan verstond de jongeling dat zyne ziel geraekt was, dat de liefde hem het hart benauwde en dat de keus zyns harte bestemd was. Maer dan ook zag hy de hinderpalen die zich tegen hem verzetteden; dan zag hy welke stryd hem bereid was, welke folteringen zyne ziel te verwachten had; en de toekomst scheen hem verschrikkelyk. Van dan af verging zyne gulle blydschap. Hy schuwde de wereld en eene gedurige mymering hield hem als gekerkerd. Eerst had hy zich gansch tot de studiën gewend en voelde dan een weinig verligting in zyne smart; doch eindelyk werd hem hetzelve walgachtig en die laetste troost werd hem insgelyks onttrokken. Niets kon hem meer eenig vermaek verschaffen: noch de tederheid zyner moeder, noch de liefde zyner zuster, niets was bekwaem hem van zyne donkere gedachten aftetrekken. Dagelyks zag men den ongelukkigen jongeling meer en meer kwynend worden.

Wel honderdmael had hy bereid geweest, hopende zyne liefde uittedooven, aen Mynheer Van Grimme te verklaren dat het hem onmogelyk was de onderrigtingen zyner dochter te vervoorderen; doch, zoo hy dacht dat hem dan de middel om Maria te zien byna ontnomen was, stiet hy weldra dit gedacht weg; en zoo bleef de ongelukkige zich altyd dieper en dieper in het lyden stooten. Somtyds kwam eene zalige hoop hem streelen en deed hem gelooven dat het meisje hem niet met onverschilligheid zag; dan weder voelde hy de wanhoop hem den boezem verscheuren, en hy stelde zich Maria voor, zyne min voor smaed aennemende, hem met verachting van haer stootende en grimlachend op het verhael zyner liefdesmarten. ô Dit gedacht ontstak eenen

hevigen brand in zyne borst; dan voelde hy het bloed in zyne aders koken en zyn hoofd als brandend worden. Hoe menigmael met deze droeve gepeinzen gefolterd, verliet hy des nachts zyn ruststede niet en liep hy als zinneloos zyn vertrek rond.

Ligt is het te bevatten welke pyn het was voor het teder hart eener moeder van dus haren geliefden zoon te zien kwynen en niets tot de verzachting zyns verborgen ongeluks te kunnen bybrengen. De droefheid van Lodewyks zuster was ook niet min hevig; want niets op aerde was haer aengenamer en kostbaerder dan het geluk en de liefde haers broeders. En nu dacht zy door hem verstooten te zyn, mits hy haer zyne smart verborgen hield.

Ook, wanneer de jongling uit het huis stapte, waren beide vrouwen aen de knellendste zielsfolteringen overgeleverd en bittere tranen berolden beider wangen.

II.

Na eenen tyd de Antwerpsche straten doorkruist te hebben, bevond zich Lodewyk voor een prachtig gebouw. Eenige oogenblikken later deed hy met kloppend hart de deur eener prachtige zael open.

‘Welkom, heer Lodewyk,’ riep eene zachte stem welke de jongeling tot in het diepste der ziel gevoelde, ‘dit is niet fraei van my zoo lang te laten wachten.’

‘Verschoon my, jonkvrouw,’ antwoordde de jongeling, ‘het uer heeft my verrast, en....’

‘Zie, meester’ viel hem het meisje in de reden, ‘of ik niet wel gewerkt heb?’ En zy bragt den jongeling voor een tafereel.

Lodewyk voelde zich inniglyk ontroerd en in stede van op het schildery acht te geven, hield hy zyne styve blikken op het meisje gevestigd. Maria merkte het op en een grimlach van vergenoeging beliep hare wezenstrekken. Nu werd Lodewyk nog meer ontzet, en door de sterkte zyner liefde overwonnen, sloeg hy zyne armen om het tedere meisje en hield haer in verrukking tegen zyne borst geklemd. ‘Maria!’ zuchtte hy ‘myn engel! neen! ik kan niet meer leven zonder u myne liefde te ontdekken, zonder u te zeggen dat ik u bemin, dat gy myn hoogste goed op aerde zyt! dat een blik van u my meer waerd is dan alle de eer en hoogachting der wereld; dat ik dag en nacht aen u denk, dat ik u bemin ô Maria, dat ik u aenbid....’

Nu liet hy de maget los, en zich voor hare voeten werpende:

‘Vergeef het my, ô Maria,’ riep hy uit ‘vergeef my de vermetelheid u te hebben durven beminnen, ach! vergeving!... Alles heb ik gedaen, Maria, om my tegen die liefde te verzetten; doch te vergeefs; ik heb dezelve uit mynen geest niet kunnen verbannen: en ik heb het u moeten zeggen... Spreek, ô Maria, spreek, ik wacht hier aen uwe voeten myne veroordeeling of wel myne zaligheid!....’

‘Spot gy, Lodewyk?’ vroeg het meisje grimlachend.

‘Spotten!’ herhaelde de jongeling, en eene huive-

ring deed alle zyne ledematen trillen. ‘Spotten?’ hernam hy nogmaels.

‘Ja, spotten, jonker?’ zei het meisje, op eenen toon en met eene uitdrukking welke den onbezonnen hoogmoed in zyne gansche uitgestrektheid te kennen gaven. ‘Of wilt gy my hoonen?’ voegde zy er met nog meer nadruk by.

Lodewyk rigtte zich op, bleek als een doode: ‘hoonen! jonkvrouw... Ja! hoonen.. zoo myne liefde u dusdanig toeschynt! Gave God dat het spot ware, dan zou myne min my zoo lang tot foltering niet gestrekt hebben en my nu den dood niet aenbieden....’

‘Mynheer, men sterft van geene liefde. Die kwalen zyn ligt te genezen. Wat meer is, Lodewyk, zoo er u eenige dwaze hoop mogt overblyven om my tot zulke lage gevoelens te doen overgaen, zult gy weldra van dezelve verlost zyn; mits myn edele vader besloten heeft my in het kort te huwelyken met eenen man die ook in adeldom voor my niet te wyken heeft.’

Lodewyk begreep het gezegde en was als verpletterd. Daer stond nu Maria welke hy zich altyd als een engel had afgemaeld; daer stond zy en zy verachtte hem, zy nam zyne liefde tot smaed aen, en spotte met zyne smart. ô Toen zag de ongelukkige jongeling dat Maria zoo als de meeste der vrouwen gevormd was; toen zag hy dat de hoogmoed des adeldoms, die haer van jongs af was ingeboezemd, hare ziel bedorven had. Ja! hy verstond den verachtenden blik welken zy hem toestuerde; hy zag, de ongelukkige jongeling, hoe koud en ongevoelig heur hart was.... En nogtans hy beminde ze nog. Ja, hy voelde zyn boezem voor haer nog branden en zag

klaer dat zyne liefde onveranderlyk gevestigd was. Doch het werd hem onmogelyk nog langer de tegenwoordigheid van Maria uittestaen en hy liep schaemrood en als zinneloos de zael uit.

III.

‘**A**lfried, het schynt dat gy het grootst genoegen vindt in my zoo dikwils mogelyk te bedroeven?’

‘Gy bedriegt u, Mevrouwe.’

‘Mynheer, ik bid u den spot by den hoon niet te voegen: myn lot is reeds bitter genoeg.’

‘Maria, gy wordt waerlyk onverdraeglyk! gy eischt te veel, Mevrouw. Zoo ik aen uwe begeerte wilde voldoen, zou ik den ganschen dag met u in gesprek moeten doorbrengen en u gedurig tot gezelschap dienen. De man is de slaef der vrouw niet, Maria; zyn staet is waerdiger en er zyn hem andere bezigheden toegeschikt.’

‘Uwe reden zyn ongegrond, Mynheer, en het is niet dan te klaer dat gy Maria reeds lang moede zyt. ô Ja, ik zie het niet dan te goed en versta uwe gansche gesteltenis. Luister, Alfried, ik zal u dezelve ontvouwen. Toen gy my voor het eerste mael gezien hebt, is er u een gedacht in den geest gevallen, en dit was dees: Mynheer Van Grimme is edel, is ryk, weduwnaer en heeft eene eenige dochter. Ik ben edel en heb noodig myne zaken te herstellen... Dit alles zou een huwelyk kunnen effenen... En van dun af zocht gy de gunst

myns vaders te winnen en gy hebt er niet dan te goed in gelukt. Jong, als ik was, en zonder kennis der menschen, dacht ik niet eens om den wil myns vaders tegentegaen. Hy was ook bedrogen; want anders zou hy myn ongeluk niet bewerkt hebben. Helaes! ik voelde my gevleid en verheugd, welhaest in den echt te kunnen treden! Toen was ik nog een kind, Alfried: uwe vleijende woorden voltooiden het begonnen werk. Onoozele als ik was, ik dacht dat de liefde eene gemeene zaek was; maer ach! ik kende de liefde niet... De eerste tyd ons huwelyks ging ras voorby en alles scheen my toetelachen. Gy waert nog dezelfde als voor onze vereeniging; maer sedert de dood mynen vader uit het leven rukte, is alles veranderd. Dan was uw doel bereikt; gy moest geene gemaekte wezenstrekken meer aentoonen; gy moest uwe inborst niet meer bedekken en gy rukte het masker af en gy toondet u in uwen natuerlyken stand. Ja, Mynheer, dan heb ik verstaen dat de baetzucht uw eenige geleider was geweest en dat uwe liefde eene mommery, eene schynheilige liefde was. Neen Alfried, nooit hebt gy my bemind! nooit heeft uw hart iets voor my gevoeld!...'

Maria kon niet verder spreken. Zy voelde haer hart als overweldigd; hare oogen schenen brandend; want tranen wilden aen dezelve niet ontspringen. Een zucht alleen ontsnapte aen heuren hygenden boezem.

Alfried had gedwee en zonder het minste teeken van grammoedigheid Maria tot het einde toe aenhoord. Wanneer hy zag dat zy ophield te spreken, zegde hy op eenen grimlachenden toon:

'Waerlyk, gy zyt eene goede opmerkster, Maria.'

en zonder eenige antwoord te verwachten, trok hy de zael uit en liet de ongelukkige vrouw aen hare hartscheurende droefheid over.

Maria zag hem stilzwygend vertrekken en nu ontstroomden tranen van weedom en woede aen haer verpletterd hart. Nu zag zy alle de afgrysselykheid van de handelwyze haers mans; nu voelde zy al het bitter harer gesteltenis. Eenen geruimen tyd bleef zy roerloos zitten. Hare wezenstrekken schenen iets groots te beduiden en men zag klaer dat zy haer sterk met een gedacht ophield. Doch eensklaps stond zy op uit haren zetel en stapte haestig langs de zael. Men kon gemakkelyk zien dat dit gedacht haer pynigde en dat zy hetzelve poogde te verwerpen. ‘ô God!’ riep zy uit ‘heb toch medelyden met eene ongelukkige, verwyder, bid ik u, deze schuldige gedachten! Geef dat ik onschuldig blyve, ô God; verjaeg die droomen myner inbeelding en verleen my sterkte om myzelve te overwinnen.’

Maria bevond zich voor hare knielbank en zy liet er zich moedeloos op neêrzakken. Zy voegde hare handen te samen en bad. Doch zy was te sterk afgemat om te kunnen bidden. Hare inbeelding, door zoo zware schokken als ontzet, begon haer allerhande voorwerpen voor oogen te brengen. Het scheen haer soms dat Lodewyks beeldtenis voor haer stond en dat hy haer minlyk aenschouwde. De jongeling scheen weemoedig en zyne wangen waren als door bittere tranen bevochtigd. Een zoet licht omstraelde zyn gansch lichaem en scheen hem als een luchtweefsel te omvangen. Zyne blikken waren op Maria gevestigd, hy reikte zyne armen tot haer en het woord: Maria, scheen zynen mond te ontvallen. Dit

ingebeeld woord had eene verschrikkelyke kracht op de jonge vrouw. Zy liet eenen schreeuw en stond in eens van de knielbank regt. Haer hoofd was duizelig en brandend, en zy had de grootste moeite om hare gedachten te bevredigen en uit die soort van droom te ontwaken. Op het gerucht kwam Theresa, hare dienstmaegd, toegevlogen en vroeg met innige aendoening en medelyden wat er geschied was. 'Niets, myne lieve Theresa,' antwoordde de vrouw 'ik ga my ter rust begeven.'

Om den waren toestand van Maria te verstaen, zyn er eenige uitleggingen noodig. Maria had de inborst heurs echtgenoots leeren kennen en met die kennis was hare liefde verdwenen, en eene zware blinddoek werd haer van voor het gezigt weggenomen. Nu herdacht zy haer geheel leven, en hoe gelukkig zy voor het huwelyk was. Nu dacht zy ook aen de liefde van Lodewyk en hoe zy door hare opgeblazene gevoelens van edeldom, den jongeling versmaed en veracht had. ô By dit gedacht bekleurde het schaemrood heure wangen; want Maria had geene slechte inborst. Nu herriep zy de warme liefdeblikken welke Lodewyk haer toestuerde, de schoone uitdrukking zyner wezenstrekken, de bevreesdheid welke de jongeling by hare tegenwoordigheid betoonde. Dit alles, ja, herinnerde zy zich en zy verstond nu dat Lodewyks liefde eene opregte liefde was. Het gedacht van den jongeling begon haer allengs meer en meer eigen te worden en weldra had zy er om zoo te zeggen hare eenigste bezigheid van gemaekt. Gedurig zag zy den jongeling voor hare oogen en dan verweet zy zich hare dwaesheid. ô Wat had zy nu niet gegeven

om Lodewyk te kunnen zien, hem te hooren spreken, hem vergeving over hare dwaze verachting te vragen! Doch, wanneer zy dacht dat hare pligt haer verbood van aen Lodewyk te denken, ach! dan bekroop eene huivering hare ziel; dan zag zy de grootheid haers ongeluks; dan vielen haer de ketens zoo zwaer; dan wenschte zy nooit geboren te zyn; dan voelde zy eenen verslindenden stryd in haer en het leven scheen haer ondraeglyk.

Terwyl Maria dezen naren zielestryd onderging, terwyl hare liefde tegen hare heilige pligten kampte en dat zy zich door die gedachten alleen als eene schuldige vrouw aenzag, was Alfried bezig met zich lustig te vermaken en dacht niet eens aen de ongelukkige Maria.

Rond eene tafel met ledige wynbokalen bedekt, zat een aental jonkers schaterend te lachen. Zeker moest er hun een kluchtig verhael gedaen geworden zyn, dat bekwaem was om zoo ieders lachgeest te verwekken.

‘En hoe is het verder gegaen?’ vroeg een der jonkers.

‘Ik heb het meisje laten loopen’ was het onverschillig antwoord.

‘Gy Alfried!’ riep een andere, ‘gy zyt ook geen nieuweling in dien aerd van zaken. Kom, verhael ons ook een uwer kluchtige liefdetrekken? Hoe staen uwe zaken met de kleine Mathilda? Ah! en de blonde Liza? Vertel, toe! Alfried! stil, heeren.’

Een grimlach van vergenoegen en verwaendheid beliep de wezenstrekken van Alfried en men begreep ligt het innig vermaek dat hy gevoelde met zich als een held in zoo vrome daden beroemd te zien. Hy was reeds bereid het gevraegde verhael aentevangen, toen er op

eens een nieuwe medemakker binnen trad. Allen verwellekomden den nieuwgekomen vriend. Deze beantwoorde op het beste aen het vrolyk onthael en op een oogenblik vlogen de wynbekers op nieuw de tafel rond.

De laetstgekomene bemerkte weldra onzen Alfried en hy ging zich by hem voegen. Beide drukten elkaer de hand met den grootsten blyk van vriendschap. Zy mengden zich met het schaterend gezelschap; doch het scheen dat de komst van zynen vriend aen Alfried andere gedachten had ingeboezemd. Zyn wezen kreeg eene veel statigere uitdrukking en zyne gansche houding toonde dat het gezelschap hem begon te verdrieten. Het was dat Alfried over zaken van aenbelang met zynen vriend te handelen had.

Na zich nog eenige oogenblikken met hunne vreugdemakkers opgehouden te hebben, slopen zy onbemerkt beide de kamer uit. Wanneer zy zich op de straet bevonden:

‘Welnu, Diederik, hoe staen de zaken?’

‘Allerbest, Alfried. Ik verzeker u dat deze onderneming ons geluk zal bewerken. Het kan immers niet missen. Zoo haest er gebrek aen graen komt, moet het natuerlyk nog opslaen; en dan zyn wy daer om er ons voordeel uittetrekken en ons van hetgeen wy in bezit hebben aen eenen buitengewoonen prys te ontmaken.’

‘Ik betrouw my op onze onderneming, Diederik. Gy weet in welken toestand myne zaken zyn. Zoo ik my met dees niet regte, wordt myne schand openbaer. Ik heb reeds myne vrouw zoo dikwils geld afgehaeld welk ik met den schyn van een weinig liefde vergoedde; maer zy begint doof voor myn aperyen te worden.’

‘Wees gerust; ik ben van den goeden uitslag onzer zaek verzekerd.’

‘Maer zyt gy ook verzekerd dat ons opzet een geheim zal blyven, en dat de man die het moet uitvoeren ons niet zal verraden.’

‘ô, Daer ben ik van overtuigd, Alfried. Ik heb hem mynen dolk getoond en gezegd, dat die, op den minsten blyk van verraed, zyne borst zou gevonden hebben. Te meer, ik ken den man en ben zeker dat hy zynen eed niet zal breken.’

‘Hy kent toch mynen naem niet?’

‘Neen, Alfried, hy kent niemand dan my: gy waegt uw geld en ik myn leven; het een is het ander waerd.’

Alfried scheen eenigzins bevredigd door de woorden van zynen vriend en wierp het gedacht der vrees weg om zynen geest alleen met de streelende hoop eener groote winst bezig te houden. Hy had noodig zyne zaken te vereffenen, zynen naem voor het oog des volks ongeschonden te houden, en welk het krachtigste was, zyne slemperyen en bedekte onzedigheden te vervoorderen.

Na nog eenigen tyd de stille straten der stad doorkruist te hebben, verlieten zy elkaer en Alfried begaf zich huiswaerts.

IV.

Het was in den jare 1557, in den nacht van den 1^{en} dag der maend Mei.

De straten der stad Antwerpen waren in de grootste stilte gedompeld. Het blauwe licht der maen kuste zachtjes de daken en voorgevels der bruinbekleurde huizen. Ontallyke hemellichten glinsterden in den schoonen hemel en eene zoete rust beheerschte de geheele natuer. Niets scheen aentekondigen dat die nacht eene ongelukkige nacht voor de Antwerpsche stad moest zyn.

Op eens begonnen de klokken der Lieve-Vrouw kerk te stormen en weldra volgden die der andere kerken. Op het kleppen der klokken vlogen de burgers uit den slaep en op een oogenblik waren de straten met eene schrikkelyke menigte volks bezaeid. Nu klonken de woorden: ‘brand! op, burgers! naer de Nieuwstad!’ door alle de straten en ieder herhaelde dezelve. De gilden haesteden zich alle hulpmiddelen die in hare magt waren, bytebrengen en alle snelden naer de Nieuwstad. Daer was een schrikkelyk vertoog te zien. Een der tien brouweryen was ten prooi aen de vlammen geworden, en het vuer scheen onuitbluschbaer. De burgers stelden alle pogingen mogelyk te werk om den brand te keer te gaen; doch vruchteloos. Het vuer begon meer en meer toetenemen en men moest eindelyk zich bevredigen met de naestgelegene huizen te bevryden en te zorgen dat de brand geene verdere gebouwen aentastede.

Wanneer men het vuer een weinig meester was geworden, beliep een pynigend gedacht alle de harten. Men bevond zich reeds in groote armoede, by gebrek aen noodig graen en men wist dat er eene ontallyke menigte koren in de verbrande brouwery was geweest. Een groot getal burgers gingen moedeloos naer huis en vreesden reeds voor de wanbedryven welke er onvermydelyk uit de armoede gingen ontstaen. Hunne vrees was niet ongegrond; want het grauw begon reeds te woelen en te schreeuwen dat dit eene verradery, een opmaek der kooplieden was. Een woord klonk eensklaps tusschen de schaer en allen hieven de vuist op, knarsden op hunne tanden en: ‘naer Alfried van Nieuwland!’ schreeuwden zy, ‘dit is de verrader!’

De schaer vloog nu in eens naer het midden der stad. Op weg groeide de menigte nog altyd meer en meer aen. Aen het huis van Alfried gekomen, bleef het volk staen en schrikkelyke bedreigingen en verwenschingen vlogen uit ieders mond. Eenige burgers hadden zich by het grauw gevoegd en deden al hun best om het van zyn opzet te doen afzien en aen die razende menschen te betoonen dat zy in hunne wraek onbezonnen voortgingen. Onder deze bevredigers bespeurde men bezonder eenen jongeling. Schoon deze slechts met eenen gemeinen mantel omgord was, begreep men ligt dat hy aen het grauw niet toehoorde. Zyne zachte wezenstrekken en vleijende tael duidden in hem eerder eenen welbemiddelden jonker aen. Hy had zich tusschen een der meest huilende hoopen gevoegd en trachtte alle middelen in het werk te stellen om de muiters van hun opzet te doen afzien; doch het was hem

onmogelyk dit razende volk tot stilte te brengen. ‘Gy zyt zeker ook een der opkoopers;’ schreeuwde hem een zwaerlyvige pakdrager toe, ‘want anders zoudt gy er geen deel voor nemen; en zoo gy u niet kort gaet houden, jonker,’ voegde hy er by, hem onder de oogen ziende en met de vuist dreigende, ‘zullen wy met u al eerst beginnen!’ De jongeling begreep dat hy op die woedende schaer, zelfs met zich in gevaer te stellen, niets kon winnen en hy sloop stil uit den kring en voegde zich een weinig verder onbemerkt tusschen het volk.

Het scheen nu een oogenblik of de woede des volks een weinig gestild was en sommige aenschouwers hoopten reeds dat de oproer zou geslist geraekt worden; doch zy misgisten zich. Het volk was even als de tyger: het zag eerst een stond zyn slagoffer aen en voelde een innig genot daer het zyne magt erkende. In eens hernamen de schreeuwen heviger. Het woord: ‘dood aen den verrader!’ galmde nu door de straet en allen bonsden op eens tegen de poort van Alfrieds huizing. Doch deze wederstond aen den schok en de schaer stapte grynzend achteruit. Ondertusschen waren anderen bezig met de straet optebreken en in een oogenblik viel een regen steenen in de vensters van Alfried. Nu was de aenval begonnen en het geschreeuw des volks mengde zich met het klingelen der gebroken vensterruiten en met de aenhoudende slagen welke op de sterke poort nederstorteden.

Alfried en zyn vriend Diederik waren niet ver van de plaets waer de brand werd aengestoken. De rampzalige door hen omgekocht en die voor een handvol geld het ongeluk zyner medeburgeren bewerkt had, was afge-

spied geweest en aengehouden op het oogenblik dat hy het feit volbragt had. Dit hadden Alfried en Diederik gezien. Deze laetste had Alfried nog getracht gerust te stellen met hem nogmaels te doen gelooven dat zyn naem niet bekend was; daer integendeel hy zelf onbekend was en alles op Alfrieds naem had bewerkt. Diederik nam onverschilliglyk zyn afscheid van Alfried en begaf zich voor alle zekerheid op de vlugt. Zoo haest de brandstichter zich in gevaer gevoeld had en dat men hem van alle kanten bedreigde zoo hy de waerheid niet verklaerde, had hy weldra den naem van Alfried van Nieuwland uit den mond laten vallen. En dit was de oorzaek dat het volk zulkdanige onderrigting gekregen had.

Alfried had zich spoedig naer huis begeven en zich in zyn vertrek opgesloten. Daer liet hy zich in eenen zetel nederzinken en eene koude vrees beliep zyn gansch lichaem. Nu begreep hy de gruweldaed die hy gepleegd had, de oneer die hy over zich had getrokken en de schande die hem stond te wachten zoo zyne euveldaed bekend werd. Door dit knellend naberouw gepynigd, rigtte hy zich op en liep als zinneloos de kamer rond. Zyn hoofd scheen hem brandend, het zweet brak hem langs alle kanten uit en hy liep naer het venster om zich door de lucht een weinig te verkoelen. Zoodra hy dezelve geopend had, hoorde hy het gerucht des volks in de verte en zyne vrees verdubbelde.

Hy bleef eenen geruimen tyd op het gerucht luisteren en hoorde hetzelve meer en meer naderen, tot dat het eindelyk voor zyne huizing ophield. Nu, nu was zyn ongeluk zeker: hy was verraden geweest en zag

reeds de dood voor oogen. Ieder slag die op de sterke poort nederviel, was een schok in het hart van Alfried; ieder reis voelde hy zich digter by zyne dood. Hy dacht niet eens, de ongelukkige, om te vlugten, daer het hem op dit oogenblik zoo gemakkelyk zou geweest zyn.

Ondertusschen hield het gehuil des volk aen, de zware slagen die op de deur nedervielen, vermenigvuldigden zich tot dat deze eindelyk op den vloer neêrstortte. Nu viel het grauw huilend in het huis en begon met alles te plunderen en aen stukken te slaen. Onder de eersten die in het huis braken, bespeurde men eenen jongeling, denzelve die nutteloos getracht had het volk tot bedaren te brengen. Hy snelde als een wind voor uit en vloog zonder te verzinnen den kostelyken trap op. Weldra opende hy de deur eener zael, en: ‘Maria!’ riep hy, ‘ik red u!...’

Maria lag bezwymd op den grond. By haer stond heur bediende, Theresa, die haer weenend alle mogelyke hulpmiddelen toereikte. Alle de andere dienstboden waren reeds het huis ontvlugt. De stem des jongelings scheen eene wonderbare kracht op de jonge vrouw te hebben. Zy opende de oogen, en ‘Lodewyk’ was haer zucht. De tranen ontsprongen het oog des jongelings; hy vatte Maria in zyne armen, en, gevolgd van Theresa, vloog hy stil met haer, langs eenen onbekenden trap naer beneden, en vlood onbemerkt langs de hofpoort het huis uit.

Ondertusschen had zich het volk het geheel huis door verspreid; en vernielde al wat mogelyk was. Eindelyk waren eenigen tot aen de kamer van Alfried gekomen. Op een oogeblik was de deur ingeslagen en de schreeuw:

‘hier hebben wy den verrader’ viel uit ieders mond. Nu grypten zy Alfried aen, trokken hem uit den hoek der kamer waer hy in gevlugt was en bragten hem tot aen het venster. Alfried, zoo lafhartig als verraderlyk, viel voor het grauw op zyne kniën en smeekte om zyn leven te behouden. Een deel verwenschingen waren het antwoord. Het volk was razend en onverbiddelyk. Eindelyk een uit den hoop vattede Alfried om het lyf sloeg hem met het hoofd tegen den muer en wierp hem woedend uit het venster. - Alfried viel dood op den grond neder.

Deze daed scheen een treffend uitwerksel op de aenschouwers te hebben. De genen die in de kamer waren, verlieten dezelve en hadden haest zich te verwyderen. De overheid was nu ook met eene groote magt gekomen; men deed de plundering staken en het volk werd uit een gedreven.

Een uer later waren de straten ledig en ieder had zich weder ter rust begeven.

V.

Reeds was het zwarte nachtfloers waer mede het aerdryk zich bedekt, weggeschoven. Het oosterpunt begon met rood en zilverblauw bekleurd te worden. Het vogelen gejuich weêrgalmde in de zuivere lucht en Lodewyk had zich nog niet tot den slaep begeven. Hy had Maria bezwymd naer zyn woonst gebragt en alle middelen aengewend om haer van dezelve te doen herkomen. De

jonge vrouw herkreeg het leven; doch zy was dusdanig afgemat en ontzet dat men zich gehaest had haer een rustbed te bereiden. Een zware slaep had haer weldra overvallen. Lodewyk bad zyne moeder en zuster zich tot de rust te begeven, en wilde alleen met Theresa aen Maria 's zyde blyven waken, ô, Hoe zalig scheen die nacht aen Lodewyk! welk innig genoegen had hy gevoeld Maria gered te bebben! hoe blyde was hy aen den dood onttrokken te hebben diegene die hy nog altyd in de ziel aenbad, voor wie gedurende vyf jaer nog alle zyne gedachten geweest waren en wier verachting zelfs zyne liefde niet had kunnen te niet doen. Daer, daer rustte nu de vrouw die hy zoo dikwils in den geest geliefkoosd had! ô, Hoe schoon scheen hem Maria.... Stilzwygend volgde hy elke hyging haers boezems, elke trekking, die haer aengezigt beliep! aendachtig luisterde hy op elke suizing die aen haren mond ontsnapte; en het scheen hem dat hy reeds meermalen het woord: ‘Lodewyk...’ verstaen had. De jongeling verschrikte toen hy dacht aen het oogenblik op welk Maria zou ontwaekt hebben. Hy herinnerde zich den stond zyner liefdverklaring en hy vreesde dat de zelfde hoogmoed hem nogmaels zou doen verachten. ô, Dit gedacht pynigde hem schrikkelyk; want zyne liefde was zoo edel, zoo zuiver! Hy bleef op Maria staren. Deze scheen nu iets binnensmonds te mompelen en begon allengs harder te spreken. Lodewyk luisterde nauwkeuriger. Theresa kwam ook digter by hare meestersse en beide bleven stil. Maria ging droomend voort: ‘Lodewyk’ suisde zy ‘ô zielsbeminde!... vergeving over myne verachting. Ik was een kind, Lodewyk,...

myn vader.... Ach!....' Verder verstonden zy niets meer. Lodewyks aenzigt kreeg eene hemelsche uitdrukking; hy staerde Theresa aen.

'Jonker,' sprak de bediende; 'gy hebt het geheim myner vrouwe gehoord; ik denk niet dat het u tot eenigen aenslag zal aenporren. Maria is echtgenoot en kent hare pligten.'

'Dan is het meer als een droom, Theresa, dan is het de waerheid! ô heil! ô geluk! ô Maria!...'

'Stil, heer Lodewyk, myne meestersse heeft rust noodig.'

'ô, Ja,' zuchtte de jongeling, en hy knielde stilzwygend voor het bedde.

Eenen langen tyd bleef hy als opgetogen geknield, en volgde de minste bewegingen van Maria. Deze, na nog eene kleine poos gerust te hebben, ontsloot de oogen en heur eerste blik viel op den neêrgeknielden jongeling.

'Lodewyk,' zegde zy grimlachend, 'myn vriend, zyt gy het?....'

'ô, Ja, Maria, ik ben het; ik, die niet opgehouden heb u te beminnen, aen u te denken.'

En Lodewyk vatte hare hand en bedekte dezelve met vurige minnezoenen. Maria trok dezelve angstig weg.

'Ach! het is dan geen droom!' riep zy verslagen uit. En de tranen biggelden op hare wangen; want het gedacht van al hetgeen haer des nachts overkomen was, bood zich op eens voor haren geest aen. 'Waer is Theresa?' schreidde zy.

'Hier, Mevrouwe,' antwoordde de medelydende bediende zich by haer voegende. 'Waer ben ik, Theresa?' voer zy voort, zich aen hare bediende vastkle-

vende. Theresa maekte haer van alles bewust, verhaelde nauwkeuriglyk hoe Lodewyk zyn leven gewaegd had om haer te redden, de zorgen die men haer had toegebragt en alle de goede diensten welke Lodewyks moeder en zuster haer bewezen hadden. Tranen van erkentenis ontvielen Maria 's oogen en zy sloeg een blik van liefde en bewondering op Lodewyk: ‘myne goede Theresa,’ zegde zy, ‘ga, bid ik u; onderzoek hoe het met alles gelegen is en kom spoedig weder.’ Theresa voldeed aen de vraeg harer vrouwe.

Wanneer de bediende terug kwam, vond zy Maria in het midden tusschen Lodewyks zuster en moeder. De jongeling had zich achter haer geplaets. Tranen van liefde en medelyden blonken op zyne wangen; doch zyne houding gaf ter zelfder tyd eene innige tevredenheid te kennen; want hy zag Maria en hy was blyde van haer gered te hebben. De vrouwen stelden alles in het werk om Maria te troosten. De zoetste woorden welke der vrouwen eigen zyn, werden vergeefs ter verzachting gebruikt. De jonge vrouw scheen ontroostbaer. En inderdaed haer toestand was verschrikkelyk. Langs den eenen kant zag zy zich met afgryslyke rampen overvallen, langs den anderen kant was zy door hare liefde gefolterd, liefde die hare pligt veroordeelde. Zoo haest Maria, Theresa gewaer werd, liep zy haer te gemoet en vroeg haer hoe de zaken stonden. ‘Slecht, myne meestersse,’ antwoordde Theresa. ‘Het gansche huis is verbryzeld. Alle onze schoonste huissieraden zyn aen stukken. ô, Het is een afschuwelyk vertoog!’

‘Hebt gy van mynen echtgenoot niets gehoord?’ vroeg Maria verder.

Theresa verhaelde hetgeen zy over den dood van Alfried vernomen had en welk gedacht men over hem had opgevat. Allen luisterden nauwkeuriglyk en innig medelyden toonde zich op elks gelaet. Maria stortte bittere tranen, te meer daer haer nu de laetste schande waermede Alfried zich bevlekt had, bekend was. Lodewyks zuster drukte Maria in hare armen en zegde: ‘blyf met ons, wy zullen u tot ware vrienden verstrekken en er zal u niets ontbreken.’ Lodewyk voegde zich by zyne zuster, vatte Maria 's hand en besprengde dezelve met zyne tranen; doch kon niet spreken. Zyne blikken alleen gaven zyne smeeking te kennen. Maria voelde zich door zoo veele goedheid als overweldigd: ‘ô, Myne vrienden, myne eenige, ware vrienden!’ riep zy uit. ‘Ach! ik ben uwer goedheid niet weerdig. Lodewyk! ik heb uwe liefde niet verdiend!...’ En zy viel in de armen des jongelings. ‘ô, Maria!’ riep Lodewyk met geestdrift uit ‘de toekomst is aen ons, en lacht ons nog lieflyk toe!...’

Z.

Overzigten van verschenen werken.

De lotgevallen van een' krygsman onder de regering van Napoleon. Door G.H.J. Christiaensen.

Onder dezen tytel is er een boekdeel in 12°, van 110 bladzyden druks, by Van Ishoven in de Markgrave straet verschenen. Wy hebben hetzelve doorloopen en achten het grootelyks de aendacht weerd van alle degenen die eenige stonden van de lange winteravonden met nut en vermaek willen doorbrengen. Zy zullen er in zien dat er onder de fransche vaendels ook dappere Belgen streden; verders wat al gevaren de onverschrokkene helden van dien tyd hebben getart, wat al schrikverwekkende schouwspelen zy hebben bygewoond. Dit alles wordt in het onderhavige werksken met eenen eenvoudigen en tevens vloeijenden styl voorgesteld, zoodanig dat men aen de waerheid van het verhael geenzins kan twyfelen, te meer omdat de voornaemste daedzaken overeenkomen met hetgeen er ons door andere geloofweerdige schryvers is van bekend gemaekt.

Men oordeele door de volgende uittreksels van de bevalligheid des verhaels alsmede van de goede trouw des opstellers.

Hy vangt aen in dezer voegen:

> ‘Het was waerlyk ongelukkig geboren te zyn op het einde der achttiende eeuw; aengezien schier alle jongelingen, die zonder lichamelyke gebreken den ouderdom van achttien jaren hadden bereikt, zich gedwongen vonden, hunne ouders, vrienden en hun vaderland te verlaten, om in de gevaren des oorlogs de dood te gaen zoeken.’
> ‘Hendrik Joseph Christiaensen was ook onder het getal dezer ongelukkigen.’

Dan vertelt hy, als een andere AEneas, alle de afgryslykheden die hy zelf gezien heeft, van welke hy een deelgenoot was:

Quaeque ipse miserrima vidit
Et quorum pars magna fuit.(*)

De veldtogten van Portugael in de jaren 1807 en 1808, van Oostenryk in 1809, van Spaenjen in 1810 en 1811, de vermaerde veldtogt van Rusland, die van Saksen in 1813 en van Frankryk in 1814, tot aen het vertrek van Napoleon te Fontainebleau; ziet daer de verschrikkelyke tafereelen, die hier worden afgeschetst, op eenen treffenden toon en zonder groot gebaer. Het volgende zy er een bewys van.

Slag van de Moskowa, den 7 September 1812.

> ‘Dags daerna werd er niet veel gestreden; maer alles gereed gesteld om op 7 dito den grooten slag van de Moskowa te beginnen; den schrikkelyksten dag dien ik ooit heb beleefd, en ook den grootsten veldslag dien ik ooit heb bygewoond! Daer werd ons een schrift voorgelezen, hetgeen, volgens myn geheugen, aldus luidde.’
> ‘Krygslieden! de dag van morgen is degene waer men naer verlangd heeft; de overwinning hangt van ulieden af, zy zal een einde aen alle uwe rampen met het geluk en den vrede aen Europa brengen. Na dien dag zult gylieden uwe winterkwartieren in het beste van Moldaviën hebben, en daerna met den lauwerkrans terug naer uw vaderland keeren. Uwe bloedverwanten en vrienden te gemoed komende, zullen deze roepen: Lof zy de helden die onder de muren van Moskowa hebben gestreden! Gedenkt dan dat gylieden degenen bestrydt, die zyn overwonnen by Austerlitz, Friedland, Elau, Smolensk enz.’
> ‘Den ganschen nacht speelde het muziek; juist of er een vreugdefeest nakende was. Wy waren allen vol moed, en zeiden tegen malkaer: “Laet ons nog eens dapper stryden! mits het de laetste mael is; blyf ik dan dood, toch is myn vaderland gelukkig! dewyl het eenen volkomen vrede gaet genieten.” Helaes! de uitval is zoo niet geweest.’
> ‘Op 7 September 1812, omtrent zes ure des morgens, liet zich een scheut

(*) Virgilii AEneis, Lib. II. V. 5 et 6.

hooren, welke ons dien bloedigen dag aenkondigde. Ja een dag van angst en schrik, en waerlyk, het onnoozel bloed stroomde er als eene beek!'
'Zoohaest de zon ons dan bestraelde, trokken wy opwaerts, met eenen legen buik. Ieder kan wel oordeelen, dat er niet veel te vinden was in eene landstreek, waer reeds vier dagen zoo vele menschen waren vergaderd, en alles te voren was verwoest.'
'Ons leger was verdeeld in dry bendens; te weten: de Franschen, het middelpunt; onze bondgenoten, de Duitschers, aen de regte en de Pollakken aen de linke zyde. 130 kanons antwoordden dadelyk, in 't begin, op onzen regten vleugel. De verdeeling des veldheers Compans randde met 30 kanons de eerste schans van de Russen aen, die zy deed wyken. Dan begon het geschut langs alle zyden te ronken; de hemel wedergalmde en de aerde dreunde. Voor acht ure werd onze veldheer,[1] voor ons regiment,[2] te midden doorschoten, en de dood kwam dan langs alle kanten in ons gelid. De hertog van Elchingen, met de schansen van den veldheer Fouchet, bezet met 40 kanons, randden den vyand aen, en zy bragten er eene groote slagting onder. Ons regiment deed met veele andere ruitery eenen aenval, tot door het dorp Borodinas. Dit dorp werd genomen en hernomen; de stukken der huizen, die door het kanon werden afgeschoten, vielen zelfs op ons hoofd, en de heldenmoed die daer werd getoond is onbeschryfbaer; vermits de eenen voor de anderen niet wilden wyken. Wy stonden somtyds wel vyf minuten stil, met onze lansen, tegen die der Kozakken, Tartaren en Basquiers.'
'Ons zwaer geschutvolk kroonde reeds de hoogtens waer de Russen op verschansd hadden geweest, en waer 300 kanons op geplant stonden. Kutasof,[3] die deze hoogtens aenzag als de behoudenis van Rusland, kwam met eene groote magt om ze te hernemen. Ons geschut met schroot bragt er eene vreesselyke slagting onder; maer de Russen waren zoo stout, dat zy in gansche kolommen kwamen sterven onder ons kanon! De vyand kwam dan met zyne keizerlyke lyfwacht, aengezien hy met geweld de wallen van Moskowa wilde hernemen, en alsdan zou onze vlugt leelyk geweest zyn, zoo wy ook geenen bystand hadden gekregen. De veldheer Friant kwam ons met 100 kanons ter hulp, en hy schoot anders niet op de Russen dan met schroot, wel twee uren lang. Zy werden ook schier allen in bryzelen geschoten, vermits zy niet voor- noch achterwaerts gingen.'
'De kloeke prins Eugenius[4] met twee verdeelingen, randde de schans op de regte zyde van de Borodina aen, en de held trok met kloeken moed vooruit om ze intenemen; maer 's vyands geschut met schroot bragt zoo vele schade aen ons voetvolk, dat deze schier alle op de vlugt liepen. Eugenius hield zelfs

(1) De Graef Montbrun.
(2) Christiaensen was alsdan onder het 2^{e}. regiment ligte lansiers.
(3) Veldheer der Russen.
(4) Onderkoning van Italiën.

de vlugtelingen tegen; hy moedigde ze aen en liep door alle de ryen in 't hitste van het vuer; maer zonder onze aenvallen hadden zeker deze standen verloren geweest. Onze kolonel smeekte den koning van Napels om met zyn regiment op de schans te mogen ryden, hetwelk deze met moeite toestond. Wy reden dan in volle galop naer deze schans, en de Russen gaven juist eene ontlading met schroot en kogels, toen wy er digt by waren; hetgeen gelukkiglyk al over ons weg vloog. Onze paerden sprongen wonderlyk over de grachten tot in 's vyands baijonnetten, en dan vielen wy aen het steken; zoo dat de 2,500 mannen die in deze schans waren, op weinig tyd allen dood lagen. Zy hadden zich dapper verdedigd, vermits er vele van ons dood en gewond waren. Dan kwamen 's vyands geharnaste ruiters en Kozakken ons aenvallen: die wy op de vlugt dreven en wel een kwartier uers achtervolgden; als wanneer wy ook zeer hevig terug werden geslagen. Dan kreeg myn paerd, in 't loopen, een' kanons bal door het hoofd en het viel dood ter aerde. Ik vloog over myn paerd weg; vermits ik mynen kapoot aen had, was dezelve over myn hoofd gevlogen, en alzoo bleef ik op mynen buik liggen, onder het getal der dooden gerekend Ik voelde de Russen over en hoorde ze nevens my ryden, al roepende: Hora, hora![1] Ik was niet zonder angst; maer bleef den dooden spelen, tot dat de Franschen den aenval hadden hernomen, en dan meende ik optestaen, om my op het loopen te begeven, maer daer waren nog Kozakken, waervan een naer my stak en my trefte op myne patroontesch die op mynen rug lag, en zonder dewelke de lans myn lichaem had doorboord. Dan plaetste ik my weder in myne vorige gesteltenis: als wanneer ik de Franschen hoorde roepen: *En avant! courage, piques! sabrez ces coquins!* gelyk het gaet in diergelyke gevallen. Zeer haestig stond ik nu op en liep weg, tot by eenen lancier van myn regiment, die een Kozakken paerd had gepakt en my dit gaf. Aenstonds smeet ik er het Kozakken tuig af, zadelde het met myn gewaed en aldus volgde ik myn regiment.'

'Nog deden wy aenvallen op die hoogtens, waer het kanon zich het beste liet hooren en ons niet vertoonde dan een vuerberg. Ja, met het glinsteren van de stralen der zon, op de lansen, sabels en harnassen; daerby het vuer van het geschut, dat langs alle zyden de dood uitspoog, was het afbeeldsel van Vulcanus!'

'Het Russich voetvolk, in het afgaen van den berg, maekte eene zoo groote bloedstorting onder ons, dat wy genoodzaekt waren te deinzen. Ons voetvolk, ondersteund door den veldheer Grouchi, nam onze plaets en streed met groote hardnekkigheid.[2] Wy reden dan langs de andere zyde wederom op de Russen en doodden de kanoniers op hunne stukken. De vyand, ooggetuigen van dezen aenval, zond op ons zyne geharnaste ruiters en dragonders om dien stand te

(1) Dit was het gemeen geroep der Russen, wanneer zy hunnen vyand naderden.
(2) De prins Eugenius, niet tegenstaende het schrikkelyk vuer des vyands, bleef hier gedurig aen het hoofd der afdeeling van den veldheer Broussier.

hernemen, en dan waren wy ondereen gemengd met den vyand. Onze kolonel riep gedurig, naer den hals te steken; maer niet op hunnen yzeren buik. Het is in zulk een oogenblik dat men zyne oogen naer alle kanten moet wenden en zyn verstand gebruiken, terwyl ik somtyds was omringd van vier of vyf Russen, en aldus langs alle zyden de slagen moest afweeren. Het is byna ongeloofbaer dat ik daer ongeschonden uitkwam, en het was voor my nog gevaerlyker, aenstonds met een paerd in den stryd te gaen waervan ik den aerd nog niet kende. Eindelyk verliet de vyand het veld, welk bezaeid was met dooden en gekwetsten.'

'Deze bloedige slag eindigde om negen of tien ure des avonds,[1] zonder ons veel voordeel toegebragt te hebben. De Russen verloren omtrent 40,000 mannen, volgens ik daerna vernomen heb, en ik geloof dat er van ons leger omtrent ook zoo veel zyn gesneuveld; welk het getal juist is, dit weet ik niet; althans verstandige krygsoversten oordeelden dat het de bloedigste slag is geweest, die er ooit op eenen dag is gepleegd.'

'Dags daerna vergaderden wy wederom op dit bloedbad, op nieuw gereed om te stryden; maer vermits de vyand in den nacht achterwaerts was gegaen, trokken wy er voords over, en hoorden aldus het gekerm en geween der braven die daer nedergeveld lagen en hen zelven niet meer konden behelpen. Hier kroop een held zonder beenen uit eene menigte dooden, en hy riep: "Helpt my! en doet my vermaken! op dat ik nog mag blyven leven!" Een tweede zat op eenen tast lichamen; hy trok zyn hemd uit, al roepende: "Ik heb windels om myn doorschoten been te bewinden!" Anderen vervloekten het uer hunner geboorte, en den oorlogs God, mits hy hen voor zyne knechts had verkozen. Ja, een steenen hart moest treuren, by het aenschouwen van dit veld.'

Met zulke zielroerende tafereelen is het boek vervuld; en op ieder blad voelt men nieuwe gewaerwordingen, hetzy de schryver, zoo als hier boven, eenen veldslag verhaelt, hetzy hy zyne eigen feilen en voorvallen te boek stelt: deze laetsten zyn menigvuldig en toonen dat onze landgenoot een heldhaftig man was, zoo als daerenboven zyne verheerlykingen van het *Eere legioen* en dit van de *Lelie* duidelyk te kennen geven. Alzoo het aengehaelde reeds genoeg doet zien van welke aengename lezing het boek zyn moet, zullen wy niets meer overschryven; wy zouden te langdradig worden, en men leze dan liever zelfs dit belangryk werkje. De schryver haelt niets aen dan hetgeen waervan hy ooggetuige en ook somtyds dader is geweest; hy gaet met veel omzigtigheid te werk, en mag, zoo wy vertrou-

(1) Napoleon was dien ganschen dag aen het middelpunt gebleven.

wen en nogmaels gezegd hebben, in alles geloofd worden. By het schryven zyner lotgevallen is zyn oogmerk niet geweest voor het publiek te werken; neen, het was op het aendringend verzoek zyner familie en vrienden, die hem allen zeer lief hadden, dat hy zyne krygsverrigtingen nederschreef; iedereen wilde weten wat al wonderbaers hem wedervaren was. Hy had dus zyn verhael niet bestemd om in het licht te verschynen; maer zyn zoon, de eerste en eenigste telg diens mans, zoo als wy in de voorrede vernemen, heeft het zich als eene kinderlyke pligt gerekend, 's vaders roem door den druk bekend te maken. Wy hopen dan dat de leeszucht van goede vlaemsche boeken hier door meer en meer zal opgewekt worden, omdat in gemeld werkje niets voorkomt dat het strengste oor eenigzins zou kunnen kwetsen; integendeel de gruweldaden zyn er in gedoemd en de deugd aengeprezen.

D.B.

Het burgerlyk wetboek *uit het Fransch vertaeld, en beknoptelyk uitgelegd, met byvoeging der aen hetzelve toegebragte wyzigingen voor België, door* C. Ledeganck. Gent by den uitgever H. Hoste, algemeenen boekhandelaer, Marjolynstraet, N°. 24.

Over eenige jaren was onze letterkunde zwak, zeer zwak, en wy zouden ongelyk hebben hetzelve nu te willen miskennen. De moedertael was, om zoo te zeggen, aen den landaerd vreemd geworden; schryvers waren er niet, en zoo er hier of daer een dichter de stem liet hooren, werd zyne poging slechts aenzien

als eene liefhebbery, als een min of meer nuttig en aengenaem tydverdryf. Men durfde de zaek der tael byna met geen ernst aenvatten, en de vlaemsche dichter moest zyne goddelyke gaef als verscholen houden en het vuer dat hem den boezem brandde als uitdooven. Allengs nogtans werd het volk oplettend voor hetgeen men hem in zyne moedertael toesprak en eene aenmoediging, alhoewel spraekloos en onmagtig, scheen den schryver te beloonen. Dit was genoeg om hem aentesporen om den vryen teugel aen zynen geest te geven en zyne kunstvermogens te beschaven. Niet lang of de bodem van Vlaemsch Belgiën weêrgalmde van zangen, die met de liefde tot de moedertael, het gevoel van vaderlandsliefde en eigenwaerde overal verspreidden.

Dan rigtte het volk zich op en het begon zynen stand te begrypen; dan ook werden de pogingen der schryvers toegejuichd en de ondersteuning des volks was aen de vaderlandsche letterkunde beloofd. De voortgang werd alsdan ook verbazend en het getal der letterkundigen groeide op eene buitengewoone wyze aen. Met dien voortgang, welke wy reeds met regt eene geestbeschaving zouden mogen noemen, werden ook de noodwendigheden des volks grooter, en het tydstip is gekomen dat er naest de gewrochten der vrye letterkunde, voortbrengsels van wetenschappen en onderrigting noodig zyn.

De heer LEDEGANCK is een der mannen welke die noodwendigheden het eerst gezien en verstaen hebben. Hy heeft gezien dat het vlaemsche volk, welks billyke eisch is van in het vlaemsch bestierd te zyn, in staet moest gesteld worden by het landbestuer zyne vragen te kunnen bewettigen; dat het vlaemsche volk moest kunnen zeggen, wanneer het vraegt zyne moedertael in zaken van regt gebruikt te zien: zie hier de wetten in het vlaemsch, zie hier gewrochten waeraen gy slechts, na een kortwylig onderzoek, uw zegel hoeft te hangen om het de vereischte bekrachtiging bytezetten. Dit moet, zoo wy wel denken, het gedacht van den heer LEDEGANCK by het vervaerdigen zyner vertaling geweest zyn, en het is ook van dit punt afstappende, dat wy zullen trachten eenige aenmerkingen op het onderhavige gewrocht te maken.

De tekst van het wetboek, zoo als wy by het opgeven des tytels vermeld hebben, is *beknoptelyk uitgelegd.* Dit gezegde en het nagaen des werks deden by ons eene vraeg ontstaen: heeft de heer L. zyne vertaling voor regtsgeleerden of voor menschen die aen de wetenschap der wetten vreemd zyn, geschreven? Volgens onzen schryver is het aen beide klassen beschikt. Zien wy tot hoe verre die beschikking gegrond is. Voor diegenen die de wettenkennis niet bezitten, vreezen wy dat zy met de uitleggingen welke den tekst vergezellen, niet veel verder zullen gaen.

Men leze, by voorbeeld, *van de onroerende goederen:* (bladz. 89.)

'517. De goederen zyn onroerend, of uit hunnen aerd, of door hunne bestemming, of door het voorwerp waerop zy worden toegepast.'

- Onroerend is in het algemeen de grond en alles wat daeraen vast is, als boomen, gebouwen, enz.

'518. Gronden van erve en gebouwen zyn onroerend uit hunnen aerd.'

- Deze stelling is niet zeer juist. De grond alleen is onroerend uit zynen aerd; gebouwen zyn het slechts by aenkleef.

'519. Wind- of watermolens op palen gevest en van het gebouw deelmakende, zyn ook onroerend uit hunnen aerd.'

- Indien een watermolen ware geplaetst, by voorbeeld, op een vaertuig, zoude dezelve een roerend goed zyn.

Men veronderstelle nu dat de onkundige in zaken van regt die aengehaelde artikelen overleze en zich by de laetste aenmerking ophoude. Voorzeker zal zyn geest in twyfel gebragt worden. Gaet hy verder in het wetboek, dan ziet hy dat vaertuigen onder de *roerende goederen* geteld worden; doch dat er omtrent dit punt uitzonderingen en byzondere pleegvormen beschikt zyn, om welke te kennen hy genoodzaekt zou zyn het wetboek van *burgerlyke regtspleging* natezien. Zyne halve we-

tenschap kan hem dus van weinig nut zyn. Ook hebben wy altyd geloofd dat alle die aenteekeningen en uitleggingen zich zouden moeten bepalen met enkele verzendingen tot schryvers of wetboeken waer andere artikels in betrekking met de eerste staen.

Wat nu de regtsgeleerden betreft, is het zeker dat die uitleggingen hun weinig dienst kunnen bewyzen, vermits zy zoo vele werken die grondig en *ex professo* over de zaek handelen ter hunner beschikking hebben. Wy hadden dan liever gezien dat de heer LEDEGANCK, hoe goed en voldoende ook zyne aenmerkingen mogen zyn, zich alleenlyk had bezig gehouden met den enkelen tekst des wetboeks te vertalen. De grondige taelkennis en de kunde in het vak van regtsgeleerdheid die hem allen toekennen, waren hem verzekerende waerborgen genoeg om zyn werk volgens waerde te doen schatten. Dan ook had er grooter hoop geweest om het boek eens officieel te zien worden.

Dit alles nu zy in het algemeen gezegd. Wat de vertaling in het bezonder, als uitwerking, als gewrocht beschouwd, aengaet, moeten wy den heer Ledeganck den grootsten en hoogstverdienden lof toezwaeijen. Zuiverheid van spelling, klaerheid van schryfwyze, nauwkeurigheid in het overbrengen der uitheemsche woorden. Alles is uitmuntend; en zoo men iets aen den heer L. zou kunnen opmerken, zou het mogelyk zyne al te groote kiescheid zyn welke hy in het vlugten der bastaerdwoorden gebruikt heeft, en welke in den beginne aen de regtsgeleerden eenigzins vreemd of gemaekt zoude kunnen toeschynen.

Wy willen hier ten slotte eenige regtstermen overschryven welke ons allergelukkigst, en de zaek beter verklarende dan wel de Fransche, toeschynen.

- *Aenkleef, accessoire,* (by voorbeeld ‘een goed met deszelfs aenkleven.’)
- *Bekendheid, notorieté.*
- *Besteding, forfait,* (het vooraf bepaelde loon van eenig werk.)
- *Boetstraffelyk, correctionnel,* (in tegenoverstelling van *lyfstraffelyk, criminel.*)

- *Bruidschat*, *dot,* (alles wat de vrouw ten huwelyk brengt.)
- *Echtverklarend, légalisation.*
- *Kinderaenneming*, *adoption.*
- *Koopvernietigend, redhibitoire.*
- *Inplaetstelling*, *subrogation.*
- *Leefbaer, viable.*
- *Lyftogt*, *usufruit.*
- *Regtsgebied*, *ressort.*
- *Slytbaer, fungible.*
- *Terugwerkend, rétroactif.*
- *Verbieding, interdiction.*
- *Waerborg, garantie.*
- *Voorbehoud, réserve.*
- *Zelfmaking, émancipation.* enz.

Uit dien kleinen lyst zal de lezer ligt kunnen ordeelen, hoe logisch en met hoe veel meer klaerheid dan de Fransche, onze moedertael de regtstermen kan uitdrukken, en hoe ongegrond het gezegde is van die welke beweren dat het het Vlaemsch aen klaerheid en duidelykheid mangelt.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

Childe Harold 's vaerwel.

‘Vaerwel, vaerwel! myn vaderland
Verdwynt in 't waetrig blauw;
De nachtwind zucht, de zeemeeuw schreeuwt,
De golven slaen vol rouw.
De zonne vliedt en daelt in zee,
Wy volgen ze even snel;
Vaerwel! een stond aen haer, aen u,
Myn vaderland, vaerwel!

In weinig uren ryst zy weêr
En baert den morgenstond;
En ik zal groeten meir en lucht,
Maer niet myn' moedergrond.
Verlaten is myn goede slot,
Zyn haerd blyft ongestoord;
Het wilde riet groeit langs den wal,
Myn hond huilt aen de poort.

Kom nader, nader, kleine knaep!
Waerom zucht ge in getraen?
Vreest gy misschien der baren magt,
Of beeft gy voor d' orkaen?
Maer vaeg dien traendrop uit uw oog;
Ons schip is ligt en sterk:
Schier vliegt ons beste havik, ja,
Min spoedig heen door 't zwerk.

- De wind zy hard, de baren hoog,
Ik vrees noch wind noch baer!
Verwonder niet, Sir Childe, omdat
Myn geest is droef en zwaer;
Want ik verliet myns vaders zy,
En moeders lieflyk oog,
En 'k heb geen andren vriend, als hen,
Als u.... en een omhoog.

Myn vader zegende my teêr,
Zyn klagten staekten vlug;
Maer droevig blyft myn moeders zucht
Tot dat ik keer terug,'
- 'Genoeg, genoeg, myn jonge vriend,
Die traen behoort uw oog;
Indien 'k uw zuivren boezem had,
Myn hart bleef niet zoo droog.

Treed nader, kom, myn dienaer braef,
Waerom dit bleek gelaet?
Vreest gy misschien een welsche knecht?
Vreest gy voor wind of plaet?'
- 'Denkt gy dat ik voor 't leven vrees?
Sir Child, 'k ben niet zoo bang;
Maer 't denken aen d'afweezge gâ
Verbleekt een' trouwen wang.

Myn vrouw en kroost woont by uw slot,
Op d'oever van het meir,
En wen het naer zyn vader vraegt,
Wat antwoord geeft zy weêr?'
- 'Genoeg, genoeg, myn goede knaep,
Geen mensch mispryze uw zucht;
Maer ik, ik heb een blyder geest,
En 'k lach nu, wyl ik vlugt.

Want wie leent 't oor aen valsch getraen
Van vrouw of van vriendin?
Een nieuwe vlam droogt ligt 't blauwe oog,
Laet nat van wee noch min.
Verdwenen vreugd beklaeg ik niet,
'k Verracht 't gevaer der baen;
Myn grootste smart is dat ik laet
Geen mensch die vraegt een traen,

Nu in de wereld, gansch alleen,
Op d'onafmeetbre zee!
Waerom eens anders lot beklaegt,
Daer niemand voelt myn wee?
Misschien myn hond kwynt nog een poos,
Maer hy eet 's vreemdlings brood;
En lang voor myn terugkomst, werd
Ik ligt door hem gedood.

Met u, myn schip, doorklief ik snel
Het schuimend pekelplein;
En vrees geen land waer gy my voert,
Zoo niet terug naer 't myn.
Zy welkom! baren diep en blauw;
En werd ik 's lands gezel,
Zy welkom! grot en wildernis!
Myn vaderland - vaerwel!'

B. BOUCQUILLON.

(*Letterlyk naer Lord Byron.*)

Verlangen.

Waerom staert gy, lieve meisje,
Op dit teder, minnend paer;
Waerom wordt u 't hart benepen,
Waerom klopt uw boezem zwaer?

Waerom wendt gy zoo de blikken
In die groene, frissche laen;
Waerom blinkt daer in uw oogje
Toch die zachte, zilte traen?

Waerom treurt gy zoo in angste,
Wyl uw tenger handje beeft,
Op dit zwierig, hupplend meisje,
Dat naest 's jonglings zyde zweeft?

Meisje, ja, 'k versta de blikken
Die gy uit uwe oogskens schiet;
En de hyging van uw boezem,
Meisje, 'k weet wat dit bediedt.

Meisje, 'k ken het zacht verlangen
Dat uw leden trillen doet,
Wyl gy u niet uit kunt leggen
Wat uw ziele stelt in gloed.

Liefde, meisje, doet heur sprake
Hooren aen uw tenger hart.
Vrees die stemme, teder meisje;
Want haer weêrklank is de smart,

't Is de stem van een Sirene:
Eerst betoovert zy het oor,
Later slypt zy 't harte mede
Op der ongelukken spoor;

Eerst bevangt zy 't teder harte
Met een zielverwarmend vuer,
Later brandt zy ons den boezem
En heur gaven staen ons duer.

Meisje lief, doof in uw boezem
De eerste genster van de min;
Later wordt haer brand te hevig,
Neemt het gansch gevoelen in.

Spaer, ô meisje, spaer uw jongheid,
Spaer uw zuiver harte nog;
Vroeg genoeg kent gy de liefde
En haer listig, valsch bedrog.

Vrees, ô meisje, vrees dien drifte,
Spaer uw ziel nog voor den druk;
Dat tevredenheid des harte
Blyve uw eenige geluk.

P.F.V.K.

Noodlot.

Er bruischt een stroom met zwarte golven,
En rukt de beken en de bronnen
Verslindend voort op zyne baen;
Hy roept tot de eiken en de pynen,
Die hunne kruin ten hemel heffen;
Tot Hannibals ontzagbre rotsen:
Ter neer! met my ten Oceaen!

Dan beeft des arends zonnenvleugel
In 't rotsennest; Den gouden spiegel
Der zon omhult de aloude nacht;
Ontluisterd, siddert bang het daglicht;
De bergen kraken, de eiken splyten;
En juichend draeit zyn zwarte kolken
De stroom in der vernieling pracht.

Bang vlugt het hert op 't top der rotsen;
Wyl op zyn hoofd de bliksems slingren
En onder huilt der golven woed;
Ontworteld, vlotten zyne boomen;
De lente en zyne liefdedroomen
Gedenkt het; heete tranen rollen
Beneden in den duistren vloed.

Zoo is het dat, van duisternissen
Omhuld, de mensch met bangere ooren
Het golfgeklots des noodlots hoort;
Wien treffen nu die zwarte pylen?
Wien dreigen nu die donderslagen?
Wie zinkt er nu van 't zoete leven
Weêr neder naer der schimmen poort?

Geen zoon der aerde breekt dat zegel;
Op deze hoogte ruischt geen vleugel,
Geen duikler die in d'afgrond daelt;
De zon, die reeds veel duizend jaren
Gestaeg verlichtte die vernieling,
Heeft nooit tot op dien grond gestraeld.

Zoo treedt de sterveling al bevend
Heen door dat dwalingvolle leven,
Gelyk een wandlaer in den nacht;
Een bladerruisschen doet hem schroomen,
Hem schrikt zyn eigen ademloozen,
Hy beeft by elken vliênden schemer,
Tot dat de gulden dag ontwaekt.

Frisch op! uit hunne hooge zetels
De Goden lachen of wel bliksmen,
Bewandel welgemoed uw baen!
Veel schoons bloeit op den weg des pelgrims,
En gelden u de donderslagen,
Zy kunnen u niet verder werpen
Dan tot aen de onderaerdsche kaen.

D. SLEECKX.

(*Naer het Hoogduitsch van Erndt.*)

Blonde Nina.

Blonde Nina,
Wreede meisje,
Waerom immer,
Slaet ge uw blikken
Onverschillig
Op my neder,
Wen myn harte
Om uw weêrmin
Angstig zucht?

Nooit een woordje,
Of een wenkje,
Nooit een lonkje,
Of een lachje,
Wreede meisje,
Kwam my toonen;
Dat myn liefde
Aen uw harte
Dierbaer is.

Altyd lydend,
En steeds minnend,
Keer ik telkens
Aen uw' zyde
Weder, Nina;
En geen lonkje
Van meêdoogen,
Straelt u de oogen
Op my uit.

Vindt ge in liefde
Dan niets zaligs,
Niets verrukkends,
Dat de ziele
Doet ontbranden;
En gedurig
't Zoetst genieten,
Aen het harte
Smaken doet?

Zeg, of schept gy
Ligt genoegen,
Trotsche Nina,
In de zuchten,
In de klagten,
Die gedurig,
Door uw koelheid,
Bang en banger
My ontgaen.

Blonde Nina,
Wreede meisje,
Blyf niet langer
Onverschillig
Aen myn liefde;
Want uw weermin
Is my 't dierbaerst,
Is my 't hoogste
Heil op aerd.

EMM. ROSSEELS.

1841.

Kunst- en letternieuws.
- Lauwmaend. -

De maetschappy van Vlaemsche Letteroefening onder de kenspreuk: *De tael is gansch het volk,* te Gent, heeft eene gouden medalie, van de waerde van drie honderd franken uitgeloofd aen hem die, op de verdienstelykste wyze eenen nederduitschen tekst zal leveren op achttien der meestberoemde *Duitsche Koorgezangen* of *liederen* van vier of meer mansstemmen zonder begeleiding van instrumenten, hetzy by vertaling, hetzy oorspronkelyk, naer verkiezing van den schryver.

De stukken moeten vrachtvry ingezonden worden aen den heer *G. Degerickx,* secretaris der maetschappy, Nieuwe wandeling N°. 11 te Gent, uiterlyk den 1^{n}. Juny 1842.

- Wy lezen in het Kunst- en Letterblad. ‘Men weet dat van vele schildertafereelen, nauwelyks eene halve eeuw vervaerdigd, de verwen springen en afschilferen. Om dit te voorkomen, bereidt onze kunstschilder *F. De Vigne* den schilderdoek met Caoutchouc, waerin geen zuer gemengd is, en dat alle waerborgen levert van duerzaemheid. Wy hebben tafereelen op zulk doek geschilderd gezien, en hebben ondervonden dat zy beter tegen gewelddadigheden bestand zyn dan degene op gewoonen doek vervaerdigd.’

- De Stedelyke Raed van Brugge heeft besloten eene som van 1800 fr. te verleenen ten einde de kosten te bestryden voor de vervaerdiging in steen van Portland, van het standbeeld van Simon Stevyn, den uitvinder van het tientallig stelsel.

- Verschenen te Gent, by de gebroeders Michiels: *Neder-*

duitsch letterkundig jaerboekje voor 1842, negende jaergang.

- *De kleine gedichten voor kinderen van* M^{r}. HIERONIMUS VAN ALPHEN *in vlaemsche spelling gebragt door eenen onderwyzer.* Prys der inschryving: voor een exemplaer fr. 0»50 voor zes exemplaren fr. 2»75. Na de inschryving zal de prys verhoogd worden. De onderwyzers zullen eene gematigde kommissie genieten. Men schryft in te Antwerpen by de gebroeders *De Wever* en by alle voornaemste boekhandelaren des ryks.

- *Nieuwjaersgift of almanak van Jellen en Mietje* voor 1842 gevolgd door het *avondpartytjen,* of *die niet verliezen wil, moet t' huis blyven.* - Pracht uitgaef, versierd met houtsneden, geteekend door N. Dillens, gesneden door Brown; prys 2 franken (ruim 200 bladz.) te bekomen met den 18 December 1841, te Gent, by Hoste en by de voornaemste boekhandelaers van 't ryk.

- By eene vertooning der *maetschappy de Hoop* te Antwerpen, hebben wy ons kunnen overtuigen dat het tooneelstukje: *keizer Karel* van den heer VAN PEENE, waervan wy in een onzer vorige nummers een overzigt hebben gegeven, aen onze verwachting op het tooneel ten vollen beantwoordt. Aengenaem en vermakelyk is het stukje by de lezing, verrukkend is het op het tooneel. Dank zy hier ook toegebragt aen den komiek die den rol van *Frans* met de grootste natuerlykheid volbragt heeft en met zynen weerdigen medemaet, *Pieter Van Eecken* den lachgeest des publieks den vollen toom heeft doen geven. Twee andere stukjes werden den zelfden avond vertoond: *Herman de dronkaerd* en *de verfranschte landmeisjes.* Het eerst eene overzetting, het tweede een oorspronkelyk tooneelstukje van den heer ROSSEELS. Herman de Dronkaerd is reeds meermalen vertoond geweest, wy zullen dan slechts eenige woorden over de vertooning des tweede zeggen. Van komischen geest loopt het stukje over, en met een weinig ongenoegen zagen wy dat de spelers er nog het komisch der kostumering hadden willen byvoegen. Alleenlyk hunne aentakeling te zien, deed in een schaterlach uitborsten die byna onbedwingbaer was, en den aenhoorder zeer dikwils voor het fyn komisch onopmerkzaem moest maken. Goed in het algemeen hebben de mannen hunnen rol volbragt, doch

die der vrouwen heeft veel te wenschen overgelaten. Niettegenstaende dit laetste heeft het gewrocht van den heer Rosseels eenen grooten byval genoten en moet hem tot eene groote aenmoediging verstrekken. Het stukje is in druk en by de lezing hopen wy er nog uitgebreideren lof te kunnen aen geven.

- De *maetschappy van Orpheus,* heeft Zaturdag laetstleden, 18 December, hare *winter concerto 's* hernomen. Met genoegen herzagen wy onze verdienstvolle toonkundige liefhebberen. Zoo als andere jaren, zoo als altyd, vervulde een talryk publiek de zael. Goed in het algemeen zyn de stukken uitgevoerd geweest; die welke ons echter het meest bevallen hebben, zyn de *ouvertures, die Felsenmühle,* die van *Anakreon* en de *Wals* van den heer B.I. Lof zyn wy insgelyks verschuldigd aen de zangers van den *duo Della Vestale* en van de *Aria* uit *Malekadel.* Niet minder goed is de uitvoering der Kooren geweest, welke ons dunkens wederom in getal vergroot waren en merkelyk in toonkundige kennis gewonnen hadden. Te regt verdient de maetschappy den byval waermede het Antwerpsch publiek haer vereert.

De graef van Steenburg.(*)

I.

De laetste roode stralen der zon waren achter de kimme geweken en de avondmist had zich klam over het aerdryk verspreid. Alles was doodsch en stil op het oud adelyke slot van Steenburg. Reeds lang was de valbrug afgelaten; de wapenknechten hadden zich in hunne nachtvertrekken opgesloten en slechts eenige nachtwakers lieten het oog uit kykgaten en torens op de omliggende vlakte ronddwalen.

In eene sombere, groote zael, welke op de kostelykste wyze en met al de pracht welke de gothische styl in zich bevat, gestoffeerd was, zat een jong ridder en een jeugdig meisje by een flikkerend houtvuer. Liefderyk, maer toch statig was het wezen des jongelings. De blonde lokken welke uit zyne fluweelen muts nedervielen, rolden hem golvend om de schouders en zyn jonge baerd krulde zich mannelyk om zyne kin. Met angst en liefde staerde hy op het meisje. Deze stuerde hare hemelzachte blauwe blikken naer den grond en hare hand verborg zich tusschen de gevlochtene bruine

(*) Wy hebben deze vertelling bezonder vervaerdigd om eene proeve te geven van het zoetluidend en oorbetoovrend vlaemsch welk men voor en omstreeks 1400 in Vlaenderen en Braband sprak. Hetzelve in de samenspraken bezigende, hebben wy gedacht iets meer karakterisch aen het verhael te verleenen. Het is eene proeve; de lezer zal oordeelen.

hairlokken welke naest hare slapen nederdaelden en zich achter op het hoofd met een zyden strik vasthechteden. Beide bleven eenen langen tyd sprakeloos; eindelyk greep de jongeling 's meisjes hand vast en sprak:

‘Warom toch, ô live, sien dijne oogen soe treuriglike, warom is dijne mond soe sprakelose: het schijnt mi dat dijne siel hevig geplaegt es; en du wils mi geen enkel woord toespreken: ben ic dijns vertrouwen dan niet meer weerdig?’

Het meisje rigtte hare blikken op den jongeling en een traendrop bekroop hare gladde roozenwangen. Zy sprak:

‘Beware mi Gode, mijn braef ridder, dat selk gedachte mijn harte soude besmetten. Du kents mi ende du moets weten dat ic di nemmer een gevoel mijns harte hebbe verswegen.’

‘Des wete, ic mine vrindinne; open mi dan nogmalen dijne siele en gedoog dat ik di nogmalen vertrooste.’

‘Welnu, mijn vrind, bist aendachtelike, luuster en geefts du mi goeden rade, soe het mogelik is. Reeds sedert ettelike dagen es mijn geest gekwollen door een vervaerlik gedacht. Mi dunkt dat ik gedurig mijns vaders stemme in mine ooren voel klinken. Des nachte schijnt mi sine schimme te vervolgen, mi de handen toetereiken en soms mi tederlik toetelachen.’

‘Live,’ antwoordde de jongeling, ‘dits een teeken dat dijns vaders siele gebeden noodig hevet om uut den kerker des brandenden vagevuers verlost te worden.’

‘Dits mijn gedacht oec,’ sprak het meisje, ‘ende ic hebbe daer straks an minen oom het selfde gesegd;

doch hi hevet mi grammig geantwoord ende gesegd, dat mijn vader in Palestijnen gedooded was en dat ic an hem niet meer mogte denken; mits hi op heiliger pelgrimagie gestorven was en sine siele dus in Godes eeuwgen schoot moeste sijn.'

'De gebeden, mine vrindinne, sijn Gode eweliken aengenaem ende du selt nooit quadelic handelen met voor de siele dijnes afgestorvenen vaders genade aftesmeeken: het gebed gaet nemmer verloren.'

'ô, Ja, mijn ridder, du heves wel geseid: nu willic Gode vort bidden voor minen armen vader. ô, Ja, desen avond sallic minen knielbanke niet verlaten alvorent een geheele rosenkrans gebeden te hebben. ô, mijn arme vader....'

Een zware zucht ging op uit 's meisjes boezem en zy liet haer zwierig hoofd op de schouderen van haren beminde nedervallen. Met liefde en medelyden blikte de jongeling op haer en heur zachtkens in de armen klemmende, drukte hy een hemelsche zoen op het blanke voorhoofd des meisjes: 'Mine live Annah!' zuchtte hy. Het meisje opende op dit woord hare blauwe oogen en spiegelde ze in die des jongelings, terwyl hare fyne hand zich kozend op zyne schouder plaetste. De jonge ridder was als door liefde gevoel vervoerd en riep uit:

'Joncfrouwe, verban dijne doodende vrees ende luuster naer mine woorden. Dijn oom hevet nu reeds soe menigmalen onse vereeniging verschoven ende heden nog willic hem di voor den lesten keer afvragen. Soe hi wreede genoeg es om ons versoek afteslaen, wils du dan minen rade volgen, Annah?'

'Dits sallic,' was 's meisjes antwoord, 'want lan-

ger bi minen oom blijven, is onmogelik. Hi is mi soe wreed....'

'Wel, dan!' ging de jongeling opgetogen voort, 'dan selen wi vlugten, Annah!'

De ridder had zich by deze woorden opgerigt. Het meisje stond voor hem, zag hem met drift in de oogen; doch eensklaps scheen zy op iets te luisteren, liet het hoofd op 's ridders borst zinken en angstig vielen haer de woorden: 'daer es hi' uit den mond.

Op dit zelfde oogenblik verscheen het magere en wreede wezen van Annah 's oom aen den ingang der zael. By het flauwe licht eens koperen luchters kon men gemakkelyk beschouwen dat er een buitengewoone drift zyne ziel moest ontstellen. Het was nogtans geene gramschap welke op zyn gezigt doorstraelde. Hy wierp eenen valschen blik op den jongen ridder en hem met de hand tot hem wenkende, sprak hy: 'Ridder, Johan, ic wacht di.' De jongeling drukte eene laetste mael de hand zyner geliefde en haer de woorden: 'moed, mine live Annah!' toesprekende, stapte hy fier en trotsch tot by den ouden graef. 'Here graef' klonk zyne tael 'ic bidde di naer mine woorden te willen luusteren.' De oude onderbrak zyn gezegde en: 'Ridder, wildi mi volgen?' was zyne vraeg.

Siddrend zag de arme Annah den jongeling de zael uitstappen en wanneer hy vertrokken was, biggelden wrange tranen van droefheid en vrees op hare schoone wangen. Eenige stonden later doorklonk een hoorngeschal het eenzaem burgslot en Annah snelde naer het vensterraem der zael. Zy zag de valbrug neêrdalen en haren geliefde, op zyn moedig ros gezeten, dezelve

fier overryden en in den donkren omtrek verdwynen.

Een stond later trad de graef weder in de zael. Annah stond nog altyd in het venster en trachtte nog in de duisternis geliefdes schaduw natesporen; doch zy hoorde slechts het gekletter der hoeven zyns paerds in de verte rondgalmen. Blyde was het arme kind dat haer minnaer het slot ontkomen was; want zy vreesde de wraek haers ooms die deszelfs stoute woorden had afgeluisterd.

'Mijn kind' sprak de ouderling 'de nacht is vreesselik koud; de wind huult vervaerlik, en sine sucht dringt door die vensterruuten, zets di hier bi het vuer.'

Bevend verliet het meisje het vensterraem en ging zich by het vuer op eene leege schabel plaetsen. Met angst staerde zy nu en dan op haren oom; want zy vreesde dat zyn toorn ging uitbersten. De gryzaerd scheen als van niets bewust, plaetste zich in een grooten zetel, verborg zyne magere handen in de breede fluweelen mouwen zyns roks en liet zyn drooge oogschelen toevallen. Met de grootste verwondering bespeurde Annah die vreemde handelwyze haers ooms. Hy die zoo grammoedig, zoo ongeduldig, zoo opvliegend van inborst was, die haer zoo dikwils straflyk en wreed voor eene ingebeelde onachtzaemheid bejegende, hy zweeg nu; nu dat hy haer in zoo weinig hovesche houding, in zulke gemeenzaemheid met haren geliefde betrapt had... Des meisjes geest verdwaelde in de bedenking en die handelwyze scheen haer raedselachtig en bedriegelyk. Zy bleef stilzwygend zitten en durfde, uit vrees der stilte te verbreken, geene minste roering aen hare leden geven. Zy luisterde. Alles was stil; slechts

de ademhaling des gryzaerds trof Annah's oor. Die ademhaling wierd allengs krachtiger en zigtbaer werd het voor het meisje dat haer oom in diepen slaep lag gezonken. Zy durfde zich echter niet bewegen en op eene mommeling welke 's gryzaerds mond ontsnapte, verdubbelde hare aendacht: ‘Ja’ sprak deze ‘ridder Johan es krachtevol en onverschrokken... Hi kent geen beven; sine hand sal mi van den vremdeling ontmaken. Annah is hem slechts ten dien prijse geschonken.... En ic ben de graef.... Mijn broeder sal dood blijven... Het erfdeel selen si mi niet ontstelen.... En hi sal ontwijfelik sterven....’ Verder hoorde het meisje niets meer. Die raedselachtige woorden bragten eenen verschrikkelyken angst in Annah 's ziel. ‘Welhoe,’ sprak zy stil in zich zelve ‘mijn minner kan mi slechts ten prijse eener misdade verkrijgen. Wat hooric; en hi soude laf genoeg sijn om dien koop toeteslaen, de onweerde! hi kent mi dan niet? Neen! de hand eens moorders sal nemmer Annah 's hand drukken. Nooit sallic den name van echtgenoot an een lafaerd schenken.’ 's Meisjes hart werd door die bedenkingen schrikkelyk gefolterd. Eene afgryslyke zielestryd deed zich in haer hart op en hare oogen ten hemel slaende, scheen zy God tederlyk te bidden. Eindelyk ontwaekte de graef uit zyne sluimering. Annah ontving met afschrik de gewoone avondzegening en beide begaven zich ter rust.

De zoete slaep ontvlood Annah 's sponde. Haer geest was te zeer gefolterd om rust te kunnen genieten.

II.

Geen kwartier uers was ridder Johan van het slot van Steenburg verwyderd of hy werd door een aental zyner wapenknechten vervoegd. Na omtrent eene halve uers weg met hen afgelegd te hebben, bevool hy hun allen naer zyn slot te ryden en hem een gezadeld paerd te laten. De knechten gehoorzaemden op het bevel, en wanneer zy allen uit het oog verdwenen waren, verliet Johan de groote baen en stapte eenen smallen weg in welke door een digt en wildbewassen bosch leidde. Aen eene kleine hut in het midden des wouds verscholen, bleef hy stil, klom van zyn paerd en de twee rossen aen eenen boom vastgehecht hebbende, stapte hy tot de deur der kleine hut. Een ligte klop deed hem dezelve openen en een uitgemergde gryzaerd, wiens witte baerd tot op de borst nederdaelde en wiens gescheurde en versleten kleederen de uiterste armoede aenduidden, deed zich voor zyne blikken op.

‘Dat ic di niet verschrikke, mijn weerde’ sprak de ridder ‘mine inzigten sijn heusch ende vrindelik.’

‘Heer ridder,’ was het antwoord ‘een mensch soe als ic, hevet nooit schrik in mijn harte kunnen doen ontstaen. wat es dijns verlangen? Sit neêr ende spreek.’

Op het zelfde oogenblik sloot de gryzaerd de deur der arme wooning toe en reikte eene kleine schabel aen den jongeling.

‘Wils mi dies verschonen,’ sprak deze laetste

‘ic kome di eene proeve dijner groothartigheid vragen. Du segts van geen mensch te schrikken, ic gelove di; du selt mi dan ook niet weigeren, soe ic di versoeke mi naer mijn slot te versellen. Hier es mine ridderhand ende ic swere dat er di geen ongeluk sal toekomen.’

De gryzaerd rigtte zyne vuerge blikken op den jongeling, bezag hem een poos zonder spreken en hem de hand toereikende, zegde hy met fierheid: ‘daer, ridder es mine hand, si mag dijne hand drukken.’

Beide stapten de hut uit. Johan nam zynen mantel, plaetste hem op de schouderen des gryzaerds deed dezen het ros beklimmen en in een enkel galop waren zy aen Johans slot. De valbrug werd afgelaten en onbekend trad de ouderling de burgt binnen.

Eenige stonden later zaten beide aen eene kleine tafel. Twee zilveren schalen met kostelyken wyn gevuld, stonden voor hen. Johan nam het woord:

‘Mijn vrind,’ sprak hy ‘maggic di eenige vragen voorbrengen?’

‘Doets, jonker,’ was het antwoord ‘ic ben gereed di te antwoorden.’

‘Sedert hoe lange, bist du in dese streek?’

‘Sedert drie dagen....’

‘En wat doets du om te leven?’

De gryzaerd stond op eens regt, en een fieren blik op den ridder werpende, riep hy:

‘Ridder Johan, ic hebbe di toegestaen mi vragen te doen; maer niet mi als een landlooper te ondersoeken. Nu swijg en hoor mi: Du kents mi niet, ridder; doch ic kenne di. Ic hebbe di, nog jong sinde, dikmalen in mine armen gesloten, omdat dijn vader mijn

beste vrind was. Ja ridder, ic kenne di en darom oec hebbic niet geaerzeld mi naer dijn slot te begeven!... Een woord en du sels mi oec kennen: ic ben de grave van Steenburg!...'

De jongeling bleef pal zitten; de trotsche houding des gryzaerds kon hem niet verschrikken. Hy sprak koelbloedig: 'De grave van Steenburg es in Palestijnen dood gebleven, ende nu es de graefschepe op sinen broeder vervallen.'

'De grave van Steenburg es niet dood!' riep in woede de gryzaerd. 'De grave van Steenburg es hier! en mijn broeder es een lafaerd ende een schelm.'

'Dit laetste es waerheid,' antwoorde Johan, 'doch geefts mi proeve dijns gesegde; toon mi dats du de grave bist!'

Met fierheid trok de ouderling nu een zilveren stempel uit den zak en hem den jongeling toonende, riep hy: 'daer, kents du dien segel, kents du het oud wapen der graven van Steenburg; kents du dien ring; dits de ring miner gestorvene gade. En dit perkament, die tijtel! erkents du dit? Spreek! erkents du mi nu, of selt du mi oec als een hond ter deuren uut jagen, soe als mijn scone broeder gisteren gedaen hevet? ô, Jongeling, indien dijn vader nog leefde, hi ware reeds lang in mine armen; want hi soude ligt sinen ouden vrind en wapenbroeder onder dien groven pij erkennen; doch du waret nog te jong; ic alleen besit die herinneringen....'

Johan had intusschen den graeflyken zegel en de andere voorwerpen bezigtigd en niet moeilyk was het hem er de echtheid van te erkennen.

‘Heer grave,’ sprak hy ootmoedelyk, ‘sets du neder, biddic di; doch laet eerst toe dat ic dijne hand omhelse!’

‘Neen, jongeling, niet mine hand! hier op mine borst, tsal de eerste mael niet sijn dat onse hartskloppingen hen vereenen! kom hier! du bist een braef ridder!’

Johan vloog in 's gryzaerds armen en beide bleven eenen langen tyd borst aen borst gekneld.

Wanneer zy weder neêrgezeten waren, sprak de jongeling: ‘Heer grave, luuster nu welk toeval mi genoopt hevet om di optesoeken. Du hebst daer even gesegd dat dijn broeder een schelm es; doch du bist nog te goed: het es een moorder, luuster!...’ Hier spreidde zich eene ligte schaemteblos op Johans wangen: hy moest zyne liefde kenbaer maken en dit aen den vader zyner beminde. Edoch hy hoopte dat het alles met goeden uitslag zou bekroond zyn geworden en openhartig legde hy zynen drift bloot. Dan verhaelde hy aen den ouderling hoe zyn wreede broeder hem Annah ten huwelyk beloofd had op voorwaerde dat hy den vreemdeling dien hy hem aenwees, deed om het leven komen. ‘Doch,’ zegde hy, ‘die wreede tijger hadde hem misgrepen: Johans hand es de hand eens moordeners niet!.. Ic besloot,’ vervolgde de jongeling, ‘die prooi an sine handen te ontscheuren ende ic gebaerde als of ic met blijden sinne die voorwaerde aennam. Te meer, ic dachte dat hier onder een geheim moest schuulen ende ic wilde selks ontdekken. En Gode sij danke! ic sal tot dijn geluk, heer grave, kunnen medewerken....’

Met zienlyke opgetogenheid, greep de ouderling de

hand des jongelings vast, drukte ze met kracht op zyne borst en twee tranen rolden op zyne vermagerde wangen. ‘Ic danke di, mijn brave ridder,’ sprak hy, ‘Gode sals di loonen, ende ic sal dijne scone handelwijse niet vergeten. Doch spreek mi verder en segget mi hoe 't met mine arme Annah staet! ô, Dit kind hevet seker van dien wreedaerd veel moeten lijden. ô! Gode, haddic hem soe goed gekend als nu, ic soude hem selke dierbre panden niet toevertrouwd hebben; spreek, jongeling, hoe hevet haer Annah bevonden?’

‘ô Si hevet oneindig geleden.’ Was Johans antwoord, en een droeve traen beliep nu ook des jongelings aengezigt. Beide storteden bittere tranen. Een lange poos bleven zy weenend zitten. Eindelyk onderbrak de jongeling die stomme droefheid, stond uit zynen zetel regt en wandelde peinzend door de zael. Dan terug by den ouderling tredende, sprak hy: ‘Heer, grave, laet mi doen; morgen siets du dijn lief kind; morgen kneldi dijne waerde dochter op dijn vaderlik hart.... Desen nacht kundi in ruste wesen. Du bist in veiligheid....’

III.

Eenige uren stond de zon in den opgeklaerden hemel te schitteren, toen er een zware stoet uit het slot van ridder Johan stapte en in statigen galop door de breede vlakte heenrende. Johan was aen het hoofd des stoets en aen zyne regter zyde reed een oud ridder. Een flu-

weelen muts met blauwen veder bedekte hem het hoofd en zilveren hairlokken golfden hem om den hals. Een kostelyk zwaerd hing hem aen de zyde en eene gouden keten en rykgewrochten dolk blonken op zyne borst. Niemand zou in dien edelen ridder den gryzaerd erkend hebben welke Johan 's avonds te voren in het bosch was gaen opzoeken.

Stilzwygend reed de stoet voort en slechts nu en dan zag men de paerden der twee edellieden digter by elkaer stappen en dan werden er eenige stille woorden tusschen Johan en den ouderling gewisseld.

Intusschen was men tot by het slot genaderd; de gansche stoet trok op de sterkte van Steenburg en Johan door den ouderling vergezeld, stapte, zonder zich te hebben doen aendienen, tot in de groote zael der burgt. Daer zat Annah. De moedeloosheid stond in hare gansche houding uitgedrukt; hare blauwe oogen schenen als met een dekkleed van treurigheid overtrokken en niet moeilyk was het te zien dat bittere tranen dezelve bevochtigd hadden. Op het gezigt haers beminde, was 's meisjes eerste gevoel eene beweging om tot hem te loopen en zich in zyne armen te werpen; doch een gedacht scheen haer eensklaps te wederhouden en zy bleef onbeweegbaer staen. Eene soort van afgryzen en beschroomdheid verspreidde zich op haer gelaet. Johan naderde ze en sprak met tederheid.

‘Mine live Annah! verheugs di; want ic brenge di eene blijde tijding mede.’

‘Eene blijde tijdinge,’ herhaelde het meisje met afschrik ‘eene blijde tijdinge? Hebts du dan alreede het offer der wrake mines ooms geslagt? Hevet dijne hand

haer alree met onnoosel bloed bemorscht? Ga heen, ridder; ic kenne die voorwaerde waerop ic di beloofd ben; ic wete, ja, dattic die prijse eener euveldaed moet sijn; dat du om mi te verkrijgen een slagtoffer moets maken!...'

'Annah!' onderbrak de jongeling, 'sie daer dit slagtoffer!' en hy wees op den ouderling die stilzwygend achter hem stond en het meisje met aendoening en liefde beschouwde. Annah had dien tweeden persoon nog niet opgemerkt, zoodanig was zy in hare gedachten verslonden geweest. Nu echter ontmoette zy den blik des ouderlings en beschaemd ging zy zich by Johan voegen en scheen hem bevreesd aentekleven.

'Getroosts du, mine brave Annah?' sprak de jongeling, 'Getroosts du, dijn minner es nooit een laffaerd geweest, ende sine hand es emmer onbevlekt gebleven; getroosts du en wees blijde; want dijn lijden sal een ende gaen nemen. Verschrik niet, staer gerust dien ouderling in het oog, hi is di niet vremd. Treed nader, heer grave, en omhels dijne dochter.' Bevend trad de gryzaerd nader, bleef eene korte poos voor het meisje staen: tranen rolden uit zyne oogen; zyne armen openden zich en Annah! viel als ontzield op zyne borst: 'Vader' riep zy 'Vader!'

'Mijn lief kind!' was 's gryzaerds antwoord, terwyl de tranen hem bigglend over het aenzigt rolden; 'ô mine dochter, ic hersie di! mijn heil is utermate groet ende ic vergete alle mine rampen bi desen gelukvollen stonde.' Eene tederlyke omhelzing volgden op die woorden en vader en dochter bleven in elkanders armen gestrengeld.

Op dit oogenblik trad 's meisjes oom binnen: ‘Johan!’ riep hy, ‘wat beduidt dit, dijne wapenknechten bewaren de ingangen mijns slots! wie hevet di selke stoutheid ingegeven?.....’

Op het hooren dier woorden liet de ouderling zyne dochter los en riep: ‘En wie, laffe, hevet di die stoutheid ingegeven om du meester van mijn erfdeel te maken en den graefliken titel te dragen, mine goederen in besit te nemen en te doen geloven dattic gestorven was! spreek, schelm! eer mijn swaerd di aen den wand spete!’

‘Verraed!’ schreeuwde de oom van Annah, ‘verraed! waer sijn mine wapenknechten!..’

‘Uwe wapenknechten, heer ridder,’ sprak Johan, ‘sijn doof an dijne stemme. Het slot es in mine magt, en eene sware straffe wacht di! Ha! du geloofdes, laffe schelm, dat mijn siele soe swart als dijne siele was; dat ic een moorder als du ben!’

‘Du bist een laf verrader,’ was het antwoord ‘en die oude es een leugenaer, een landlooper, ic hebbe geen broeder meer; hi es dood!’

‘Kens du dien segel?’ viel hem Johan in de rede. ‘Kens du dien ring?’

‘Ic en kenne niets,’ was het antwoord, ‘ic kenne niets, ic weet slechts dat du, Johan, een verrader bist ende dat du een ouderling verraderlik koms bespringen; doch dijne waen sal wreed gestraft werden. Hier! mine getrouwe dienaren, mine brave wapenknechten! hier!...’

Op eens hoorde men een zwaer gerucht in het kasteel. Verwenschingen en heilgeroep doorklonken de

lucht en schenen allengs digter by de zael te naderen.

‘Daer sijn si reeds.’ riep de oude oom ‘Daer sijn si mine schildknapen. Vrees, jongeling, vrees, gryze bedrieger; uwe leste uer es gekomen en ghi gaet den loon uwer baldadigheid ontvangen!’

Johan luisterde nog een stond aendachtig op het gerucht en dan een kleine jagthoorn welke aen zyne zyde hing aen den mond brengende, deed hy een scherpe klank door het gansche slot rondschallen.

Nauwlyks was die klank gehoord geweest of eene wacht van Johans wapenknechten stortte te gelyk met een aental bedienden des kasteels, in de zael. Niets echter duidde eenige vyandlyke inzigten aen. De bedienden kwamen zich met de muts in de hand voor den vader van Annah neêrwerpen en riepen met opgetogenheid: ‘leve ons oude meester! leve die echte grave van Steenburg,’ Blikken van haet en gramschap vielen ter zelfder tyd op den laffen broeder neder, die in eenen hoek der zael van woede op zyne tanden knarsde en met den dolk in de hand zich als ter verdeding gereed hield. Annah weende van blydschap. Zy bleef aen de zyde heurs vaders vastgeklemd en besproeide zyne handen met tranen en warme omhelzingen. De graef sprak dankbaer tot zyne bedienden, en een ouderling opligtende die voor hem op de knieën was gevallen, sprak hy: ‘ô mijn brave Walter, ic danke di, du heves dijnen ouden meester niet vergeten ende ic ben blijde di nog in het leven te vinden.’ - ‘ô Heer, grave,’ was het antwoord des bediende, ‘nu hebbic genoeg geleefd, dat die Heere mi nu slechts uut het leven weghale: ic hebbe di wedergessen!.....’

Met dankbaerheid drukte de graef bediendes hand en na eene kleine poos stilzwygen, sprak hy op zynen broeder wyzende: ‘Mine vrinden, hoe hevet die beul met u gehandeld? spreekt!’ Allen bogen het hoofd en zwegen stil; doch de uitdrukking hunner wezens gaf genoeg te kennen welkdanig hun lot tydens graefs afwezen moest geweest zyn.

‘Ghi durft hem niet beschuldigen,’ ging de graef voort; ‘doch dit es niet nodig; ic hebbe geene verdere proeve van doen: sine handelwijse sal hem duer staen. Johan’ ging hy voort, zich tot den ridder wendende, ‘gebieds dijnen krygsknechten dat si hen van hem meester maken!’

Op een oogwenk des ridders vlogen de knapen toe en met opgeheven degen, stapten zy tot den verrader. Annah 's oom zag nu dat hy het niet meer kon ontvlugten en razende woorden en vervloekingen ontvielen zynen mond: ‘achter uut, dorpelingen,’ riep hy ‘achter uut, laffe wapenknechten! uwe onweerde handen selen mi niet anraken! Broeder! du selt mi niet levend besitten.’ En op het zelfde oogenblik stiet hy zich zynen dolk in de borst en storte zielbrakend op den vloer.

‘Gode es regtveerdig!’ sprak de oude graef ‘dat men dit lichaem wegvoere ende 't op geene gewijde aerde begrave.’ En dan zich tot Annah en Johan wendende, sprak hy: ‘komt, mine kinderen, gaen wi in een ander vertrek voor het tegenwoordige ende voor die toekomst sorgen.....’

P.F.V.K.

Proeven van Antwerpsch dialekt.
De geest.
Eene oude Spookvertelling.

Geene stad is ryker aen plaetselyke vertellingen dan Antwerpen. Elke straet heeft er hare *legende,* doch het is uiterst moeilyk tot de kennis van een zeker getal derzelve te geraken, uit hoofde dat zy meest geweten en verteld worden onder de allerlaegste volksklas, en zelfs niet tot den geringsten burgerstand opklimmen. Het is met dit vak der nationale overleveringen toegegaen als met veel andere: het lage volk alleen heeft ze geheel bewaerd. Onder de burgers, en hooger, hoort men van *La belle et la bête,* van *Barbe bleue* enz. in het Fransch en in het Vlaemsch; maer het levert er niets op voor dengene, die er eene plaetselyke geheugenis in de wintervertellingen zou zoeken.

Dan, het komt aen weinig schryvers als gepast of doenlyk voor, zich in de armste kwartieren der stad, als vriend en gebuer te doen erkennen, om door dit middel eene volksvertelling of een nog onbekend mirakel, uit den mond eener vischvrouw of eener ascheraepster

te hooren. Een byzonder geval nogtans verschafte my de gelegenheid om eenige dier vertelsels afteluisteren, zonder dat men myne tegenwoordigheid bemerken kon. De vertellers waren vier jongens die byna de mannenjaren bereikt hadden en by dage op eenen winkel als leergasten van timmerlieden of smeden arbeidden. Gewis hunne wys van verhalen was niet van de fraeisten, doch een van hen vertelde met een zekeren zwier, met eene losheid die aen zyn verhael een eigenaerdig en kluchtig karakter gaf, en my op de gedachte deed komen zyne woorden als eene proef van den antwerpschen tongval door den druk medetedeelen.

Onder de halfgeslotene venster van een burgershuis en op eenen keldermond of val gezeten, maenden zy elkander aen om te vertellen. De eerste die sprak, was:

KOBE.

Zeg, Frans, kunde gy die historie, die ze zondag in de'[1] poesjenelle kelder gespe'ld hebben? Ge we't wel, *Snoef*[2] die trouwtd op 't leste met de keunegin van Teurrekeije.[3]

(1) Het bepalend lidwoord, mannelyk enkelvoud, heeft in Antwerpen geene andere verbuiging dan dat men voor zekere letteren, welluidendheidshalve, *de* of *den* bezigt, zonder op het geval te letten. Voor de medeklinkers B, D, H, R en T. als ook voor alle klinkers gebruikt men *den*, zoowel in nominativo als in accusativo.

(2) Men heeft in Antwerpen veel kelders, waer des winters, voor kinderen allerlei vertelsels verbeeld worden, by middel van *marionetten* die zy *poesjenellen* noemen. *Snoef* is eene persoonaedje die in alle stukken voorkomt en byzonder belast is de aenschouwers te vermaken, even als de *Arlequin.* Het is gewoonlyk de geliefde *acteur* van het geëerd publiek.

(3) De helden der Antwerpsche geschiedenissen, trouwen op het einde onfeilbaer met eene *keuninks dochter,* eene *princers* van Turkeije, Amerika of Spanje, of wel zy vinden, indien het er spookt, eenen grooten yzeren pot met gouden geld.

BALTE.
Die kan ekik.

FRANS.
Is dâ die van Hanefroeike?

SUS.
Och néë, we't het nie meer? Daer komtd 'en[1] betooverd kornyn in, dâ diën brief op diën tore' draegt, aen de Princers van Améreka. Kunde gy het nie, Balte?

BALTE.
Ik kan ekik alles! Ik kan Malegys, ik kan Smitje Verholen, ik kan Guldentop, ik kan Sinte Peeter, ik kan ouw[2] lampen veur nief, ik kan den betooverden hond, en dâ van 't Steen, en visserke visserke vangt me nie,[3] en, och heer, ik kan er wel honderd ander as[4] ik ze maer wilde vertellen.

FRANS.
Ah wel, laet ons strooikentrek doen.

(Zy trekken wie eerst zal beginnen.)

KOBE.
Hoera, viva! 't is Balte! Toe, van doctoor Faussius of van de' kelder onder de Vierschaer.

(1) De onbepaelde lidwoorden Een, Eene, Een, zyn in Antwerpen *Ene, En, E,* de *e* hebbende den klank van *e* in het fransche *le.* Voorbeeld: Ene man. En vrouw. E kind. Voor klinkers en voor de letter *H* zyn dezelve *Enen, En, En.*
(2) De uitgang *oude* wordt verzacht en verandert in *ouwe* als wy *zouden* wy *zouwen, koude winter, kouwe winter.*
(3) Het woordje *niet* zonder nadruk uitgesproken verlaet de *t.*
(4) De *l* in *als* wordt niet uitgesproken. B.V. *as* ik het zag, zou ik het gelooven.

SUS.

Néë, Balte, doe g' et nie. Vertelt liever van den duvel of van tooverhekse' of van spooke'[1]

BALTE.

Ah wel, 'k zal eulie[2] 'é waerachtig vertelsel vertellen, dâ gebeurd is op de kleinmart; en bitje verder a's de kornynepyp, int Frans gezeéd[3] la *pipe de lapin.*

KOBE.

Lapin? Datd is 'en kat; ge zeg het mis.

BALTE.

Zie dâ gauwke! Lapin is 'en kat, *pertang*![4] Neen, *poes* is 'en kat in 't Frans. Ze riepen ommers altyd tege' diën ouwe' Fransman uit de Mannekestraet: *voleur de poes de kattendief.* Dâ wilt tege' my Frans spreke'! Wel gy kastekindere', hebtde geulie op de Chantjië gewerkt? Heeft eulie vader *gardechou* geweest, eh? Onder

(1) De *n* wordt nooit gehoord in de uitgangen der veelsilbige woorden die eindigen op *en* men zegt *verbinde, honde, zinge* voor *verbinden, honden, zingen.* Voor de klinkers en de letter *H*, die hier nooit *geaspireerd* is, heeft de verkorting geene plaets. Zelfs stelt de Antwerpenaer tusschen alle op een stootende klinkers, ook tusschen die welke van zelf versmelten, een *n* of andere letter om de *euphonie.* Hy zegt dus: *ik wilde-n-iets, hy maelde-n-immers?*

(2) Het meervoud van het voornaemwoord van den 2^{den} persoon wordt gemaekt met het byvoegen van *lie* zynde eene verkorting van *lieden.* Men zegt *geulie* of *gylie* en *eulie* of *ulie;* dit laetste voor *aen u* als ook voor de bezittende voornaemw. meervoud *uw, uwe, uwen.* B.V. *Geulie weet het. Ik zal eulie straks euliën boek terug geven.*

(3) De onvolmaekt verledene tyd van het werkwoord *zeggen* is als volgt:

Ik zé voor ik zegde enz.
Gy zé
Hy zé
Wy zéën
Gyl, zeet
Zy zéën.

Het verleden deelwoord is *gezéed.*

(4) Het fransche woord *pourtant.*

den tyd van de Marriene'?[1] Zwygt nâ, zulle,[2] want ik begin op 'e' nief.[3] Nâ-w-in die straet daer stond eens 'en huis mê vier *steugië* zonder de' zolder, zoo groot en zoo schoon a's het paleis van 'ne keunink.[4]

Maer in datd huis wilde-n-ommers in't geheel niemand nie woonen en het bleef jaren lank onnuttig leeg staen, want het spookte-n- er in.

SUS.

A! ah! da zal schoon zyn!

BALTE

(gestoord.)

Stilans! houd u' gezigt. Ah wel. Op slag van twelf ure dan kwam er iedere' keer 'ne geest dië het huis van onder toe boven afliep, en a's dat dan lank genoeg geduerd had dan kwam de geest tege' slag van den *eene'* achter de straetpoort staen en begost[5] zoo jammerlak t' huilen en te schreeuwe' dat er iedereen *compassie* mê kreeg.

KOBE

(met bange stem.)

Zyt de gy dâ Sus die daer ne zucht gelaten heét.

(1) Hebt gylieden op de *Chantier* gewerkt? Is ulieden vader *Garde-Chiourme* of slavenwachter geweest? - Men merke hier by aen dat het werkwoord *zyn* altyd met het hulpwoord *hebben* vervoegd wordt.

(2) Zullen is een tusschenwerpsel dat overmatig in de Antwerpsche straettael voorkomt: het beteekent *verstaet gy het? hoort gy het?*

(3) *Nieuw, nieuwe, nieuwen* is in Antwerpen *nief, nieve, nieven.*

(4) De *g* na de *n* op het einde eener silbe verandert meest altyd in *k* als *gang, gank, ding, dink, hy zong, hy zonk.*

(5) De onvolmaekt verledene tyd van het werkwoord *beginnen* is:

Ik begost voor ik begon enz.
Gy begost
Hy begost
Wy begosten
Gyl. begost
Zy begosten.

Het verleden deelwoord is *begost.*

FRANS.

Eê! hy is al bang, hy beeft, ik vuel' het. Wel wâ kieken!

BALTE.

A's Kobe zyne' mond nie toehoudt, stamp ik hem van de keldermond. -

Na daer dierf toch niemant in datd huis gaen, al was't dat de geest niet dé[1] als roepe': verlost myn ziel! verlost myn ziel!

Daer wierd dan gezeéd, en 'k geloof ekik, datd ook wel, dat het de ziel was van de' lesten heer daer het huis van geweest was, en dat diën uit gierighad[2] ene' groote schat had verbeurgen. En ge we't wel a's iemand sterft mê verbeurge' geld op zyn konsjentie dat hem dan zoo lank in d' Hel moet blyve' brande' tot datd het geld gevonde' weurd.[3]

A's dâ nâ[4] zoo al heel lank geduert had dan kwam er eens ene keer eenen ouwen soldaet van de' marmitten-oorlog

(1) De onvolmaekt verledene tyd van het werkwoord *doen* is:
Ik dé voor ik deed enz.
Gy dé
Hy dé
Wy déën
Gyl. dé of déed
Zy déën.

(2) In de uitgangen *heid* en *lyk* verandert de klank der *y* in *a* en men spreekt als of er stond *had, lak, gezondhad, gemakkelakhad* voor *gezondheid, gemakkelykheid.*

(3) De *o* in *or* wordt uitgesproken als eene zachte *eu. zorg, zeurg, verborgen, verbeurgen, hy wordt, hy weurdt.*

(4) *Nu* spreek men gewoonlyk uit *nâ;* de *a* heeft den korten klank van *a* in *nat.* Met nadruk wordt *nu, nouw.*

Dië soldaet heette sterke Jan, en diën had gezeéd in 'en herberg dat hem veur 'ene' niet en 'ne niemendalle, om zoo te zeggen veur ze plesier, 'ene' nacht in het leeg huis zou slapen, a's ze hem honderd gulden op veurhand wilde' geven.

Den huisbaes die zé tege' Jan: Is dâ waer? Derfde gy in datd huis slapen?

Ja, zé Jan zoo, want ik geef wâ schoon de knoppe, zé hem, van alle spooken en duvels. Dâ God bewaert, is wel bewaert!

Ah wel, zé den huisbaes, geef mê d' hand daer op, zé hem;(1) 't is gedaen. Wâ moet ik u geven, vroeg hem

Hoort, zé Jan, geef me maer al om te beginnen ene wis buekenhout in klompekes, 'en dozyn flesse' wyn, 'en fles kwak, 'ene' koekpot vol spys en 'en goêi pan om myn koeken in te bakken.

Dâ zulde gy hebben, zé den huisbaes, - en a's hem dâ gegeven had, trok Jan tege' den aved(2) mê zyn *provisie* in het huis.

A's hem nâ vier geslagen had dan droeg hem zyn hout en zyne' koekpot mê spys, in 'en kamer op d' eerste *steugie,* daer nog 'en tafel stond mê twee stoelen.

Hy begost daer 'e' vier te maken gelak om het huis aftebranden en hy zette zyne koekpot daer neffe om de spys te doen gaen.

Terwylt dat de spys nou aen 't gaen was, begost Jan

(1) Het persoonlyk voornaemwoord *hy* wordt alleen gebezigd onmiddelyk voor het werkwoord; anders zegt men *hem. Zag hem dat hem sliep?* beteekent *zag hy dat hy sliep.* Deze regel heeft uitzonderingen.

(2) Tegen den avond.

de flessen een voor een den hals af te byten, en hy kreeg op den duer 'e' stuk in zyne' kraeg gelak 'enen ouwe' Zwitser; - maer hy was toch nie' van zyne' center[1] en hy wist heel goed wat hem zé of dé.

Dâ was me goed, maer a's hem nâ lank genoeg gedronken had, begost zynen beer te danse'.[2] Hy zette dan zyn pan op 't vier en hy lapte daer 'ene' goeije pollepel spys in. - Dan aen het kissen dat het 'e' plesier was. Het rook er zoo lakker a's aen de deur van *'t Lanswelvaren:* - zoo 'enen reuk gelak van 'en restoratie.

Ah wel, dâ was me goed; de koek van Jan was langs den eene kant schoon bruin gebakken en hy goeiden hem omhoog in de schouw om hem om te draeijen.

Maer gelak hem nou weer op 't vier stond valt er in eene' keer iet uit de schouw - en *bardoef* in Jan zyn pan, en de koek in d' asse!

Wel honderd duzed 'k weet nie watte! riep Jan; zoude da nou hier en daer nie verwense'? Bruin en zoo lakker! Daer lé nou mene zieltjeskoek[3] Maer wâ wil ik er aen doen? zeét hem in zyn eige; 't is na toch zoo. 'k Zal maer 'ene' nieve pollepel spys in de pan doen; op goê val hetd uit.

Nâ, hy doet dâ, en weér aen 't kissen da g'er de geeuwhonger zoudt van gekregen hebben; al was 't dâ g'in geen dry dagen geéten had.

(1) Een stuk in den kraeg krygen: *dronken worden.* - Van zynen center zyn, *van zyn verstand zyn.*
(2) Honger krygen.
(3) Wanneer er ergens koeken gebakken worden, moet degene die den eersten koek krygt eenen vader-ons bidden voor de geloovige zielen in het vagevuer; daerom noemt men den eersten koek de zieltjenskoek.

Maer jan die laet de' steel van de pan los en hy pakt dat dink op dat uit de schouw gevalle' was.

Graed nâ toch eens wat datd het was? - Het was 'en doodsbeen uit 'enen arm!

Jan die schiet in 'ene' lach en hy zé, zoo al lachende: Ja denke' ze my verveerd te make' of veur de' zot 't houwe, dan zyn ze wel geleverd mê hun' peerdebeenen! al was't dat ze den heele prosput[1] deur de schouw goeide' dan gaf ik er nog geen duit om; mê hunne' flaeuwekul!

Maer dâ was me goed a's Jan zyne koek nou half gebakke 'was, zeét hem zoo in zyn eige': gy zult me deze' keer nie vast hebbe', vieze mannen! 'k Zal de' koek liever half rauw binne' spele'..... En hy steekt zyn hand uit om de koek te pakken maer in eene' keer valt er 'nen heelen reessel beenen uit de schouw en bardoef in Jan zyn pan en de koek in d'asse!

Wel Seezeke van Maderitje! riep Jan; zal ik nou alle myn spys naer de weêrlicht zien gaen? Wat is dâ nou weêr daer ze daer mê gegoeid hebben? Dat is geene kleine potternoster; het is zeker 'en ruggraet van 'e' veuleke. Hoe flauw dat die manne' toch zyn, ze kunne' 'ne mensch nog nie gerust laten eten.

Ja maer hetgeen dat in zyn pan gevalle' was, ware' zoo allemael beentjes aen 'en koor geregen en het was 'en ruggraet van 'ne mensch!

Jan die begost dan zoodanig kwaed te worden dat hem de beenen oppakte en gelyk tegé de' muer aen *garselemente'* van een sloeg.

(1) De plaets waer de peerden begraven worden.

Hy gink gestoord by zyn pan zitten en sloeg er van tyd tot tyd 'ene' nieve' pollepel spys in, maer iedere keer dat hem de' koek wilde-n-uit de pan nemen, viel er 't een of 't ander menschbeen in - en dat duerde zoo lank tot dat er op 't leste 'nen doodskop in viel.

Jan die schoot in en franse koleère en hy goeide den doodskop zoo ver als hem vliege' wou.

Dan begost hem gerust te bakken en hy had al 'en schotel vol koeken op de tafel gezet om te gaen eten.

Als hem nâ goed by de tafel zat en lakker aen 't knabbelen en aen 't zuigen was, komt er in eene' keer 'ne slag. - Jan telde en 't was twelf ure!

Maer Jan heft zyn' oogen op en hy ziet daer in den hoek daer hem de beene' gegoeid had 'e' leelyk geremt staen.

Want op slag van twelf ure ware' de beenen allemael aen een gekropen en daer stond nâ de geest mé 'e' wit laken op zynen rug. - En hy was, och arme! zoo mager geworden van dat eeuwig rondloopen dâ ge zyn ingewand door zenen buik kost zien.

Jan bezag het spook zoo 'ne' zekeren tyd en hy vreef aen zyn oogen want hy docht dat het nie waer was; maer als het spook hem verruerde dan zag hem *pormentelyk* dat het ene geest was.

Ha, zé Jan, goeijen dag, Pietje de Dood! Hoe gaget mê uw gezondheid? Me dunkt ik heb ouw nog meer gezien. Staetde gy nie in de kerk van S^{t}. Willebors mê het Zielenoctaef? Ge ziet er anders maer *armoyeus* uit, Jan Stek! Zie zoo 'ne koek of dry en zoo 'e' fleske zou u deugd doen. Maer wâ zeg ik? 'k Geloof waerentig dat de koeken deur uwen buik zouwe vallen; want

ge draegt 'en *gilé* die *à jour* gewerkt is. Als ge nogtans eens wilt drinken, zit maer by.

De geest die sprak nie; maer hy dé 'en teeken mê zyne' vinger al' of hem zegge' wilde: komt gy eens hier.

Maer Jan die was slum genoeg om het nie te doen.

Aperopo, zê hem, Pietje krakelink wilde gy daer blyven staen toe morgen dâ kunde gy gerust doen. Maer a's ik gelak a's gy was ik ging wat aen 't vier zitten; want diën hoek is heel *roemotiek* en ge moest zoo eens 'en valling pakken. Ah sa, maer zeg m' eens wat tael spreekte gy? Zeg! is 't van *parlé fransé conter alle mense?* Ook al niet? Gaet dan maer naer uw doodkist terug, droogzak! Zytde van God sprekt, zytde van den duvel vertrekt! Maer de geest bleef staen en dé nie als mê zyne vinger wenken om dâ Jan by hem zou komen.

Maer Jan ging gerust voort mê eten en hy zag naer 't spook nie meer om.

Als dâ zoo n'en heelen tyd geduerd had sloeg het halver een en de geest die hefte zyn mager beenen op en kwam zoo allenskens naer Jan gegaen en hy wenkte-n-altyd mê zene' vinger.

Maer Jan stond in eene' keer op en hy riep tege' de geest:

Ah sa Peerlala, 'k heb ouw maer een dingen te zeggen: ge meugt zoo veul spreken als ge wilt maer van my lyf te blyven, zullen, of we weurre kwaei vrienden! Als ge nog wat digter derft komen zal ik u die fles eens op uw leelyk gezigt kapot slagen. - Ge zoudt me geeren den nek breken, eh? 'k weet het wel; maer 't zal nie waer zyn; ge kent me nog nie, manneke'!

De geest stak zyne vinger uit en raekte-n-er mê aen Jan zyn hand: - maer op d'hand van Jan was 'en heel blyn gebrand.

Wel Nóondekeu! riep Jan, wilde gy zoo kennis mê my maken? Het schynt dâ ge warm handen hebt, gebuer? Maer zoo zyn me nie getrouwd. 'k Zal ouw dâ wel afleeren. - Arrè! dat is het eerste koofke!

En Jan sloeg het spook mê 'en' lege fles vlak op het scheel van zyne' kop; maer hy raekte de' geest toch niet, want hy sloeg gelak op de' wind.

Dan wierd Jan eerst voor goê kwaed. Hy wilde de' geest vastpakken en op de' grond slagen, maer dâ liep nie af, want als hem docht dat hem hem vast had, dan vuelden hem niemendalle.

Pas op, riep hem, dat duert nou al lank genoeg; ge kunt maer eens gauw gaen zeggen wat dâ ge van my hebben moet. Waerom komde gy my hier ruzie zueken, eh? 'k heb ommers mé ouw of mé uw heel familie geen affaire'? Laet me dan gerust en gaed aen.

Maer de geest dé nie a's wenken en naer de deur wyzen!

Jan pakte dan zynen kandelèr en zé tege' de geest: allô! laet zien wat dâ g' hebbe' wilt. Ga veur, ik zal u volgen.

Het spook dé de deur open en wees Jan den trap af, maer Jan was wel slummer, en hy zé altyd: ga zelf veur - want had hy veur gegaen dan had het spook hem zeker den nek gebroken.

Ze kwamen dan te lange leste beneën in de' gank en daer lag 'ene' zark mé 'enen yzeren rink die er in vast was.

Het spook wees aen Jan dat hem dië zark moest op-

heffen; maer Jan die begost te lachen en hy zé: ja g'houd me wa veur de zot, brurke! Als ge geene *nikanik*(1) in ouwe zak hebt zulde nog al lang moete' rondloopen. Heft gy de' steen zelf op, want ik kan ekik het nie.

De geest hefte de' steen op en daer onder was ene groote put daer dry groot' yzere' potten in stonde' vol gouwe geld.

En zoo gauw als Jan het geld gezien had, begost het spook te spreken.

Ziede dâ geld? Vroeg het aen Jan.

Wel gy vieze landsman, riep Jan, ge sprekt gelak Vlaemsch? Nou beginne' we malkandere' te verstaen. Fransch kan ik toch ook, zullen, want 'k heb vyf jaer gediend - en Vivan Apoleon! Ja 'k zien zoo al iet blinken dâ sterk op tienguldestukke' trekt.

De geest haelde de dry potten uit de' put en zé mê 'en holle stem:

Dâ zyn dry potte' geld die ik had verbeurgen eer datd ik dood was.

Eer dâ ge dood waert, riep Jan heel verwonderd, zyde gy dood? Dâ zoude niet zegge'. 'k Geloof dâ ge me wat opwindt.

Maer de geest die luisterde daer nie naer en hy zé: Ik heb in d'hel zoo lank moete' brande' tot dat die potte' zoude' gevonde' zyn - en gy hebt me nouw uit d'hel verlost.

Heb ik ouw uit d'hel verlost? Riep Jan; dat doet me groot spyt. Ge zyt dan toch 'ene' schoone' jonge! 'k verlos ouw uit d'hel en gy verbrandt myn hand. 'k Zal er maer van zwyge' want myn bloed kokt al!

(1) Mécanique.

Nou brand ik nie meer, zé de geest, *arrè!* daer is myn hand, vult, nou is ze heel koud....

Bedankt veur de goedheid, zé Jan, houdt uw pikkelbeentjes maer stillekens t' huis. Zoo weinig komplementen a's 't meugelyk is. Ik ken u, vogel, gy zyt gy den duvel te plat, gy!

Zie, zé het spook, van die dry potte' goud verzoek ik u dat g'er eenen aen den arme' zoudt geven, eenen aen de kerk om missen veur myn ziel te doen en....

Hola, riep Jan, dâ verwensch ik 'en bitje. Ben ik ouwe knecht. Ge maekt gy geen' slechte rekening! en wa zal ik dan hebbe'? Neen, maer als er wat drinkgeld overschiet dan zal ik het doen.... Ge zyt gy ommers toch ryk genoeg al is 't dà ge zoo slecht gekleed gaet, en dâ nog al in de' winter. - Ah wel, wa zegde?

Den derde' pot, zé de geest, is veur ouw.

Veur my! riep Jan heel bly, wel Simenie! daer weur ik stapelzot van. Kom hier, 'k zal u eens kusse' op uw postelyne kaken.

En Jan spronk op van *arreusie;* maer hy strunkelde en hy viel in de put en zyn licht uit! Het sloeg juist een uer.

Nâ was Jan in den donkere'.

Pietje de dood! riep hem zoo hard as hem kost, waer zyde? He spookske lief, kom eens hier! 'k Heb ik ouw uit d'hel verlost, ge meugt me nou ook wel is uit deze put verlosse'.

Maer het spook was weg.

Jan die kroop dan mé veul moeite de put uit en raepte zyn keers op.

Hy ging dan naer boven en als hem zyn eige' wâ ge-

warmd had en nog twee fleskes had gedronke' viel hem in 't slaep.

's Anderendaegs dé Jan hetgeen dat de geest hem gezeéd had. Hy gaf 'ene' pot aen den arme, 'ene' pot aen de kerk en hy hiel 'ene' pot veur zyn eige'.

En Jan was ryk, want in zyne pot waren wel honderd duzed millioen.

En Jan woonde dan in 'e' groot huis, en hy hiel sees en peerd, en hy sliep op 'e' fraweelen bed, en hy dronk wyn, en hy gink alle dagen naer d'herberg....

En daer kwam 'e' varke mê 'ene' lange snuit en 't vertelsel is uit!

H.C.

Die Grenzboten.
Blätter fûr Deutschland und Belgien.

Sedert de inneming van Antwerpen door den hertog van Parma, dat is sedert het einde der XVI.de eeuw, is het van de noorderlyke Nederlanden gescheiden Belgiën, van alle aenraking met de beschaving der overige gewesten Europa's verstooten gebleven. De spaensche dwinglandy langs den eenen kant, de vrome bevreesdheid onzer priesteren langs den anderen, werkten te samen om, tegelyk door wetgeving en door zeden, den belgischen landaerd in zyne enge grenzen optesluiten en hem de kennis van vreemde gewoonten, denkbeelden en beschaving te ontzeggen.

Van dit tydstip ook dagteekent de zedelyke en de stoffelyke ondergang Belgiëns. Voor de regering van Keizer Karel was ons vaderland de bloeijendste streek der gansche wereld. Onze koophandel was de uitgebreidste van Europa, en van alle kanten togen de jongelingen naer deze gewesten om er de kiemen van geleerdheid, van geestontwikkeling en wereldwysheid te ontvangen. Keizer Karel was de eerste die met het invoeren des gewetendwangs de hand aen deze welvaert sloeg, en zyn heilloos werk werd door zynen wreeden en onbuigbaren zoon Filips II voltooid. Onder dezen werden de geloofswetten strenger. De bepalingen tegen de ketters wilde hy stiptelyk en in al derzelver volheid uitgevoerd, en de yzeren roede met dewelke hy den Spaenjaerd regeerde, trachtte hy ook op den fieren en

vrygezinden Nederlander te doen drukken. Hieruit ontstond een oorlog waerby een gedeelte der Nederlanden zyne onafhanklykheid van Spaenje bewerkte, terwyl een andere het juk der onderwerping zich vaster om den nek voelde toenypen. Dit ongelukkige deel van het algemeene vaderland is het huidige Belgiën.

Door oorlog en zielendwang verschrikt, waren de koophandel en de geleerdheid aen onze streken ontvloden om zich elders te vestigen. De handel vlood naer Holland, de nyverheid viel ten deele aen Holland, ten deele aen Engeland ten buit, en onze geleerden, letterkundigen en wysgeeren vestigden zich meestal in Duitschland of in de noorderlyke Nederlanden. Zy slechts die door hunne belangen aen den grond vastkleefden, de adel, de kloosterlingen en een gedeelte der onbeschaefdste volksklassen bleven Belgiën getrouw. Van de drie hoofdtakken onzer aloude welvaert: de handel, de nyverheid en de akkerbouw, was er ons pas eene, en wel de minst beschavende van alle, gebleven: de akkerbouw, en de herkieming der twee overige werd steeds met wantrouwig vooruitzigt belet.

Was de Spaensche wetgeving, aen dewelke wy nu volkomen onderworpen waren, niet gunstig voor de bevordering der stoffelyke welvaert, dan zeker was zy het nog minder voor die der zedelyke ontwikkeling. Alle openbaring van stelsels en gedachten werd verdrongen; men had al te veel afschuw voor den geest van onderzoek om zelfs het aenwezen van deszelfs schaduwe te gedoogen, en om dezelve te verbannen liet men geen middel onaengewend. Het was onzen heerscheren niet genoeg onze grenzen stoffelyk voor alle uitlandsche voortbrengsels des geestes te sluiten, niet genoeg dat elk boekwerk dat in de volkstael verschynen zou, door de handen van God weet hoeveel en welke geestelyke en wereldlyke boekkeurders gaen moest, en er zelden zonder de gekste maer tegelyk treurigste verminkingen aen ontkwam; dit was onzen heerscheren niet genoeg, zeggen wy, en ook ging men verder.

Men nam den mensch by zyne geboorte om zynen geest, van kindsbeen af, te verkrommen, denzelven met enge en uitslui-

telyke denkbeelden te overladen, en hem niet alleen alle ontwikkeling, allen voortgang, maer zelfs alle eigene beweging te ontzeggen. Alles, ja tot de goddelyke liefdeleer onzes Zaligmakers maekte men ten nutte om den zedelyken mensch, by zyne wording met lamheid te slaen. Men onderdrukte 's menschen edele gedeelte om des te zekerder op het dierlyke te arbeiden; men sprak hem oneindig minder van de barmhartigheid Gods dan van de pynen der hel, en daer de vaders de brandstapels der Inquisitie gezien hadden, konden die aen hunne kinderen leeren welke ongehoorde folterpynen men in de vlammen uitstaet.

Zoodra Belgiëns beheerschers in deze pooging geslagen waren, was het overige hun gemakkelyk. Zy hadden slechts te bevelen en te verbieden.

En wat al verboden en bevolen zy niet!

Doch trekken wy een doek over die zwarte tyden onzer geschiedenis! Het zy ons genoeg te weten dat Belgiën tot op het einde der leste eeuw, aen allen omgang met uitlandsche denkbeelden vreemd bleef, dat het huis van Oostenryk welk der spaensche regering in deze landen opvolgde; ofschoon zachter handelend, de ingevoerde misbruiken bestaen liet, en dat toen Jozef II de geestdryvery van onzen landaerd in eeniger voege bestond te matigen, hy denzelven dreigend en gewapend tegen hem zag opryzen.

Gedurende de twee honderd jaren welke er sedert de inneming van Antwerpen tot op het einde der vorige eeuw verloopen waren, had Europa nogtans eenen grooten voortgang in beschaving en geestonthulling daergesteld. Frankryk vooral was het op zyne beurt moede geworden nog langer onder het harde juk des adels en der hooge geestelykheid te zuchten, en als een langbeklemde vuerberg, brak het op eens met zyne legers en zyne alles ontkennende wysbegeerte los, en verspreidde beide over het gansche Europa.

Men denke als men wil over de groote en beduidenisvolle daedzaek, die onder den naem van ‘de fransche omwenteling’ bekend staet. Wy plegen die te vergelyken aen eenen water-

vloed die by zyn inrukken de grootste rampen met zich sleept, maer ook by het verdwynen der wateren, de landen welke hy bestroomd heeft met jeugdlyke kracht en vruchtbaerheid verrykt.

En dit was inzonder met Belgiën het geval. De fransche omwenteling had het gevonden zoo als Filips II het verlaten had, en zy verliet het op hare beurt, vatbaer om met vrucht de kiemen eener gevorderde beschaving te ontvangen.

Nu ter tyde hebben die kiemen hare vruchten gedragen. Wy zyn even verre van de blinde goddeloosheid van de drie en negentigers als van de onzalige priesterdienst onzer ouders. Wy bidden God met vuriger ziel en op oudvaderlyke wyze, maer het meerendeel onder ons heeft geleerd, tusschen de geboden des Heeren en die zyner dienaren een veelbeduidend onderscheid te maken.

Indien nogtans de fransche omwenteling ons als burgers en menschen met onze eigenweerde weder heeft bekend gemaekt, heeft zy ons daerentegen een denkbeeld gelaten, hetwelk, zoo wy het niet bewaken, op onze toekomst den nadeeligsten invloed kan uitoefenen, te weten dat Frankryk het gevorderdste land van Europa, ja, de zetel van alle beschaving, alle wysheid, alle vryheid is. En reeds ten huidigen dage heeft dit verdwaelde denkbeeld den hinderlyksten invloed op onze beschaving, op ons volksbestaen gehad.

De nadeelen welke voor ons uit hetzelve gesproten zyn, zyn tweederlei: staetkundig en zedelyk. Onder de staetkundige betrekking heeft het grootendeels medegewerkt om de fransche spraek tot de tael van ons bestuer, van onze wetgeving te maken, en den jongen staet uit de gebeurtenissen van 1830 geboren onder de uitsluitelyke bescherming Frankryk 's te doen stellen, terwyl het ons onder het zedelyk oogpunt vreemd liet met de beschaving, en de denkbeelden van al wat zich in het fransch niet uitdrukte.

Langs den eenen kant stelde deze stand ons bloot aen het nadeel door het overige Europa als eene voorwacht, als een louter byhangsel van Frankryk beschouwd te worden, terwyl de vriendschap van dit laetste ons in verre na geene evenredige

voordeelen aenbood, daer het wel wist dat het daglicht onder hetwelk wy by de andere Mogendheden bekend stonden, ons niet toeliet elders onderstand of bescherming te zoeken. Langs den zedelyken kant was onze uitsluitelyke bekendheid met de fransche geestvoortbrengselen, de tweede band aen denwelke ons Frankryk gekneld hield. Alle denkbeelden, buiten die weinige welke op eigen bodem wasten, moesten wy van hetzelve aennemen, en deze schenen ons des te volmaekter omdat wy ons buiten de mogelykheid bevonden dezelve door vergelyking met andere te toetsen.

Bekennen wy het rond uit, dit gedrag van wege Belgiën, was onder alle opzigten blind en schadelyk. En eventwel behoort men het niet al te strengelyk te beoordeelen. Tot veroordeeling is er in het geheel niet de minste grond. Men gedenke dat onze gewesten door de Fransche omwenteling van het juk verlost dat derzelver levenskrachten drukte, nadien immer onder den invloed der fransche propaganda zyn gebleven, terwyl de andere volkeren geene, zelfs ligte pooging tot het verspreiden hunner denkbeelden onder ons gedaen hebben. Het denkbeeld ons aen Frankryk's voogden te onttrekken, ontstond op Belgiëns bodem zelf. De herleving van de vlaemsche letterkunde, dat is de zelfsontwikkeling van onzen germaenschen landaerd, werd in 1836 tot eene algemeene daedzaek, en kwam aen Europa leeren dat wy, schoon met Frankryk bevriend, althans geene Franschen waren noch wilden zyn.

De drukpers in Frankryk, en die welke in Belgiën, eilaes! nog door fransche pennen bestierd wordt, zag deze beweging met wederwil en trachtte dezelve door alle middelen tegentehouden. Doch zy die dezelve begonnen hadden, kenden al te wel het heilige, het grootsche hunner zending, zy hadden zich al te ernstig eene volslagene zelfsopoffering besloten, om zich door welke tegenkanting het ook ware te laten afschrikken. In Duitschland daerentegen werd de pooging tot de geestherboring van het vlaemsche volk met toejuiching aenschouwd door allen denker welke zyn oog van ons, als van eene geringe fransche volksplanting niet had afgewend.

Van dien tyd ook deed Duitschland iets dat het nooit had moeten veronachtzamen. Deszelfs geleerden stelden zich in nauwere betrekking met de onze, en deze afgezanten des verstands, waren hier van geen minder nut dan die der staetkunde.

De eerste proeve welke hier te lande gewaegd werd om ons met de hoogduitsche beschaving nader bekend te maken, was de uitgave der *Freie Presse* van den H. doctor Coremans. Doch deze mislukte, deels omdat de grond Belgiëns niet genoeg was voorbereid om deze kiemen te ontvangen, deels omdat de geëerde uitgever, door zyne goede inzigten zelve misleid, zyn blad onder een al te zuiver hoogduitsch oogpunt bestierde, zonder op onzen verleden, op onzen toemaligen staet de noodige acht te slaen, en dat hy het werk des tyds op eenen dag geloofde te kunnen voltooijen.

Eene tweede proeve op het einde van 1841 begonnen, belooft allezins eenen gelukkiggeren uitval. *Die Grenzboten* van den H. D^{r}. Kuranda, hebben het voor hoofdopgave genomen Belgiën en Duitschland wederzyds met elkander beter en inniger bekend te maken, en dit niet alleen onder het oogpunt van kunstlyke, letter- en staetkundige denkbeelden, maer ook nog onder dat van handel en nyverheid. Het wendt zich diensvolgels niet tot eene enkele klasse van lezers; het spreekt tot de gansche natie en is voor gansch dezelve belangryk. Nogtans valt het niet in ons bestek een uitgebreid overzigt te maken van alle de stoffen welke in de 300 en eenige bladzyden die sedert september 1841 verschenen, zyn behandeld. De Noordstar is alleen tot hen gerigt welke eenig belang in Kunst en Letterkunde stellen en voor hen schryven wy het volgende over:

> ‘Indien ooit eene vereeniging van mannen, welke aen de voortplanting van nationale denkbeelden, aen de verbreiding der beschaving, wetenschap en letterkunde hun leven toewyden, aenspraek, deelneming en hoogachting maken kan; indien ooit menschen die tegen duizend hindernissen werken, en, trots den afschrikkelyksten ondank, onvermoeid en onbewogen, het hooge doel bejagen dat zy zich tot het hoofdpunt van al hun streven gemaekt hebben, bewondering verdienen; dan zeker zyn wy deze hoogachting, deelneming en bewondering schuldig aen dien kleinen maer digtgesloten hoop vlaemsche schryvers, die in het midden der oppermagt met welke de fransche litteratuer het land omvat

houdt, onaengezien de omstandigheden die de fransche tael tot de tael der Kamers, der wetgeving, des hoogen onderwys en der mode maken, nog vast en getrouw de uitdrukking hunner germaensche voorouders blyven aenkleven; nevens den van ouds overgebleven kostbaren schat van nederduitsche poëzy, nieuwe voortbrengsels daerstellen, met het volk in deszelfs eigene tale spreken en beleering, nationalen geest en dichterlyke vatbaerheid onder twee millioenen Vlamingen verspreiden die geene andere sprake kennen dan den ouden nederduitschen tongval, welken zy van hunne stamvaderen geleerd en geërfd hebben.
De voortbrengsels der vlaemsche letterkunde, onaengezien derzelver nationale wigtigheid verdienen ook opmerkzaemheid wegens hunne innerlyke weerde. De daerstellingen eens Ledeganck, De Laet, Conscience enz. zyn met eenen zoo onmiddelbaren germaenschen geest doorweekt, dat de hoogduitsche poëzy, die door invloed van wysbegeerte en navolging des uitlanders op menigen dwaelweg geraekte, zich meermael aen de naïve kracht dezer Vlamingen zoude kunnen verfrisschen.
Hoe weinig opmerkzaemheid nogtans schenkt men in Duitschland aen deze letterkunde. Hoogstenszoo er hier en daer een dagbladartikel van gewaegd even als men van de sineesche of indische litteratuer zou gewagen, hoogstens zoo er hier en daer een geleerde de wigtige navorschingen van eenen Willems te rade gaet. Aen de massa van het duitsche publiek, aen de massa van de duitsche letterkundigen zelfs is zy geheel en gansch onbekend. En toch van welk een gewigt kon het niet worden zoo de zytakken van de duitsche tael en poëzy, die in Vlaenderen en Braband zich in hunnen ouderdomlyken vorm nog opdoen, in eene innigere verbindtenis met den hoofdstam traden? Als een lang verholen Pompeji zouden zy onze sprake met zwierige vormen en oude schatten verryken, terwyl wy voor onze letterkunde een nieuwe veld en nieuwe volksmassen zouden gewonnen hebben, en twee miljoenen stamgenoten te meer tot deelnemers en toehoorders zouden hebben gemackt. En is het anders gelegen in het gebied der kunst? “De vlaemsche school” is eene in Duitschland veel gebezigde uitdrukking, maer men gedenkt daerby nog immer als Rubens, Van Dyck, Teniers enz. Den grootaertigen opgang welke nieuwere belgische schilders gemaekt hebben, kent men slechts van hooren zeggen. Het beste bewys hiervan leverde het groot historisch tafereel van De Keyzer op, welk door bezondere omstandigheden naer Duitschland verwaeide en in Frankfort, Leipzig enz. ter pronkzael kwam. Deze schildery heeft by de duitsche kritiek eene eindelooze begeestering doen gebooren worden, terwyl het in Belgiën enkel beschouwd werd als een voortbrengsel van den tweeden rang dat met de andere tafereelen van De Keyzer, Gallait, Wappers enz. geene vergelyking kan doorstaen. En Geefs, en Verboeckhoven, en Braeckeleer, en die gansche phalanx van belgische penseelers en beeldhouwers, hoe weinig zyn die in Duitschland gekend! En wat is het gevolg hiervan? De belgische kunstenaer die lang genoeg te vergeefs op de deelneming van het kunstverwante Duitschland gewacht heeft, neemt voor

> zyne voortbrengsels te Parys ten toon te stellen, waer men door bewondering, byval, betuigingen en eerekruisen hem te beloonen en zyne natie te streelen zoekt. Welk een onwaerdeerlyk voordeel zou er uit ontstaen zoo de duitsche en belgische schilderscholen zich onderling de hand reikten en elkander hare werken ten pronkzale toestuerden! Nu echter moeten wy het beleven dat als onlangs Cornelius' reize door Belgiën door een dagblad aengekondigd werd, een bekende schilder ons vroeg wie toch die Cornelius was; en Bendemann bragt den ganschen zomer in Oostende door, zonder dat men in 't minste jegens den naem of de tegenwoordigheid des meesters opwerkzaem geworden was.'

Deze woorden geven te gelyk eene proef van het talent des hoofdopstellers, die zoo gunstig in de breede rei van Duitschland's schryvers bekend staet, en van de grondbeginsels welke hem in het bestieren der *Grenzboten* zullen geleiden.

Wy hebben des te meer grond om te gelooven dat deze edelmoedige pooging gelukken zal, omdat dezelve in Hoogduitschland met den besten byval is ontvangen en in Belgiën aenmoediging en toejuiching vindt by ieder die een regt vaderlandsch hart in zynen boezem voelt kloppen. Hier en dáér weet men dat de tyd is gekomen op welken Belgiën moet ophouden onder beide betrekkingen van stoffelyke welvaert en zedelyke ontwikkeling, een wingewest van Frankryk te zyn.

Die Grenzboten, door de beste letterkundigen van Belgiën en van Duitschland opgesteld, zyn gewis bestemd om ook het hunne in het groote werk onzer volstandige herboring bytedragen.

D.T.

De wind.

Wanneer ik 't stadsgewoel ontsnap, en door de paden
Des velds myn stappen rigt, om hart en ziel te baden
In 't schoone der natuer, zie ik den zoelen wind
Door 't koren fladderen, als 't zacht ontwaekte kind
Om 's moeders boezem kozend speelt. De haren buigen
Hun topjes voor den wind, gelyk tot eerbetuigen,
En langzaem dryft hy voort in dartle vleijenslust,
En jaegt voor hem de koelt, die reeds myn aenschyn kust.
Zoo zacht is zefiers zucht. De ontloken bloemenkelken,
Die by het branden der gerezen zon verwelken
En treurend hellen naer den grond, verheffen 't hoofd
Blyde op uw komste. Zie, de landman, mat gesloofd,
Droogt by uw zuchtjes 't zweet zyns aenschyns af: 't stil leven
Ontsluijert de akkren weêr. De spiegelplasjes beven,
Die gistren d'hemel op de smalle paden goot.
De jonge bloem ontluikt by 't lachend morgenrood,
En spreidt haer balsem, dank uw hulp. Door hooge dreven,
Ziet men op nieuw de pasgeboren vlinders zweven
In 't amethyst gehuld. Den groenen dos der eiken,
Schynt zachte wemeling allengskens te bereiken;
Het digt gebladert beeft in 't koestrend zonnelicht,
Dat duizendmael herhaeld, het nooitverzaed gezigt
Des wandelaers bekoort. Zyn brein doorpeilt de bogen
Van 't maetloos heemlenperk; zyn ziele diepbewogen,
Biedt nedrig hulde aen God. Geen smart, die haer hier treft,
Alom gevoel dat roert, verwondring die verheft,
Dank die verhemelt. Thans denk ik aen 't rustvol leven,
In d'adem der natuer geslopen en doorweven

Met 't heilgenot van nooitverkoelde vriendenkoor. -
Het ritselen der blaên behaegt het luistrend oor
En mengt zich met het lied der zoetgestemde vogelen,
Die, zoo als wy, natuer en heldre trans begoochelen;
De wind verheft zyn toon; zyn stille zefierzucht,
Die eerst slechts blad en kelk omving, neemt sneller vlugt.
Reeds hangt een draeijend wolkje aen 't purper van den hemel
En zet zyn togtjen voort: het flikkerend gewemel
Verdubbelt en met hem de zon haer gouden strael.
Betoovering! Men hoort het windgeruisch, dat schrael
Door bosch en beemden loopt met nieuwe levenskrachten;
Het rimpelt 't spieglend nat der levenlooze grachten,
En suist en dwarrelt voort, terwyl ge uw stappen rept
En noch geen beêklok u tot wederkeeren klept.
Gy mymert aen den vliet, waervan het spelend water
Afwisselt met des winds gedruisch en stil geklater.
Thans mort het door des booms wyduitgestrekte kruin,
En tak wryft tegen tak, en by de windbazuin
Buigt de eik zyn styven top, ten groet van 't Alvermogen,
Dat zyne fierheid knakt uit d'aerdschoot opgezogen.
Het luid geschuifel door der winden mond geloost,
Snelt 't oor in vlugt voorby, terwyl ge een stond verpoost,
En uw verbaesden blik laet zwerven op den boezem
Der velden, mild versierd met korenhalm en bloesem.
Zy golven als een pluim op 't fladdren van den wind.
Hy groeit. - De dikke wolk rolt hem met sombre tint,
En dekt azuer en goud. Het aengebruischte horten
Doet voor uw snellen tred, verbroken twygen storten;
De blauwe kim verdooft. Uw hoofd zinkt naer den grond,
Waerop gy vruchtloos bidt om stillen levenstond.
De wind, die adem Gods, speelt dwarlend met uw hairen.
Gy wandelt voort en denkt. Als de opgestoven baren
Van 't u omringend stof, stroomt uit uw volle ziel
't Gevoel op tot den Heer, van waer 't op aerde viel.
Gy redekavelt met den wind. Ge ontwaert geheimen
In zyn akkoorden. U behaegt zyn tael, als leî men

Zyn leven in den schoot der vriendschap. Ons verdriet
Vertrouwt men Hem, wiens blaes men voor de bron aenziet
Van ons bestaen. Nu woest, dan zacht op ander tyden,
Bezielt gy de natuer en schynt haer te bestryden;
Gy blaest en bromt en blyft ontzachelyk, en maelt
Ons de ongestadigheid, die 't aerderyk doordwaelt! -
Wanneer gy langs den boord der hooggekruinde bosschen,
Uw stemme klagend stort door ryke bladerdossen,
Ontsteekt gy in myn ziel een onweêrstaenbren trek:
Zy treurt met u in stilte ontroerd. My dunkt 'k ontdek
In haer een diep gevoel, den hemel pas onttogen.
Gy heft my hooger dan 't bereik van myn vermogen;
Ik zweef met u in 't perk, van waer ik in gedacht
Ons volk aenschouw, dat levend puin van 't voorgeslacht,
In weeldes net verward en vreemd aen eigen zeden. -
Ik voel de koestering die weêrkomt in myn leden;
'k Heradem bly, wanneer van woelen uitgeput,
Den wind zyn laetsten aêm ontschiet. Verwoesting stut,
En alles is in rust. De stilt' heerscht in de lanen
En 'k voel geheel natuer tot rusten my vermanen. -
Dus is 't, dat haer tafreel de wet geeft aen 't gemoed
En met wat ons omringt, 't harmonisch stemmen doet. -
De wind, dus uitgeloosd, na onverzaedlyk zwoegen,
Is 's dwinglands evenbeeld, dien zal 't geweten wroegen,
Die niet als weedom teelt, en op der volkren strot,
De looden voeten zet en met den donder spot!

JAEK VAN DE VELDE.

Het weesje.
Aen Mejuffrouw Ch. Oberts.

‘Een bete broods, ô edelvrouw,
Verwerp my, arme kind, toch niet;
Ik ben zoo jong en leed zoo veel,
Heb medely met myn verdriet.

'k Ben negen jaer en ouderloos;
Myn moeder stierf by myn geboort',
Myn vader trok met 't leger mêe,
Naer een hierby gelegen oord.

Dat hy in slag gesneuveld is
Omtrent het Waterloosche veld,
En dat hy daer begraven ligt;
Dat heeft men my van hem verteld.

Ik was zoo kleen toen hy vertrok,
Nauw stamelde ik den vadernaem;
Doch 'k voelde reeds hoe goed hy was,
Wy waren zoo gelukkig saêm.

Hy koosde en kustte my zoo teêr,
Hy hief my van den grond nog op
By zyn vertrek - en hem en my
Ontvielen menig tranendrop.

Waerom ik weende wist ik niet,
De smart was my toen niet bekend;
Ik leed nog niet, slechts later werd
Ik eerst gedompeld in de ellend.

Toen, ja, begon myn eerste ly,
Wen ik myns vaders liefde ontbrak;
Ik kreet zoo droef en was zoo bang,
Wanneer men my van hem soms sprak.

By eene vrouw werd ik bezorgd,
By haer werd ik voorts opgebragt,
Zy handelde met my zoo wreed;
'k Heb naer den dood zoo vaek getracht.

Maer, ach, myn lyden was niet uit,
Die vrouwe stierf niet lang geleên.
Geen vrienden trokken wy meer aen:
Ik was op aerde gansch alleen.

Alleen dwaelde ik van dorp tot dorp,
Ik stuerde God myn kinderbêe,
Ik bad verzachting in myn ramp;
Doch groot en grooter werd myn wee.

Welligt heeft God, ô edelvrouw,
Een kind, als ik, u toevertrouwd. -
ô Ik zal bidden, opdat 't lang
Op aerde zyne moeder houd'.

Een bete broods dan, edelvrouw;
Verwerp my, arme kind, toch niet;

Ik ben zoo jong en leed zoo veel,
Heb medely met myn verdriet.'

Maer beê noch traen, niets trof de vrouw
En ongevoelig bleef haer 't hart,
En smeekend zag het kind heur aen,
Door honger meer en meer gesard.

En hooploos rigtte het zyn schreên,
Tot voor den drempel van Gods woon:
Daer zat het, ach zoo bleek en droef,
Met traentjes op de holle koon.

De nacht was koud, de wind blies fel,
ô Wee! ô wee! het arme kind,
Dat tegen nacht, dat tegen koû
Geen dak of veilge schuilplaets vindt.

De nacht was koud, de wind blies fel,
Een zieltje steeg er tot den heer.
De wereld telde een lyder min,
De hemel telde een engel meer!

En 's morgens wen de kristen weêr,
Door stille godsvrucht opgewekt,
Ter kerke ging, vondt hy het lyk
Eens kinds ten drempel uitgestrekt.

EMM. ROSSEELS.

1842.

De liefde en de dood.
(*Letterlyk naer het Spaensch van Don Pedro Calderon De la Barca.*)

De Dood was met de Min het strydperk ingetreden,
Opdat het bleke wie het meeste kwaed kon stigten;
Want beide hadden zy reeds lang met giftge schichten,
Der stervelingen vryheid, leven zelfs bestreden.

Een goddelyke schoonheid schiep de Min: met reden
Geloofde zy zich dus de zege te verligten;
De Dood bragt echter Min en schoonheid ras tot zwichten,
Dewyl zyn pylen 't godlyk beeld versterven deden.

De Liefde zich met smart den lauwer ziende ontrooven,
Deed nu op het metael de reine godheid zweven,
Alwaer de Dood derzelver glans niet kon verdooven.

Zoo werd de zegekroon met regt der Min gegeven:
Daer levenden en dooden haer vermogen loven;
Terwyl de Dood slechts magt heeft op der menschen leven.

D. SLEECKX.

Het weesje.

Bid, ô meisje, bid en ween!
Laet vry zilt'ge tranen vloeijen,
Laet ze u wang en borst besproeijen,
Bid, ô meisje, bid en ween,
Dat u 't weenen lucht verleen!

Bid, ô meisje, bid en ween!
Nu ge uw moeder hebt verloren,
Nu g' haer jongst vaerwel moest hooren;
Bid, ô meisje, bid en ween,
Nu ge op aerde zyt alleen!

Bid, ô meisje, bid en ween!
Nu gy haer, uw gids, moet derven,
Nu ge moet verlaten zwerven;
Bid, ô meisje, bid en ween,
g' Hebt geen hoedster meer!... ô neen!

Bid, ô meisje, bid en ween!
Wie, wie zal u toch geleiden?
Wie van onheil u bevryden?
Bid, ô meisje, bid en ween,
Want uw steun, uw raed is heen!

Bid, ô meisje, bid en ween
Opdat God de nare smarte
Hoore die u snydt door 't harte!
Bid, ô meisje, bid en ween
Dat hy troost en hoop u leen'!

Bid, ô meisje, bid en ween!
Hy zal in uw onheil deelen,
Hy, hy zal uw pynen heelen!
Bid, ô meisje, bid en ween,
Hoop en steun op hem alleen!

EUG. ED. STROOBANT.

Brussel 15 *January,* 1841.

Kunst- en letternieuws.
- Sprokkelmaend. -

- Verschenen te Antwerpen by de gebroeders De Wever: *De verfranschte landmeisjes,* door EMM. ROSSEELS en *Antone Van Dyck,* door PR. VAN DUYSE, in een bundel. Prys fr. 1»50. Beide stukjes zyn afzonderlyk te bekomen.

- Het belangryk verslag van den heer SNELLAERT over het taelcongres en vlaemsch feest te Gent is dezer dagen verschenen.

- Inteekening te Gent, by *Hemelsoet,* boek- en steendrukkers, by S^{t}. Jacobs kerk. N°. 19: *Gronden der Nederduitsche woordafleidkunde voor zoo verre dezelve eenigzins zeker is, of woordontleidkundige beschouwing van de wyze waerop in het Nederduitsch de woorden uit elkander voortspruiten en met elkaer vermaegschapt of verbonden zyn*, door M^{r}. B.H. LULOFS, *vlaemsche uitgave.* - Het werk zal in twee afleveringen verschynen en omtrent 300 bladzyden bevatten. Prys f^{r}. 2»50 betaelbaer by de eerste aflevering. Na de inschryving zal de prys tot f^{r}. 3»50 verhoogd worden.

- Om te Antwerpen by de gebroeders De Wever te verschynen, ALFRIED EN KARLINA *of de stemme des bloeds, oorspronglyk drama in twee bedryven, door* EMM. ROSSEELS. Het werk zal met smaek gedrukt worden en voorzien zyn van eene op steengesneden plaet door den heer *Janssens.* Prys der inschryving voor Belgiën f^{r}. 1»00 voor buiten 's lands f^{r}. 1»25.

- Verschenen te Kortryk by Blanchet-Blanchet: *De kat van Beversluys,* legende door P.J. RENIER.

- De heer DUVILLERS, pastor te Middelburg, heeft een dichtstuk onder pers getiteld: *De fransquiljonnade of dichtproef over de verbasterde Belgen, Fransquillons en Compagnie.*

- Verschenen te Turnhout by Glenisson en Van Genechten: *Fransche oefeningen met de noodige spraekkundige regels, ten dienste der lagere scholen. - Eerste stukje, bevattende oefeningen over het zelfstandige naemwoord het lidwoord en het byvoegelyke naemwoord.*

Fragment eener reize door de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

[van New-York naer Philadelphia.]

Na een verblyf van eenige weken in New-York, besloot ik my naer Philadelphia te begeven. Derhalve verzocht ik de weerdin van het *boarding house* of kosthuis in *Fulton street,* waer ik myne tydelyke woonst gevestigd had, myne koffers te doen naer beneden halen, en den eersten kerel die met eene *dray* voorby zou komen, te doen stil houden. Deze *drays* zyn eene soort van kar, onze stootwagens niet ongelyk, maer hooger, korter en breeder. Zy worden niet met de hand geduwd, maer met een peerd getrokken. - Het is een waer genoegen, deze amerikaensche peerden te beschouwen: klein van gestalt, doch sterk gespierd; vol vuer en leven, trekken zy tamelyk zware lasten met de grootste snelheid over de ongelyke, moeijelyk gekassyde straten der groote handelstad voort. Het duerde niet lang of er kwam eene dray aengereden. In een oogenblik was alle myne bagagie en ik daer by, opgeladen, en snel als de bliksem voeren wy de stad door en naer de haven heen.

Twee stoombooten lagen in gereedheid om naer Philadelphia te vertrekken. Er was toen eene *concurrencie* tusschen twee stoomvaertmaetschappyen, welke malkaer ten gronde wilden helpen. Ten dien einde hadden zy hunne pryzen allengs zoodanig verminderd, dat men nu van New-York naer Philadelphia voor een *dollar* of twee gulden vyftig Nederlandsch varen kon. Eenige weken later kon men de zelfde reis doen, zonder eene duit te besteden; men kreeg zelfs nog een goed middagmael toe van hem aen wiens boot men de voorkeur had gegeven. Ook waren er dan vele liefhebbers, die het zeer aerdig vonden hunne dagen door te brengen met zich van de eene stad naer de andere te laten *transporteren.* De lust tot reizen scheen op eens tot eenen zeer hoogen graed geklommen te zyn. Dit duerde tot dat een der twee genootschappen, het niet langer meer kunnende volhouden, genoodzaekt werd te scheiden, en den vryen loop te laten aen zyn mededinger, die alsdan, tot groot spyt van 't reizende publiek, zyne pryzen naer welgevallen verhoogen kon.

De reizigers waren allen aen boord getreden. De klokken der beide stoomtuigen, die reeds een ruimen tyd geluid hadden, waren nu stil. Het water begon zich door het ronddraeijen der wielen te bewegen; de twee schepen vingen langzaem aen de Hudson-rivier af te varen; allengskens namen zy in snelheid toe, en zy nog een halve myl van de stad verwyderd waren, hadden zy hunnen vollen loop bereikt.

De dampschepen bleven beide aenvankelyk nagenoeg den zelfden voortgang houden; doch daer de rivier, na een paer uren varens, steeds smaller en smaller werd

en weldra geenen doortogt meer zoude leveren voor twee nevens malkander varende schepen, spande ieder alle zyne krachten in, om eerst aen deze engte te geraken, en aldus aen zynen medestrever de mogelykheid te benemen, hem gedurende de gansche reis nog in te halen. Ieder passagier scheen met den zelfden drift bezield te zyn, en vurig te wenschen, dat het vaertuig waerop hy zich bevond, den eerepalm mogt behalen. Het kwam er nu op aen, den medestrever voorby te varen. Reeds zyn de twee kanten der rivier zeer digt by malkaer: nog eenige wendingen der waterwielen, en er blyft nauwelyks meer plaets genoeg om een enkel stoomschip door te laten. Alle de kracht van voortdryving waervoor zy vatbaer zyn, wordt nu aen beide vaertuigen gegeven; de reizigers houden hunnen adem in en wenden zich werktuigelyk voorwaerts, als wilden zy door deze beweging hunnen voortgang verhaesten.

Krak! krak! krak! breekt het eensklaps los, verzeld met een vreesselyk geluid van angstige kreten, toornige vloeken en vermaledydingen. Het volk stroomt spoedig van de zyde, waer zich het krakend geluid heeft laten hooren, bevreesd voor een gevaer dat zy nog niet duidelyk bevatten. - Wy zinken! - De stoomketel berst! Help! help! - Hoort men van alle kanten. Reeds waren er eenige bereid om over boord te springen, wanneer de oorzaek van al dit gerucht ontdekt werd.

Onze mededinger had zich te digt by den kant der rivier gewaegd, om voordeel te trekken uit eene wending die de stroom in die plaets nam, en was dus op den grond vastgeraekt. Onze boot, die het zelfde voordeel wilde genieten, vaerde zeer digt tegen den ande-

re. Daer deze nu vast lag, en de werking onzes boots niet dadelyk kon gestuit worden, vond hy zich geklemd, de kassen zyner wielen jammerlyk mishandeld, en hy voor een tyd gansch buiten dienst gesteld. De gevolgen dezer samenschokking waren zoo nadeelig niet voor het schip waerop ik my bevond. Daer dit aen den eenen kant geheel vry was, werd slechts zeer weinig aen zyne wielenkas verslecht en kon het zonder moeijelykheid zyne reis vervoorderen.

Het getal onzer passagiers werd door dit ongeval verdubbeld. Een klein mager manneken, met zwart hair en ongemeen dikke *favoriën,* sprong vrolyk by ons aen boord, in kwaed Engelsch uitroepende:

- Pardi! ikke zal daromme niet uitstel myne reis!

- Ge hebt groot gelyk, Monsieur; riep hem al lachende een lange, struize Amerikaen toe, die het *gefavoriseerd* manneken met wat minder vlugheid was nagesprongen, wat zou Miss O' Neal zeggen, zoo gy haer van avond, gelyk gy beloofd hebt, niet kwaemt bezoeken?

- Ho! ho! gy lakke met my, Mister Johnson; maer gy zal zien; ikke make de *queue* aen gy alllemal! gy zal zien! gy zal zien!

- Och! Monsieur Truchelut, ik lach niet met u; daer zal ik my wel voor wachten. Ik weet immers altewel, dat gy ons allen de baes kunt worden met uwe uitmuntende fransche beleefdheid.

Ondertusschen waren alle de passagiers des verongelukten schips by ons aen boord gekomen, en wy vervoorderden byna onbeschadigd onze vaert. Ik was den kleinen Franschman genaderd, niet ontevrede my met

hem in het Fransch te kunnen onderhouden; want, hoewel het ieder vlaemschsprekenden persoon oneindig gemakkelyker is, dan anderen, de engelsche tael te leeren en te spreken, en schoon ik wel wist, dat een Vlaming zich nooit in het Engelsch aen zulke belachelyke misslagen kon pligtig maken, als een Franschman; voelde ik desniettemin, door gebrek aen oefening, eene zekere zwarigheid om my in die tael uittedrukken.

Het ongelukkige voorval dat had plaets gehad, verschafte my eene treffelyke gelegenheid om een gesprek met M^{r}. Truchelut te beginnen. Het manneken scheen uitnemend in zyn schik te zyn, wanneer hy zich in zyne moedertael kon mededeelen. De woorden stroomden met eene afgrysselyke snelheid en overvloed uit zyne dunne ineengetrokken lippen. Ik had byna nog niet een woord gesproken, en reeds had hy my verteld hoe de begeerte naer rykdom hem gedreven had, om een land te bezoeken, waer hy dacht dat hy het goud slechts van den grond zou hebben op te rapen, waer de gebraden hoenderen hem in den mond zouden komen vliegen; met een woord, hy dacht in een waer Luilekkerland te zullen aenlanden. - Met verzelling van eene menigte zonderbare gebaren beschreef hy zyne verwondering, toen hy, in plaets van een wild, onbebouwd, met goud bestrooid land, groote volkryke steden zag, waer de nyverheid en de koophandel tot den hoogsten trap gedreven waren; waer hy meer beschaefdheid vond, dan hy ooit in zyne vaderstad had durven droomen. Dan verhaelde hy hoe hy in den beginne had moeten gebrek lyden; doch hoe zyne hooge verdiensten hem nu een zeer aenzienlyk bestaen

hadden gegeven. Naderhand vernam ik dat zyne hooge verdiensten in niets anders bestonden, dan in eenige geschiktheid welke hy bezat in het dansen, en zyn aenzienlyk bestaen niets anders was, dan hetgeen hem eene danszael opbragt, welke hy in New-York had ingerigt. Nu ging hy naer Philadelphia, om aldaer eene diergelyke zael te stichten.

- Mynheer is zeker een Franschman? vroeg hy my.

- Vergeef my, Mynheer, die eer heb ik niet.

Het Franschmanneken lachte met weltevredenheid, omdat ik het eene eer noemde aen zyne natie toetehooren.

- Gy zyt voorzeker toch geen Amerikaen? hernam hy.

- Neen, Mynheer; ik ben van een land dat aen het uwe grenst: ik ben een Belg.

- Nu, ja! dat is immers toch het zelfde. Frankryk en België zyn één land; of ten minsten moesten zulks wezen. 't Fransch is immers de tael van België? Gy spreekt niet anders dan Fransch, niet waer?

Ik liet hem in zyne wysheid, en hy voer voort:

- Daer ge nu het geluk niet hebt een Franschman te zyn, ('t geen ik u niet kwalyk neem; want het is uwe schuld niet,) daer gy dit geluk niet hebt, zeg ik, ben ik toch verrukt, (Nota Benè de Franschen zyn altoos *verrukt,*) dat gy geen Amerikaen zyt. Onder ons gezeid, de Yankees[1] zyn, zoo als gy het bevinden zult *des cochons fiers et de fiers cochons*.

(1) *Yankee* is de naem welken de Engelsche aen de bewooners van de Vereenigde Staten als een schimp toezonden, doch welken de Amerikanen naderhand als een eeretytel hebben aengenomen. Men kent den oorsprong van deze benaming niet.

Hier wreef het praetziek manneken in zyne handen, en een onuitdrukkelyk zelfgenoegen deed zyne gelaetstrekken in eenen breeden, smakeloozen lach opengaen; en met zyne kleine opgespalkte oogen scheen hy my te vragen hoe ik dezen uitval tegen de Amerikanen vond. Hoewel ik niets belachelyks in zyn zeggen kon ontdekken, trok ik evenwel, om hem te gevallen, myne lippen in de gedaente van eenen lach, en hy verzekerde my, dat hy *betooverd* was, myne kennis gemaekt te hebben.

De smaedrede van Monsieur Truchelut, die nu uitvoerig begon te verklaren waerom de Amerikanen *de fiers cochons* waren, maekte op my volstrekt geenen indruk. Ik kende de Franschen al te wel, en wist dat, hoe vriendelyk men hen ook ontvange, hoezeer zy de gastvryheid ook genieten, zy toch nooit nalaten die natiën te berispen, waer zy het meest dankbaerheid aen verschuldigd zyn. Naer hun spreken is het beste voor hen te slecht; en die hen het gunstigste behandelt, blyft nog verre beneden 't gene zy zich inbeelden te verdienen. Dit spruit niet voort uit kwaedaerdigheid; maer uit eene domme verwaendheid, welke hun doet vreezen dat, wanneer zy met lof van iets in een vreemd land spraken, men al te ligt mogt raden dat zy in hun vaderland een wonder grooten smaek vonden in knoflook, ajuin en *soupe maigre.*

Ik heb naderhand in de Vereenigde Staten dikwils de gelegenheid gehad, my in gezelschap van Franschen te bevinden, en zelden was het dat het oude liedje niet voor den dag kwam: *les Américains sont des cochons fiers et de fiers cochons.*

Wat my betreft, ik moet verklaren, dat er weinige natiën zyn, daer ik liever zou willen meê omgaen, dan met de Amerikanen. Zoo zy den vreemdelingen aenvangs een weinig koud en misschien trotsch voorkomen, moet men dit eerder aenzien als eene goede, dan als eene kwade hoedanigheid. Hoe dikwils wordt men niet door zyne al te groote openhartigheid verraden? Dat wy in België zoo zeer de Franschen niet aengehaeld hadden, dan zouden wy ons thans niet moeten beklagen over de jammerlyke wyze op dewelke wy ons hebben laten misleiden. Waer de Franschman zich eens ingedrongen heeft, daer hale hem de duivel uit; van zelf zal hy de plaets niet verlaten. De Amerikanen hebben dit reeds lang ondervonden, en hieruit spruit hunne koelheid jegens vreemden, hieruit spruit hunne schynbare trotschheid voort. Deze trotschheid duert by hen slechts zoo lang, tot dat men beter van hun bekend is, en dan verandert zy in eene openhartige vriendschap, waerop men zich in alle omstandigheden ten volle verlaten mag.

M^{r}. Johnson, de vriend des franschen dansmeesters, had ons gesprek nagehoord, zonder evenwel er een woord van te verstaen. Doch scheen hy een groot vermaek in het gekakel van den heer Truchelut te scheppen. Hy lachte hartelyk by ieder woord dat de Franschman sprak. Dit begon dezen eindelyk te vervelen, en:

- Waeromme gy lakke altyd met my, Mister Johnson? - vroeg hy op eenen ongeduldigen toon.

- Ik zal het u zeggen, Monsieur, - was 't antwoord. - Vooreerst moest ik lachen toen gy uw gesprek met dezen heer begont: het heen en weder bewegen van

uw hoofd deed u niet kwalyk gelyken aen een van die postuerkens die een Sineeschen Mandaryn verbeelden, en wiens hoofd, wanneer men het eens in beweging heeft gezet, gedurig blyft *ja* knikken. Daerna lachte ik met de groote gramschap waerin gy schoot, en welke evenwel volstrekt geenen indruk op Mynheer scheen te maken. En nu lach ik, omdat gy zoo spoedig weêr tot bedaren zyt gekomen.

- En ik vil niet heb, - riep M^{r}. Truchelut toornig uit, - datte gy zul lak met my!

- Dan moet ik u vriendelyk verzoeken zoo belachelyk niet te zyn; - antwoordde M^{r}. Johnson koeltjes.

- *Cré nom d'un nom!* - schreeuwde de Franschman, zyne vuist vooruitstekende, terwyl zyne stem zich tot hare hoogste toonen verhief, - *cré nom d'un nom!* gy zult mette my veckte!

- Om met my te vechten, zult ge op eenen stoel moeten staen, Monsieur; - zei M^{r}. Johnson.

- Gy zul vecke mette my mette de pistolets. *Un duel!* - schreeuwde de Franschman op eenen nog hevigeren toon, door de bedaerdheid van den heer Johnson tot de hoogste woede gebragt.

- Dit ware niet regtveerdig, Monsieur - antwoordde deze; - ik zoude u nooit kunnen raken: ik vind aen u volstrekt geene oppervlakte waerop ik aenleggen kon; of ik zou moeten naer uw *favoriën* mikken; en zoo gy *die* kwyt waert, dan stierft gy zeker van verdriet; want dan bleef er niets van eenige weerde meer aen u over.

Nu kende de woede van M^{r}. Truchelut geene grenzen meer. Met beide zyne handen trok hy zich den hoed

over de oogen, en dan de twee vuisten te gelyk omhoog tot aen de kin van den Amerikaen uitstekende, riep hy met eene stem die byna gansch door den toorn versmoord was:

- Gy skelm! ikke zal byt af uw neus! ikke zal slaeg u dood! ikke zal u kap in stuk! ikke zal skeur uw kleed! ikke zal geef u één, twee, tien, dertien, dry, vier klets op de muil!

M^{r}. Johnson antwoordde niet; doch, daer M^{r}. Truchelut hem een weinig te digt op het lyf kwam, vergenoegde hy zich met hem een duwken te geven; zoo dat het Monsieurken drie of vier stappen achteruit struikelde, en gat over kop de planken van het stoomschip ging kussen. Een schaterende lach brak onder de omstaenders uit, die reeds een kring rond de twee partyën gemaekt hadden, en nieuwsgierig waren hoe dit spel zou eindigen.

- *Fair play! fair play!* 'riepen zy uit; welk beduidde, dat men de partyën vry hunnen twist moest laten beslissen, er niemand mogt tusschen komen, de eene stryder den anderen niet anders mogt bevegten dan met de vuist, en geen slag toebrengen aen zyne tegenparty, wanneer deze gevallen was. Dit is een algemeen gebruik zoo wel in de Vereenigde Staten als in Engeland, uit welk het ook eigenlyk voortgesproten is.

M^{r}. Johnson had ook niet den geringsten lust om zyn gevallen vyand aenteranden. De schimplach die van eerst af op zyne lippen gezweefd had, had ze nu nog niet verlaten; de val van M^{r}. Truchelut scheen ook aen dezen alle genegenheid tot vechten ontnomen te hebben. Het was hem gelukt zyn hoofd, die door zyn val

nog dieper in zyn hoed geschoten was, er eindelyk uit te verlossen. Ik had hem de hand gereikt, op dat hy mogt opstaen, en deze gelegenheid nam hy waer om my in het oor te fluisteren:

- *Sont-ils traîtres, ces Américains! hein?* - als of hem een groot onregt wedervaren was. Hy borstelde, met de toppen van zyne vingers, het stof een weinig van zyne kleêren, dan, zyne trekken tot eenen lach dwingende, kwam hy by zyn onzachten vriend, en:

- Oh! Mister Johnson, zei hy, gy vorde kwaed! Ik hadde maer gezekt dat omme te lach.

- Verduivelt! Monsieur, antwoordde de Amerikaen, luidkeels lachende, wat hebt gy my daer bang gemaekt! Ik dagt dat gy my waerlyk gingt in stukken kappen, mynen neus afbyten, myn kleêren scheuren en my een, twee, tien, dertien, ja zelfs drie, vier kletsen op myn muil geven. Daerom stiet ik u een beetjen achteruit. Het doet my spyt dat ge gevallen zyt. Ge hebt u toch niet zeer gedaen, hoop ik?

- Och! neen, neen; mommelde de Franschman terwyl hy zich de lenden wreef.

- Nu, dit is me lief, zei M^{r}. Johnson. - Maer zie, hier zyn wy reeds aen de plaets waer wy moeten uitstappen, om een gedeelte der reis in wagens te volbrengen.

Verscheidene rytuigen stonden aen de landingplaets in gereedheid, om de passagiers van de kreek welke wy ingevaren waren naer den stroom de Delaware te voeren. Eenige landmeisjes, zeer netjes aengekleed, met breede stroeije hoeden, die een bezonder lieffelyk voorkomen aen haer blozend aengezigt gaven, boden

ons allerhande frissche vruchten in reine korfkens aen. Ik kocht eenige New-Jersey appelen, die zoo lekker en aengenaem zyn, dat men er veel van naer Engeland uitvoert, alwaer ze zeer hoog geschat worden. Dan volgde ik den heer Johnson op het meest vooruitstaende rytuig, welk door onze komst nu gansch vervuld was. De Franschman hield zich intusschen bezig met, zoo als hy het noemde, *faire la cour* aen de jonge amerikaensche meisjes, die hem hartelyk uitlachten. Hy waegde het er eene by hare kin te pakken, en wilde haer omhelzen; doch zy gaf hem zulk eene merkelyke oorveeg, dat hem hooren en zien vergingen. Met zyne twee handen zyne kaek vasthoudende, kwam M^{r}. Truchelut tot by zynen vriend gehuppeld, die hem aenmoedigend toelachte, en hy verzocht by ons in te stygen. M^{r}. Johnson hield hem tegen:

- Wel! Monsieur, hoe vindt gy de gunstbewyzen van de amerikaensche schoonen? vroeg hy spottend.

- *Oh, la mâtine!* riep de Franschman, *elle m'a fait voir cent mille chandelles!* Maer make wat *place;* de *voiture* gaet vertrek.

- Hier is geen plaets meer, Monsieur, ge zult wat voorder moeten gaen. En M^{r}. Truchelut ging naer de volgende koets.

- *No place, Sir!* riep men hem toe, en hy ging verder.

- *The coach is full, Sir!* zei men hem aen de derde koets, en hy ging weêr verder.

- *You come too late, Sir!* was hier het antwoord op zyn verzoek om eene plaets te verkrygen. Zoo liep hy van de eene koets naer de andere, en overal klonk

het: *No place! no place!* Alle de rytuigen waren bezet. Reeds begon de trein zich in gang te zetten, en M^{r}. Truchelut liep nog al vloekende rond om eene plaets.

- *Conducteur! conducteur!* ikke moet hebbe de *place;* ik heb betaeld, ikke vrag *une voiture supplémentaire;* ikke zal maek myn beklag aen de *justice. C'est une horreur!*

- *Mounsjeur,* zei een der voerlien, ik zie geen ander middel, als u op de bagagiekar te zetten. Zie dat ge u den naesten keer een beetje meer spoedt.

Met deze woorden nam hy het dansmeesterken onder zynen arm, droeg hem in spyt van zyn spartelen, wroeten en dreigen, op den bagagiewagen, en plaetste hem voorzigtig tusschen de hoedendoos eener dame, en eenen papegaei, die door de blikken traliën van zyne kooi gedurig naer des Franschmans favoriën pikte. M^{r}. Truchelut wilde opstaen, om zich van deze gebuerte te bevryden; doch in dien oogenblik zette zich de kar in beweging, en de Franschman viel weêr zittend neder.

- Hurrah! riep de papegaei, als of hy over den val van M^{r}. Truchelut triomfeerde.

Het was in dien tyd geene zeer aengename zaek, deze reis naer de Delaware te doen. De weg was niet gemakkelyk gekassyd, gelyk de prachtige groote wegen in ons België, noch minder was hy *gemacadamiseerd,* gelyk de banen in groot Brittanje: men had zich hier bevredigd met stronken en takken van boomen dwars over den weg te werpen, welk een zeer onregelmatige oppervlakte gaf. Daerby hingen de rytuigen niet op springveren; zoo dat wy by iedere verhooging en iedere

verlaging van grond, eenen onverdragelyken schok gevoelden. Nu gingen wy naer de hoogte, dan kwamen wy weêr met geweld naer beneden. De stoot welken dit veroorzaekte, verbreidde zich door geheel het lichamelyk stelsel, en deed zich, niet zonder pyn, tot in de kaeksbeenen gevoelen. Het was, gelyk men zegt, volkomen als of er een speelman begraven lag.

- Nu is de Franschman in zyn element, zei M^{r}. Johnson; hy kan zich inbeelden in zyne danszael onder zyne leerlingen te zyn.

- Het is een wonderbaer manneken, zei ik, is hy altoos zoo dwaes en zoo opgevlogen?

- O! hy is soms nog veel erger, antwoordde de Amerikaen, doch waer men hem het meeste meê kan ergeren, is met aen zyn gezegde te twyffelen, wanneer hy verzekert dat de fransche natie alle andere natiën in alles overtreft. Hy heeft eenen Engelsman in *duel* geroepen, omdat deze beweerde dat de Franschen steeds in kunsten en wetenschappen later zyn gekomen dan andere volken. Wanneer zy nu op den grond gekomen waren waer het tweegevecht moest plaets nemen, stapte Monsieur statig tot den Engelsman, en vroeg hem of hy in ernst was geweest, toen hy de fransche natie zoodanig door zyne woorden had vernederd; dan of hy dit slechts om te lachen had gezegd? - Het antwoord was, gelyk van zelf spreekt, dat dit in vollen ernst geschied was. - ô! Dan, zei Monsieur, zyne hand den Engelsman ter verzoening toereikende, dan ben ik geheel voldaen. Maer weet, Mynheer de Engelsman, dat ik niemand ongestraft de fransche natie zal laten bespotten! - Een andermael was hy in kwestie met

eenen zyner landgenoten, ik weet niet meer om welke reden. Een tweegevecht moest er weêr op volgen. De twee vyanden waren reeds op de strydbaen, de pistolen geladen en den stryderen in handen gegeven. Een der getuigen was gereed om het sein te geven van los te branden. Op eens treedt Monsieur, met vele theatrale gebaren, vooruit, legt zyne hand op zyn hart, en roept uit: Nooit zal het gezegd worden dat Jules Truchelut het bloed van eenen FRANSCHMAN heeft vergoten! Met deze woorden schoot hy zyn pistool in de lucht af. Zoo gy nog geen hotel gekozen hebt, voer M^{r}. Johnson voort, en het u aengenaem zoude zyn M^{r}. Truchelut in zyn volle fransch leven, met alle de overdrevene gebaren en uitdrukkingen, in tegenstelling te zien met de amerikaensche stelligheid en bedaerdheid; dan raed ik u, met my te gaen naer het *boarding house*, waer ik by myn verblyf in Philadelphia altoos ga, en waer ik den Franschman ook mede zal nemen. Behalven dat men er zeer wel is, en niet duerder betaelt dan op een ander, zult gy er beter dan in een hotel de zede van een amerikaensch huishouden kunnen betrachten. -

Wy waren nu aen de plaets gekomen waer er weder moest scheep gegaen worden, en een ieder stygde uit de koets waer in hy zich bevond. Op eens deed zich een geweldig geschreeuw en gekarm hooren, van: - Helpe! helpe! *Au secours!* Ikke ben dood! *On m'assassine!* Ai! ai! ai! my neus, my neus! -

- Daer hebben zy den kleinen Franschman by den neus! - zei M^{r}. Johnson, naer de bagagiekar spoedende. Ik volgde hem, en wy vonden M^{r}. Truchelut in eenen zeldzamen toestand.

Hy had zich gedurende de reis, zoo veel mogelyk van zynen makker den papegaei afgehouden; want deze scheen by lange geen vreedzame gevoelens jegens hem te voeden. Het was het dansmeesterken eenen langen tyd gelukt, de steeds hernieuwde aenvallen van zynen kromgebekten reisgezel af te weren. Daer hy, nu dat de reis geëindigd was, wilde opstaen, had hy zich een weinig voorover gebogen; deze gelegenheid had de papegaei waergenomen, zynen kop door de traliën van zyne kooi gestoken, en den Franschman by den neus gevat.

M^{r}. Truchelut had zich schielyk achteruit getrokken; doch de boosaerdige vogel hield hem zoo goed vast, dat hy met kooi en al aen des Franschmans neus bleef hangen. Daer stond deze nu, met dit zeldzaem *supplement* aen zyn wezen, van pyn en schrik te huilen. Zyne armen hield hy omhoog als in een kruis gebed; hy stampte met beide voeten op den grond, als stond hy eene *Anglaise* te dansen.

Hoe zeer ook de toestand van den dansmeester medelyden verdiende, kon zich evenwel niemand van lachen weêrhouden. M^{r}. Johnson haestte zich het ongelukkig manneken van zynen te zeer aengekleefden makker te bevryden, en hem naer den stoomboot te geleiden, alwaer een geneesheer zyne kwetsuer verbond, en hem de noodige hulp ter verzachting zyner pyn verschafte.

De boot zette zich in beweging, en zonder verder ongeval landden wy om twee ure des namiddags in Philadelphia aen. Wy waren om vyf ure des morgens uit New-York vertrokken.

L.V.

Een muzikale avondfeest.
Zedenschets.

Wy bespotten de zotten.
Oud Liedje.

Sedert eenige jaren heeft de lust om muziek te maken zulkdanigen voortgang binnen onze muren gedaen, dat men er thans byna geen huisgezin aentreft waer niet deze kunst reeds vroeg door de kinderen wordt aengeleerd. Ja, wanneer men by winteravond, de eene of andere wyk der stad doorkruist, is het niet zelden dat het gehoor getroffen wordt door het geluid eener mans- of vrouwenstemme, of door het zacht en aengenaem getokkel eens pianos; gelukkig dan nog voor uwe ooren, en byzonder voor die der geburen, wanneer het niet eene *clarinette* of een *klephoorn* is die u zyne schreeuwende toonen doet hooren, en u geen ander middel dan eene spoedige vlugt overlaet, om u aen zyne scherpsnydende klanken te onttrekken.

Deze weetlust, welke wy verre zyn van aftekeuren, heeft dan toch ook slechte gevolgen. Persoonen welke pas eenige maenden de muziek geleerd hebben, meenen er reeds kennis genoeg van te bezitten om solos uittevoeren; de verblindheid der ouders die steeds hunne kinderen wonderen gelooven en denken wonderwerken

door hen te zien verrigten, helpt dan ook niet weinig om hunne verwaendheid aentemoedigen en hunnen hoogmoed op te blazen. Geen wonder dan dat by elk feest des gezins, 't zy jaer- of naemdag van vader of moeder, het talent van Mynheer den zoon of van Mejufvrouw de dochter door vrienden en magen moet bewonderd en toegejuicht worden. Ja, loftuitingen alleen worden er aengenomen; want hy die het ongeluk zou hebben iets op de uitvoering aftekeuren of te berispen, zou voor eeuwig de vyandschap van geheel het huisgezin op zich halen en voor altoos den weg tot de Concert-zael gesloten vinden. En dat men niet denke dat dit geen verlies zyn zou! Om u van het tegenovergestelde te overtuigen, ga ik u by een der grootste liefhebbers der stad inleiden: juist is het zaturdag en omstreeks zeven ure; wy zullen net van pas komen: weest zoo goed my te volgen, Mynheeren, ik verzeker u van een goed onthael.....

'Mynheer Crispyns, ik heb vrypostig genoeg geweest my door eenige vrienden te doen vergezellen; alle zyn liefhebbers en.....

- 'Hoe! die heeren zyn liefhebbers!' onderbreekt de heer Crispyns; 'dan hoefdet gy geen oogenblik te aerzelen, myn vriend; gy weet dat hun dan van regtswege eene plaets toekomt en dat ik nooit gelukkiger ben dan wanneer ik een groot getal ware kenners kan vergaderen. Gy treft het juist goed: wy hebben van avond iets buitengewoons, iets puiks, maer puik! Gy zult zien; gy zult te vreden zyn.'

Op dit oogenblik kondigt men eenen nieuwen gast

aen, en Mynheer Crispyns verlaet ons om de hand van den laetstingekomen te gaen drukken. Groeten wy intusschen de achtingswaerdige gade en de beminnelyke kinderen van den braven man, en maken wy met hem nadere kennis.

Mynheer Crispyns is een gegoed man, rentenier van beroep, zoo dit een beroep is, en thans vyftig jaren oud. Het is slechts sedert vyftien jaren dat hy muzikant is geworden. Na verscheidene instrumenten begonnen te hebben, heeft hy eindelyk aen de *trombonne* den voorkeur gegeven; en, ofschoon men hem in de *groote harmonie* niet in hoedanigheid van trombonnist heeft willen aenveerden, heeft de brave vent zich nogtans getroost, omdat men, zynen goeden wil inziende, hem de *Turksche muts* heeft in de handen gegeven. Ook is hy fier wanneer hy, by een groot feest, met zyn speeltuig, 't welk hy op zyne eigene kosten heeft doen opkuisschen en schuren, mag uitpakken. Dan moest gy zien met welke nauwkeurigheid hy op de handen des grooten trommelslagers let, om telkens dat deze *boum, boum* slaegt, hy ter zelfder tyd het zoet geluid zyner bellekens zou kunnen doen hooren. Ja, zoo men hem gelooft is het aen hem te wyten dat die Maetschappy by den pryskamp te Brussel, den eersten prys behaeld heeft. Wel is waer dat eenige benyders beweren dat de klepels met doekjes omwonden waren en dus geen geluid konden geven, doch Mynheer Crispyns zweert op zyne eer dat zulks loutere uitvindingen zyn; dus mag men 's mans woorden gerust voor waerheid aennemen.

Gaen wy nu tot zyne echtgenote over. Zoo gelyk gy ziet, is zy noch schoon noch leelyk, noch jong noch oud;

en alhoewel zy zoo zeer als haer gemael de muziek bemint, bespeelt zy nogtans geen instrument. Te vergeefs heeft hy gepoogt haer den *grooten bas* te doen leeren; de waerde vrouw heeft hier op geantwoord: dat maekt te veel lawyt, en daer is al lawyt genoeg in huis als gy op uw *schuiftrompet* bezig zyt; en sedert heeft Mynheer Crispyns dit kapittel nooit meer durven aenranden.

Wat nu hunne kinderen betreft: Mynheer Eduard speelt een weinig de viool, en Mejuffrouw Emilia begeleidt byna goed eene Romance op het piano. Doch aenstonds zult gy hen kunnen oordeelen: het gezelschap schynt voltallig te wezen en de liefhebbers zitten voor hunne lessenaren gereed om aentevangen.

De *la* wordt gegeven, de snaertuigen gestemd, en men begint.....

'Wat duivel is dit voor een akkoord!'

De muzikanten bezien elkander en schynen zich wederzyds het verwyd toetewerpen: 'Gy speelt valsch.' Eduard die zich als orkestmeester heeft aengesteld, verzoekt hen op nieuw te beginnen en aendachtig te zyn, doch nogmaels wordt hetzelfde akkoord gehoord. 'In wat toon speelt gy, Mynheer Van Wyk,' vraegt de jongeling.

'In twee kruisen,' is het antwoord.

'Dan is hier fout,' zegt de kleine basspeelder die spreekt als of eene knip hem den neus toeneep; - 'laet ons nu nog eens beginnen, ik zal nu ook twee kruisen aen den sleutel stellen, dan zal het wel gaen.'

Men doet zoo als hy verlangt, doch nauwelyks kan

men tien maten gespeeld hebben of het wangeluid door de onmogelykste akkoorden voortgebragt, is zoodanig dat men gedwongen is te eindigen. Eduard gaet nu alle de partyen bezigtigen, en, aen den bas gekomen, zegt hy: 'Wel, Mynheer de Speelder, wat doet gy? Gy speelt den eersten *Quatuor* van *Kreutzer,* en wy allen den derden van *Beethoven!*'

'Wel dan moest gy het zeggen,' antwoordt de bassist die al knorrende het boek openslaet aen het stuk dat men hem komt aentewyzen. Nu begint men op nieuw, en ditmael loopt de Quatuor gelukkig ten einde. Alleenlyk moeten wy aenmerken dat de *largo* in *allegro* en de *scherzo* in *adagio* veranderd zyn.

De bravos van het publiek begroeten dit stuk; en Eduard verheugd en vergenoegd gaet zich by zyne ouders plaetsen, terwyl Emilia naer het piano geleid wordt door eenen man van ruim veertig jaren, dik van lyf, sterk van de koepokken geteekend en wiens neus en kin byna elkander raken. Na dat Mejufvrouw Emilia eenige oogenblikken het klavier overloopen heeft, begint zy de Romance: *Vous*, te begeleiden. Niet zonder reden heeft de zanger dit stukje uitgekozen; want gedurig draeit en wendt hy zyne oogen op Emilia, slaet de hand op het hart en doet genoegzaem raden wie dat zyn *ange à la voix tendre* is. Doch het meisje houdt gedurig de oogen op de muziek gevestigd en schynt zich weinig met de liefdeverklaringen in *ré majeur* te bekreunen.

Na deze zet zich een jong heertje aen het piano. Aen de lange gekrulde hairen die hem op den rug hangen ziet men gemakkelyk dat dit een *artist* is. Ja, zoo

is het. - *Ernest Pestoni, proffesseur de chant et de piano, ex-élève du conservatoire de Bruxelles, accompagnateur de tous les artistes indigènes et étrangers des deux sexes, avantageusement connu dans l'univers entier, ainsi que dans la Belgique.* Dit zyn eenige zyner titels: zyne werken zyn genoeg bekend, want geheel den dag loopt hy over straet met eenen grooten rol muziek in de hand om van zyne gewigtige bezigheden eene proeve te geven. Geene der groote kunstenaren zouden de stad verlaten zonder hem te bezoeken. Hy ontbyt met *Listz,* neemt het middagmael met *Litolf,* het avondmael met *Moscheles* en heeft meer dan eens met *Osborne* eene flesch geledigd. Maer stil: Mynheer Pestoni begint.

'Wat gaet gy spelen, Mynheer Ernest?' vraegt Mevrouw Crispyns op het oogenblik dat de jongen reeds begonnen heeft; en deze, die half gestoord was omdat men hem die vraeg nog niet gedaen had, draeit zich om en antwoord met fierheid: 'Het is een stuk van eigene vinding, Mevrouw; eene groote fantazy op een thema van Bellini.'

Mynheer Crispyns die nevens ons zit, wryft zich de handen van vreugde, en zegt: 'Welnu! wat dunkt er u van? Tot componisten toe die myne feesten komen bywoonen; dat was my nog nooit gebeurd!'

Eindelyk is Pestoni aen het spelen geraekt, zyne inleiding waerin hy de moeijelykheden heeft op een gestapeld, loopt redelyk wel af; alleen zyn hem eenige noten ontsnapt die altoos tot de akkoorden niet te huis behoorden; daerop volgt de zoete en aengename melody van Bellini, die hy tot thema gekozen heeft, en die voorzeker onzer zyne vingers van hare waerde niet ver-

liest. Nogtans zoo de uitvoerder eerst wat koud was, begint er nu allengs meer leven in hem te komen. Ja, het schynt als of het heilig kunstvuer hem op eens bezield heeft. Zyne vingers loopen met snelheid over het klavier, en, zeker om meer kracht en nadruk aen zyn spel bytezetten, werpt hy zich soms achterover, schudt het hoofd dat hem de hairen het aengezigt bedekken, trapt met zulk geweld op de pedalen dat hy die byna aen stukken stampt, verheft de handen tot op de hoogte van het hoofd en laet die dan met zulke kracht nedervallen dat hy een smid gelykt die op zyn aembeeld dapper klopt. Ja, zoodanig gaet het dat er reeds verscheidene snaren gebroken zyn, en dat, wanneer Pestoni zyn stuk geeindigd heeft, het zweet hem in zware druppels over het aengezigt loopt.

'Bravo, bravo!' roept het geheele gezelschap en boven allen doet Mynheer Crispyns zich hooren, terwyl zyne gade tusschen de tanden mompelt: 'Ja, ja, dat is allemael schoon en goed; maer ik ben zeker dat er wel voor tien francs snaren *kapot* zyn, en morgen zal men alweêr het piano moeten komen stemmen.'

Terwyl de aenhoorders zich een weinig herstellen over den diepen indruk die Pestoni op hen gemaekt heeft, vervoegt Mynheer Crispyns zich by een mager heertje dat geheel den avond, koelbloedig in den hoek des schoorsteens, alles is blyven aenhooren: 'Welnu, Mynheer Doremi, zoudt gy het gezelschap en my, niet de eer willen aendoen eene *aria* te zingen?'

'Och, Mynheer,' antwoordt het manneken met eene stem die aen het geluid eener kleine fluit gelykt; 'gy weet wel dat ik tegenwoordig weinig zing!'

‘Zoo is het altoos met groote talenten,’ gaet de heer Crispyns voort, ‘om hen te bewegen, moet men voor hunne knieën vallen.’

‘Oh! zoo gy dit gelooft dan zal ik u bewyzen dat ik myn talent zoo hoog niet schat. Maer 't is alleen om u aengenaem te zyn, want anders..... Ziet, 't is een nieuw stuk dat ik zal zingen; een stuk dat ik nog niet doorloopen heb en daerom zal ik het maer *solfieren.*’

‘Al wat gy zingt, zal ons zeer wel bevallen,’ antwoordt Mynheer Crispyns; die hem tot by het piano brengt, en dan met vergenoeging de oogen op het gezelschap laet vallen, opdat men hem over zyn' zegeprael bedanke.

Na dat Mynheer Doremi zich wel gezet heeft, eenige keeren gehoest en de vingers door het hair heeft gestreken, begint hy met een muizen-stemmetje den *Sommeil de la Muette de Portici* met de noten te zingen. Ofschoon dit stuk reeds zeer oud zy en dat onze *Virtuose* hetzelve meer dan honderdmael gezongen heeft, blyft hy het nogtans altoos getrouw; zelfs heeft niemand hem nog kunnen bewegen het met de woorden te zingen.

.....Maer ginder zie ik Mynheer *Van Bril,* die de schouders gedurig ophaelt en over de uitvoering niet te vreden schynt; gewis zal hy wel eens den gorgel openen, en dan beloof ik u dat gy iets raers zult hooren; want hy is den Fenix der zangers.

En in der waerheid, nauwelyks heeft de heer Doremi gedaen of reeds plaetst zich Van Bril voor het piano. Een jong en bekwaem pianist, spotvogel zoo zeer als er ooit een bestaen heeft, zet zich om hem te begeleiden. Dit

zal hy niet zonder reden gedaen hebben en ongetwyfeld zullen wy kunnen lachen; doch geduld, binnen een oogenblik gaen wy er over oordeelen.

'Mynheeren,' spreekt Van Bril, 'ik zal de groote aria uit *Lucia di Lammermoor* zingen. Ik zal maer de fransche woorden uitspreken, want misschien zoudt gy het Italiaensch niet verstaen?' Ieder doet een bevestigend teeken en Van Bril begint.

Die heer heeft een zoo goed gedacht van zich zelven dat hy onlangs zyne stem aen die van *Rubini* durfde vergelyken: ik kan nog meer dan die groote zanger, zegde hy; hy gaet maer tot de *Contre-mi,* en ik neem de *fa!* - maer luistert dan in Gods naem, want dit begint raer te worden.

Ja, terwyl wy aen het spreken zyn, is Van Bril byna aen het einde der aria gekomen en schreeuwt luidkeels: '*Bel ange, ma Lucie; Bel ange, ma Lucie;*' doch in plaets van trapsgewyze hooger en hooger op te klimmen, blyft hy altoos den zelfden toon aenhouden, alhoewel hy zelfs meent het goed te doen. Zyn begeleider, die zulks is gewaer geworden, valt nu van den eenen toon in den anderen ofschoon zy samen geene betrekking hebben. Van Bril, echter, verliest zyn koelbloed niet en gaet gestadig voort, zonder te gevoelen dat hy, ik bedrieg my, dat zyn begeleider twee toonen hooger gaet uitscheiden dan hy begonnen is. Aen niemand die een weinig kennis der muziek bezit, is de poets ontsnapt dien men hem komt te spelen, en een algemeene lach begroet den man wanneer hy ophoudt te zingen; doch om hem niet kwaed te maken, klappen wy zoodanig in de handen dat het gelach er

door verdoofd wordt. ‘Bravo! bravissimo!’ roepen wy allen, ‘dat heet zingen!’

‘Ja,’ antwoordt Van Bril, een blik ter zyde op Doremi werpende; ‘ik weet wel dat zoo er wat meer stemmen als de myne waren, er zoo veel *krotters* niet op de beenen zouden loopen.’

Deze weinige woorden schilderen geheel den man af, en nu is u zyn karakter zoo goed als aen my bekend.

Thans biedt zich niemand meer aen om nog iets uittevoeren. Mynheer Eduard, echter, zou nog gaerne eenen *solo* gespeeld hebben, doch de bassist, de Spelder, die steeds traeg is om aentekomen en spoed heeft om te vertrekken, is stilletjes weggedropen, en dus vindt de jongeling geen orkest meer om hem te begeleiden. Zyne zuster ook weigert dit te doen, waerschynelyk om dat zy er niet toe in staet is, en Mynheer Crispyns is gedwongen ons verlof tot afscheid te geven.

‘Ik hoop, Myne Heeren,’ zegt de goede man, ‘dat gy te vreden zyt en dat ik nog meer het vermaek zal hebben u ten mynent te ontvangen?’

Wy beloven hem dit en vertrekken, vergenoegd over de stonden die wy by hem doorgebragt hebben.

Nu bekennen myne vrienden dat, zoo het een ongeluk is schoon en goed muziek slecht te moeten hooren uitvoeren, het toch een verlies zyn zou niet den spot te kunnen dryven met persoonen aen wie het schier geene moeite kost belachelyk en bespotbaer te zyn.

J. TYMPANI.

Antwerpen, December 1841.

Aen haer.

Fare thee well and is't for ever,
Still for ever, fare thee well.

BYRON.

Het zy dan zoo, geen zucht van liefde,
Ontglippe ooit meer myn bange ziel;
En de eed van trouwe zy verbroken,
Die eens ons beider mond ontviel.

Verbroken - ach, hoe smartlyk, Liza,
Beklemt en prangt dit woord myn hart;
Hoe lyd ik hier niet by dit staemlen -
En gy, gy schiept my al die smart.....

Is andre liefde dan u waerder,
Was u de myn te laeg, te zwak?
Ach zoet was u toch eens het woordje:
'k Bemin u, dat ik tot u sprak.

Toen, ja, toen noemdet gy me uw waerde,
En ik aenbad u nevens God;
Gy zwoert my trouw en uwe liefde
Bedeelde my het zaligst lot.

Die liefde toen, was ook uw wellust,
Zy was het leven van uw hart,
Gy schonkt ze my niet als een gunste;
Maer als verzachting voor uw smart.

Hoe ras verliepen dan de stonden,
Zoo vol van hemelzaligheid,
Die wy te samen mogten smaken
Aen reine liefde toegewyd.

Geen heil was grooter dan het onze:
Een Eden scheen het aerdsche dal,
Onz' blikken mogten zich ontmoeten,
Verrukkingvol was ons 't heelal!

En nu, ô Liza, een'ge lieve!
Door wie ik alles hier genoot
En alles, alles nu moet derven,
Is 't leven my een stage dood.

Voor eeuwig, eeuwig thans gescheiden,
Kweekt de aerd voor my geen bloemtje meer,
Dat op myn dolend pad ontkieme;
Neen, alles treurt en zinkt ter neêr.

Waer nog myn oog weleer verrukking
En liefde las, waer my het grootsch,
Het godlyk der natuer bekoorde,
Is alles voor myn ziele doodsch.

Het leven, ja, is me angstig sterven.
Toch smaed ik u, ô Liza niet;
Schoon my uw blik, die me eens verlokte,
In jammervollen afgrond stiet.

Neen, haten kan ik u niet, engel,
Gy die zoo vaek myn oog gestreeld,
Myn ziel verhemeld hebt; een traen slechts
Stort ik uit droef gemis geteeld.

Hoe ook my 't lyden prangt en foltert,
Hoe ook me uw ontrouw 't hart doorgrieft,
Zoo lang een zucht myn borst ontvliên zal,
Zy steeds uw naem door my geliefd.

Neen, nimmer zal ik 't uer vervloeken
Waerop ik u myn liefde bood;
Uw beeld zal staêg myn geest omzweven,
Hoe dit dan ook myn wee vergroot.

Ach, mogt gy minder dan ik lyden,
Gelyke uw smarte niet de myn,
Wen ge in uw hart nog mogt herdenken:
Wat wy eens waren, en nu zyn!

Mogt slechts een traen van medelyden,
Wen eens de dood myn smarte stuit,
Uw oog ontgaen, en 't gras besproeijen
Van 't somber graf dat mij omsluit.

ô, Driemael lief, waer' my dan 't plekje
Waer my de ruste wenken zal -
Waer Liza my dan eens zal zoeken
En droef een traentje schenken zal.

EMM. ROSSEELS.

1841.

Overzigten van verschenen werken.

Fransche oefeningen met de noodige spraekkunstige regels ten dienste der lagere scholen. **Eerste stukje, bevattende oefeningen over het zelfstandig naemwoord, het lidwoord en het byvoeglyk naemwoord. - Turnhout, by Glenisson en Van Genechten, boekdrukkers, 1841. -**

Terwyl de zoogenaemde *Protestanten* of *Desrochisten* of *Behaegelisten* of *Bönnisten,* zich bezig houden met schreeuwen, met blaem op de letterkundigen welke meer gezonde rede en geleerdheid dan zy bezitten, te werpen, vervolgen de aenklevers van het antwerpsch en gentsch Taelcongres de taek die zy reeds lang op zich genomen hebben, en stappen onverhinderd en met reuzenschreden naer het gewenschte doel. Werken welke grondiglyk over onze moedertael handelen zyn reeds in menigte aengekondigd. Andere zyn reeds verschenen, en de namen van een *Pietersz,* van eenen *Courtmans* en van tallyke andere zyn reeds in de hooge en lagere scholen heerlyk bekend. De eerw. heer STROOBANT, professor by het aertsbischoppelyk Seminarie te Hoogstraten, is de rangen der nederduitsche spraekkundigen komen vergrooten, en zal zich van zyne opgenomene taek, voor zoo veel wy tot hier toe kunnen oordeelen, heerlyk kwyten.

Zyne *fransche oefeningen* waervan hy onlangs het eerste stukje het publiek heeft aengeboden, is er ons eene verzekerende proef van. Als grondlage van zyne *oefeningen* heeft de heer STROOBANT

het werk van den H. Baudet genomen, welke in den tyd zulken algemeenen byval in Holland gevonden heeft.

Het eerste stukje van den heer S. welk wy thans onder het oog hebben, bevat vier afdeelingen, bestaende deze in oefeningen van het nederduitsch in het fransch of vertalingen van het fransch in 't nederduitsch, en oefeningen van *Cacographie* of opstellen met feilen. De vertalingen zyn dusdanig ingerigt dat zy des noods ook als leeslesjes kunnen gebruikt worden. ‘In de voorbereidende theorie van elke afdeeling’ zegt de uitgever, ‘heeft men byzonder de spraekkunst van *Noël* en *Chapsal* gevolgd en die van vragen laten opvolgen, ten einde de leerlingen beter in staet te stellen om zich zelven in het aengeleerde te beproeven.’ Een woordenlystje bevattende de byzonderste woorden welke in de opstellen voorkomen, is aen het stukje gehecht. Wy denken het overtollig hier voorbeelden uit gemeld werkje aentehalen. Genoeg dat wy het der aendacht onzer lezeren hebben aenbevolen en onzen pligt hebben gekweten met hun een goed en nuttig werkje te doen kennen.

De Kapitein van Waterloo, **drama in drie bedryven door Karel Ondereet, schryver der *Gallomanie* en voorzitter der tooneel- en letterkundige Maetschappy *Broedermin en Taelyver.* - Voor de eerste mael te Gent vertoond, ten voordeele der behoeftigen dier stad, op den 23 January 1842. - Gent, algemeenen boekwinkel van H. Hoste, Marjolynstraet, 24.**

Stephanie, een fransch meisje welke hare moeder by hare geboorte en haer vader op het slagveld verloren heeft, is by Juffrouw Frank, de moeder van Edmond, opgevoed. Deze laetste wordt door Stephanie bemind. De slag van Waterloo heeft plaets en Edmond redt het leven aen Duparc, een fransch officier

welken hy gewond op de schouders neemt en by zyne moeder, die op eenen korten afstand van het Waterloosche veld woont, de genezing doet bekomen. De edelmoedige jongeling, wordt by het volbrengen zyner menschlievende daed, door zyne eigene soldaten aen de borst gewond. Hy verbergt die wonde aen zyne moeder, laet haer den franschman, zynen ouden wapenbroeder, en vertrekt om het verslagene leger te achtervolgen. Tot dus verre het eerste bedryf. Het tweede grypt plaets te Parys. Edmond is kwynend, niet alleen door de wonde die hem allengs naer het graf moet slepen; maer ook door het gedacht dat hy de liefde van Stephanie verloren heeft. Dit alles noodzaekt hem zyn ontslag te vragen. De graef St. Alme by wien hy te Parys geïnkwartierd ligt, is als een hevige Bonapartist bekend. Als dusdanig aengeklaegd en vervolgd, is hy op het punt in hechtenis genomen te worden, wanneer Edmond hem verlost en naer België by zyne moeder voert. Intusschen wordt het bekend dat Duparc, wien Edmond het leven gered heeft, de zoon is van Mevrouw St. Alme.

In het laetste bedryf dat weder in het huis van Juffrouw Frank plaets vindt, wordt Edmond ten vollen van zyn ongeluk bewust. Stephanie is de minnares van Duparc. Het meisje is op het punt door den Franschman verlaten te worden, wanneer men op eens ontdekt dat zy de dochter is van den broeder van Mevrouw S^{t}. Alme. Daer Stephanie hier van onbewust blyft, en wel ziet dat haer minnaer haer verlaten wil, schryft zy hem een laetsten brief: ‘Vaerwel Karel, ik vergeef u myne dood, wees gelukkig indien gy 't zyn kunt. Wanneer gy deze woorden zult lezen, zal ik een einde aen myn lyden gemaekt hebben.’ Die brief brengt allen in de grootste verslagenheid; doch Edmond komt weldra en brengt Stephanie mede die hy uit het water gered heeft. Dit heeft 's jongelings laetste krachten uitgeput, zyne wonde heeft zich op nieuw geopend en hy sterft aen allen vergevende. Stephanie wordt de vrouw van Karel Duparc.

Niets berispelyks komt ons in den algemeenen gang des stukjes voor. De karakters zyn tamelyk wel geschetst. Het lot van Edmond, echter, is te ongelukkig: het is eene opoffering van

het begin tot het einde en niets komt die opoffering vergelden. De zinspeling op den leeuw van Waterloo is te onbeduidend en van te weinige aengelegenheid, om de chronologische feil welke hier door begaen wordt te doen vergeten.

Zoo als wy het reeds by het eerste gewrocht van onzen schryver hebben doen aenmerken, hecht hy te weinig prys aen het zuiveren van zynen schryfstyl: hier en daer hebben wy nogmaels fransche wendingen ontdekt. Tallyke woorden zyn verkeerdelyk geschreven en hebben de beteekenis niet welke de schryver er aen wil hechten. Onder anderen teekenen wy hier aen: *ontwenteling* voor omwenteling, *hek* voor nek. enz. Onregtveerdig nogtans zouden wy zyn, zoo wy onzen lezeren niet deden opmerken dat het stukje van den heer ONDEREET tooneelen bevat welke waerlyk hartroerend zyn. Dusdanig is het zevende tooneel van het derde bedryf (bladz. 95.) waerin eene zekere droefgeestigheid en innig gevoel doorstraelt. Een weinig oplettendheid en dramatische studie, en de heer ONDEREET zal als een onzer goede tooneelschryvers gerekend worden.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

Hans en zyn wyf.

Het volgende sprookje werd onlangs door Schmeller, in het *Zeitschrift für deutsches alterthum* opgenomen, en is nog heden, volgens zyne opgave, in Engeland, in Cornwall en Wales in zwang. Als opmerkzaem wyst de uitgever daerby aen dat men hetzelve nagenoeg overeenkomstig met andere dergelyke stichtende verhalen van de 13^{e} eeuw, ontmoet. Jacob Grimm, heeft het ook gekend en in zyne *kindermärchen* meêgedeeld, zonder tyd noch oord aentewyzen waer het t'huis hoort.

Daer was eens een man en een wyf, die woonden te Sint Levaen in een huis dat men te Schaepbok noemde, en er was weinig te verdienen. De man zegde tot zyn wyf: - kom aen, ik wil werk te buiten gaen zoeken, zie gy toe hoe gy u hier intusschen geneert. Hiermêe nam hy zyn afscheid en wandelde voort verre weg oostwaerts; en ten laetste kwam hy aen eene pachthoef, daer hy werk vraegde.

Wat kunt gy? zegde de pachter. - Allerlei, zegde Hans, en hy verhuerde er zich voor drie pond jaerlykschen loon.

En als het jaer om was, toonde hem de pachter de drie pond. Zie, Hans, zei de pachter, hier heb ik u uwen loon, maer is het dat gy hem my wilt weêrgeven, zoo zal ik u een voortreffelyk kloek stuk leeren. - Kom altoos hier met het geld, zegde Hans. - Toch niet, zegde de pachter, laet het my, en gy zult hooren. - Nu dan, zegde Hans. - Toen zegde de pachter: *zie toe, dat gy geenen ouden weg voor eenen nieuwen verlatet.*

En zy kwamen overeen voor een nieuw jaer om den zelfden loon; en als het jaer om was, bragt de pachter de drie pond. Zie, Hans, zegde hy, hier heb ik u uwen loon; maer is het dat gy hem my wilt weêrgeven, zal ik u een voortreffelyk goed stuk leeren. - Altoos hier met het geld, antwoordde Hans. - Toch niet, zegde de pachter, laet het my en gy zult hooren. - Nu dan, zegde Hans. - En de pachter zegde: *laet u niet overreden om in een huis te herbergen daer de weerd oud en de vrouw jong is.*

Zy kwamen voor een derde jaer overeen, en als hetzelve om was, bragt de pachter de drie pond. Zie, Hans, zegde hy, hier heb ik u uwen loon, maer wilt gy my hem weêrgeven, zoo zal ik u een kloek stuk leeren, het voortreffelykste van allen. - Immer hier met het geld, zegde Hans. - Toch niet, zegde de pachter, laet het my en gy zult hooren. - Nu dan, zegde Hans, en de pachter zegde: *laet u tweemael afrossen eer gy eenmael weêrslaet;* dat is een kloek stuk en het voortreffelykste van allen.

Hans wilde niet langer dienen, hy wilde naer huis by zyn wyf terug. Maer neen, zegde de pachter, blyf nog heden, myne vrouw moet morgen bakken, en zy zal u een koek maken, dien gy uw wyf zult meênemen. En zy bakten de negen pond in den koek, en als Hans zyn afscheid nam, zegde de pachter: hier is de koek, dien gy uwen wyve moet meênemen, en als gy wel te vrede by elkander gezeten zyt, gy en uw wyf, dan moogt gy den koek doorsnyden maer niet eerder.

Hans nam zyn afscheid naer huis. Te Sint Glarus trof hy drie kooplieden uit zyne parochie aen, die van

de jaermarkt van Exeter kwamen en naer huis gingen. Ei! Hans, zegden zy, het verheugt ons u weêr te zien, waer zyt gy toch zoo lang gebleven? - Ik ben in dienst geweest, zei Hans, en nu ga ik naer huis naer myn wyf. - Juist goed, zegden de kooplui, wy gaen éénen weg. - Daermede sloegen de kooplieden den nieuwen weg in, en Hans bleef by den ouden. Terwyl hy nevens de haeg van eene hoeve ging en nog niet verre van de kooplieden weg was, werden deze van de roovers aengevallen en begaven zich aen het schreeuwen. Hans dit hoorende, schreeuwde ook: roovers! roovers! en op zyn schreeuwen lieten de roovers de kooplieden los. Op de jodenmarkt kwamen zy weêr by elkaer. - o! Hans, zegden zy, wy hebben u wel te danken; zonder u ware het met ons gedaen geweest; kom met ons, wy zullen u vry houden - en als zy ter herberge kwamen waer zy ook den nacht te voren gelegen hadden, zegde Hans: ik moet eens naer den weerd omzien. - Naer den weerd? zegden zy, wat hebt gy met den weerd te stellen? Wy hebben toch de weerdin, en het is een lief jong meisje. Maer wilt gy volstrekt den weerd, ga in de keuken, daer vindt gy hem. Hans gaet de keuken in en daer ziet hy den weerd, dat een oud zwak manneken was, bezig met het spit te draeijen.

Ei! zegt Hans, hier blyf ik niet, ik ga in het huis hiernaest. - Neen! toch niet, zegden de kooplieden, neem met ons het avondeten, wy houden u vry.

De weerdin had afgesproken met eenen minnaer uit de stad. In den nacht als alles zou slapen, zouden zy den ouden man in zyn bed ombrengen en de schuld op de kooplieden leggen. Als nu Hans te bedde lag in

het huis daernevens, zag hy licht door een gat dat in den muer was. - Zie toe, zei de man, dat er in het huis hiernaest niemand gewaer worde wat wy doen. Intusschen verwurgde hy met een zakdoek den ouden man in zyn bed. - Hans neemt zyn mes en snydt door het gat den man een rond stuk uit den rok.

's Morgens maekte de weerdin grooten jammer, dat men haren geliefden man had omgebragt, en daer er geen ander mansvolk in huis geweest was als de kooplieden, zoo moesten deze daerom gehangen worden. Zy werden gevat en in de gevangenis geworpen. - Ach, zegden zy tot Hans, die hen kwam bezoeken, wy zyn ongelukkig. Onzen weerd is heden nacht omgebragt en wy zullen daerom gehangen worden. - Hoe! gy allen? Maer als gy u verregtveerdigt? zegde Hans. Wat zoudt gy hem geven, die zegt wie de moord gedaen heeft? - Wie weet dat? Zegden zy. Wie heeft de euveldaed begaen? - Als ik u niet het bewys geef, zegde Hans, en zeg wie de daed begaen heeft, zoo wil ik daervoor gehangen worden. - Spreek! zegden zy. - Dezen nacht, zegde Hans, als ik te bed lag, zag ik een licht, ik stond op, en daer was een gat in den muer, daer een man met den rug tegen stond. - Er zal toch, zei de man, in het huis hiernaest niemand zyn, die ziet wat wy doen, en intusschen sneed ik met myn mes door het gat, den man een gansch rond stuk uit den rok, en daermeê bewys ik myn woord. Hier heb ik het stuk in myne tasch, ziet!

Daermeê kwamen de kooplieden los. De vrouw en haer boelschap werden gevat en gehangen.

Daerop gingen zy samen voort van de jodenmarkt en

kwamen eindelyk by Buriaen. Hier scheidde zich hunnen weg. De kooplieden hadden gaerne gezien dat Hans met hen gegaen ware. Maer Hans wilde niet; want hy trachttede t' huis by zyn wyf te zyn.

Als hy van de kooplieden weg en aen zyn huis gekomen was, hield hy zich eene wyl stil. Hy wilde zich verzekeren of hem zyn wyf ook volkomen getrouw was gebleven. Er kwamen hem daerover allerlei gedachten te binnen. Hy was langzaem en stil de deur genaderd en binnen gegaen, hy luisterde en hem dacht dat hy iemand by haer in het bed hoorde. Hy reikt naer zyn mes, om ze beide te doorsteken; maer er valt hem in dat hy zich tweemael verzinnen moet eer hy eenmael aenvange. Hy ging weder uit en klopte aen: wie daer, in Gods naem, wie daer? zegde zy. - Ik ben het, zegde Hans. - Jesus, Maria! wat hoor ik? zegde zy, - zyt gy het, Hans? Zy bragt een licht, en als Hans binnen was, zegde hy: als ik daer aen de deur kwam, scheen het my als of ik by u iemand in het bed hoorde. - ô Hans, sprak zy, als gy weggingt, zoo wyd weg, was ik drie maenden zwanger en nu ligt het kleine wichtje by my in het bed. God zy gedankt.

Toen sprak Hans: myn meester en zyn wyf hebben my eenen koek gegeven en gezegd dat als wy eens by elkaer wel te vrede zouden zyn, ik en gy, wy den koek zouden doorsnyden en niet eer, en nu denk ik, hebben wy wel reden te vrede te zyn. - Zy sneden den koek door en vonden er de negen pond in. - Het geld namen zy op en den koek aten zy. En er ontstond in het vervolg weinig twist en gekyf tusschen Hans en zyn wyf; en daermeê is de geschiedenis ten einde.

De weduwe en haer zoon.
Aen mevrouwe Mannekens-Noël.

De Zoon.
Moeder, zeg, waer is myn vader!
Ik bemin hem toch zoo teêr.
Reeds zoo lang drukte ik geen kusje
Op zyn zachte wangen meer.

De Moeder.
Kind, hef eens omhoog uwe oogjes
Naer dien schoonen starrenglans.
Ziet gy daer die lichtjes blinken? -
Dáér, daer woont uw vader thans.

De Zoon.
Woont hy daer? - En hier beneden
Werd hy zoo bemind! - Ach, zeg,
Waerom, Moeder, in die vreugde
Vlugtte hy toch van ons weg?

De Moeder.
Hier beneden zyn slechts smarten,
Die gy nog niet hebt gevoeld.
Dat het nooit u grieven moge,
't Wee dat in myn boezem woelt.

Vader heeft dit oord verlaten,
Droeve ballingschap, gewis,
Kind, om eeuwig te gaen woonen
Waer het altoos blydschap is.

Daer bereidt hy zoo veel vreugden
Voor zyn teedren zoon, voor u;
Gulle vreugden, die steeds duren! -
Ja, myn kind, dáér woont hy nu.

De Zoon.
Laten wy dan dra verhuizen
Uit dit kommervol verdriet;
En met vader ons veréénen
Waer hy ons reeds de armen biedt.

De Moeder.
Bid, myn kind!
Zoo sprak de moeder;
En een traen ontviel heur oog;
En zy leefde nog op aerde;
Maer heur hart was reeds omhoog.

JOZEF VAN ROMPAEY.

Hemixem, den 11^{n}. *van Sprokkelmaend* 1842.

De monik.

De wind, met hollen, doffen toon,
Doorzweeft het dorre woud,
't Geboomt verliest zyn dorre kroon,
Het weêr is barsch en koud;
De raef vliegt schreeuwend door de lucht,
De horizon is zwart;
En de avondklok klinkt als een zucht
Uit toegenepen hart.

En toch een monik, gansch alleen,
Zoo oud, zoo krank, zoo bleek
Doorstapt thans nog met trage schreên
Die wilde en woeste streek.
Zyn aengezigt is eerbied waerd,
Zyn voorhoofd diep gegroefd,
Zyn blikken storten neêr ter aerd,
Zoo angstig en bedroefd.

Wie riep hem hier op dezen stond?
Wat pligt? wat hoog bevel?
Waerom, nu 't onweêr schokt den grond,
Verliet hy toch zyn cel?
- Mischien draegt hy en hulp en troost
Daer, onder 's landsmans dak,
Aen d'arme die voor 't beedlen bloost?
- Ach! hy is zelf zoo zwak:

Maer hy blyft stil en roerloos staen,
Zyn hoofd is opgerigt,
Nu ziet hy vreugdig door de laen:
Wat treft zoo zyn gezigt?
Geen foltering beknelt hem meer,
De vreugd bezielt zyn koon,
Zyn blik verjongt, is zoet en teêr,
Ontroerend is zyn toon:

‘Ik zie u weêr! myn hart is bly,
Verblyfplaets myner jeugd,
Waer ik in lieve broedrenrei
Betrachtte leer en deugd.
Na jaren lang zoo vol van wraek,
Zoo pynlyk aen myn hart,
Schynt gy my als een hemelbaek
En heelt myn nare smart!

Ik zie u weer; - doch in wat staet,
ô Zaelge kloosterwand!
De dwazen braken uw gewaed,
Verdelgend was hun hand;
Uit onzen stillen woon gerukt,
Met lach en vloek en spot,
Werd onze schaer door hen verdrukt,
Onmenschelyk geknot.

En wen langs berg en dal en zee,
In afgelegen oord,
Wy dwaelden 't harte vol van wee,
Werd soms uw naem gehoord:
Die denking had een balsemkracht
Op ons geschokte brein;
De hoop aen 's lyders boezem zacht,
Maekte onze blikken rein!

‘De hemel hoorde myn gebed,
Een strael daelde op my neêr;
God heeft me uit 't vreemde land gered,
Bragt my hier veilig weêr.
Nu heb ik lang genoeg geleefd,
'k Herzie u, lieve kust,
En voel niet wat me aen de aerde kleeft:
Hier vind ik volle rust!...’

De monik zygt in stilt' ten grond,
Zyn handen klemmen saem;
Een zucht ontglipt aen zynen mond
En trager gaet zyn aêm.
De orkaen bedaert en woedt niet meer,
De baen is schoon en droog!
En 's gryzaerds ziel op englen veêr,
Klimt zingend naer omhoog.

B. BOUCQUILLON.

Antwerpen, 1842.

Tot morgen.
Zwitsersch gezang.

De zon gloort aen de westerkim:
De wind suist door de blâen;
Het vee verlaet der bergen top,
Een dikke mist stygt op.
Vaerwel myn lieve Wim,
Tot morgen; - ik moet gaen.

De zon gloort aen de westerkim:
Het avonduer gaet slaen;
'k Hoor reeds 't gezang der herdrenrei:
't Verlevent de alpvallei.
Vaerwel, myn lieve Wim,
Tot morgen, - ik moet gaen.

De zon ontzinkt der westerkim:
Een onweêr gaet ontstaen;
De duisternis omzweeft het dal.
Myn schaepkens naer den stal!
Vaerwel myn lieve Wim,
Tot morgen, - ik moet gaen.

De zon ontzinkt der westerkim;
Kom nog een zoen ontvâen;
Slaep ongestoord; - 'k heb u gekust; -
De nacht wenkt ons ter rust.
Tot morgen, - lieve Wim,
Als 't daglicht op zal staen.

EDUARD MICHELS.

Beveren (*Waes*) 1841.

Verzuchting.

'k Heb nooit der Barden stoel beklommen,
'k Sliep nooit in Snoudons hooge streek,
'k Dronk nooit uit Odins gouden beker,
Noch aen Castaly's heilge beek.(*)

Doch in myn ziel voel ik soms blaken
Een vuer dat my zoo angstig tart,
Dat my naer 's zangers stem doek haken.
- En dan, dan klopt, dan zwelt my 't hart.

Dan wordt myn geest als opgetogen;
'k Bevind my in een zoeter oord,
En heel natuer is voor myne oogen
Met meerder pracht en kleur omgloord.

't Is soms wen 't daglicht weg gaet zinken
Dat my dit diep gevoel beknelt,
Of wen der zonne gloed komt blinken
Op heuveltop, op vruchtbaer veld.

(*) By de Scandinaven was de zetel der Barden geheiligd en den zangeren alleen toegewyd. - Snoudon was een gebergte in Noord-Cambriën. Men geloofde dat degene die er op sliep, de dichterlyke ingeving verkreeg. De Noordsche Mythologen schryven de zelfde deugd toe aen den beker van Odin, gevuld met honig en bloed. - Men kent ook 't geloof der oude Grieken omtrent de fontein van Castaly.

't Is wen de golven d'oever streelen,
't Is wen de zachte, blanke zwaen
Met wellust in den vloed komt spelen,
Dat myne ziel wordt aengedaen.

't Is ook op 't zien der oude gryzen,
Voor 't beeld der godheid neêrgeknield,
Dat myn gedachten hooger ryzen,
Dat my dit diep gevoel bezielt.

't Is wen de maegd, met roode wangen,
Met kloppend hart, haer minnaer noemt,
Dat my de geestdrift 't hart kan prangen,
Dat myne tong haer banden doemt.

Want myne stem is zonder krachten,
Myn hoofd kan branden; - doch geen toon,
Geen zang mag myne smart verzachten,
Wanneer de traen blinkt op myn koon.

Had God my ook een harp geschonken,
Ik dankte hem by ieder lied;
'k Zou schoonheid, deugd, vernuft doen pronken.
- Maer, neen, de hemel wilde 't niet.

B. BOUCQUILLON.

Antwerpen, 1842.

Kunst- en letternieuws.
- Sprokkelmaend. -

- De koorzangmaetschappy, *Apollo,* onder het bestuer van den heer *P. Heinckiens* te Hamme, welke in den zangkampstryd van Brussel, het voorledene jaer, den eersten prys der gemeenten behaelde, houdt zich thans onledig met het aenleeren van vlaemsche kooren, waer onder het *Avondlied* van onzen verdienstelyken medewerker, den heer De Laet, geteld word. Dit lied voor koorzang zeer geschikt en door een der leden dier maetschappy op muzyk gebragt, zal op een aenstaende winter-concert binnen die gemeente uitgevoerd worden.

- *Gedichten voor de jeugd door* P.J. BELLENS. Dit werkje zal uitmaken een boekdeel in 12°. van 132 bladzyden, met gedrukten omslag; deszelfs inhoud mag der jeugd ter lezing aenbevolen worden. De prys der inteekening is bepaeld op 1 frank. Lier, drukkery van Joseph Van In en C^e^. 1842.

Met genoegen juichen wy toe aen de poogingen onzer letterkundigen die het zich ten laste leggen hunne pen der jongheid toetewyden. Deze laetste op eene aengenaeme wyze te stichten en te onderwyzen, is een der grootste noodzakelykheden welke de voortgang onzer geliefde moedertael vordert. Ook twyfelen wy niet of het gewrocht van den heer Bellens zal eenen welverdienden byval genieten.

- *Lessen in het kunstmatig lezen en oefeningen in de uiterlyke welsprekendheid* (*Declamatie*) door B. WILLEQUET en J.B. COURTMANS, prys 50 centimen. Men schryft in, te Antwerpen, by Oberts, boekhandelaer, Steenhouwersvest.

- Aengekondigd: *Maria van Bourgonje, tydvak uit de geschiedenis van het Vaderland,* een boekdeel in 8°. van omtrent 300 bladzyden; prys 4 fr.

Ingeval echter het getal inschryvers het toelaet, zal de prys in evenredigheid verminderd worden. Brieven vrachtvry te zenden aen den schryver Michel J.F. Van Der Voort, Névraumont straet. N°. 6. Voorstede Schaerbeeck, by Brussel.

- Men schryft uit Keulen:

'De Gothische kerk welke graef van Fürstenberg door den bouwmeester Zwirner op den Apollinarisberg stichten laet, is thans tot onder het dak voleind. Sedert eenige jaren houden zich, in opdragt des graven, Dusseldorper kunstenaren in Italiën op, om zich aldaer voortebereiden op de uitvoering der fresken waermede die kerk van binnen versierd moet worden. Het is bekend dat de heer Zwirner, de bekwame en tuchtige bouwmeester is, die de herstellingswerken des keulener Doms bestuerd heeft, en die nu de reusachtige onderneming van derzelver voleinding zal aenvangen. Indien deze prachtige Dom ooit voleind wordt, twyfelen wy zeer of het kristelyke Europa het onlangs door Victor Hugo uitgesproken oordeel zal bekrachtigen. Het spyte al of niet den grooten dichter; maer de keulener Dom eens voltrokken, zal het verhevenste gedenkteeken van de kristene bouwkunde blyven.

- OUD BELGIËN. - *Twee Dichtkundige Tafereelen uit de oude Geschiedenis des Vaderlands* door P.F. VAN KERCKHOVEN. Het werk zal een boekdeel uitmaken in klein 8°, en zal met twee geëtste teekeningen van den heer E. DE BLOCK versierd zyn. Prys der inschryving voor Antwerpen fr. 2»00. Voor de buitensteden fr. 2»25. Men schryft in by alle byzondere boekhandelaren des Ryks; by P. Van Bouwel, boekdrukker op de Groote merkt, n° 673, en by Ch. Oberts, boekhandelaer op de Steenhouwersvest, te Antwerpen.

Wetenschappen.
Natuerlyke Historie.
- De veelvoet. -

Niets kan den mensch eene nuttigere, eene aengenamere uitspanning opleveren dan de leeroefening der geschapene voorwerpen die ons omringen. Nuttig, omdat zy ons gemeen maekt met wezens die, als wy, op eene gegevene plaets het zelfde deel des oneindigen tyds moeten doorloopen; nuttig, omdat zy ons leert kennen de voordeelen die wy uit die wezens te trekken en de nadeelen die wy er van te vermyden hebben; nuttig nog, omdat zy onzen geest vatbaer maekt voor de groote waerheden van dewelke, op deze aerde, ons geluk afhangt, door dat zy ons, zoo niet tot erkentenis voor den schepper ten minsten toch tot verwondering zyner grootheid opwekt.

Aengenaem moet zulke leeroefening wezen, wyl zy ons, met zeer weinige moeite, tot zulke besluiten brengt, wyl zy ons van het beginsel tot het einde voor een tooneel van volmaekte harmony, van zachte poëzy stelt die zekerlyk de gronden der groote schoonheden zyn; aengenaem nog is zy, daer zy niet als sommige

leeroefeningen der menschen, ook niet als hunne gewoonlyke vermaken, gevolgen nasleept, welkers bitterheid alle de zoete hoedanigheden des genots verdwynen doen.

Hoe nuttig, hoe aengenaem moet dan eene beoefening zyn, die ons een zoet genot verschaft, terwyl zy langs eenen anderen kant eenen tyd vervult die misschien niet dan aen gevaerlyke bezigheden zoude gebruikt worden.

Het zyn zonder twyfel deze overwegingen die de edele Buffons, Lacepedes, Cuviers, Linnaeus, Jussieus, Dodoens, Addissons en duizend andere geleerden uit de kringen der wereld onttrokken om zich aen de betrachting der natuer overtegeven; en hunne poogingen die, gedurende hun leven, hen met den algemeenen eerbied der tydgenoten en, na hunne dood, hun nakomelingschap en hunne natie met de onsterflykheid hunner namen beloond hebben, geven ons nieuwe proeven van de nuttigheid en van de aengenaemheid der natuerlyke leeroefening.

Van deze grondregelen doordrongen, hebben wy, hoe onmagtig ook, ons menigmalen met de leeroefening der natuer bezig gehouden en deelen wy onzen lezeren eenige onzer aenmerkingen mede welke wy door hare zeldzaemheid als zeer aendachtswaerdig durven schatten.

De VEELVOET, in het fransch '*Polype*' genaemd, is een der wonderlykste diertjens die men in ons land en misschien in de gansche natuer kan aentreffen, om zyne byzondere samenstelling, om de zeldzame wyze volgens welke hy zich voedt en om de nog zeldzamere

wyze volgens welke hy aenteelt. Het schynt dat de natuer, niet willende dat hare voortbrengselen door den mensch in klassen verdeeld werden, dit ongediert door den beruchten Réaumur heeft doen ontdekken om in eens de scheidingspalen die de geleerden tot gemak hunner oefeningen tusschen het Dieren- en het Plantenryk hadden gesteld, te verydelen.

Het is slechts in onze zoete waters, dat men dees diertjen vindt, het wordt om deze rede: *Veelvoet der zoete waters,* (*Polype d'eau douce,* by de Franschen) genaemd en is onder alle de Poliepen de merkwaerdigste. Hy is van eene zoo ongemeene gedaente, zyne werktuigen zyn zoo eenvoudig en in zoo klein getal, de wyze volgens welke hy voorteelt, levert aen een regt oordeel zoo veel vraegpunten op, dat het niet te verwonderen ware, zoo persoonen welke de Veelvoet nog niet onder het oog hebben gehad, de volgende aenmerkingen voor onwaerheden aenzagen.

In de voorgaende eeuw werd de zoetewater-Poliep, door Trembley en Réaumur in Frankryk eerst ontdekt. Hy werd in een loopend beekje tusschen zekere soorten van waterkruidjes gevonden, en zyne gedaente scheen aen Trembley zoo buitengemeen, dat deze natuerkundige straks niet kon beslissen of dit voortbrengsel tot het Dierenryk of tot het Plantenryk behoorde. Later en naer menige schoone proefnemingen, heeft zyn vriend Réaumur het vraegpunt opgelost en de Veelvoet is in de klas der *Zoöphyten* of *Plantdieren* ingelyfd.

In ons land wordt de Veelvoet insgelyks in zoete waters gevonden, en ofschoon wy in menige rivieren rondom onze stad opzoekingen gedaen hebben, hebben

wy hem nogtans nergens kunnen aentreffen dan in de zachtvloeijende beekjes die zich in de Herentalsche Vaert ontlasten. Hy verlustigt zich onder de dryvende blaedjens der waterplanten, byzonderlyk onder het kruidjen dat by onze Landlieden *grak*(1) genaemd wordt, alwaer hy zich met het benedenlyf aenhecht en waer hy op eene zeer behendige wys het kleine ongediert weet te vangen.

Zyne gedaente door hare groote eenvoudigheid, is die der andere waterdiertjens gansch ongelyk. Men bespeurt in hem, zelfs met een vergrootglas, niet meer dan drie hoofdwerktuigen: den buik, den mond en de armen. Alle zyn van de zelfde stof, doorschynend, slymerig en uittermate rekbaer.

De buik die eigentlyk niets dan een buisje is, en geen hoegenaemd ingewand behelst, bestaet uit eene dunne en uitzetbare huid en heeft maer eene enkele opening aen het hoofd welke te gelykertyd voor inhaling des voedsels, en ontlossing der verteerde stoffen dienen moet. De buik maekt het byzonderste deel des Polieps lichaems uit; hy ontvangt en verteert op korten tyd de spyzen die de armtjens voor den mond brengen en werpt dezelve onmiddelyk na hare verteering uit. Gedurende de jongheid des Veelvoets is de buik doorschynend en langs binnen en buiten gansch glad.

De mond bestaet uit eene ronde opening, gevormd door den omslag of zoom van het eene einde des buiks, en is beroofd van zigtbare zintuigen des gezigts, des

(1) Dit kruidje wordt by de kruidkundigen: *Lemma minor;* by de Franschen *Lentille d'eau* en by de Hollanders *Eendenkroost* geheeten.

gehoors, des reuks; zelfs kan men er geen enkel aenhoorig werktuig in aentreffen.(1)

De mond of opening des buiks is omzet met zes hoorentjes die wy armen zullen noemen, en die buitengewoon rekbaer, gevoelig en snel zyn. Deze zyn des Polieps werkzaemste deelen en dienen hem terzelfder tyd, tot armen, handen en voeten. Men mag deze hoorentjes aen de lange pooten der spin vergelyken, voor hunne gedaente, lengte en tengerheid, doch voor hunne kleur, hunne gevoeligheid en hunne groote rekbaerheid, kan men ter vergelyking niets beter dan de hoorntjes eener slek bybrengen.

De gansche lengte des zoetwater-Polieps is zeldzaem meerder dan twee duimen; edoch, indien hy in geene werkzaemheid is en zich in eenen roerloozen staet wil stellen, kan hy zich tot een kwaert duims intrekken en is alsdan eene klyne spin in vorm gelyk.

De Veelvoeten bevinden zich altyd naer de oppervlakte des waters; en ofschoon zy gewoonlyk met het benedendeel des buiks aen dryvende bladen gehecht zyn, veranderen zy echter geduriglyk van plaets. Wanneer men ze in een glas houdt, komen zy zich ligtelyk aen den wand dezes vasthechten en het is aldus dat wy, by middel van een zeer vergrootend glas, de wyze hebben kunnen naspeuren op dewelke dit ongediert zich als eene plant op een ander lichaem plaetst. Het

(1) Niettegenstaende dat de Veelvoet geene oogen bezit, heeft hy nogtans het gevoelen van het licht en der naburigheid zyner prooi, want wy hebben kunnen bemerken dat hy zich naer de plaets uitstrekt waer het water het klaerste of met het meeste ongediert bezwangerd is. Het is dus te vermoeden dat de Veelvoet ziet en riekt uit het geheele lichaem, zoo als de visch van het hoorend werktuig beroofd door zyn gansche lichaem hooren kan.

onderdeel des buiks is eng en toegehaeld, en eindigt met eene soort van zuiger zeer wel den staert der echelen gelyk.

Zyne gewoonlyke houding is hangende, de mond open en na beneden, de armkens uitgestrekt na de laegte en in gereedheid om het eerst voorbyvarende ongediert te vatten. De wyze dezer bewerking is gansch voortreffelyk; wanneer hy op jagt is, houdt hy zich dood stil, de armen uitgestrekt naer den kant waer zich het meest waterinsekten bevinden. Ieder vliegje dat een zyner armkens raekt, is gevangen; want dadelyk draeit hy hetzelve op eene schroefvormige wyze en 't schynt als of dit werktuig plakkende en even als eene terroede zy die de onbezonne prooi vastgekleefd houdt.

De Poliepen die eenigen tyd met ontspannenen buik hebben geweest, zyn van eenen zeer verslindenden aerd: op korten tyd zwelgen zy een groot getal waterinsekten in, en terwyl een armken zyne prooi naer den mond brengt, blyven de overige hunne oplettende houding bewaren. Zy wreten met zulke gulzigheid, dat, indien het water van ongediert wel voorzien is, zy tot driemael hun gewigt binnen halen, dat men het vel huns buiks uittermate ziet opzwellen en er de ingeslokte insekten ziet door schynen.

Na eene zoo gulzige maeltyd wordt de Veelvoet roerloos, en verliest byna alle zyne gevoeligheid. Op weinige uren is zyne spyze verteerd en alsdan is het eene nieuwe wonderheid te zien op welke wyze hy zich van het verteerde voedsel ontlast. Hy ryst uit zyne slaperigheid, stelt alle zyne krachten te werk om

de spys op en neêr te pompen en ontlast zich eindelyk langs den mond van al het verteerde ongediert.

Men kan over dergelyke bemerkingen honderde aenmerkingen maken,[1] doch daer de manier van hunne voortkweeking wel het bewonderenswaerdigste is, zullen wy ras tot het beschryven dezer byzonderheid overgaen.

De veelvoeten der zoete wateren hebben geene zigtbare geslachtsdeelen en by gevolg teelen niet op de gewoonlyke manier der dieren. Op eenen bepaelden tyd,[2] ziet men ter zyde des buiks een punt verschynen dat aen een bot of knop van eenen plant gelykt, dat allengskens uitzwelt en zich weldra als een takje aen eenen boom doet aenmerken. Dit takje groeit dapper en op weinige dagen ziet men aen deszels boveneinde armtjes uitschieten, welke dit takje tot een volmaekten Veelvoet doen overgaen. Deze verschyning is weldra gevolgd van een andere aen de tegenovergestelde zyde, dusdanig dat de moeder-Poliep een boomken met twee takjes gelyk is.

De Veelvoet aldus verdubbeld, gaet voort zich te voeden. Ieder hoofd of mond van armtjes voorzien, stelt zich op wacht en zorgt voor eigen voedsel; het is niet dan door byzondere voorvallen of ongewoone aenrakingen, dat deze jonge Poliepen zich van hunne moeder scheiden. Alsdan zoekt ieder eene gepaste

(1) By voorbeeld men kan den Veelvoet omkeeren als eene handschoen of kous, zonder dat deze onregelmatigheid de werkzaemheid zyner werktuigen krenkt; hy hecht zich op nieuw vast, zyne armtjens stellen zich weder ter jagt en, wat het ongelooflykste is, zyn buik bewerkt de verteering met de tegenovergestelde zyde der huid, als te voren.
(*Trembley en Réaumur.*)

(2) Deze tyd is zelfs kort na zyne geboorte, wanneer de Poliep wel gevoed word; zeer lang in tegendeel wanneer hy in armoede leeft.

plaets en na eenige dagen groeijing wordt de jonge Veelvoet op zyne beurt moeder.

Hoe wonderlyk het beschryven der zoetwater-Poliepen tot hier toe mag geschenen hebben, blyven er echter byzonderheden over die nog treffelyker voor den wysgeer, en nog bewonderingswaerdiger voor den natuerkundige zyn.

Tot hier toe heeft men kunnen bemerken dat de Veelvoet welligt niets anders zyn kan dan een diertje van een byzonder slach, dat zoo als andere insekten met bewegingskracht, met gevoeligheid, en met eene ingeborene genegenheid (instinct) begaefd is, en dat hy door deze onstoffelyke hoedanigheden gansch tot het dierenryk behoort.

De Poliep moet dan het gewoonlyk gevoelen over de natuer der dieren van gebrekkelykheid gansch overtuigen, wanneer men weet dat men hem tot oneindige kan vermenigvuldigen met zyn lichaem in stukken te snyden. Nauwlyks zyn de gegevene wonden gesloten of het ondereinde hecht zich aen het eerste voorwerp vast, het boveneinde schiet weldra zes armtjes uit, en in den tyd van acht-en-veertig uren, is het afgesnedene stuk een volmaekte en behendigde Poliep geworden.

Sedert wy dezen opstel schreven, hebben wy ons het algemeen woordenboek van Valmont de Bomare en deszelfs aenhangsel kunnen verschaffen; dit laetste behelst eenige opmerkingen van den heer Romé, wegens de voortteeling der Poliepen, die waerlyk ons zoo veel door derzelver vernuft verwonderd hebben, als de Veelvoet door zyne verschynselen. Deze schryver vermoedt

dat het gansche lichaem des Polieps, zoo als de zeekoralen, uit een oneindig getal kleine diertjes bestaet die door de uitspanning hunner netten den vorm van onzen Veelvoet uitmaken, en hy beweert aldus de wonderlykheid der voortkweeking weg te nemen.

Wy zyn genoodzaekt te veronderstellen, dat deze schryver niet in het geval geweest is onzen Poliep in alle zyne verschynselen te kunnen navolgen, aengezien wy duizende Veelvoeten onder handen gehad hebben en dat allen als in denzelfden vorm gemaekt waren, het geene eene groote proef is van dierlyke zelfstandigheid, en het vernuftig stelsel van dezen natuerkundige verbreekt.

Zoude het behendig vangen, het inzwelgen, het verteeren en ontlossen der prooi, geene genoegzame rede zyn, om aen de dierlykheid niet eens meer te twyfelen? Wy zyn van dit gevoelen; en, hoe tegenstrydig het aen onze aengeleerde stelselen zyn moge, te denken dat een wezen met eene *dierenziel* begaefd, dezelve met het lichaem kan laten verdeelen, zullen nogtans de ongeloovige, door eigene proefnemingen, des wegens kunnen overtuigd worden.

P.K. VAN GEERT.

Hendrik Conscience aen Johan Frederik van Dael.
Te Rio Janeiro.

Antwerpen den 26 February 1842.

Myn vriend,

Eindelyk, na vier jaren vergetelheid vind ik u terug! Gy leeft in een ander werelddeel, verwyderd van alle heugenissen, maer gy denkt toch aen my - gy herinnert u de dagen onzer kindsheid, en uw hart klopt nog vurig voor het vlaemsche vaderland... De tael en ik wy tellen dus een vriend te meer, een vriend die ons bemint en verdedigt tot onder den Steenbokskeerkring. Geluk en welvaert aen het zweedsche schip *Skatan,* dat als een getrouwe bode my uwe herleving en durende vriendschap aenkondigde!.....

Gy vraegt hoe het met de zaken der tael staet, en of wy sedert uw vertrek in 1837 veld gewonnen hebben; gy vraegt nog iets; maer dit is eene lastering: *Misschien is men door de franschgezindheid overrompeld en versmacht?* Ja, dit hebt gy gezegd.

De tael onzer vaderen versmacht! Die vrees begry-

pen wy niet meer, myn vriend; zy doet ons grimlachen. Waerlyk het is zigtbaer dat gy van eene andere wereld zyt. Zyn wy er dan niet meer? Wy, Vlamingen van alle gewesten, die met overtuiging en liefde tot ons oude Vaderland gewapend, rondom het heiligdom op schildwacht staen, zonder ooit te lyden dat men ons aflosse? Wat kan de volksbederving tegen ons? Verdooven misschien, vernietigen nooit!

En toch zoo niet meer gesproken, myn vriend. De tyden zyn veranderd: de moedertael ryst op by eenen helderen dageraed; zy klimt langzaem als de zon, maer haer loop is zeker als die van dit schoone hemellichaem.

By het begin onzer poogingen waert gy met ons; gy omgordde ook het zweerd des Woords, om in het strydperk tegen onze geestverdrukkers te treden, en de tael vond in u een manhaftige beschermer. Welaen! verblyd u, vriend! De zaden, die wy in den barren grond der vlaemsche nationaliteit gestort hebben, zyn opgegroeid tot jonge eiken; de zon der getrouwheid en der geestontheffing beschynt ze; zy ryzen jaerlyks in de hoogte, en zyn bestemd om eens hunne reuzenkruinen over geheel het vlaemsch België uittespreiden..... Onder hunne schaduw zal het zaed van vreemd bederf uitsterven en te niet gaen.

Maer ik bemerk dat die beeldentael niet geschikt is om u, binnen de palen van eenen brief, hoe lang ook, veel zaken te kunnen mededeelen. Dan, ik zal liever het gevoel dat mynen boezem uitstroomt, terughouden, om u in eenvoudiger spraek te onderhouden.

Voor eerst moet ik u zeggen dat men nu, zelfs door

de franschgezinden de schoonheid onzer moedertael niet meer hoort miskennen. *Le Flamand est un mauvais jargon. C'est un patois baroque* en zulke *lieux communs* meer, die zyn versleten, myn vriend; ja, geheel buiten de mode geraekt.

Wel is waer dat er somtyds nog een nieuw aengekomene Franschman ons die woorden van verachting toesnauwt, zonder te weten wat hy zegt; maer dan lachen wy hem uit in het Vlaemsch en bewyzen hem in het Fransch dat hy, in zyne pochery, het Duitsch, het Engelsch, het Zweedsch, het Grieksch even *baroques* zou vinden; - en geen wonder hy kent niets dan zyne eigene spraek, indien hy ze kent!

Geheel anders is het nogtans gelegen met het grootste gedeelte der Franschen die onder ons met hun huisgezin woonen: deze zyn de eerste om de stoffery en de zedelyke *kwakzalvery* hunner reizende landgenoten af te keuren, als makende die gebreken de fransche natie hatelyk by alle volken die hunne eigene weerde meenen te kennen: ook weten zy reeds lang door ondervinding dat er wel iets goeds buiten hun geboorteland te vinden is en dat alles niet altyd in ydele woorden bestaet. Althans, ik zeg het hier met dankbaerheid, wy hebben dikwyls by onze franschgeboorne medeburgers meer regtveerdigheid en meer aenmoediging dan by sommige onzer landgenoten aengetroffen.

Sedert dat er in onze tael werken van hooge strekking zyn verschenen, en dat men in de lezing derzelve vermaek en onderrigting gevonden heeft, is men beginnen te begrypen dat eene tael, die in zoo vele boekdeelen, alle mogelyke standen afschetst, alle gevoelens

vertaelt en dit zonder ooit een enkel bastaerdwoord te gebruiken, inderdaed ryk en schoon moet zyn. Te meer, daer wy byna allen in het Fransch ook schryven kunnen, zyn wy onze tegenstrevers op hunnen eigen grond gaen zoeken, en wy hebben in de fransche dagbladen niet zonder voordeel tegen hen gestreden. Bekwaemheid hadden wy in dit vak misschien slechts weinig, maer wy verdedigden de teel, de waerheid en ons vaderland! zy verdedigden niets.

Gy begrypt nu ook wel dat wy in dien staet van zaken vryer in onze bewegingen zyn, en dat wy nu niet gedurig meer stryden, zoo als in uwen tyd. Verre van daer, wy hebben ons met de waelsche schryvers verbroederd en uit den mond van den Baron de Reiffenberg, eene zinspreuk aengenomen, die alle de Belgen in eenen band sluiten moet. Zy luidt aldus:

N'ayons qu'un coeur pour aimer la patrie
Et deux lyres pour la chanter.

Of in het Vlaemsch, volgens de wyze van vader Cats.

- Een hart, twee harpen. -

ô Het was op een zoo schoon vlaemsch feest dat die zinspreuk zich eerst hooren liet: eene maeltyd waerop alle de Letterkundigen en geleerden des lands waren uitgenoodigd. Geleerde geestelykheid, leeraren van Hoogescholen, dichters, taelkundigen, zy waren er altemael. Daerby nog gezanten van vreemde mogentheden, vlaemsche edelen, en iets wonders! voor de eerste mael zaten de hoogste beambten des Ryks, de ministers zelfs aen het hoofd der vlaemsche tafel: zy

stelden eenen dronk voor en galmden het vaderland zegen en welvaert toe, in de tael van Vlaenderen.

Oordeel daer by of wy veld gewonnen hebben of niet, en of er aen de toekomst onzer zaek nog mag getwyfeld worden.

Ik moet u in het voorbygaen ook zeggen dat men, terzelfder gelegenheid, een algemeen taelstelsel voor het Vlaemsch heeft aengenomen. Over deszelfs regelen en over alles wat het voorgemelde feest betreft, zult gy verdere uitleggingen vinden in het boek van den heer Snellaert van Gent, dat ik u benevens andere werken toezend.

Sedert dat *Thiers* en zyne broodschryvers, een weinig den Sinezen gelyk, aen het vredezoekend Europa een monster getoond hebben, dat, met opgespalkten muil, zich gereed houdt om de Rhynlanden en welligt België er by op te slokken, is er eene grondige verandering in de strekking der geesten gebeurd, en een aenzienlyk getal Belgen, zoo wel Walen als Vlamingen, hebben hun gezigt naer het wyze en trouwe Duitschland gekeerd: het getal dezer groeit dagelyks aen, by de moeilykheden welke Frankryk ons in de koophandelsbetrekkingen berokkent. De Belgen bemerken nu in het algemeen, dat Frankryk een poel geworden is, waer in alle goede en slechte hoedanigheden zonder onderscheid dooreengeworpen en aen het rotten geraekt zyn; - en dat die natie, voor het tegenwoordige, in alle vakken niets dan verderfelyke voorbeelden kan aenbieden. Zy zien ook, by ieder Europisch staetkundig vraegpunt, dat Frankryk het op de nationaliteit en het bestaen der volken gemunt heeft, en nog altyd

droomt van overwinningen en uitzetting van grenspalen. Het is niet weinig gevaerlyk een menscheneter tot gebuer te hebben, een die er maer op uit is om een middagmael met het lichaem van zynen vriend te houden. - Ook schynen wy nu byna bereid om ons van hem te verwyderen, en met onze oude broederen in den bloede, een nauwer verbond te sluiten.

Alreeds begint men in Duitschland de voortbrengsels onzer Letterkunde in acht te nemen: de dagbladen beoordeelen er de werken onzer schryvers en vertalen niet zelden geheele hoofdstukken derzelve.

De geleerde heer Doctor Kuranda heeft te Brussel een tydblad *die Grenzboten* gesticht, met het oogwit de zedelyke verbroedering tusschen België en Duitschland te bewerken. Dit blad, hetwelk in de duitsche tael met eene ongemeene kunde is opgesteld, plaetst het in Duitschland byna ongekend België onder een gunstig daglicht en bewyst ons dagelyks onschatbare diensten. De heer Kuranda, alhoewel voor geheel België werkende, aenziet onze moedertael als den natuerlyken band die ons aen zyn vaderland hechten moet en wydt een goed gedeelte zyner poogingen toe aen de ontwikkeling der vlaemsche beweging. Wy achten en beminnen Kuranda ten hoogste: hy is een dier duitsche mannen die ons, zonder pochery of geschreeuw, een voorbeeld geven kunnen van diepe geleerdheid, van ongemaekte geestontheffing van ongeveinsde vriendschap en van belanglooze opoffering. - Geef eene heugenis van dankbaerheid aen zynen naem.

Ik mag hier ook niet vergeten u te zeggen dat eenige geleerde Waelsche Belgen in ons leger gekomen zyn en

medewerken om het Vlaemsch geheel te doen herleven. Aen het hoofd dezer echte broederen bevindt zich een hooggeplaetst regtsgeleerde van Brussel, die ons krachtdadig helpt en een der warmste vrienden onzer moedertael is, dewelke hy ook in den grond kent en gebruikt, om in tydschriften en dagbladen onze strekking voor te staen en te ontwikkelen. Dit zal u vreemd schynen, doch niet meer wanneer gy hunne edele beweegreden kent. Zy aenzien onze vlaemsche tael als den eenigsten muer die wy tusschen het bedervende Frankryk en onze eigene nationaliteit opwerpen kunnen; en, daer zy niet van de zulke zyn die eigenbelang in de weegschael hunner vaderlandsliefde stellen, hebben zy tot ons geroepen: ‘Welaen! wy zyn alle Belgen, stryden wy te saem voor het behouden onzes lands, onzer zeden en onzes geloofs: gy, Vlamingen, bezit een voordeelig wapen: wy zullen het ook aennemen.’ Gy kunt denken met wat blydschap wy deze broederen in onzen kring ontvangen hebben.

Het staetsbestuer schynt ons nu niet meer werkelyk vyandig te zyn: het doet wel niet alles wat de regtveerdigheid in onze zaek vereischt; maer geduld! alles komt mettertyd. Een staetsbestuer in een volksregtelyk land als het onze is, geeft nooit de rigting aen het volk, maer ontvangt ze. Wel nu, laet ons maer zoetjes voortgaen: terwyl onze tegenstrevers onze poogingen vruchtloos achten, schiet onze zaek hare wortelen onder den grond uit: zy stort langzaem de overtuiging en de liefde tot tael en vaderland in het volk, en gaet in hare beweging te werk als de populierboom; niemand kan zynen groei met het oog bemerken, en toch boort hy

mettertyd door de wolken. Ziet gy de starren van Vlaemsch België niet in dit half duister fonkelen?

Met aenhoudendheid en moed zullen wy langzamerhand geraken daer wy zyn moeten, en vermits ons doel vreedzaem en bewarend is, zal het staetsbestuer ons van zelfs volgen, en niet aen ons, maer aen de bestaende daedzaken toestaen hetgeen wy nu nog nutteloos vragen. Daertoe moet er echter weinig gepraet en veel gewerkt worden. Dit doen wy.

Denk toch by misgreep niet dat ons leger afgedankt zy en dat wy de wapens aen den wand gehangen hebben, om op de behaelde zegepalmen in 't slaep te vallen. Neen, neen, wy zyn gereed tegen allen voorval; wy weten dat er ons nog vele onzer regten te winnen staen, maer het is ons aengenamer die met dankbaerheid te mogen ontvangen dan dezelve door twist en geweld te moeten ontrukken.

Onze oude Rederykkamer houdt stand. Zy geeft wel geene letterkundige werken op haren naem uit, doch hare leden arbeiden des te meer. Het is uit haren schoot dat de vlaemsche beweging in Antwerpen haren oorsprong genomen heeft en hare strekking nu nog ontvangt. De geleerde heer Mertens, bibliothecaris dezer stad, is onze voorzitter. Ik heb lust om u als briefwisselend lid te doen benoemen, maer daer toe ontbreekt my een letterkundig stuk van uwe hand. Zend my in het naeste jaergety iets dat ik toonen kunne.

Eene andere maetschappy heeft zich hier gevormd onder de zinspreuk: *Eenvoudig en Burgerlyk.* Haer voorzitter is de heer F. De Wolf, een der warmste vrienden onzer moedertael: haer doel is: eene bibliotheek

te vormen van alle onze vlaemsche werken, en de kennis derzelve zoo veel mogelyk door de lezing te verspreiden: daerby zyn hare leden verpligt zich in de vergaderingen van de geschrevene tael te bedienen, en verbinden zich zoo veel mogelyk die tael in hunne dagelyksche betrekkingen te bezigen: gy begrypt wel wat heilzamen invloed dit voorbeeld hebben zal om de straettael langzamerhand uit den Burgerstand te verbannen.

Ook het tooneel heeft in deze laetste tyden veel tot de verspreiding en het meer beoefenen der moedertael bygebragt. Men legt zich nu byzonder toe om zich eene zuivere spraek aen te schaffen, en door dit middel is men reeds zeer hoog in weinig tyds geklommen.

De Kroon, die u dikwyls heeft doen tranen storten door zyn treffend spel, is nog altyd even vurig, even roerend, even schoon: hy behaelde over eenige weken de eerste medalie als beste tooneelist, op eenen wedstryd die voor het geheele Land geopend was.

Een ander tooneelliefhebber die u onbekend is, heeft onlangs in een ander vak dan dit van De Kroon eene wonderbare bekwaemheid aen den dag gelegd: zyn spel was wys, zyne tael zuiver, zyne stem magtig. Alle aenschouwers waren verrukt en de jonge tooneellist vond in de algemeene toejuiching de belooning zyner verdiensten. Vergeet zynen naem niet; hy heet Van Ryssel. De maetschappy van dewelke hy deel maekt, heeft op den zelfden kampstryd te Gent de eerste medalie bekomen als bestspelende maetschappy.

De maetschappy de Hoop, gy weet, die zelfde welke lang in de zael der *Konynepyp* hare vertooningen gaf,

behaelde er den eersten prys der beste tooneelspeelster.

Gy ziet wel, myn vriend, dat uwe stadgenoten ook niet achteruit blyven in dit vak, hetwelk in u geen lauw liefhebber telde; in dit vak dat zoo veel voor de tael belooft te zullen doen, nu degene die hetzelve beoefenen zich meer aen de letterkundige vormen gelegen laten, en begrypen dat hunne poogingen wel het vermaek der aenschouwers ten doel *mogen* hebben, maer dat zy voor het Vaderland en de tael *kunnen* en *moeten* nuttig zyn.

Nu over de eigenlyke letterkunde en hare voortbrengselen.

Er bestaet te Antwerpen een Tydschrift, *De Noordstar,* der vrye en schilderende letterkunde toegewyd; ik zend u eenige afleveringen ter proef. De Bestierder er van is de H^{r}. Van Kerckhoven; hy bezit eene bytende pen en is daerom niet even veel by alle onze schryvers bemind; doch hy schynt zich daer weinig om te bekreunen en zyne zending van streng beoordeelaer te willen voortzetten. Wy bezitten van hem een dichterlyk verhael: *Gozewyn, Graef van Stryen.* Een ander boekdeel, getiteld: *Oud Belgiën,* is aengekondigd.

Te *Gent* verschynt een weekblad dat zich meer met wetenschappen en onderzoeking over tael bezig houdt: het is een nuttig blad, met bekwaemheid opgesteld door den H^{r}. Snellaert, die het gouden eermetael, door het Staetsbestuer uitgeloofd, verkregen heeft om zyne geschiedenis der vlaemsche Dichtkunst, een groot werk in 4°.

Wy hebben dan nog te *Gent* het *Belgisch Museum,* een tydschrift voor geschiedenis, oudheid en taelkennis.

De diepe geleerdheid van den H^{r}. Willems, die het opstelt, is de waerborg van deszelfs nuttigheid en belangrykheid.

Gy ziet het, myn vriend, er is byna in alle noodwendigheden voorzien. Verwonder u vry over de spoedige ontwikkeling onzer tael, en beken dat eene zaek, die op dien korten tyd, zoo veel hoofdstoffen van uitzetting en van bloei verkregen heeft, niet meer kan versmacht worden, zoo als gy het scheent te vreezen.

Ledeganck houdt zynen roem van dichter staende en heeft onlangs een dichterlyk verhael uitgegeven, namelyk: *Het slot van Somerghem* dat als een meesterstuk aenzien wordt.

Van Ryswyck heeft sedert uw vertrek reeds twee of drie werken uitgegeven, die veel byval ontmoet hebben. Ik zend u twee zyner werken: *Eppenstein* en *Antigonus*.

Wat De Laet betreft, die heeft zichzelven voor de tael eenigzins opgeofferd: hy heeft zynen meesten tyd besteed aen het verdedigen onzer nationaliteit, in vlaemsche en fransche dagbladen, aen het bevoordeelen en ruchtbaer maken der werken van andere schryvers. Ik durf niet zeggen dat allen hem daerover even dankbaer zyn. Nu er wat rust heerscht, heeft hy een werk voleind, hetwelk nog niet verschenen is, maer dat ontwyfelbaer met de goedkeuring onzer landgenoten zal bekroond worden. Ik wensch het; want men is niet altyd regtveerdig jegens hem.

Van Duyse, de vruchtbare dichter, geeft werk op werk uit. Ik zend u een boekdeel zyner vaderlandsche poëzy: gy zult er eenige goede stukken in vinden

en bemerken dat hy wat meer vlaemsch geworden is.

Rens, de uitgever van het Jaerboekje, zet dit werkje van jaer tot jaer voort. Hy en *Blieck* hebben ieder een fraeije boekdeel dichtstukken uitgegeven, in dewelke men schoone en verhevene poëzy aentreft, doch ook wel iets anders. Ik vind die twee schryvers wat waterachtig en zelden gespierd. Dan dit liegt niet aen hunnen geest die hen waerlyk tot alles bekwaem laet, maer aen eene verkeerde rigting welke zy genomen hebben. Zy hebben te veel van anderen willen leeren: hunnen geest ligt in de bussel, gebonden en genepen tusschen die vreemde vormen welke hun niet eigen zyn. Zy beloofden ons twee bekwame dichters, waren vol vuer voor tael en vaderland, doch schynen nu niet veel meer te schryven. Hun stilzwygen is een groot verlies.

De naem van Maria Doolaghe is nog levend onder ons, alhoewel wy van haer in eenige jaren niets gezien hebben. Die vrouw is gehuwlykt en draegt nu den naem van Van Ackere. Zy heeft gewis al haer dichterlyk gevoel tot haren echtgenoot en tot hare kinderen gekeerd: zy doet wel en loffelyk; maer daerom betreuren wy niettemin haer afwezen in den Letterkring. Wy hebben van haer een dichtbundel, welke met een byzonder vernuft versierd en vol hooge poëzy is.

Ph. Blommaert van Gent was geroepen om een groot dichter onder ons te zyn: dit bewyst zyn *Liederik.* Maer eilaes! hy heeft zich op oude Letterkunde verslingerd en geeft stukken uit van de 13^{e}. eeuw. Zyn doel is nu niet min edel, niet min nuttig, maer het is zyn ingeboren vernuft verspild. Men kan die werken wel uitgeven al is men geen dichter.

Nolet De Brauwere heeft onder anderen twee Epische dichtstukken uitgegeven die treffend geschreven zyn en onder de beste voortbrengsels onzer jongere letterkunde mogen genoemd worden. Het een is getyteld *Noami* en het andere *Ambiorix.*

Een ander u onbekend schryver, Van Peene van Gent, heeft in weinig tyds veel roems behaeld door het uitgeven van tooneelstukken die met eene ongemeene eigenaerdigheid zyn samengesteld, en als de beste die onze hedendaegsde letterkunde in het boertige vak bezit, mogen doorgaen.

Overigens zyn er in Vlaenderen en in Braband nog zoo veel verdienstelyke en geachte schryvers, dat het my onmogelyk is u met allen bekend te maken. Het zy voor een andermael. Eventwel moet gy van hetgene onze moederstad betreft alles weten, opdat gy, by uwe terugkomst onder ons, niet als vreemdeling zoudt aenzien worden. Onthoud dan nog de volgende namen:

Emm. Rosseels. Hy schryft fraeije dichtstukjes in den trant van het klagtdicht en heeft reeds eenige aengename tooneelstukjes uitgegeven.

De Vleeschouwer, die het heeft durven ondernemen den Faust van Goethe in het vlaemsch over te brengen, en dit met eenen buitengewoon goeden uitslag volbragt heeft. Die schryver heeft veel kennis in levende en doode talen, en belooft ons een welgewapend en welgeoefend Ridder in het leger der tael.

Sleeckx. Een jonge letterkundige die veel belooft, en een werkje onder de pers heeft dat eenige eigenaerdige en verdienstelyke tooneelstukjes zal bevatten.

De Cuyper. Die over geschiedenis in de Noordstar

schryft en in zyne weinige voortbrengselen eenen diepen geest van onderzoek en eenen schoonen styl aen den dag legt.

Voeg daer by de namen van jonge schryvers, die wel geene boeken uitgegeven hebben, maer in de tydschriften blyken van vernuft aen den dag leggen, en krachtdadig medewerken om den letterkundigen roem van Antwerpen te staven en te vergrooten. Zy zyn onder anderen: *Terbruggen,* dichter, *St. Blereau* en *De Bom* proza-schryvers, *Van Geert* schryver over natuerkundige onderwerpen, *Vertommen* puntdichter, *Jozef Geefs* dichter en beroemd beeldhouwer, *Boucquillon* dichter, en nog meer anderen, die alle te samen met ons, rondom het autaer der tael geschaerd staen en niet gemaklyk zouden te verschrikken of te verwinnen zyn.

Ik zelf heb sedert het *Wonderjaer* vier boekdeelen uitgegeven welke ik u ter beoordeeling zend.

Wel nu, myn vriend, hadt gy u aen zulk een nieuws verwacht? Ziet gy niet in uwen geest met wat wonderbare snelheid de vlaemsche beweging zich verbreidt? ô Vriend, het gevoel van liefde tot vaderland en tael, dat in onze borsten brandt, loopt wonderlyk voort; het gaet dagelyks over in andere borsten: de beweging is gegeven; - wie weêrhoudt ze? De rede van dien voortgang is niet moeilyk te begrypen; zy is deze:

Hoe zeer de stoffelyke belangen in onze eeuw alles schynen te overheerschen, blyft er niet te min, in ieder mensch, eene neiging over, die hem dwingt zyne liefde en het zedelyke gedeelte van zyn gevoel op iets grootsch te storten, op iets dat het algemeen belang raekt. Hoe anders zou hy zich aen het vaderland hechten? Alle andere oude banden zyn gebroken.

Wat ons nu betreft, wy zeggen met overtuiging in de ziel, tot onze landgenoten: ‘Het is schoon en edel voor het erfdeel zyner vaderen te stryden: wy moeten de tael van het voorgeslacht bewaren als een duerbaer pand, elke voetstap dien zy door ons doet, is ons eene overwinning en eene eer: wy roemen op den naem van Vlaming; hy was altyd de naem van een roemweerdig volk: wy spreken de tael van Artevelde en van De Coninck: wy stryden tegen de volksbedervers; wy verdedigen onze zeden en onzen Godsdienst - onze zending is heilig!’

Wat zouden nu de franschgezinden kunnen zeggen? Verdedigen zy het erfdeel hunner vaderen? Bewaren zy de tael van het voorgeslacht? Weeren zy den vreemden invloed van onze zeden en van onzen Godsdienst af? Hebben zy eene zending? Neen, in hunnen mond zyn uitheemsche woorden; hunne zeden hebben zy ontleend - en de vormen hunner letterkunde komen van Parys met denzelfden postwagen, die eenen nieuwen vrouwenhoed of een nieuw kleed in ons Land voert.

Geen wonder dan dat de natie allengskens onze zyde kiest en dat wy veld op de franschgezinden winnen. Zy hebben geene tael die het hart hunner landgenoten raken kan: geen doel dat men verkonden mag: geen vaendel dat een eerlyk teeken draegt - alleenlyk hebben zy eene leus, een hatelyk woord..... Verbastering!

Myn brief en de daerbygevoegde boekdeelen zullen u toekomen met het belgisch schip *Windhond,* dat welhaest onze haven zal verlaten om naer Rio Janeiro te zeilen.

Nog eens uwe hand gedrukt, nog eens u de wenschen myns harten toegestuerd, en blyf met God!

Uw Uriend.

Themis Simonie.

Daer zit de strenge Knops in Themis heilgen tempel,
Van regterlyke deugd draegt hy den waren stempel.
De goudschael in de hand weegt en herweegt hy fyn
Of 't misdryf ligt of zwaer voor-zyne beurs zal zyn.

E.V.M.

Overzigten van verschenen werken.

***Thyl Uilenspiegel of de gefopte Bruidegoms,* kluchtspel in een bedryf door H. Van Peene, vertoond voor de eerste mael te Gent, op het schouwburg der Maetschappy: *Broedermin en Taelyver,* den 23 January 1842. - Gent by den uitgever H. Hoste, algemeen boekhandelaer, in de Marjolynstraet, N° 24.**

De kundigheden van den heer VAN PEENE en de tytel welke hy voor het onderhavige stukje had uitgekozen, (Thyl Uilenspiegel) waren genoeg om ons iets goeds te doen verwachten; iets kluchtigs in den waren zin des woords; iets dat het aendenken van Thyl Uilenspiegel weerdig was. Onze verwachting, bekennen wy het, is niet te leur gesteld geweest. Het stukje heeft tot voorwerp een dier duizenden kluchten welke den vlaemschen poetsenmaker worden toegeschreven. Thyl is snyders jongen by baes Snede, een man van negen en vyftig jaer, elf maenden, vier en twintig dagen, en welke het in zyn hoofd gesteken heeft met Griselde, zyne pupil, te trouwen. Het meisje is er treurig om; want Simoen heeft reeds lang haer hartje overmeesterd. Thyl wil eene goede daed verrigten en de grap zal hem ter hulp komen. ‘By myne lieve ziel, zegt hy aen Griselde, zulk een

tortelduifje van een ouden gier, zoo als baes Snede, te laten kraken, dat ware iets dat ik my nimmer zou vergeven, en ik zal u uit zynen klauwen rukken of er mynen naem by verliezen.' Hier op komt baes Snede die zyn geluk aen Thyl wil mededeelen.

BAES SNEDE. Ja, jongen, kunt gy niets vermoeden?

THYL. Neen, waerachtig niets....

BAES SNEDE. 't Verwondert my.... Hoe! ziet gy zoo niets vreemds, niets buitengewoons, niets raers in myn gezigt?

THYL. Ik zie dat de bochel die op uw voorhoofd staet, geweldig gezwollen is.

BAES SNEDE. 't Is dat niet.... dat komt van mynen hoed. Ik zal dien doen verwyden. - Vindt gy niet dat myne wezenstrekken iets bezonders laten doorschynen; by voorbeeld eenige aendoening?

THYL. Ezel die ik ben van u niet te kunnen begrypen. Uw jigt plaegt u weêr.... 't Is verandering van weder, baes.... Wy zullen u dezen avond in doeken leggen en goede treksels op de voeten warmen.

BAES SNEDE. Wel neen, jongen, het is myn jicht niet, het is de aendoening van vreugde, van blydschap die in myn gezigt doorschynt.

THYL. (*zich vermakende*) 't Is ongelooflyk hoe dit een mensch kan veranderen.... Ge ziet er uit, baes, ge ziet er uit.....

BAES SNEDE. (*gevleid*) He, he, schei uit, vleijer, zeg, hoe zie ik er uit, he?

THYL. Verschriklyk leelyk, baes! Het gezigt in eengekrompen... Vast eene ondermynende en verteerende kwael.

BAES SNEDE. He, Thyl, wat zegt ge!... Gy doet my beven als een riet.

THYL. (*met plegtigheid hem den pols voelende*) Hevige ontsteking in het bloed.... dubbel verhaestende pols.... ten minste een paerdenkoorst op 't lyf.

BAES SNEDE. Denkt ge dat: en hoe kan ik dan zoo vrolyk zyn?

THYL. Een teeken van ylhoofdheid, niets anders. Vrolykheid zonder oorzaek, beginsel van krankzinnigheid.

BAES SNEDE. Welneen! myne vrolykheid is niet zonder oor-

zaek.... oordeel zelf: ik ga... Thyl... luister wel, het is myn groot geheim... ik ga trouwen.

THYL. Heere Jemini! schielyk een heelmeester, eene aderlating: koud water! koud water!

BAES SNEDE. Blyf my van het lyf! uw heelmeester en uw koud water waren genoeg om my van schrik de koorts op den rug te jagen. - Ik ga trouwen, zeg ik... trouwen in ernst.

THYL. Ach! myn arme meester, myn arme baes Snede, raekt buiten westen....

Die poogingen van Thyl hebben geen uitwerksel en baes Snede blyft by zyn gedacht. Alvorens deze vertrekt, legt hy Thyl zyne taek op: 'Hier hebt gy een schoon stuk laken, zegt hy, snyd my daer eens een knappen wolf uit. Dit gedaen zynde, dan hebt gy nog een fluweelen rok waeraen er nog iets te doen is. Ik heb dien binnen twee uren noodig... Zet de kraeg er rap boven op en gooi my de mouwen daer eens handig in. Maer, myn kind! gy moet fyn en met korte steken naeijen en zorgen dat men uw werk niet zie.' Dit alles wordt door Thyl letterlyk uitgevoerd. Dat is te zeggen dat de wolf (Jas) een echte wolf met vier pooten wordt; dat de rok aen de kapstok wordt gehangen en de kraeg er boven zoo hoog mogelyk opgezet, en dat Thyl zich bezig houdt met de mouwen naer den rok te gooijen. Intusschen komt er een derde vryer van Griselde: Idomeneus, sergeant der nachtwacht, bygenaemd Teederhart. Thyl neemt voor dien windmaker eene poets te bakken, en belooft hem met Griselde te doen trouwen: hy kome slechts binnen eene halve uer terug om Griselde ten autaer te geleiden. Idomeneus gelooft er aen en vertrekt. 'Ha! ha! gevangen! de dappere sergeant der nachtwacht, zegt Thyl, gelyk een teryntje in de vogelknip.

Troef klaveren heere!
'k Lach my heden zeker vet
Ge zult hen hooren schreeuwen
Kryg ik hen in 't net.
Te foppen een veroveraer,
Een vryer van ruim tachtig jaer.
Troef klaveren heere!

Thyl is gelast geweest van baes Snede om naer de kerk alles te gaen beschikken.

BAES SNEDE. Welnu! hebt gy gedaen wat ik u gezegd heb.... hebt gy iemand gevonden?

THYL. (*ter zyde*) Geene kat! (*luid*) alles is in orde.... Ik heb den pastor, den koster, den kapelaen en geheel den Sinte Crispyn aen myn koordeken.... Gy hebt maer de beste plunje aen te trekken en dan met uwe bruid aen de hand op weg op de wyze van.

Baes trouwt van uw leven niet
Of gy komt in ellende.
Baes trouwt van uw leven niet
Of gy komt in 't verdriet, enz.

Verders verklaert Thyl dat er een zendbrief van Zyne Heiligheid gekomen is. ‘Een zeer aerdige zendbrief, zegt hy, een zendbrief betrekkelyk de huwelyken, die zegt dat voortaen de bruid haren bruidegom verblind en sprakeloos tot het altaer zal geleiden.’ ‘Daer mede gaen wy nu al wy bruidegoms, zegt baes Snede, den schyn van kleine Cupidootjes hebben.’ - ‘Beet’ denkt Thyl. - De zelfde streek wordt voor Idomeneus gebruikt en deze, schoon hy hier door de schoonste helft van zyn aenzigt ziet bederven, stemt er in toe. Baes Snede is insgelyks geblind, en men legt zyne hand in die van Idomeneus en beide denken Griseldes hand te drukken. Simoen en het meisje stappen met hen ten huize uit en begeven zich ter kerke met een huwlyks kontrakt en eene toestemming van baes Snede, welke de oude onwetend geteekend heeft. Baes Snede en de nachtwacht zich, alleen en geblind, op straet bevindende, strekken ten spot aen de kleine jongens en tuimelen eindelyk gat over kop in eenen modderpoel. Woedend keeren zy weder en Thyl is op het punt van voor zyn vel te vreezen, wanneer het jong huwelyk van de kerk komt en het alles in goed orde en vriendschap terugbrengt.

Ziedaer den inhoud van het kluchtspel van den heer Van Peene, het spyt ons dat de plaets ons niet toelaet grootere too-

neelen er van overteschryven; doch hetgeen wy er van gezegd hebben, zal, hopen wy, genoegzaem zyn om den lezer een gedacht van den aerd en den gang des stukjes te geven. De heer VAN PEENE is onvermoeilyk: een volgend stukje is reeds aengekondigd: *Roosje zonder doornen,* drama.

De verfranschte landmeisjes, *oorspronkelijk blyspel, met zang in één bedryf, door* Emm. Rosseels. Antwerpen ter drukkery van de gebroeders De Wever, Engelsche borze. 1841.

Het stukje van onzen stadgenoot speelt te Burgerhout by Antwerpen tydens de laetste beheersching der Franschen over Belgenland. Geheel de inhoud kan in eenige woorden verhaeld worden. Twee meisjes zyn verliefd elk op een franschen soldaet. Dit heeft haer de gramschap van vader en oom over het hoofd getrokken. De meisjes willen die te boven komen en terwyl zy reeds bereid zyn om hun land en ouders te verlaten, vertrekken de Franschen. Hare minnaers verlaten haer en zy zien dat zy van dezelve zyn bedrogen geweest. Beide achten zich eindelyk gelukkig de vriendschap harer familie te herkrygen en *Kaetje* trouwt met *Pieter Worst* en *Lyntje* met *Hans Knop.*

Op dit eenvoudig plan is het den heer ROSSEELS gelukt een tamelyk lang blyspel te vervaerdigen, en wy bekennen het gaerne, zyn stukje is van geene verdiensten ontbloot. Het karakter van *Pieter Worst* is wel geschetst en komische geest ontbreekt er niet in. De samenspraek tusschen *Baes Mik* en *Kaetje,* terwyl *Pieter* het alles door het venster naziet en afluistert, is bezonder aengenaem en kluchtig behandeld. Met genoegen zouden wy hier een of ander uittreksel overschryven; doch

het stukje is dusdanig aeneengeschakeld en het komisch zit dermate in den geheelen samenhang, dat het onmogelyk zou zyn, door het lezen eens enkels tooneels, zich een goed gedacht van de weerde des gewrochts van den heer Rosseels te maken.

Wy spraken laetst van het genoegen welk wy by de vertooning des stukjes genoten hebben; nu moeten wy bekennen dat dit genoegen by de lezing der verfranschte landmeisjes niet verminderd is. Wy hebben ons te meer kunnen overtuigen dat de heer ROSSEELS de wetten des tooneels goed verstaet, en dit is een groot punt, waerop sommige onzer jonge tooneelschryvers niet al te nauwkeurig zyn en dikwils tegen missen. Eindigen wy met te zeggen dat de heer R. een onzer yverige schryvers is en met een weinig moeite en studie waerdiglyk de stappen van den heer Van Peene zal nagaen. Thans is hy op het punt een drama uittegeven; *Alfried en Karlina.* Met genoegen zien wy hetzelve te gemoet.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

Frederik Willem
koning van Pruissen.

De doortogt des Pruississchen Monarchs door ons land en de teekens van hoogachting en genegenheid die hy onzen koning bewezen heeft, hebben vele persoonen met regt doen veronderstellen dat er van een handelsverbond tusschen Belgiën en het Duitsch *Zollverein* op eene ernstige wyze kwestie is. Zulk een ontwerp komt ons, onder verscheidene betrekkingen, voordeelig en wenschelyk voor. Belooft het ons geene gouden bergen, gelyk men met het Fransch verbond waende, het is niettemin onloochenbaer dat er zeer goede gevolgen daervan ontstaen zouden. Het yzer en de steenkolen, deze hoofdvoortbrengsels onzer nyverheid, zouden er zeker by winnen. Het is bekend dat het vervaerdigen des yzers met de steenkolen in Duitschland op verre na niet zoo gevoorderd is als in ons land. In de gansche Rhynprovincie bestaet er maer een cokehoogoven.

De stad Antwerpen in 't bezondere zoude uit eenen zulken verbonde gewigtige voordeelen trekken. Ze zou, door de eenmael volmaekte yzeren baen, de groote stapelplaets van gansch middel-Duitschland kunnen worden.

Als Vlamingen, moeten wy met genoegen eene nauwere aennadering zien met eene stamverwante natie, die nu aen den voortgang onzer tael en onzes nationael gevoelens zoo yverig deel neemt. Met eene aennadering tot Duitschland zal de, zoo

zwaer op onze tael, op onze zeden drukkende fransche invloed noodwendig verminderd worden. Een verbond met het Zollverein en de afschaffing der *contrefaçon* schynen ons de beste en krachtigste aenmoediging te zullen zyn, die het hooge bestuer aen de nationale letterkunde zoude kunnen vergunnen. By de handelsbetrekkingen zullen de konst- en letterbetrekkingen zich weldra vervoegen. Wanneer de spoorwegen by ons de nederduitsche volkerschappen van Nederrhyn, Westphalen, Hanover, enz. zullen aenvoeren, zal dan het nederduitsch het omgangsmiddel niet zyn tusschen hen en ons? Indien het ons nu gelukken mogt een vlaemsch en nationael tooneel in elke groote stad in te rigten, zouden dan alle deze aenkomende stambroeders het getal der inlandsche liefhebbers niet verdubbelen? Wat wy hier zeggen, moet voor geene *utopie* gehouden worden; omlangs zagen wy nog, by eene vlaemsche vertooning, eenige Noordduitschers die er belang en vermaek in schepten. Ze deden vooral hunne verwondering zien, dat zy, zoo verre van hunne geboorteplaets, eene tael hoorden die zoo zeer naer hunnen localen tongval geleek.(*)

De hooge invloed dien de koning van Pruissen over gansch Duitschland heeft, geeft zynen persoon eene wigtige politische beduiding. Wy gelooven dus onzen lezeren aengenaem te zyn met de volgende aenteekening over dien prins medetedeelen. Zy is aen eene hoogduitsche *publicatie* ontleend.

Frederik Willem, koning van Pruissen, wierd den 15 October, 1795, geboren en toonde reeds van in de vroegste jeugd eenen levendigen, voor het edele en schoone vatbaren geest. Terwyl, onder de zorgvuldige koestering eener tedere moeder, die het in den volsten zin des woords was, deze kiemen bezorgd en ontwikkeld wierden, wees de koninglyke vader aen den toekomenden erfgenaem des troons vroegtydig die loopbaen aen, welke voor den heerscher van eenen staet die voornamelyk

(*) Het Platduitsch of Nedersaksisch is byna de zelfde tael als het oud Vlaemsch, waervan eene proeve in de voorlaetste aflevering der Noordstar (*de graef van Steenburg*) is gegeven.

op de wapenen en het verstand rust, de passelykste zyn moest. Onder de leiding van Delbrück en Ancillon in schoolwetenschappen en philosophie, onder die van Scharnhorst en Knesebeck in krygswetenschappen onderrigt, ging de kroonprins later tot eenen akademischen cursus der regts- en staetswetenschappen onder Savigny, Ritter en Lancizolle over; terwyl tegelyk de voorliefde en het uitmuntend talent voor de beeldende kunsten door Schinkel, Rauch en andere beroemde meesters opgekweekt wierden. Gelyk 't echter Göthe zoo waer zegt, dat een talent wel in de stilte, een karakter slechts in den stroom der wereld zich vormen kunnen, zoo vindt dit ook op den tegenwoordigen Pruissischen Monarch betrekking wiens vroegste jeugd in de ongelukkige catastrophe na den slag by Jena en wiens jongelingsjaren in den schoonen tyd der begeestering van den bevrydingsoorlog vallen. De toenmalige kroonprins woonde de meeste hoofdslagen der veldtogten van 1813 en 1814 by, en schoon hy ook nog veel te jong was, om reeds zelf een commando te kunnen voeren, was echter de oorlog zelf, en de geest waermede hy gevoerd wierd, de beste school voor eenen duitschen vorstenzoon.

De konstschatten in Parys gaven zynen wankelenden gemoede eene meer bestemde rigting op de konst, en nog meer wierd deze door eene reize naer Italiën, ten Jare 1828, gevorderd, waer hy de *protectie* des toenmaels door Gerhard in werking gebragten Instituets voor archoeologische correspondenten aennam. Aen zynen konstzinne had ook de voormalige zitstede der hoogmeesters des duitschen ordes *de Hochburg,* te Marienburg, heure wederherstelling te danken. Alom bekend is het dat de sloten Rheinstein en Stolzenfels op den Rhyn door de verlichte zorgen dezes prinsen hersteld geworden zyn. Reeds onder de regering des overleden konings, toonde de kroonprins, in alle aengelegenheden, waer de staet met de beeldende kunsten te verkeeren had, eene hoogste voorzorg tot welke de benadeelde of gekwetste smaek zich geerne wendde. Wanneer hy minder beslissend optrad, als ingaende in grootaertige ontwerpen en dezelve plegende met zynen ryken, kunstenaers doorbeschaef-

den geest, zoo geschiedde het uit inzigten van bescheidenheid.

De omgang met de uitmuntendste kunstenaren en met geestvolle mannen van levenskennis en in alle vakken is hem genoegen en studie. Zyne architektonische studiën reiken wyd over de bloote liefhebbery. De gebouwen zyns kleinen lustslottes Charlottenhof hy Potsdam zyn het bewys, wat een gezuiverde, phantazyryke smaek ook met beperkte middelen werkstellig kan maken. Wen men vroeger in het publiek wegens eene zekere neiging voor Institutiën, die zich overleefd hebben en wegens al te levendige besluiten bezorgdheid had, zoo heeft de ondervinding het ydele zulker vrees aen 't licht gesteld. Met dien onverzettelyken geregtigheidszinne zyns koninglyken vaders en met de overtuiging, dat de Staet Pruissen op het vernuft berust, die in heure vryste ontwikkeling immer weder tot de Godsdienst terug keert, heeft hy zich alléén aen de nieuwigheden vyand getoond, welke de geweldlyke omstorting des bestaende ten doele hebben; terwyl hy, wel met poëtische voorliefde voor de eerweerdige vormen des germaenschen voortyds, niettemin aen iedere geestige denkwyze heur regt gunt, zich zelve uit zich te ontwikkelen. Zyn den 29 Novr. 1823 geslotene, maer tot nu toe kinderloos geblevene echt met Elisabeth Ludovica, geboren den 13 Novr. 1801, zuster des konings Lodewyk van Beijeren, herinnert aen die voorbeeldige eendragt van zyne doorluchtige ouders, welke, op 't einde der vorige eeuw bestemd was, den zedelyk verscheurden toestand der pruissische hoofdstad, door hun verheven voorbeeld weder te krachtigen.

V.D.H.

De twaelfde zang van het Odyssea van Homeros.

De Sirenen, Skylla, Charybdis, de runderen van Helios.[1]

Edoch, na dat het schip des Okeanos[2] vloeden
Verlaten had, bereikten wy weldra de golven
Der uitgestrekte zee, en 't eiland Eëa,
Waer kooren en paleis der dagende Eos[3] zyn,
En Helios herryst; wy schoven, daer aenlandend,
Het schip op 't zandig strand; wy traden uit op d'oever
En wachtten rustend daer de heilige Eos af.
Wanneer de dagend rozenvingrige Eos nu
Verscheen, zond ik gezellen naer 't paleis van Kirke,[4]
Om 't koude lyk des dooden Elpenors[5] te halen.

(1) De zon, Phebus.
(2) De stroom Okeanos (nu de Middellandsche zee) scheidde volgens Homeros de aerde in twee deelen, waervan het eene (ten noorden) nachtzyde, en het andere (ten zuiden) dagzyde genaemd werden.
(3) Aurora.
(4) Circes.
(5) Odysseus verhaelt in de vorige zangen de dood van eenen zyner gezellen, Elpenor; en hoe hy op het bevel van Kirke ter helle (Aïdes) gedaeld, aldaer de schim van den zelfden Elpenor ontmoet, die hem verzoekt, zyn nog onbegraven lyk, by zyne terugkomst in het eiland van Kirke, ter aerde te bestellen.

Ras hakten wy dan stronken en, het hart in rouw,
Bestelden wy hem onder stroomen van getraen,
Alwaer het hooge strand in zee sprong. Wen de doode
Verbrand was, en ter zelfder tyd zyn wapenrusting,
Werd hem een graf gerigt, gesierd met een kolom
Die wy bekroonden met zyn schoonen, gladden riem.
Dit alles eindigden wy zoo. Voor Kirke konden
Wy echter onbemerkt niet van Aïdes keeren;
Ras kwam zy opgesierd; haer vrouwen bragten ook
Met haer, en brood en vleesch en eedlen purpren wyn.
De heilige godin sprak in ons midden tredend:
ô Koene, die reeds levende in Aïdos[1] wooning
Gedaeld zyt, tweemael dood, daer ieder andre mensch
Slechts eenmael sterft: welaen, eet voedsel en drinkt wyn,
Geheel den dag; edoch, wen Eos weêr zal lichten,
Herneemt dan uwe vaert: 'k wil u de bane wyzen
En 't al verklaren, opdat u geen losse daed,
Op land of zee gevaren lydend, weenen doet.
Zy sprak, en bragt ons moedig hart tot overtuiging:
Den ganschen dag dan zaten wy, tot Phebus daelde,
Verkwikkend ryklyk ons met vleesch en zoeten wyn.
Maer wen de zon gedaeld was, en de duisternis
Op de aerde viel, dan legden zy zich by de kabels
Des schips; en zy, my vattend by de hand, geleidde
My ver van myn gezellen, en aen myne zy
Gezeten, vroeg zy alles; 'k zei haer elke daed;
En dan sprak my de heilge Kirke deze woorden:
Dit alles is dus zoo geëindigd; gy, nu hoor
Naer 't geen ik u verkondig; ook zal zelf een God
Het u herrinneren: gy zult ten eersten dan
Aen de Sirenen komen, die steeds alle menschen
Betooverden, die omtrent haer ooit durfden komen.
Wie onvoorzigtig nadert en de heldre stem
Hoort der Sirenen, ziet zich nimmer 't huis gekeerd,

(1) Pluto.

Omringd en blybegroet van stamelende kindren
En vrouw; want hem betoovren daerzelfs de Sirenen,
Door heldren zang, gezeten in een groene wei,
Met groote hoopen dorre beenderen omzaeid
Van reeds verrotte menschen welker huiden stinken.
Gy, echter, vaer voorby: kleef op der vrienden ooren
Gekneden was van honig, dat geen hunner hoor.
En zoo gy zelf haer hooren wilt, dat zy u dan
Vast in het schip met handen en met voeten binden,
Regtstaend van onder aen den mastboom, dat de koorden
Ook om denzelven zyn gebonden, opdat gy
Verheugd de heldre stem der twee Sirenen hoor't.
En zoo gy uw gezellen smeekt u lostemaken,
En 't zelfs gebiedt, dat ze u dan met meer kooren binden.
Doch wen uw vrienden haer voorby gevaren zyn,
Dan zegt u verder myne spraek het alles niet,
Wat baen u van de twee te kiezen zy; uw geest
Oordeele zelf: ik wil u alle beide zeggen.
Twee klippen staen daer dreigend', tegen welke bruisschen
De zware golven der blauwkleurige Amfitriet.
Zy worden *dwalend*' door de heilge Goôn genoemd;
En noch de vooglen, noch de onnoozle, tengre duiven,
Die 't ambrozyn[1] aen Zeus,[2] den vader brengen, vliegen
Voorby haer, of steeds rooft de gladde klip er een';
En om 't getal te houden, zendt een andere
De vader. Nooit ontkwam een enkel schip met menschen,
Dat haer genaderd was. Ter zelfder tyd verslonden,
De baren van de zee en 't schaedlyk vuerorkaen,
Het hout van 't vaertuig en der mannen lyken. Slechts
Een eenig zeedoorklievend schip, kon haer ontvlugten;
Argos,[3] alomvermaerd, wanneer het van Aëtes
Terugkwam, en de golven hadden zekerlyk
Het ook verbryzeld op de ontzagbre klippen; doch

(1) Godendrank.
(2) Jupyn.
(3) Argos, zoo hiet het vaertuig waermede Jason ter verkryging van het Gulden Vlies naer Aëtes toog.

Here[1] geleidde het, want Jason was haer lief.
Twee klippen staen daer, de eene raekt den breeden hemel
Met hare spitse kruin, gestaêg van donkre wolken
Omgeven, welke nooit verdwynen. Nimmer heerscht
Er klaerheid op haer kruin, in zomer noch in herfst.
Geen sterveling die haer of op, of af kan klimmen;
Zelfs niet al had hy twintig handen, twintig voeten;
Want effen is de klip en rond als een kolom.
Te midden van de rots toont zich een duister hol,
Naer 't westen en ten Erebos[2] gekeerd; ô waerde,
ô Dierbare Odysseus,[3] stuer uw gebogen zeeschip
Daer ras voorby; een man zelfs in den bloei der jeugd
Zou schietende uit het ruime schip met pyl en boog,
Dit schrikverwekkend duisterhol nog niet bereiken.
Daer in huist Skylla, schroomlyk huilende, wier stemme
Aen die eens jongen honds gelykt; zy zelve een kwaed
Ontzettend wangedrocht, wiens aenzien nooit een mensch
Verblyden zou, al kwam een God zelfs het ontmoeten.
Het monster heeft van voren twaelf misvormde voeten,
Ook twaelf zeer lange halzen, en aen elken dreigt
Een schriklyk hoofd, waerin drie reijen tanden, dik
En vol van d'akeligsten dood. Half is het monster
Besloten in de duistere spelonk en buiten
Rekt zy haer hoofden den ontzagbren afgrond uit,
En daer de rots omvorschend, vischt zy, zoekend, zich
Zeehonden en dolfynen, zelfs kan zy het krygen,
Nog grooter zeewild, welk de bruischende Amfitriete
Ontelbaer voedt. Geen zeilers roemden zich nog ooit
Haer zonder schade met hun schip voorbygestuerd
Te zyn; want telkens rukte zy met ieder hoofd
Een makker uit het blauwgesnaveld vaertuig mede.
Veel lager, Odysseus, zult gy dan de andre klippe
Niet wyd van deze zien, en gy zoudt met een boog
Dezelve raken. Op haer kruin bloeit lommerryk

(1) Juno.
(2) Een stroom der helle.
(3) Ulysses.

Een vygenboom, en onder deze slurpt Charybdis
Het zwarte zeenat op. Zy braekt hetzelve driemael
Op één dag uit en slurpt het driemael schroomlyk op.
ô Zorg dat gy haer niet te nâ komt wen zy slurpt;
En Osichton(1) kon zelf u uit 't gevaer niet redden.
Neen stuer veel liever, Skyllas steile klip genaderd,
Het vaertuig ras voorby; want beter in het schip
Zes makkers te vermissen dan hen altemael.
Zy sprak: edoch ik zegde nu tot haer, antwoordend:
Godin, bewys my toch de gunst, en spreek my waerheid;
Zoo ik Charybdis eens ontvlugt, mag ik alsdan
Niet de andre weeren, wen zy myne makkers rooft?
Zoo zegde ik, en de heilige godin sprak weder:
ô Koene held! hier ook nog denkt gy aen de daden
En het geweld des krygs? De onsterfelyke goôn,
Wilt gy niet wyken? O, zy is niet sterfelyk,
Neen veeleer is ze u eene onsterfelyke plage,
Ontzettend, gruwzaem, schrikverwekkend, onverwinlyk;
Waerby geen hulp, maer vlugten 't allerbesten is.
Want toeft gy lang, u wapenende tegen haer,
Dan vrees ik dat zy u, een nieuwen uitval doende,
Vervolge en met zoo vele hoofden, zoo veel makkers
Ontroove. Edoch stuer liever ras voorby en roep
Kratëis, Skyllas moeder, aen, die tot verderf
Der stervelingen haer gebaerd heeft en dezelve
Alleen beletten kan haer aenval te hernieuwen.
Daerna zult ge aen 't Thrinakische eiland(2) landen, waer
De runderen en schoone kudden van de Zon
Zoo talryk weiden. Zeven schoone kudden rundren,
En zoo veel kudden schapen zyn er, elk van vyftig;
En zy vermenigvuldigen noch sterven nooit.
Zy worden door godinnen daer met zorg gehoed,
Door twee zeer schoongelokte nimfen, Faëtusa
Als ook Lampetia, die de eedle Nëera

(1) Neptuin.
(2) Sicilje.

By Helios Hyperion won; en na haer
Gebaerd en opgevoed te hebben, zond haer ras
De goddelyke moeder ver van zich op 't eiland
Thrinakia, om daer de vaderlyke kudden
En 't weelderig gehoorend rundvee te gaen weiden.
Indien gy nu die kudden ongeschonden laet
En aen den aftogt denkt, zult gy in Ithaka,
Hoewel na veel geleên te hebben, zeker komen.
Doch raekt gy ze aen, dan kan ik u, en uw gezellen,
Des schips verderf voorzeggen. En ontkoomt gy zelf,
Dan zult gy echter na een zeer geruimen tyd
En met verlies van al uw makkers wederkeeren.

D. SLEECKX.

(*Letterlyk naer het Grieksch.*)

(*Het vervolg hier na.*)

Avonddeuntje.

Kom, Lina, myn lieve,
Kom, de avond is daer;
Het maentje schynt weder
Zoo kuisch en zoo klaer.
Het beekje bruischt zachtjes
En 't windje fluit zoel;
De nachtegael zingt weêr
Met minnend gevoel.

Het boschje is nu eenzaem,
Niets stoort er ons min
Waer blyft ge, wat toeft ge,
Ik wacht u, vriendin!
Dees stond is zoo zalig,
Voor 't harte dat lieft
En heelt al het leed dat
De ziele doorgrieft.

Onz' kusjes en koosjes
Zyn zuiver en zoet;
En doen aen onz' liefde,
ô Lina, zoo goed.
Kom weêr aen myn zyde,
ô Meisje zoo teêr!
Uw aenzyn is 't leven,
Vertoef toch niet meer!

EMM. ROSSEELS.

1841.

Een oogslag over de etsingen.

In eene onzer afleveringen van verledene jaer,(*) gaven wy in het kort eene schets van de geschiedenis der *etskunst.* Wy zegden alsdan dat daer onze hedendaegsche schilderschool zich bezonder door hare levendigheid en kracht van koloriet doet onderscheiden, en zich allengs digter by de bloeijende schildereeuw van XVI honderd aenbindt, de etskunst ook op het punt was groote stappen te moeten doen; vermits zy alleen bekwaem is al het verheven, al het tooverachtigs des koloriets te hergeven. Eene etsing van Rembrandt, of zelfs naer Rembrandt, doet ons het genie van dien grooten meester volkomen kennen; geen steendruk, zelfs geen drooge graveerplaet, zou ons er een volkomen gedacht kunnen van geven. Voor de *aqua-tinta* nog bestaet de mogelykheid; doch die manier van graveren komt meer met de etsing dan wel met de plaetsnykunst overeen.

De *Noordstar,* wy zyn verheugd het te mogen zeggen, en wy bezitten geene schynheilige zedigheid genoeg om het te verzwygen, heeft veel geholpen, om het betrachten der etskunst hervoortebrengen en meer algemeen te maken. Nauwlyks had onze prachtige genreschilder, de heer EUG. DE BLOCK, eenige proeven in ons tydschrift doen kennen of andere kunstenaren voelden zich aengespoord om ook hunne krachten te beproeven

(*) I Deel, II Jaergang. bladz. 138.

en een stap in dit kunstvak te wagen. Menigen, door de schoone teekeningen als die van *het Gebed in 't bosch, Wat eene moeder lyden kan, lange Margriet, het Verlangen* enz. uitgelokt, vereerden ons met hunne gewrochten, en het is ons aengenaem hier eene gelegenheid te vinden om er hun onze openbare erkentenis voor te betoonen. Buiten dit werkte elke kunstenaer nog afzonderlyk en het bezigtigen der verzamelingen van sommige onder hen, heeft ons bewezen dat er de kunst de schoonste vruchten van te wachten heeft.

De heer VAN DER POORTEN, onder anderen, die een onzer beste landschapschilders is en die ons ook reeds met een zyner gewrochten vereerd heeft, bezit eene allerschoonste verzameling. Het ware te wenschen dat hy dezelve gezamentlyk uitgaf. Noemen wy hier nog de namen van de heeren SEGERS, LEYS, CAROLUS, LINNIG, VERTOMMEN, GRÉGOIR, welke alle, zoo zy voortgaen met aen dit kunstvak nu en dan eenige uren te besteden, by het nakomelingschap zullen geboekt staen.

Niet alleen onze stadgenoten hebben ons in onze pogingen ondersteund; maer ook kunstenaers van Brussel en Gent de H H. LE HON, BOVIE en DILLENS hebben het hunne bygebragt om tot den herbloei der etskunst medetewerken. Het plaetje dat wy deze maend onzen lezeren aenbieden, zyn wy aen den heer LAUTERS, te Brussel, die geestige en aengename teekenaer verschuldigd Wy gelooven het hier onnoodig over dit geestryk gewrocht te spreken; de kunstenaer slechts ontvange er onzen dank voor en het publiek hopen wy zal er met ons in toestemmen.

Met genoegen kondigen wy onze lezers aen dat wy ons eerstdaegs in staet zullen vinden, hun eene teekening van onzen vermaerden kunstschilder, G. WAPPERS, betrekkelyk op een verhael van den heer CONSCIENCE te kunnen mededeelen. De naem van WAPPERS, denken wy is genoeg om ons van alle verdere uitweidingen desaengaende vrytespreken.

De Redactie.

Toonkunst.

De maetschappy Orpheus, heeft den 12 Meert laetstleden haer tweede winter-*Concert* gegeven.

Voor wie, als wy, die maetschappy, om zoo te zeggen, van de wieg af heeft nagegaen, is het een onuitsprekelyk vermaek zich telkens naer hare muziekfeesten te begeven. Men is reeds te voren verzekerd dat men weder gaet overtuigd worden dat onze Antwerpsche liefhebberen eenen trap te meer in de kunst beklommen hebben. Niet minder dan honderd en in de veertig uitvoerders waren er ditmael op het muziekfeest. De stukken waren allerbest uitgekozen; de *aria* uit *Roberto d'Evreux,* door den heer F.G.... gezongen, verdiende volkomen lof; Mevrouw DE PAUW was verrukkend in de *aria* van *Romeo et Juliette.* Die vrouw bezit eene schoone stem, vol gevoel en uitdrukking. Buiten die twee Italjaensche stukken, werd er door den heer V..... de *aria* voor tenor uit den *Stabat Mater* van Rossini gezongen. De koor uit de *Forêt de Senart* werd met een verwonderlyke stoutheid uitgevoerd; doch iets dat aller verwachting te boven ging, was de orchestrale uitvoering van het finael der heroïsche symfonie van *Van Beethoven.* Tot zoo verre voor het eerste gedeelte des Concerts.

Het tweede deel bestond uitsluitelyk uit een *Oratorio* van *Neukomm,* op de *hymne aen de nacht,* van Lamartine, vervaerdigd. Het is de eerste mael dat de maetschappy de uitvoering zulker stukken heeft durven ondernemen. Hare stoutmoedigheid echter is met den besten uitval bekroond geweest. De solos werden gezongen door mevrouw *De Pauw* en de heeren

J.L..... en F.L.....; buitengewoonen lof zyn wy aen den eersten dier heeren verschuldigd. De trio welke voor het finael des *Oratorio's* plaets had, was weerdig om zoo schoon een gewrocht te bekroonen. Wat het orkest in dit alles betreft, moeten my insgelyks bekennen dat het zyne taek boven alle verwachting vervuld heeft.

Dank dan aen die jonge liefhebbers welke by ons eene kunst doen herbloeijen, welke zoo vele onzer oude voorvaderen met roem overladen heeft, en waervan deze in vroegere eeuwen als de gewyde tolken waren.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

Aen een meisje.

Hem is het leven zwaer, wie steeds alleen moet lyden,
Wie nooit aen 's vrienden oog een traentje ziet ontglyden,
Dat deelend in zyn' ramp, zyn harteleed verzoet
Wen 't lot hem agtervolgt, en 't wee zyn' ziel doorwroet.
Doch minder bloedt hem 't hart, wie by het folterzuchten
Aen een geliefde borst een zuchtje hoort ontvlugten
Dat hem van min getuigt, uit rein gevoel geteeld. -
Het lyden drukt min 't hart, wen het wordt meêgedeeld. -
Gezegend zy dan 't lot, hoe fel het my ook drukte,
Gezegend, ja, de ramp, waer vaek ik onder bukte,
Bewogen met myn leed, ô Lina, en myn smart,
Schonkt gy uit medely me uw rein en minnend hart.

EMM. ROSSEELS.

Kunst- en letternieuws.
- Grasmaend. -

- De maetschappy van Rhetorica onder kenspreuk, ‘Eikels worden boomen.’ te Eecloo, heeft besloten eenen kampstryd te openen op den 5 Juny 1842, voor den welken zy heeft vastgesteld een zilveren verguld eermetael voor een dichtstuk op Pieter de Coninc van Brugge (anno 1302) van tachtig tot honderd veertig verzen. Insgelyks eenen prys voor eene verhandeling in proza, over de voordeelen welke een bekwaen redenaer kan trekken uit het gepast aenwenden der kracht en der welluidenheid van zyne moedertael, in vergelyking met de zulken die zich van eene vreemde spraek willen bedienen, meestal slechts ten halven gekend of aengeleerd.

Andere pryzen voor declamatie zyn alnog uitgeloofd.

De mededingende stukken moeten ingezonden worden aen den secretaris der maetschappy, den heer Honoré Willems.

- Een werkje getiteld: *Essai sur les langues française et nationale par* M^{r}. DE CLOET, is onlangs te Thienen in de drukkery van De Wilde verschenen. De schryver heeft het op zich genomen de voortreffelykheid onzer moedertael te doen uitschynen. Dat hy hier in geslaegd is, lydt geen twyfel; aen al wie een weinig de beide talen magtig is, zal het niet moeilyk vallen te zien aen welken kant de ware rykdom en schoonheid te vinden zyn. Het werkje kost 20 centimen.

- De heer WOUTERS van Mechelen heeft zyn groot tafereel van

Maria van Bourgonje, dat wy in de laetste tentoonstelling van Brussel gezien hebben, aen de stad Gent ten geschenke gegeven. De stedelyke raed dezer laetste stad heeft besloten den kunstschilder ter erkentenis eenen eerepenning van 500 gulden aentebieden.

- *Vlaemsch tooneel door H. Van Peene* Men schryft in voor eenen jaergang van twaelf tooneelstukken, tegen den prys van negen franken, komende op 75 centimen het tooneelstuk, betaelbaer by elke aflevering. De vier eerste nummers zyn te koop. Onder pers: *Roosje zonder doornen,* drama in zes tafereelen. Men schryft in te Antwerpen by Ch. Oberts, op de Steenhouwers vest. N° 797.

- Het Staetsbestuer heeft aen de stad Kortryk eene som van 4000 franken toegestaen, ten einde het schoone tafereel van den heer De Keyzer, den slag der gulden Sporen verbeeldende, te helpen betalen. Het schilderstuk moet ten dien gevolge in eigendom aen de stad blyven.

- De beide maetschappy van Rhetorica te Dixmude hebben tegen den 14^{en} van Oostmaend eenen pryskamp van Dicht- Tael- en Tooneelkunde uitgeschreven. Voor de dichtkunde vraegt men een stuk in heldenverzen op *Philippina van Vlaenderen in de gevangenis te Parys*, en een lierzang op *den vlaemschen beeldhouwer* VAN POUCKE. - Voor de proza een tafereel van *zelfopoffering door kinderliefde,* getrokken uit de belgische geschiedenis. De antwoorden moeten voor 1 oogst vrachtvry toegezonden worden aen den heer R. Weyne, Sekretaris der maetschappy, te Dixmude.

- Verschenen te Gent by Hemelsoet: *Oefeningen in het kunstmatig lezen, ten gebruike der vlaemsche scholen door* R. Willequet, J.B. Courtmans en P.J.F. Van Nerum, hoogste klasse, II.

Vergiffenis.
(1529.)
Aen mynen vriend Jozef De Prins.

Aen niemand is het onbekend tot welken verheven trap van grootheid de vrye koopvaert de stad Antwerpen in de XVI. eeuw, had gebragt. In die jaren van voorspoed, was de Schelde gedurig overdekt met schepen van de meest verwyderde natiën die de voortbrengselen van hun land aenvoerden en dan weder met andere waren terugkeerden. Dit maekte Antwerpen, gelyk het Christophorus Stella in zyne latynsche schriften aengeteekend heeft, de algemeene vergaderplaets en de markt van alle volkeren der wereld. Zy had haer met al den luister waermede Brugge eertyds prykte, omkleed, en had zich, om zoo te zeggen, trotsch op de puinen der oude koopstad verheven. Ook hadden hare nyverige inwooners zich op den kortsten tyd de grootste schatten vergaderd, en ontvouwden zy eene pracht en trotschheid die zelfs de afgunst der koningen op hun trok. De talryke gebouwen die ons van dien tyd overgebleven zyn,

bewyzen ons tot hoeverre de rykdom en de goede smaek derzelver stigting bestierden.

In de maend September van het jaer 1529 was al die luister, alle die pracht der inwooners zoo schielyk vervallen dat het scheen als of de stad door eene gansche andere bevolking werd bewoond; men zag daer niet meer dag en nacht de straten met volk vervuld; men trof daer niet meer aen die overschoone vrouwen die zich zoo bekoorlyk met kanten en zyden kleederen wisten op te tooijen; daer was niet meer die altyd durende beweging van laden en ontladen der schepen en vervoeren der goederen. Ja, zelfs de Schelde scheen van al hare vaertuigen verlaten. Het was dat daer eene vervaerlyke ziekte heerschte; het was dat de dood er daer honderden naer het graf sleep: en daer door was de stad zoo gevoellyk van al haren glans vervallen; daer door had de rouw de vreugde, de stilte de beweging vervangen; daer door was een bosch van schepen in een uitgestrekt water veranderd.

Het was op het ontluiken van den dag. De maen die den ganschen nacht een weifelend licht over de gansche uitgestrektheid van den stroom had gespreid, begon, by het opryzen van den morgenstond, haren glans te verliezen; en de gansche gezigtkring was met eene twyfelachtige schemering omgeven, toen er zich een schip op de hoogte van Lillo door zyne witte zeilen deed opmerken. Het was een ligt vaertuig dat twee dagen te voren de haven van Amsterdam verlaten had, en dag en nacht de reis met de hoogst mogelyke spoed had voortgezet. Buiten het klein getal scheeplieden welke het schip inhield, waren er slechts twee persoo-

nen die er zich als reizigers op bevonden. De eene was een man van zes of zeven en twintig jaer, met het aenzigt bleek en vervallen. Zyne wezenstrekken verrieden eene hevige onrust en zyne diepgezonkene oogen getuigden hoe zeer de smart hem den boezem drukte. Somtyds werd hy zoo hevig door ongeduld getroffen en overliep het dek van het schip zoo haestig heen en weêr dat het zweet overvloedig van zyn aenzigt leekte; maer dan, vermoeid en afgemat, ging hy weder de rust op de schouders zyns reisgenote afsmeeken. Deze was eene jonge vrouw; nauwelyks had zy heur twee en twintigste jaer bereikt en echter wist zy reeds wat al pynen en smarten het leven met zich sleept. Haer gelaet droeg het kenmerk dier vreedzame droefgeestigheid die eene vrome onderwerping aen de schikkingen der Voorzienigheid aenduidt. De purpere roozen die eertyds in overvloed hare wangen versierden, waren, ondanks de hevige stooten des noodlots, nog niet gansch verdwenen en een betooverende grimlach verzelde de troostvolle woorden die zy zoo minzaem haren ongeluksbroeder toestuerde:

- ‘Om de liefde der heilige maegd,’ zegde zy hem toen hy bedaerd en stil nevens haer nederzat, ‘myn lieve Edward, verdryf toch de zielpynende gedachten die gedurig u den boezem verscheuren; zeg, ziet gy ginder onder de opgaende zon die menigvuldige torens niet als uit het water opryzen? Dit is onze geboortestad, daer wy zoo kommerloos onze eerste jaren doorbragten! schep moed, myn waerde vriend, nog een uer en gy ziet uwe ouders terug.’

- ‘Ja, nog een uer; voor my nog eene eeuw, Ber-

tha, en wy bevinden ons op eenen grond die besmet wie hem aenraekt, in eene lucht die vergeeft wie ze inzwelgt! Ja nog een uer en wy bevinden ons voor de poort van ouders die my ontkennen zullen en my, als een eerlooze, mogelyk hunne wooning zullen weigeren!.... Maer waerom my gedurig verzellen, waerom my volgen naer eene plaets waer niets dan gevaer en schande voor my is?'

- 'Verlaten zal ik u niet, myne dierbare echtgenoot; zoo lang het noodlot u verdrukt, zult gy my als eene getrouwe dienares nevens uwe zyde vinden; gy weet immers wel dat ik u getrouwheid en behulpzaemheid voor het altaer Gods heb gezworen!'

- 'Ja, blyf zoo nevens my, Bertha, en wees my altyd een troost, een steun in myn leven; ik beken het, zonder u zou ik lang onder het ongeluk bezweken zyn; maer gy waert my altyd een engel van medelyden en vertroosting die de tranen welke ik stortte met zoo veel zoetheid wist aftedroogen! wees gezegend, deugdryke vrouw, voor al de liefde die gy my toedraegt.'

- 'Maer meent gy dat ik niet weet dat ik de oorzaek van zoo veel lyden ben; dat het voor my is dat gy de gramschap uws vaders op u getrokken hebt? Waerom my, ik die de schande en de verachting op myn voorhoofd draeg, tot u verheffen, waerom (voegde zy er weenende by) heb ik dit liefdevuer welk ons verteerde, in beide onze zielen niet weten uittedooven?'

- 'Ach, spaer my die bittere woorden, myne lieve' sprak hy, haer op zyne borst drukkende, 'gy weet dan niet hoe zeer ik u bemin en hoe gelukkig my die liefde maekt! ja, sedert drie maenden dat de echt ons ver-

eenigd heeft, is dit gevoel, dat van myne kindsheid in my woonde, van dag tot dag steeds aengegroeid en in aenbidding veranderd. Myn hoofd op uwe borst, Bertha, en ik ben de gelukkigste mensch op aerde.'

- 'Verdryf dan toch die radelooze wanhoop die ons zoo dikwils het zoet der liefde ontrukt; gy kent uwe ouders niet wel, Edward, weet gy of terwyl zy straffen, de vergeving hun hart niet reeds vervult?'

- 'Vergeving, vergeving, Bertha,' sprak hy op een bitteren toon, 'gy weet niet, onnoozele, dat myn vader onverbiddelyk is, dat ik met de tederste en smeekendste woorden niets op zyn hart heb kunnen winnen! Ach, zie en lees het antwoord dat ik na eene menigte smeekbrieven ontving; zie daer de vrucht van zoo vele beden en tranen.'

En de vrouw ontving een schrift welk Edward uit zyne borst trok, ontvouwde hetzelve en doorlas het met eene stille stem:

- '.....Genade, genade?.... Is het zoo, ontaerde zoon, dat een kind zich jegens zyne ouders gedraegt? Na mynen wil miskent, myne geboden verworpen te hebben, na mynen vlekloozen naem te hebben besmeurd, komt gy weder myne liefde afbedelen. Neen! voor u geene liefde, geene genade meer! Hoe zeer, hoe hevig heb ik u in nog jongere jaren niet bemind! noch moeite noch arbeid heb ik voor u gespaerd; voor u heb ik nacht en dag gewerkt om u, myn eenig kind, een ontzaglyk fortuin te kunnen nalaten. De handel was my gunstig en met de schatten die mynen yver kwamen bekroonen, streelde ik my reeds u aen eene jonkvrouw, van wie het fortuin en de adel u waerdig was, veree-

nigd te zien. Maer gy hebt dit alles verworpen, gy hebt alle myne vooruitzigten verydeld! neen, nu zyt gy myn zoon niet meer; ga en zoek uw vader tusschen de lichamen der moordenaren die ten prooi der roofvogels op het galgenveld hangen te verteeren, zoek hem daer tusschen het overschot der gruwzaemste daden!. Maer, neen, blyf op vreemde aerde dwalen, koom myne schande door uwe tegenwoordigheid nog niet vergrooten, ga en dat myn vloek, de vloek uws vergramden vaders u verzelle.....'

Terwyl de vrouw den brief met eene stille stem overlas, had de kleur in eenmael hare wangen verlaten. Eene vervaerlyke bleekheid spreidde zich over haer aengezigt; hare lippen werden blauw, en de laetste woorden kwamen slechts onderbroken uit haren mond.

- 'Myn vader, ô myn rampzalige vader' zuchtte zy, terwyl hare handen op haren schoot nederzakten.

- 'Ach, vergeef my, Bertha, vergeef my de roekeloosheid die ik beging met u dit tergend schrift te toonen!' smeekte de jongeling, terwyl hy zich op zyne kniën voor zyne vrouw wierp, 'lang heb ik hem voor u verborgen gehouden; maer ik wilde u overtuigen dat myne wanhoop niet ongegrond was! Ach, geef my dien brief, dien vcrachtelyken brief, door de gramschap en de woede opgesteld, weder! Uw vader werd ten onregte gelasterd; uw vader is onschuldig geregt, Bertha, dit verzeker, dit zweer ik u!'

- 'Ach! zeg my dit nogmael, myn lieve Edward,' sprak zy, terwyl eene straal van leven in hare duistere oogen wederkwam, 'zeg my nogmaels dat myn vader onpligtig is, ik hoor dit zoo gaerne uit uwen mond.'

- ‘Ja hy was onpligtig, uw vader; dit gevoelen kan ik uit myn hart niet verbannen; haet en valschheid hebben hem beschuldigd en ligtzinnige regters hebben hem gestraft. Troost u, myne welbeminde, de toekomst zal de onnoozelheid des ten onregt gestraften doen zegepralen.’

De vrouw antwoordde niet op deze verzekerende woorden; een grimlach van voldoening kwam alleenlyk haer aengezigt verlevendigen; zy vatte de hand van haren gemael en druktte dezelve tegen hare borst:

- ‘Gy kent nu de oorzaek myns lyden genoeg,’ zegde haer Edward als zy beide van hunne ontroering hersteld waren, ‘gy begrypt hoe zwaer de haet myner ouders my op het harte ligt; en zoo de dood die in onze geboortestad zoo woedt, hun eens trof voor aleer hun zegen dien schrikkelyken vloek had kunnen herstellen, dan zouden onze kinderen er nog de noodlottige gevolgen van gevoelen en het hoofd onder die zware straf, die hun gedurig vervolgen zou, moeten buigen. Maer myn vader zal ons vergeven, Bertha; door de voorspraek eener goede moeder en door het zien onzer tranen zal hy ons weder in genade ontvangen; en dan, myne waerde echtgenote, zullen wy waerlyk gelukkig zyn.’

Terwyl hy zoo, in vergeting zyner eigene onzekerheid, zyne gade trachtte te troosten was het schip tot voor de stad genaderd. De eerste huizen begonnen zich voor hunne oogen wegterukken en eenige stonden later bevonden zy zich voorde oude Burgtkerk. De vrouw, door haren man ondersteund, klom op den wal. Beide traden binnen de stad en verdwenen achter het sombere gestigt.

Het schip verliet oogenblikkelyk het strand, herplaetste zich in het midden der schelde, en vaerde tegen den middag naer Amsterdam terug.

II.

Het was een treurig vertoog eene zoo weelderige en volkryke stad ten prooi aen eene verpestende ziekte blootgesteld te zien.

De huizen hielden zich gesloten en het volk was te wanhopend om zich tot zyne gewoone bezigheden te begeven. Stil en roorloos verwachtte ieder de kwael die alle oogenblikken gereed stond hem aentevallen en by welke zy reeds allen een bloedverwant of een vriend verloren hadden. Niets hoorde men op die angstvolle dagen dan het eentoonig geklep der klokken eener naburige kerk of klooster, om gedurig het volk tot algemeene gebeden en boetveerdigheid aentewekken.

Nogtans was het niet zeer zeldzaem in die eeuwen dergelyke onheilen aentetreffen: want terwyl de groote omgang met volkeren welke eertyds nog door onbekende zeeën van elkander gescheiden waren, veel goed aen handel en beschaving toebragt, zag men dezelve ook tot voortsplanting van vele vreemde ziek tens strekken. Zoo hadden ons de kruisvaerders de pest en melaetsheid uit het Oosten medegebragt, en nu was er ook ten gevolge der handeldryving met Engeland eene tot hier toe nog onbekende ziekte in Antwerpen gedrongen. Deze

was het Engelsch-zweet of Zweetziekte welke zich later het gansche land door verspreidde en overal de grootste verwoestingen onder het volk veroorzaekte.

In een huis dat zich door zyne zonderlinge stigting op de Steenhouwersvest deed opmerken, bood zich in die angstvolle dagen een dier treurige vertoogen aen, in dewelke een mensch die nog gansch aen de wereld geketend is, zich in eenmael van haer afrukken moet, en niets meer dan eene onvermydelyke dood in de toekomst ziet. Op een bed welk in het midden eener met goudenleêr bespannende kamer stond en slechts met het hoofdeinde tegen den muer geplaetst was, lag een man uitgestrekt die door zyne gebaerden en het byeentrekken zyner zenuwen niet dan te wel toonde hoe hy door grievende smarten overvallen was. Daer hy echter door eene schielyke ziekte was aengetast, droeg zyn gelaet die doodsche en afgemartelde uitdrukking niet die eene langdurige kweling aenduidt. In zyne oogen blaekte een woest vuer, zyne haren hingen nat en verward van zyn aengezigt en koud zweet lekte in overvloed van zyne wangen.

- ‘Ik moet dan sterven!’ zegde deze met eene holle en heesche stem, terwyl hy de oogen op eene bidbende vrouw nevens het bed nedergeknield, wierp, ‘en sterven zonder hoop op zaligheid! Er is dan geen priester meer om my met God te verzoenen!’

- ‘Eilaes!’ zuchtte de vrouw, hare blikken op hem vestigende, ‘myn lieve echtgenoot, alle middelen die ik aenwend, zyn vruchteloos; gy weet dat de kwael zich in de kloosters vernesteld heeft, en de weinige paters die er zich nog in gezondheid bevinden, zyn door de

stad by de ziekenen verspreid; onze alleen getrouw geblevene Martha loopt reeds meer dan eene uer langs de straten en tot hier toe schynt het dat zy nog geen priester heeft kunnen ontmoeten.'

- 'Ik ben dan gansch van u verlaten ô God! gy hebt dan geen medelyden met eenen ongelukkigen zondaer meer! Ach! nog eenen dag, heere! nog eenen dag! laet my my nog niet sterven!'

- 'Maer gy weet immers, myn vriend, dat God aen een volkomen berouw alle onze misdaden vergeeft, waerom u dan zoo ontstellen? gy hebt onzen zoon zoo lang door uwe gramschap vervolgd, vergeef en bemin hem wederom en God zal u ook beminnen en vergeven.'

- 'Edward vergeven' riep de man met eene kracht die eerst in hem vervallen scheen; 'maer, Theresa, gy weet alles niet: hem vergeven! hy de schuld van mynen val, de schuld myner verdoemenis? neen! ook doemnis over hem! om hem heb ik my met het vreesselykste schelmstuk bevlekt; om hem heb ik myne ziel met wraekroepend bloed, met bloed van onschuld besmet!' en dit zeggende, wierp hy zyne oogen razend en uitzinnig rond, zyne wezenstrekken krimpten vervaerlyk te samen, en hy scheen het bed te willen ontvlugten; doch zyne zwakke gesteltenis weigerde hem dien hooploozen dienst.

De vrouw, schoon zy deze schrikkelyke woorden en radelooze wanhoop aen eene schielyke krankzinnigheid of hevige korts toekende, ontstelde zich echter by deze uitbersting. Zy schoof den zieken een kussen onder het hoofd, bevochtigde zyne lippen met ververschend

water, en sprak terwyl zy zyn hoofd weder liet neêrzakken:

- ‘Tracht toch een weinig te rusten, myn echtgenoot, uwe zinnen zyn door het lyden verdwaeld; gy spreekt zulke schrikkelyke en vervaerlyke woorden dat zy my het hart met afgryzen vervullen.’

- ‘Ach, myne goede vrouw,’ zegde hy toen, met meerder bedaerdheid, ‘ken dan alle myne ongelukken en oordeel of de wanhoop my ten onregte het hart verscheurt. Gy weet met hoe nydige oogen ik altyd de liefde welke onze zoon der dochter van Van Gesdale toedroeg, heb aenschouwd; geene moeite heb ik onaengewend gelaten om dien noodlottigen drift, dien ik van zyne kindsheid in hem heb opgespeurd, te verydelen; lang heb ik hem van onze wooning verwyderd gehouden en hem den middel om haer te zien ontnomen; maer noch de afwezigheid noch de bezigheden met welke ik hem in vreemde landen overlaedden, hebben haer uit zyn hart kunnnen rukken. Eens riep ik haer vader, ik stelde hem myne vrees voor oogen en beloofde hem eene groote som indien hy zyne dochter achter de muren van een klooster wilde verbergen; maer hy, de dwaze, in plaets van myne wenschen voor zyn eigen welvaren te voldoen, antwoordde my dat hy zich wel wachten zou de dwingeland van degene die hy het meest beminnen moest, te zyn, dat hy echter die ongelykheid van staet ook misprees. En inderdaed hy verbood Edward zyne wooning; maer wat gaf dit, zoo lang het meisje in de wyde wereld bleef, strekten alle deze tegenkantingen slechts tot het vergrooten van dien dwazen drift. Wat kon ik dan doen? toen kende ik als

vandaeg, nog al het ydele van fortuin en grootheid niet, toen was die slag my zoo hard, zoo bitter aen myne ziel....' En dit zeggende ontging hem de spraek met een diepen zucht.

- 'En dien slag hebt gy moeten onderstaen! Edward heeft, als een ongehoorzame, uwe geboden overtreden; maer nu toont hy zich wederom zoo onderworpen; hy bidt zoo ernstig en smeekt zoo vurig om genade. Vergeef hem, myn minnelyke echtgenoot; hy is het eenigste kind welk de hemel ons heeft verleend, de eenige vrucht van onze zuivere liefde!... ik ook zal niet lang meer leven, ik ook voel reeds de schrikkelyke kwael myne ingewanden ingedrongen! Ach, zegen en vergeef ons kind, en wy varen samen zuiver en kommerloos ten hemel.'

- 'Maer, Theresa, heb ik u dan niet reeds gezegd dat ik een al te groote zondaer ben, dat de hand van eenen wraeknemenden God my van hem stoot en verwydert. Ga ten hemel, gy, uwe ziel is zuiver en rein, maer voor my is er geene hoop, geene genade meer!..'

- 'ô God!' zuchtte de vrouw hare oogen ten gronde slaende, 'myn lieve echtgenoot wat is u dan gebeurd? welke misdaed dat de algoede God u niet vergeven zou!'

De zieke hernam op eenen klagenden toon:

- 'Daer ik myn zoon gevoelloos aen adel en grootheid vond, vleidde ik my hem voor schande en blaem kunnen te doen wyken. Eene eeuwige vereeniging gingen zy werkstellig maken, ik gebruikte dan den kortsten middel dien ik vond om myn doel te bereiken; het geval wilde, of eerder satan had het voor mynen val zoo bewerkt, dat men op eenen morgen gelyk gy het u

nog herrinneren zult, een dood lichaem aen den Vyfhoek vond. Een mes had het in de zyde getroffen en de dader dier schrikkelyke moord bleef, ondanks de opzoekingen der wet, onbekend. Wat deed ik dan, ellendige! Bygestaen door een verdorvenen en geldzuchtigen knecht, die Joris dien gy nooit hebt kunnen verdragen en dien ik altyd tegen uwen dank heb moeten behouden, besloten wy te samen den schoenmaker Van Gesdale voor den dader te doen doorgaen. Onder eenig voorwendsel van werk, begaf Joris zich na de wooning van den ongelukkige en wist geheimlyk een met bloed besmeurd mes tusschen de meubelen der kamer te verbergen. Ik dan van mynen kant sprak met den Schout, en verwittigde hem van eenen twist die ik veinsde te weten den vorigen dag van het ongeluk tusschen het slagtoffer en Van Gesdale opgerezen te zyn. Op deze getuigenis werd hy opgeligt; in de onderzoeking ten zynen huize gedaen, vond men het beschuldigend mes! Drie dagen later moest de ongelukkige het lot eens moordenaers ondergaen.'

In hoe verschrikkenden toestand stelde dit openhartig verhael de ongelukkige vrouw niet! Verschillende driften worstelden in haer: afgryzen, medelyden, droefheid en vrees kwamen deze steeds zoo geruste en vreedzame ziel, verdrukken. Een zucht uit haer hart opgehaeld, verstikte in hare keel.

Eensklaps hoorde men een naderend gerucht op den trap en de deur der kamer werd met hevigheid geopend. De zieke en zyne vrouw werden met eene schielyke aendoening getroffen, op het gezigt van hunnen zoon, die bleek en ontsteld voor hen stond. Met afgryzen

en vrees aenschouwde deze laetste eenige oogenblikken den ellendigen staet zyns vaders en scheen, als van schrik doordrongen, op zyne stappen te willen wederkeeren; doch de blikken zyner moeder ontwarende, wierp hy zich als verdwaeld in hare armen.

Geene woorden waren krachtig genoeg om in dien stond de gevoelens waervan beider harten overstroomden, uittedrukken. Sprakeloos wrong de moeder haer kind en de zoon zyne moeder tegen de borst. ô Toen verstonden zy hoe noodlottig hun eene lange en pynlyke scheiding was geweest.

Maer op eens scheen de vrouw zich als van iets te herrinneren, en zy rukte zich met geweld uit de armen haers zoon; zy dacht aen de ziekte die zy meende in hare borst te dragen en vreesde door hare aenraking dezelve in haer kind over te storten, ‘Edward,’ sprak zy, ‘zyt gy hier alleen gekomen?’

- ‘Neen, myne goede moeder’ antwoordde hy, ‘myne vrouw is mede genade komen afsmeeken.’ De moeder verliet het vertrek. Edward plaetste zich nu op de kieën voor de sponde van het bed zyns vaders, maer deze als of hy toen eerst de tegenwoordigheid zyns zoons voor goed ging gevoelen, riep met weemoed:

- ‘ô! Gy daer ook, Edward, wreede zoon! gy ontbraekt nog aen myn ongeluk! welnu! wees dan getuige van myne schande! wie weet of dit de barmhartigheid Gods niet zal bewegen. Hier by zweeg hy en de zoon borst in tranen los: de verachting en de haet zyns vaders scheen hem nog zoo groot als hy ooit geweest was.

Ondertusschen had de vrouw, Bertha binnen gebragt. Deze stond sprakeloos voor het bed des zieken; droef-

heid en vrees waren op haer aenzigt te lezen. De vader liet zyne blikken op haer vallen en riep uit:

- “ô Zyn dan alle de poorten des afgronds voor my geopend! hebben dan van in myn leven af, alle de krachten der hel tegen my samengespannen? zie ik haer daer niet voor my, de dochter van Van Gesdale!. ô God! verdryf deze schimmen van voor my weg! Is het geen droom? maer neen.....”

- “Vader” riep Edward met bittere droefheid, “zult gy dan eeuwig ongevoelig aen onze smart blyven! wy komen hier niet om u te vervolgen noch om u te bedroeven; maer om u vergiffenis over onze vorige beleedigingen aftesmeeken, om u te bidden den mantel van vergetenheid over het voorledene te werpen, en onze ware liefde en onderdanigheid te aenveêrden! ach, heb medelyden met ons!... vader! vader!.’

Op dit oogenblik trad er een priester binnen. Hy was blootshoofd; een lange baerd golfde van zyne kin en een grof, bruin habyt omgordde hem de lenden. Het was een pater der Kapucynen die tot voor de deur door Martha werd opgeleid. Eene schielyke verzachting had zich deels by het aenhooren van de woorden zyns zoons, deels by het zien van den priester, in de verwilderde wezenstrekken van den lydende veropenbaerd. Eene gansche omwenteling scheen zich in zynen geest opgedaen te hebben.

De pater plaetste zich nevens het bed en deed een teeken aen de omstaenders zich te verwyderen.

- “ô, Neen” sprak de zieken, dat zy rond my blyven; God wil dat ik hier myne misdaden in het openbaer belyde. Die smart zal myne straf hiernamaels ver-

minderen en God zal mogelyk met medelyden op my nederzien.'

- 'Het zy zoo' sprak de priester! 'hoe grootere herstelling, hoe eerder vergeving.'

- 'ô Ziet gy daer, eerwaerde pater, ziet gy daer dit meisje? het is de dochter van een man die als een snoodaerd geregt, en wiens lichaem als dit van een moordenaer nog aen het schandig galgenrad hangt. En nogtans die man was onnoozel, ik alleen heb hem met een schelmstuk betigt, ik heb hem valschelyk voor de wet beschuldigd!.....' en dit zeggende, overdekte hy zyn aengezigt met beide handen; en het: woord genade!.. viel nog mommelend en beschroomd van zyne lippen.

Groot was de ontsteltenis die deze belydenis te weeg bragt; hartscheurend en verrukkend was dit tooneel.

De moeder zat in eenen hoek der kamer en stortte overvloedige tranen. Edward was ook op eenen stoel nedergezakt: hy weende noch zuchtte niet; zyne oogen waren styl op den grond gevestigd, als of hy met zyne blikke denzelven trachtte te doorbooren, om daer zyne schaemte in te verbergen. De ongelukkige jongeling vreesde zelfs de verachting en den smaed zyner gade nu te regt te hebben verdiend; en de hoop van nog troost in hare liefde te smaken was in zynen geest als voor eeuwig verdwenen.

In kalmere stonden had Bertha al het geluk dat zich voor haer veropenbaerde, kunnen smaken; zy was nu immers overtuigd dat haer vader over wiens lot zy zoo menige nachten in stilte had geweend, zuiver van alle misdaed gestorven was; dat hy als een offer van onschuld aen de verdrukking en valscheid was geslagt

geweest, en nu by God de kroon der martelaren genoot. Maer in dit oogenblik kon zy slechts smarten gevoelen; zy dacht aen de pynen die haer vader in zyn zuiver hart had moeten onderstaen, hoe de algemeene verachting hem had moeten martelen. En van dit alles geloofde zy zich, schoon onvrywillig, de schuld. Zy zag de wanhoop van haren geliefden echtgenoot en zy gevoelde geene sterkte genoeg om hem te troosten. En daer nu was degene die dit alles had bewerkt, de bron waeruit alle die ongelukken voortsproten: maer die man leed zoo bitter en zyne wanhoop was zoo groot dat hy eindelyk Bertha's medelyden opwekte.

De priester die onderwyl eenigen tyd met den zieken in stilte gesproken had, stond in eenmael regt van zynen stoel, naderde Bertha en ze by de hand vattende, bragt hy haer tot voor het bed.

- 'Kind' sprak hy, 'gy ziet hier een man die u wreed beledigd heeft; hy heeft u gekrenkt in uwen vader, in den duerbaersten schat dien gy bezat. Zyn misdaed is schrikkelyk en hy bekent uwe misachting te regt te hebben verdiend; maer het is groot alles te vergeven, myn kind, schenk hem dan om het leedwezen dat hy gevoelt en om Godes liefde de vergeving die hy u afsmeekt.'

Maer het meisje wendde de oogen van hem af en sprak niet.

- 'ô! Ja, myn lief kind, vergeef hem,' riep de moeder, 'laet toch myn ongelukkige echtgenoot niet voor eeuwig verloren gaen! laet hem toch in zynen dood niet der wanhoop over! ô Wees barmhartig, Bertha, het is immers zoo zoet goed te doen.'

- ‘Bertha’ riep Edward zich voor hare voeten werpende, ‘ach, verhoor onze beden, en vergeet uwe deugd niet. Verfoei en veracht my; want voortaen durf ik van u niets anders meer eischen; maer er waren tyden, Bertha, dat ik, schoon niet min ongelukkig u met een voorhooofd waer de schaemte niet opgeprent stond, durfde aenschouwen, en dan, gy weet het, beminde ik u zoo zuiver, zoo getrouwlyk, vergeef dan ô engellinne, vergeef in vergelding van het voorledene! vergiffenis voor mynen ellendigen vader! dit is de eenige gunst die ik van u afsmeek, de eenige loon onzer vorige liefde.’

- ‘Edward gy scheurt my het hart,’ snikte de jonge vrouw, ‘zyt gy my dan min duerbaer als ooit, en kan ik u iets weigeren.... Hebt gy voor my ook alles niet opgeofferd! ô, eerweerde pater, vergeef my myne zwakheid.’

- ‘Gy bedriegt u, myn kind,’ sprak de priester, ‘voorwaer gy bedriegt u, het is de wil van uw vader dat gy vergevet; het is de stem van uwen godsdienst die het u toeroept; en Hy, die aen een kruis voor ons allen stierf, heeft ons een treffend voorbeeld gelaten, met voor zyne vyanden te bidden.’

Na deze woorden vatte Bertha de hand van den stervende en zoende hem op het voorhoofd.

- ‘Ach, ik dank u,’ zegde deze met eene zwakke en onderbrokene stem, ‘God zal u zegenen, myn kind!... Ach, aenzie my toch zoo niet; uwe blikken, schoon zoo teder, doorbooren my het hart.... ô Wat voel ik!’ en zyne handen vielen zwaer op hem neder, ‘waer zyt gy, myne goede Theresa.. Ach, myne kinderen, vaer-

wel... ô God, ik sterf!.. Genade! ô heere!.. Genade!!..’

En dit waren zyne laetste woorden.

Twee maendem later had de stad Antwerpen haren vorigen luister herkregen. Koophandel en nyverheid bloeiden als weleer; want de schrikkelyke plaeg, de Zweetziekte bestond niet meer.

Bertha en Edward hadden het voorleden byna vergeten; en vreedzaem bragten zy hunne dagen by hunne waerde moeder over die, ondanks hare vrees en angstig voorgevoelen, aen de besmettelyke kwael ontsnapt was. Eene andere gebeurtenis was hun geluk nog komen vergrooten: de echte dader der moord aen Van Gesdale toegeweten, was nu voor andere schelmstukken aengehouden geweest en had zyn vorig misdryf bekend. Ten dien gevolge was het lyk van den ongelukkigen Van Gesdale, van het galgenrad weggehaeld geweest en processiegewys op gewyde aerde begraven. En zoo had het vooroordeel, dat schoon ten onregte de kinderen der boosaerden met schande brandmerkt, het schuldeloos hoofd van Bertha verlaten.

P. VAN DELEN.

De ridder en de konings dochter.(*)

[Deens]

Om alle disse Bjerge vare af Guld,
Om alle disse Vande var Vin,
Lang heller saa saae jeg, at stoltem Jomfru,
Hun var Allerkjaeresten min. -

Haver J, stolte Ridder! saa stor en Attraa,
Ja saa stor en Begjaering til mig,
Hvi rider J eg hen til min Faders Gaard,
J AEren at bede om mig. -

Jeg red hen til Eders Faders igaar,
Eders Fader mig svarede: Nej!
Stoltem Jomfru! tager Orlov af Eder selv,
Af Landet at drage med mig. -

Jeg, skulde jeg tage Orlov af mig zelv,
Og Venner ikke spörge tilraad!
Saasnart at jeg kommer i fremraede Land,
Jeg bliver af Eder forsmaa 't. -

(*) Wy denken onzen lezeren niet onaengenaem te zyn met het volgend dichtstukje met den Deenschen tekst aen de overzyde te geven. Het Deensche gedicht bevindt zich in de *Udvalgte Danske Hjelte-og Kaempe Viser, udgiven af Abraham og Nyerup. Kiaebenhavn* 1818. Men vindt het ook in de verzameling van Hofmann von Fallersleben (Horae Belgicae.) alwaer men eene oud hollandsche bearbeiding van hetzelfde verhael kan lezen; welk overigens byna in alle noordsche spraken in verzen behandeld is geweest. Van alle de gedichten die er ons van overgebleven zyn, is onbetwistbaer het Deensche met de meeste kunst, smaek en gevoelen geschreven. De schryver heeft getracht het zoo getrouw mogelyk in onze vlaemsche tael over te brengen, en al de eenvondigheid en gevoel van het oorspronkelyke te behouden, en zelfs eenige deensche spreekwyzen, die hem navolgensweerdig schenen en waerschynelyk ook voormaels in onze tael bestonden, in het vlaemsch weder intevoeren.

Vertaling.

Wen al deze bergen waren van goud,
   En wen al dit water waer wyn,
Nog had ik veel liever, ô Jonkvrouw zoo schoon,
   Gy wildet myn zoete lief zyn. -

Hebt gy, koene Ridder, een liefde zoo groot,
   Zoo groot een begeeren naer my;
Waerom rydt gy niet naer myns vaders kasteel,
   En bid hem in eer niet om my? -

Reeds lang reed ik heen naer uws vaders kasteel,
   Doch 't antwoord uws vaders was: Neen!
Ach! neem, schoone Jonkvrouw, verlof van u zelv',
   Naer 't vreemde, myn liefste, kom heen. -

En zoude ik dan nemen verlof van my zelv,
   Myn vrienden niet vragen om raed!
Zoo haest wy gekomen in 't vreemde gewest,
   Verstoot gy my zeker met smaed. -

[Deens]

Jeg, o skulde jeg gjöre Eder den Svig,
Vi ere jo ej Fattig mands Börn!
Min Fader han er en Greve saa bold,
Min Moder af fyrstelig Aet.

Jeg, o skulde jeg gjöre Eder den Svig,
J Hjertens Allerkjoeresten min!
Eder Fader han er en Konge saa stolt
Og J er af kejserligt Blod.

De satte sig baade en Qvoelsteone for,
Ja en stoevne alt under den Lind;
De taled' saa mangt den blide Sommernat,
Fil Solen den skinnede paa.

Og op saa vaagned den stolten Jomfru
Beladen med Sorrig fuldt Sind;
Ach! skulde du love en Ridder din Tro
För du havde prövet hans Hu?

Christ give, jeg kunde forvinde min Harm,
Ja, kunde forvinde min Harm!
Du, Ridder, som mig saa svigefuld var,
Maa vist blive ussel og arm. -

Ja, Du lever vist den dagen saa god,
At Du vil forvinde Din Harm;
Men aldrig Du lever den dagen saa god,
At jeg bliver ussel og arm. -

Christ give, jeg kunde forvinde min Nöd!
Ja kunde forvinde min Nöd!
Du Ridder, som mig saa svigefuld var,
Du maatte mig bede om Bröd. -

[Vertaling]

Zoude ik u bedriegen zoo laeg en zoo snood?
Ben ik dan van needrig gebroed?
Myn vader was immers een ridder zoo koen,
Myn moeder van vorstelyk bloed.

Zoude ik u bedriegen zoo laeg en zoo snood?
Myn hart u zoo teder bemint!
Uw vader is immers een koning zoo trotsch,
Uw moeder een keizerlyk kind.

Zy zetten zich onder den lindenboom neêr,
Niet ver van een ruischende bron.
Zy koosden zoo lieflyk den zomernacht door,
Tot helder zich toonde de zon.

Ontwakend nu zuchtte de Jonkvrouw zoo schoon,
Beladen met zorgvollen zin:
Waerom moest ik geven den Ridder myn trouw
Eer ik had beproefd zyne min.

God geef dat ik moge verwinnen de pyn,
Ja, moge verwinnen de pyn!
Du, Ridder, die my hebt bedrogen zoo snood,
Selst arm en ellendig nog zyn. -

Wel selst Du beleven de dagen zoo goed
Wel selst Du verwinnen de pyn;
Doch nooit selst Du leven de dagen zoo goed,
Wen ik nog ellendig zal zyn. -

God geef dat ik moge verwinnen myn nood
Ja, moge verwinnen myn nood!
Du, Ridder, die my hebst bedrogen zoo laeg,
Du selst my nog bidden om brood. -

[Deens]

Ja, Du lever vist den dagen zoo god,
Ja, at Du vil forvinde Din Nöd!
Men aldrig Du lever den dagen saa god
At jeg maa dig bede om Bröd.

Det stod nu saa hen i syv Aar eller ni,
Den Jomfru forvinder sin Nöd.
Den Ridder, som hende saa svigefuld var,
Maa bede den Jomfru om Bröd.

Det stod nu saa hen i syv Aar eller ni,
Og Jomfru forvinder sin Nöd.
Den Ridder, som hende saa svigevuld var,
Maa bede den Jomfru om Bröd.

Stander op, stander op, mine Sönner to!
Og giver Eders Fader mit Guld!
Jeg kjendte hannem vel den Dag saa god,
Da jeg var hannem huld.

Stander op, stander op, mine Sönner to!
Og giver Eders Fader Bröd!
Jeg mindes vel den Dag saa god,
Han red i Guldsadelen röd.

Stander op, stander op, mine Sönner to!
Og giver Eders Fader Vin!
Jeg mindes vel den Dag saa god
Da han var Allerkjoeresten min.

Ude stod Jomfruens Fader prud,
Og lytted, og lytted derpaa;
Han drog sit svoerd, med ed slag
Hug Ridderen Hovedet fra.

[Vertaling]

Wel selst Du beleven de dagen zoo goed,
Wel selst Du verwinnen dyn nood;
Doch nooit selst Du leven de dagen zoo goed,
Wen ik Di sal bidden om brood.

Zoo stond het nu aen tot in 't zevende jaer,
De Jonkvrouw verwon hare pyn;
De Ridder die haer had bedrogen zoo snood,
Moest arm en ellendig nog zyn.

Zoo stond het nu aen tot in 't zevende jaer,
De jonkvrouw verwon haren nood;
De Ridder die haer had bedrogen zoo laeg,
Moest bidden de Jonkvrouw om brood.

Staet op ô myn zonen! myn zonen, staet op!
En geeft uwen vader myn goud!
Ik kende hem wel in die dagen zoo goed;
Hy schatte my hooger dan goud.

Staet op, ô myn zonen! myn zonen, staet op!
En geeft aen uw vader myn brood!
'K herinner my wel aen die dagen zoo goed;
Hy reed op een goudzadel rood.

Staet op, ô myn zonen! myn zonen, staet op!
En geeft aen uw vader myn wyn.
'K herinner my wel aen die dagen zoo goed,
Wen ik zyne liefste mogt zyn.

Daer stond nu haer vader zoo trotsch agter haer,
En luisterde, en luisterd' haer af;
Nu trok hy zyn zwaerd, met een hevigen slag
Hieuw 't hoofd van den biddenden af.

[Deens]

Nu maa jeg vel groede og sorge allestund,
Al verden mig ganger imod;
Christ give, jeg var under sórten muld,
Begraven med Ridderen min! -

Saa tog han det blodige Hoved,
Sloengte det i Jomfruens Skiöd:
Og haver Du end nogen Omhu forham,
Maa Du nok begroede hans Död! -

Jomfru tog det blodige Hoved,
Kyste det tre Gange paa Mund:
Ja vel har jeg havet den Ridder saa kjaer!
Hun dode i selv samme stund.

[Vertaling]

Nu mag ik wel klagen myn levensloop lang
   En weenen en treurig steeds zyn;
God geef dat ik haest in den killigen grond
   By myn ridder begraven moog zyn. -

Dan vatte de vader het bloedige hoofd
   En wierp 't in der Jonkvrouwe schoot:
En is Di dan nu nog de ridder zoo lief,
   Beween dan voortaen zyne dood! -

De Jonkvrouwe vatte het bloedige hoofd,
   En kuste' nog driemael zyn mond:
Wel heb ik ook nu nog den ridder zoo lief!
   Zy stierf op den zellefden stond.

L.V.

Stancen aen Karlina.

Meisje lief, denk soms aen my,
Wen ik niet meer aen uw' zy,
u Van liefde zal gewagen;
Wen ik ver van 't eenzaem oord,
Waer uw blik myn ziel bekoort,
Myne treden heen zal dragen.

Meisje lief, vergeet my niet,
Wen ge soms in stil verdriet,
Uwe dagen heen ziet treuren;
En geen enkel vriendenhart,
Medelydend by uw smart,
Uwe hoop weêr op komt beuren.

Meisje lief, blyf my getrouw,
Wilt gy niet dat ik in rouw
Eenzaem steeds op aerd' zou zwerven,
In uw ziel leeft slechts myn ziel;
't Heil dat me eens te beurte viel,
Kon ik slechts door u verwerven.

Meisje lief, wees wel te môe,
't Wederzien lacht ons eens toe;
Hard, ja, valt het ons te scheiden;
Doch het noodlot wil het dus.
Meisje lief, bewaer me uw' kus,
Wil myn weêrkomst heil bereiden.

EMM. ROSSEELS.

1841.

De Nederduitsche Belgen.
In 1842.

Wanneer Karel de Groote, ontrent het einde der 8ste en by het begin der 9de eeuw, de aloude Saksen, onder den heldhaftigen Wittekind, overwonnen had, bevolkte hy de, door de gedurige invallen der Noordmannen verwoeste kustgewesten die men Vlaenderen, Zeeland, Brabant en Limburg heet, met ongeveer vyftig-duizend familiën dezer natie, die hare tael, zeden, gebruiken, vryheidsliefde, afkeer van vreemde overheersching en heldenmoed hier te lande overbragten en aen haer kroost als een kostbaer erfgoed nalieten. Van daer dan dat, ten gevolge van 's lands oudste grondwetten, de vorsten der Nederduitsche gewesten van België, ten dage hunner hulding, by plegtigen eede moesten zweren van, in de regeringszaken, geene andere dan de Moedertael te zullen bezigen en de ambten slechts aen inboorlingen te zullen toevertrouwen. Ook werd deze voorwaerde als het *Sine quâ non* der gehoorzaemheid van de onderzaten steeds beschouwd.

Vyf eeuwen later en wel by den afloop der 13de en den aenvang der 14de eeuw, toen men (byna zoo als op den huidigen dag) met list en geweld, den Vlaming poogde te verfranschen, greep deze gramstoorig de wapens in de vuist en verplette den trotschen Franschman, die kwam om hem in kluisters te klinken. Telkens, wanneer in latere tyden, men onze vryheid, onze nationaliteit of onze voortreffelyke moedertael wilde aengrypen,

sprong Nederlands Leeuw moedig op, brieschte, schudde zyne manen en liet zynen dreigenden klauw zien.

Dan deze orde van zaken werd onafgebroken voortgezet tot dat in 1794, hervormers van het menschdom, achter het momaengezigt van vryheid en gelykheid schuilende, der vaderlandsche onafhankelykheid den doodsteek toebragten. Na dat de fransche Republikynen Nederduitsch België hadden geplunderd, uitgeput en teenemael verarmd, werden onze ryke gewesten in ellendige fransche departementen herschapen. Gedurende de twintig rampzalige jaren dat de looden schepter der fransche heerschappy zoo wigtig op onze schouders drukte, moest onze schoone moedertael uitgeroeid en door de spraek van den vreemden overheerscher vervangen, de Godsdienst tot niet gebragt, onze voorouderlyke zeden en gebruiken tegen die eener wispelturige natie verwisseld worden. Alle ambten en bedieningen werden gedeeltelyk aen Franschmannen en gedeeltelyk aen Walen, die den vreemden geweldenaer, wiens tael ook de hunne is, tydens Belgiës' val, gereedelyk hadden in de hand gewerkt, uitsluitend, om zoo te spreken, vergund.

Wanneer in 1814, de legers der verbondene mogendheden ons uit de slaverny van den vreemdeling verlosten, toen gold het de gulde spreuk: *ieder 't zyn!* want de volken werden nu andermael in hunne moedertael bestuerd, en hy, die in een gewest een ambt wilde bekleeden, moest zich in de tael des lands kunnen uitdrukken: de Walen deden hunne huisselyke zaken in hunne spraek; wy in de onze, en dit was regt en billyk want niemand in België mag een voordeel, ten nadeele zyns medelandgenoots, genieten, zonder omverre te werpen de eendragtspilaer, op welke de onafhankelykheid des Vaderlands zyn steunpunt moet gevestigd houden. Wee hem die dezen eendragtsband aen stukken scheurt!

By het losbersten der omwenteling van 1830 wist men, als staetkundig te laten voorkomen de noodwendigheid van het Fransch de tael der regering, der gewestelyke, ja zelfs der plaetselyke besturen te doen worden, en, zoo het schynt, (tot hier toe ten minsten,) om den nederduitschen Belg in slaep te

wiegen, werd by het 23e artikel der nieuwe grondwet vastgesteld dat het gebruik der in Belgie bestaende spraken, later tyds by eene wet zou bepaeld worden. Intusschen wisten Walen, Franschen en eenige nederduitsche Belgen, gereede handlangers der Gallomanie, zich handig van alle eereposten en baetgevende ambten meester te maken; en wel uit oorzaek dat ze het Fransch, welk sedert het vierde eener eeuw, in nederduitsch België buiten gebruik was gebleven, grondig kenden. In het leger was alles Fransch en niet dan Fransch; derhalve had, de braefste, moedigste en ervarenste nederduitsche Belg, die deze vreemde spraek onkundig was, geene hoop op vordering in rang, en zoo ging het ook onder de beambten der onderscheidene ministeriële departementen: Walen werden overal als troetelkinderen, nederduitsche Belgen als bastaerden behandeld.

Na het sluiten van den vrede liep het taeije geduld van den nederduitschen Belg ten einde: hy wendde zich nederig tot 's lands regering, vragende, op eene eerbiedvolle wyze, om hersteld te worden in een regt hem door God en de natuer verleend, een regt, welke de alleenheerschende monarchy nergens zyne onderdanen ontzegt, namelyk: zyne gewestelyke en huishoudelyke belangen in zyne moedertael, die tevens de spraek der overgroote meederheid der natie is, te mogen behandelen; als mede dat de, aen de nederduitsche gewesten, door hunne geboorte, vreemd zynde beambten, ten minsten zich van de spraek dier gewesten zouden moeten weten te bedienen; maer de uitspraek op deze gegronde bede schynt tot het tydstip der Grieksche kalenden verschoven te zyn.

Het is eene onbetwistbare daedzaek dat de nederduitsche tael, de verkleefdheid der Vlamingen, Brabanders en Limburgers aen den Godsdienst, aen voorouderlyke zeden en gebruiken, en hunnen afkeer van al wat naer vreemde overheersching zweemt, de grootste en zwaerste hinderpalen zyn, die in hunnen weg vinden staen vreemde broodschryvers, welke uit hun Vaderland of gebannen of om de straf eener euveldaed te ontwyken, gevlugt zyn of wel in ons midden gezonden zyn door het woelzieke uitschot hunner natie, steeds droomende een dag hare grenspalen

tot op het linkerboord van Duitschlands vryen Rhyn te kunnen verschuiven; iets hetgene niet gebeuren kan, tenzy alvorens België andermael ingezwolgen is. Deze zendelingen zyn heimelyk gelast om, by middel der Fransche dagbladen, wier schryvers zy zyn, de openbare meening te vergallen, te verderven en teenemael te verfranschen, ons niet alleen wetten van doen maer ook van denken voor te spellen, en tevens den spot te dryven met al wat onze voorouders als heilig en eerbiedwaerdig beschouwd hebben. Derhalve, geen wonder dat deze vreemde gelukzoekers onze Waelsche broeders op ons aenhitsen, in hunne grondelooze aenmatiging ondersteunen en hemel en aerde byeen roepen om van de hand te doen wyzen de vraeg van den nederduitschen Belg die in hunne oogen slechts een grove barbaer is, op welken zy met versmading en hoon nederzien, en wiens tael, die ze noch kennen noch kunnen leeren, het byzonder voorwerp van hunnen haet zynde, tot den wortel toe moet uitgeroeid en door de spraek der alleen beschaefde natie van Europa vervangen worden.

Maer Frankryk, zegt men ons, is immers onze boezemvriendin, en de schutsvrouw onzer vryheid; onze omwenteling van 1830 is de natuerlyke dochter van de hare. Veronderstellen wy dat dit aldus zy; dan mogen wy toch wel eens onderzoeken wat de letterkundige schryvers dezer vrindschappelyke natie, die zich hebben willen vernederen om ons Vaderland met een bezoek te vereeren, over ons denken, spreken, schryven en in druk laten uitgaen; dit doende, ontmoeten wy, onder andere *complimenten,* het navolgende: - ‘de Brabanders, Vlamingen en Limburgers zyn het gekste volk der aerde;[1] zy zyn half aep en half Bedouyn;[2] zy zyn wilde dieren, die een menschelyk aengezigt hebben; maer steeds opgezwollen van bier en stinkende van tabak zyn;[3] thans zyn zy nog zoo lomp, zoo bot en zoo bygeloovig als hunne domme en dweepige voorouders.[4] In

(1) L'abbé Laurens.
(2) De la Touche.
(3) Alphonse Royer.
(4) André Delrieu et Paul Vermond.

geheel België is geen enkel man van verdienste, geen een vernuftig brein;[1] de fransche letterkundige werken, die in België gedrukt en als door belgische auteurs geschreven en uitgegeven worden, zyn uit de pen van verdienstelyke Franschmannen voortgevloeid.'[2] De alkenner Jules Janin, ziet de zee van uit Antwerpen; maer tevens ook de domheid op de aengezigten van de bewooners dezer stad. Z.M. LEOPOLD 1, (die even als wy een afstammeling van Wittekind is,) vraegt den geleerden Alexander Dumas ten eten, maer de groote Franschman kan zich niet overhalen om den Koning der kleine Belgen deze eer te vergunnen. Zoodra de gevoelige Theophile Gauthier den belgischen bodem betrad, ontwaerde hy dat hy niet meer *Chez nous* was, want zyn zenuwsgestel werd zeer onaengenaem geprikkeld door de kilte der landstreek, 'welker lucht en bewooners even yskoud zyn.'

Niet genoeg dat de smeekschriften der talryke nederduitsche bevolking van België in den schoot der vergetelheid zachtjens schynen te sluimeren, de waelsche agterdocht vreest hare ontwaking, omdat ze vol schrik te gemoet ziet den stond op welken de nederduitsche Belg staet te hernemen het gebruik zyner moedertael in alle gewestelyke en plaetselyke bestuerzaken, iets welk voor hem van des te grooter aenbelang is, omdat dit natuersregt, door allen waren vaderlander, van in de vroegste tyden tot op den huidigen dag, beschouwd is als een onschatbaer voorouderlyk erfgoed, als het *Palladium* zyner nationaliteit. Mogte iemand over de gegrondheid dezer aenhaling die op onze innige overtuiging gegrondvest staet, twyfel hebben, zoo verzenden wy hem tot de zitting van den Senaet in dato 16 February 1842, alwaer ter tafel werd gebragt een aenvraeg der bestendige deputatie van den Provincieraed uit Henegouwen, voor doel hebbende van de hand te doen wyzen de door den Provincieraed van Antwerpen ingedragene vraeg, om hersteld te worden in die geheiligde regten, die ons van God en de natuer gegeven zyn. Ter dezer gelegenheid ziet men een waelschen Senateur opvliegen, zich spoedig het harnas aengespen, om tegen den

(1) Rogér de Beauvoir.
(2) Eugène Guinot.

schuldeloozen Vlaming ten stryde te trekken; maer wetende dat stout spreken half vechten heet, staet hy eene poos stil en roept, als door verontwaerdiging vervoerd, in eene geestdriftige waenwysheid uit:

- '*Welhoe, groote God, een Gouverneur der Provincie Antwerpen zou dus het Nederduitsch moeten kundig zyn!!* -' deze uitroeping zou gepaster in den mond van eenen turkschen Pacha of van eenen sineeschen Mandaryn, dan wel in dien van eenen Senateur der vrye Belgen liggen. Edoch, ten einde te bewyzen dat wy ons aen complimenten van soortgelyken aerd te verwachten hebben, zullen wy er slechts byvoegen dat in opgemeld aenvraeg of protest, zoo als men het heeten wil, uitgedrukt staet dat het inwilligen der antwerpsche vraeg regtstreeks tegen de belangen der Henegouwers inloopt. Hier moeten wy bekennen dat het waer kan zyn, dat, van 1794 tot 1814, de inboorlingen van dit zuidelyk gewest gewoon waren by ons de ambten en bedieningen met de Franschen te deelen en zulks als een aengeboren regt beschouwende, ze steeds in de denkwys verkeeren dat de Provincie Antwerpen, sedert 1830, andermael als een waelsch wingewest dient behandeld te worden.

Wy nederduitsche Belgen, vragen rond uit aen onze waelsche broeders of het hen nog niet genoeg is van in alles boven ons zoo mildelyk bevoordeeld te zyn, of het regt is dat de overgroote meerderheid der natie, die, in de openbare lasten verre uit het grootsten aendeel te dragen heeft, in eene vreemde tael en door behulp van persoonen, die haer niet eens verstaen kunnen, hare huishoudelyke zaken te verrigten hebbe, en of het niet billyk en betamelyk is, dat de nederduitsche en de waelsche Belgen op eenen en den zelfden voet, zonder eenig onderscheid, geplaetst worden? - Die vraeg is niet moeilyk te beantwoorden.

G. WESTERLING.(*)

(*) Dit artikel was tot op bladz. 226 gedrukt wanneer wy het K. en L.B. van april ontvangen hebben. Wy zien ons derhalve genoodzaekt den heer G. Westerling te bidden ons voortaen geen artikel meer toetesturen, dan met kennisgeving van het al of niet opzenden van dit stuk aen een ander nederduitsch tydschrift
DE REDACTIE.

Over de welluidendheid van het oud Vlaemsch.(*)

Ja, zacht is, 'k herhael het, de tael onzer vaedren,
Zoo zacht als er immer een' tale bestond.

Abt Duvillers.

De lasteraers van onze moedertael falen meestendeels door onkunde: zeer zelden kennen ze de beschaefde schriftsprake, nooit weten ze wat dezelve geweest is, nog minder vermoeden ze wat zy nog worden kan. Het vlaemsch gelykt naer België in de eerste jaren van zyne onafhanklikheid. Om onze jonge nationaliteit met regte te beoordeelen, moest men niet alleen den toenmaligen toestand van het land, maer ook zyn verledene en zyn toekomstige beschouwen. Zoo moet het ook met onze tael zyn. Gelukt het heur maer zich eenige jaren vry te ontwikkelen, dan ook zal ze wel gelyk ons klein staetjen, de achting zelfs van hare vyanden weten te verwinnen. Zy moet en zal, gelyk het Vaderland, werken en voortgaen; want stilstaen is hier achteruitstaen.

Edoch er zyn ook partydige aenvallers van het vlaemsch; die zyn meer listig dan onkundig. Hunne tactiek is bekend: in plaets van de beschaefde, de litterarische sprake te beschouwen, hebben ze slechts de plompe en verbasterde boerentael in ooge. Zy rapen in de stegen en straetjens den vuilsten tongval op en dien geven ze voor het nederduitsch, al roepende: *vilaine et chétive petite langue.*'! Reeds en met regte heeft men hunne bewysreden wederlegd en getoond dat er eene zuivere nederduitsche tael bestaet; dat die tael niet alleen vaste grondregels, maer ook ryke en krachtvolle uitdrukkingen bezit; dat zy in den engen

(*) Op aenvrage van den geëerden inzender, hebben wy in het onderstaend artikel de spelling van het handschrift behouden, en dit met des te meer gereedelykheid omdat de Noordstar den voortgang van Nederduitsche tael- en letterkunde ten doel hebbende, het zich dus tot eene wet heeft gemaekt alle welmeenende en verlichte poogingen eene plaets te verleenen, zelfs dan wen deze het meest van den gemeenen sleur afwyken.
De Redactie.

kreits van twee of drie provincien niet beperkt is, maer één en dezelfde is met het zoogenaemd hollandsch, ja met het, door vier miljoenen menschen gesprokene platduitsch of nedersaksisch. Edoch ten aenzien der welluidendheid, heeft men tot heden toe de tegenstrevers der vlaemsche tael niet genoegzaem bestreden.

Wy hebben het ons ten doelwit gemaekt de opmerkzaemheid onzer lezers op de welluidendheid en kracht van het oud vlaemsch te trekken; wy zullen door voorbeelden bewyzen dat de tael onzer vaderen ten dezen opzigte voor het fransch geenzins wyken moest en niet verre van de zachtheid des italiaensch afbleef.

Het is in de geschiedenis onzer sprake een wonderbaer verschynsel dat, hoo hooger men naer heuren oorsprong opklimt, hoe zachter en melodischer men dezelve ook vindt. Het oudste gedenkstuk van ons dialekt, de *Nederduitsche Psalmen* door Vanderhagen uitgegeven, draegt nog eenen glansverwigen zuideliken dos. Daer bespeuren wy nog in de zoet en schelklinkende vokalen, welke onze voorvaders uit den Oosten medegebragt hadden. In de dertiende en veertiende eeuwen zyn reeds deze klinkers meestal in stomme *e* verwandeld; later, van Vondels tyden tot heden toe, wordt deze *e* aen 't einde der woorden weggelaten; de welluidende *i*-klank wordt verlengd en door de onaengename *y* vervangen. Eindelik de hedendaegsche dichters, het volk zelfs in deze betrekking nog overtreffende, krimpen lettergrepen in, eten klinkers op en dissen ons zoo aerdig en zachtluidende woorden op als: *onweêrstaenbre kracht, dierbre en achtbre vriend,* enz.

Dus in de negende eeuw eindigden de bywoorden met *o: wislico, willico, richtlico, gewisso, lango,* in de twelfde, dertiende en veertiende in *e wijslike, willige, rechtelike, gewisse;* in de volgende wierd de *e* weggelaten: *wyslik, willig,* enz. Thans zegt men: *wyslyk, regtelyk*, enz. Insgelyks *wanda, herta, herro, bogo.,* wierden later: *wande, herte, here, boghe* en onzer dagen: *want, hart, heer*, *boog.* In de negende eeuw waren de eerste en vierde naemvallen van 't meervoud in *a,* de tweede in *o,* de derde in *on,*

Thia manna.	-	De mannen.
Thero manno.	-	Der mannen.
Then mannon.	-	Den mannen.
Thia manna.	-	De mannen.

Welke aengename verscheidenheid! In latere tyden zyn deze vormen verdwenen; er blyft maer eene buiging voor den derden naemval, (*den braven mannen,*) heden schynt het *de bon ton* te zyn dezelve ook afteschaffen.

Overigens oordeele de lezer zelf uit de volgende volzinnen.

9de. *eeuw* (*nederd. Psalmen*).
Willico sal ic offran thi; in begian sal ic namin thinin, herro... Wanda fan allin arbiidin generedos tu mi; in ovir fiunda mina scouwota oga min.

13de. *eeuw.*
Willige sal ic offeren di, ende sal ic name dinen, here..... Wonte van allen arbeiden verlostedet du mi, ende over müne viandem scouwede mün oge.

19de. *eeuw.*
Williglyk zal ik aen u offeren en zal ik uwen naem belyden, Heer..... Want van alle droefheden hebt gy my verlost, en over myne vyanden heeft myn oog geschouwd.

9de. *eeuw.*
Ruopen zal ik te Gode hoista; Got thie wala dida mi.

13de. *eeuw.*
Roepen sal ik te Gode den hoochsten; Got die wale dede mi.

19de. *eeuw.*
Ik zal tot God den hoogste roepen; God die my wel deed.

9de. *eeuw.*
Mendun salun lepora mina so ik sing on thi, in sela min thia thu irlostos.

13de. *eeuw.*
..... selen lippen mine, so ik singen (sal.) di; en de siele mijn die du verlostet.

19de. *eeuw.*
Nu zullen myne lippen u zingen en myne ziel die gy verlost hebt.

Nogtans is het ons moeijelik de oude sprake der 9de eeuw regtig te kunnen beoordeelen, wyl er zoo weinig gedenkstukken van tot ons overgekomen zyn, doch de sprake der twelfde en die der volgende eeuwen is, onder alle betrekkingen, onzer aendacht waerdig. Hoewel minder schelklinkende dan het oorspronkelik taelkundig werktuig, was ze nogtans eene schoone sprake. Zy scheelde van het hedendaegsche nederduitsch voornamelik daerin dat zy een oneindig grooter getal klinkers aennam. En dat zy krachtige spraekkundige vormen bezat die nu verloren gegaen zyn. Vele woorden eindigden met eenen klinker, *sake, sone, pape, ape, hase, klage, neve, wine,* enz; hetgeen niet alleen zoetluidender, maer ook voor de dichtkunst gemakkeliker was dan de heden gebruikelike vorm.

Het gebruik der naemvallen droeg veel toe om der tael harmonie en beknoptheid by te zetten. De derde naemval onzydig, die altyd in *e* eindigde, trad als een zyden kussen tusschen de medeklinkers, gelyk tusschen twee harde lichamen, voor, en belettede dezelve, op eene onaengename wyze tegen malkanderen te stooten. Zoo was, B.V. *uten hove tiên* oneindig zachter dan: *uit het hof vertrekken; - metten ganschen stukke slagen* dan *met het gansch stuk slagen; - kind van eersten bedde* dan *kind van het eerste bed; - geeft den kinde zyn popjen* dan *geeft het kind zyn popjen.*

Hier volgen eenige voorbeelden van het gebruik dezes naemvals, uit onze oude schryvers getrokken:

So dicken hore ic den pape clagen,
Dat sine driven *uten huse.*
Reinaert, V. 1130.

Wildi horen *van Lamfreide?*
Dat was, eist waer, so men mi seide,
Een temmerman *van goeden love,*
Ende hadde *bi sinen hove*
Ene eeke brocht *uten woude.*
Id. V. 647 *en V.*

Die here van kune ontseit mi
Bi desen Pape: wat meent hi
Sal hi mi *uten lande* driven,
So sal er cume(*) yement in bliven.
Melis Stoke, f°. 40.

(*) *Cume,* Verloren woord, *Nauwliks;* hoogduitsch *Kaum.*

Ende daer binnen so salic al
Den volke mine biechte conden,
In verlanessen van minen sonden.
Reinaert, n. 2060.

Het gebruik van den derden naemval was eertyds zeer gemeen, uit hoofde van de voorzetsels *van, met, uit,* enz, welke dezen naemval regeerden. Thans heeft het door vele schryvers aengenomen hollandsch stelsel de oude zachtere en nauwkeurigere schryfwyze meer en meer zelden gemaekt. Met genoegen hebben wy gezien dat een van onze beste schryvers, de H. Ledeganck, in zyne vertaling van het burgerlik Wetboek, den derden naemval dikwils gebezigd heeft, B.V. *in geenen gevalle; binnen den jare; in vreemden lande geboren; een kind van belgischen bloede;* enz.

De eigennamen zelve waren eertyds aen den invloed der naemvallen onderworpen. Zoo zeide men: *Reinaert, Reinaerts, Reinaerde,* (3de en 4de naemv.) *Bruun, Bruuns, Brunen, Brune.* De vrouwennamen en in algemeen alle de met *e* eindigende namen, hadden een *n* in de vier laetste naemvallen *Hersinde, Hersinden, vrouwe, vrouwen,* enz. Van daer komt dat men nog heden zegt: *vrouwenbeeld, vrouwenkleed*, *vrouwenstem,* enz, waerin de tweede naemval enkelvoud door den uitgang *en* uitgedrukt is. Thans blyft er ons ongelukkiglik het genitief alleen overig: (*Vondels werken*,) (*Belgiëns roem,* enz.) Het is toch onbetwistbaer dat het gebruik des derden naemvals veel klaerheid aen de rede gaf en wy moeten beklagen dat deze vorm niet meer in zwang zy. By voorbeeld.

Also was *Reinaerde* gesciet:
Reinaert V. 54.

here coninc,
Dor dat gi *Reinaerde* sijt onhout
Id. 110.

En dedi gistren aen den dage
Ene die meeste overdaet
An *Cuwaerde* den hase, die hier staet. Id. 138.

Mijn wijf is ene vremde vrouwe
Ende gaf *Grimberte* hare trouwe Id. 2291.

Dit sceen arem man *Brunen* wel. 773.

Daden *Brunen* groot ongemac. 807.

Daer waren *Coppen* broeders twee. 305.

Om haerre sustre *Coppen* doot
Dreven si clage ende jammer groot. V. 307.

Vrouwe *Hersinden sinen wive*
Beval hi, bi haren live,
Dat soe stonde *bi Reinaerde*..... 1983.

Ende was geboren van Absdale
Ende was sone *vrouwen Ogernen* 802.
Ende hoe in *Blancefloere* camer quam. *Blancefloer.*

Ende gebiede u allen, bi *uwen live,*
Dat gi *Reinaerde* ende *sinen wive*
Ende *sinen kindren,* ere doet,
Waer si comen in u gemoet,
Sijt *bi nachte,* Sijt *bi dage.*
In wille meer geene clage
Van Reinaerts dingen horen. 2785.
Reinaert.

Nu was *Philipsa* doen bekant
Dat die hertoge van Brabant
Thuuswaert ware getogen.
Chr. van den derden Eduwaerde. V. 701 en V.

Dat deze regels zoo wel in prosa als in rym golden, getuigt eene menigte plaetsen uit *het Leven van Jezus,* door Professor Meyer uitgegeven:

'Het was in den tide des conings Herodes een pape die hit Zacharias..... In dire selver uren so vertogde hem die inghel Gods *Zachariase....*'

Eene andere oorzaek droeg veel aen de welluidendheid der tael by, namelik de *i*-klank, die toen algemeen was en die thans in de litterarische sprake door de *y* vervangen wordt. Nogtans zou deze klankverandering, niet hard noch wanluidend geweest zyn, indien de *ei*-klank dáér alleen gebruikt wierde, waer de silbe lang is, gelyk B.V. in *lyden, blyven.* Doch het gebruik der schryvers of liever de onachtzaemheid der spraekkundigen hebben de *y* in lettergrepen laten insluipen, die van zich zelve eigentlik kort zyn. Dit is met de slotsilbe *lyk* het geval, gelyk ook

met de voornaemwoorden *my, wy, gy, zy,* en met drie vormen van het werkwoord *zyn* (*wy zyn, gy zyt, zy zyn*.) Op deze wyze is de *i*-klank, die in deze woorden oorspronkelik kort was, allengskens lang geworden en in de tweeklank *y* verwandeld, zoodat het getal der lange en sleepende klanken, welke alreeds zoo dikwils in onze tael voorkwamen, daer mede nog vergroot is. Nogtans heeft het volk de echte uitspraek nog behouden: nergens hoort men zeggen: *leeleik, waerleik,* maer wel *leelek, waerlek* (in Oostvlaenderen, Brabant en Holland) of *leelik, waerlik*(1) (in Westvlaenderen, Limburg, Fries- en Gelderland, enz.) Insgelyks spreekt men nergens uit: *wei zein, zei zein,* maer *wi zin, zi zin,* of *we zen, ze zen,* volgens de *localiteiten* en men hoort meestentyds zeggen: *me, we, ge, ze,* zeer kort uitgesproken. Slechts by uitzondering en wanneer de klemtoon op hen rust, zyn deze voornaemwoorden lang, B.V. ‘WY *alleen weten dat, - ge weet* GY *het niet,* enz. - Daerom doet Bilderdyk met regte bemerken, dat de *y* in dezelve geene diphthong is, en hy schryft ze met *y* terwyl hy in andere gevallen de *ij* bezigt. Dit is ook de spelling van Vondel, Zevecote, Cats, en menige anderen, waeruit men, niet zonder gronde gissen mag dat, ten tyde dezer schryvers, gemelde eensilbige woorden *my, wy, gy, zy, by,* nog eenen korten *i*-klank hadden.

Zoude het niet redematig zyn het voorbeeld dezer groote schryvers te volgen en den echten klinker, welke in deze woorden gehoord wordt, van den tweeklank *y* te onderscheiden? Twee middels zyn hier voorhanden: men kan de enkele *i* bezigen (*mi, wi*, *gi*, enz) of de dubbele *i* (*mij, wij, gij?*) Wat de slotsilbe *lyk* betreft, schynt het klaerblykelik dat de *y* hier ten onregte gebruikt wordt; en gelyk men schryft *menig, dertig*(2) en niet *dertyg, menyg,* even zoo zoude het logisch zyn met de

(1) De letter *i* in deze silbe heeft eenen middelklank tusschen *i* en *e;* even zoo als in de slotsilbe *ig* (*dertig, veertig,* enz.) welke overal byna als *eg* uitgesproken word. In het woord *leelyk* is de slotsilbe zoo onbetwistbaer kort dat het op vele plaetsen, en namelik in de ommestreek van Antwerpen tot *lilk* of *lelk,* in de uitspraek overgaet.

(2) De slotsilbe *ig* luidt *eg,* in Brabant gelyk in Vlaenderen.

ouden te schryven: *leelik, waerlik, billik,* enz. By Kiliaen, Cats en Zevecote vindt men altyd *lick;* de hollandsche poeët Spieghel schreef in 't algemeen *lik,* en by uitzondering *lijk* wanneer de klinker volgens de versmaet lang moest zyn.(1)

Wat deze enkele letterverandering aen de welluidendheid der tael zoude bybrengen is onberekenbaer. Doch laten wy tot ons onderwerp terugkeeren.

Van alle de germaensche dialekten, was onze oude tael zonder tegensprake het zoetvloeijendste. Ze muntte uit, onder deze betrekking, niet alleen boven het opperduitsch, maer ook boven het, schoon anders zachter, nedersaksisch. Dus in plaets van *nicht, noch, durch*, gelyk de zuiderduitschers of van *nich, noch, dorch*, gelyk de inwooners van Noord-duitschland, zegden eertyds de Vlamingen en Brabanders: *niet, no, dor.* Dit woordjen *no* was in de poezy allerbevalligst. De lezer oordeele uit de volgende verzen:

Haddi ghemint onsen Here,
De werelt en haddu niet dus sere
No di *no* mi bracht ten kere
No bedrogen aldus sere.

Samensprake tusschen ziel en lichaem, p. 63.(2)

Den mannen es aldus ghesciet
In hare minne, min *no* mere.

Van der feesten, M. 667. *en V.*

Want men niemenne sparen en soude,
No papen, *no* nonnen mede
Die men vonde in die stede.

Chron. van den derden Eduaert. V. 1696.

Nu en es hier niemen in dit huus,
No vrient, *no* viant, ic ne bem
Een deel misdadich jegen hem.

Reinaert. N. 2072.

....Dat si stonde bi Reinaerde.....
En van hem niet ne sciede,

(1) H.L. Spiegels *Hertspiegel en andere zede-schriften,* Amsterdam 1694 in 12.

(2) Zie *Theophilus, gedicht der* 14de *eeuw, gevolgd door drie andere gedichten van hetzelfde tydvak,* uitgegeven door Ph. Blommaert, Gent 1836. 8o.

No dor goet, *no dor* miede,
No dor nyt, *no dor* nood,
No dor sorge van der doot. *Id. V.* 1985.

Wilden wy na deze laetste verzen in 't nedersaksisch overzetten, zoo hadden wy eene merkweerdige *cacophonie:*

Noch dorch good, noch dorch miede, enz.

Daerom is de oude schryver van het nedersaksisch *Reineke* deze woorden voorbygegaen,(1) hoewel ze onder de schoonsten van onzen Reinaert mogen gerangschikt worden.

Zal ik dan eindelyk van het zoo zacht en naïef expletivum *en* spreken, welk de heer Duvillers in zynen burgerstand hersteld heeft?(2) Wie kent niet onzen Cats en zyn ‘ik en weet niet wat’ welk naïef en aerdig aen iedereen voorkomt?

Dit ontkennend taeldeel speelde eertyds eenen veelvoudigen rol. Oorspronglik zegde men alleen *ne,* gelyk het uit de Nederduitsche Psalmen te zien is. In de 13de en 14de eeuwen gebruikte men onverschillig *ne* en *en* alleen of metten ontkenningswoorde *niet. Ne* kwam achter eenen klinker zeer goed te pas (*si ne weet niet;*) *en,* achter eenen medeklinker (*dat en weet ik niet*) bezonder aerdig was de samentrekking van dit woordjen met het voornaemwoord *ik* (*ine* of *in*.) Wy geven er hieronder eenige voorbeelden van:

Soete here, seit hi, *en* mach niet wesen,
J'n sal moghen scriven no lesen,
No der leringhen niet verstaen,
Ghi *en* doet Blancefloer met mi gaen.
Flor. en Blan. V. 305.

J'n hoorde nie so goeden raet,
Alse Reinaert selve gevet hier. Rein. 1958.

J'n werde bi smekene niet u vriend. Id. 1805.

Buten den dorpe, in ene gracht,
Bleef hi liggende al dien nacht:
J'ne weet, hoe hi danen voer. Id.. V.
Ic vruchte,(3) *i'n* sal niet mogen gaen:

(1) Zie *Reineke vos,* door Hoffmann uitgegeven. Breslau, 1834, N. 1903 en volgende.
(2) Zie *Belgisch Museum,* 1840. *bl.* 1.
(3) *Vruchten,* vreezen; hoogduitsch: fürchten. Van daer: godvruchtig, dat eigentlyk godvreezend, beteekent.

J'ne mach sitten no gestaen,
Ic bem so utermaten sat. Id. 559.

De oude schryvers bezigden dikwils het woord *des*, tweeden naemval van *dat: des en weet ik niet, des moet gi seker syn,* enz. Deze spreekwyze was oneindig korter en bondiger dan ons hedendaegsche: *daer weet ik niets van*, *daer moet gy zeker van zyn, gy moet er zeker van zyn.* - In den weinigen gevallen waer ze nog gebruikt wordt, geeft ze der rede eene merkweerdige beknoptheid, B.V. *des ongeachtet,* (*ce nonobstant*) *des gevorderd,* (*de ce requis,* regterlike uitdrukking) *ik ben des geweest,* enz.

Is het ook niet te betreuren dat het oude verkortingswoord *lyn,* in den dichterstyl gebruikelik, uit onze nieuwere tael verbannen is? *kindlyn, maegdelyn, vingerlyn,* hadden eene eigenaerdige bevalligheid, welke in de diminutiva *tje* of *tjen* vergeefs gezocht wordt. Deze poëtische vorm is nog by de Hoogduitschers in zwang.

Maer van alle de verliezen die het hedendaegsch nederduitsch gedaen heeft, is er geen, welk meer te beklagen zy dan dat van de voornaemwoorden *du,*[1] *dy, dyn,* (*tu, toi* en *ton*) en van den, met hem overeenkomenden, tweeden persoon des enkelvouds. Wie, zonder vooringenomenheid, over de hollandsche en vlaemsche schryvers der twee leste eeuwen oordeelen kan, moet de onmetelike ruimte bemerken, welke de verlating dezes schoonen en krachtvollen vorms in de tael gemaekt heeft. Onze sprake is thans de eenigste onder de litterarische spraken van Europa welke geenen tweeden persoon enkelvoud bezit; want de Engelschen, die uit eene verkeerde beleefdheid hunne *thou* en *thy* ook uit den gewoonliken omgang hebben verbannen, zyn daerin beter beraden geweest dan wy en hebben deze spraekvormen behouden in de poezie en in den deftigen styl.

Het verlies van dit voornaemwoord schynt aen den invloed der gemaekte sprake van het burgondisch hof moeten toegeschre-

(1) Die *du* was eertyds *doe* uitgesproken; heden spreekt men uit *do* of *de* en, met den klemtoon, *doe.*

ven te worden. Ten allen tyde hebben de groote heeren het hof, en het volk de groote heeren nageaept. Deze gissing wordt daermede bevestigd, dat ook in dat deel des waelschen lands, welk aen Vlaenderen en Brabant grenst, het gebruik des tweeden persoons enkelvoud in den mond des volks byna is verloren gegaen, terwyl het in de oostelike provincien, Luikerland, Limburg, Gelderland, die met de burgondische vorsten in weinige verbindingen stonden, heeft blyven voortduren. 'Nadat de Franschen, zegt Doctor Radlof[1)] hunne sprake in de Nederlanden overal wisten intevoeren, en zich maer daerover nog bestreden, of zy ook God in de kerksprake met *gy* of met *du* aentereden hadden, kwamen hun de Hollanders hierin zoo verre voor dat ze allen *du* verbanden, en zelfs nu hun ros en hunnen hond met *gy* aenreden. Zoo overtreft dikwils de nabootser zyn *origineel!*'

Overigens is het oude voornaemwoord in België uit de volkssprake niet ganschelik verdwenen; in de provincien Brabant en Limburg hoort men het nog en wordt het meer en meer gebezigd, namate men naer het oosten genaekt. Te Brussel en Leuven hoort men dikwils het volk uitroepen: *do schelm! ô do stout kind!* Te Tongeren, Maestricht, Roeremonde, is het *do* nog in het huisleven en tusschen vrienden gebruikelik, even zoo als in de hoogduitsche en fransche talen. Ook in tweespreuken is het voortgebleven: *het myn en dyn* (*le mien et le tien;*) *heden mij, morgen dij,* (*hodie mihi, cras tibi.*)

Hier volgen eenige voorbeelden van die oude spreekwyze in den deftigen zoo als in den gemeenen styl:

Waeromme soudst *du* ons de smaetheid laten dragen
Van de versmaderen van *dy* en *dyn* gebod?
Huyghens.

Doe sprac vrou Eerswijn:
'Waen, Reinaert, fel quaet cockijn!
Niemen en can hem hoeden voor *di*
Du const dijn loosheit so brengen bi
En *dijn* baraet so wel versconen
Dattet *di* noch qualic sal lonen

(1) D^{r}. Joh. Gottlieb Radlof, *die sprache der Germanen in ihren sammtlichen mundarten,* Frankf. 1827, bl. 162.

Int ende, al, is't dat lange merret.
Hoe *hadstu* mi eens besperret
Ten putte, daer twee emmers hingen.....
Du saetst in groter ongehoude
Beneden opt water, in den enen.
Ic quam tot u; ic hoorde u stenen,
Ic vraechdi, hoe du (daer) quaemst geseten?
Duseitste: 'Ik heb so veel geten
Visschen, alhier in den borne,
Dat mi spliten mach die korne.'
'Hoe come ic daer? Wijst mi dat!'
Doe seidstu: 'Moeie, sprinc in dat vat,
Dat daer hanget, gi comt hier saen.'
Ende ic deed't. Doe most ic neder gaen!
Maer *du quames* (op). Doe was ic gram
Ende vraechde, hoe dattet daer toe quam?
'Het is der wercht loop (*spraecstu* weder).
Dat een gaet op, en t'ander neder.'
Doe *sproncstu* uut, ende *ginges* henen,
Ende ic bleef daer allenen.....
Reinaert de vos, N. 6425 en V.

Die wolf verscoot metten trec:
'Wopen (riep hi) *du does* mi wee!
Ic vergeef't *di;* en doets niet mee!
Ic en wouts niet van een ander liden.'
Id. V. 5S72 en V.

ô Herman, bi wat sake
Woudstu der quader name onfaen?
Was *di* niet genoegh ghedaen,
Van al dat *di* te rechte misquam.
Waerbi *wordstu* den Grave so gram?
Most hi niet bliven onbeschonden,
Had hi *di* qualic vergouden
Hi haddi *di* gemaket rike,
Ende *dinen* gheburen al ghelike.....
Du droechs ooc die cleder sine
Ende *du* gheraet, felle man,
Droechs oec sine cleder an.
Melis Stoke. fol. 39.

Soete vriend, en mag niet syn
Die rouwe sal bliven in't herte myn;
Beide bi daghe ende bi nachte
Saltu syn in mijn gedachte

Als ic dijns ghenoeme en ghewaghe
Daer bi cort ic mine daghe.....
Du best so hoofse du heefs verdient
Datti alle dieghene minnen
Van died lande, die di kinnen.

Floris et Blanc. V. 794 en V.

Geenen slaep en kond' ick haelen,
Altijt docht my dat ick sach,
Phylli, *dijnen* soeten lach,
En *dijn'* oogen die my straelen,
En dat liefelick gelaet
Dat noch in mijn herte staet.
Corydon schreef in de boomen
Waer hy eenin vandt bequaem
Phylli *dijnen* soeten naem,
Corydon sach in sijn' droomen
Phyllis altijdt voor hem gaen.....

Zevecote.

Sedert de herleving van onze letterkunde is het meermalen daerop aengekomen, den ouden spraek vorm van den tweeden persoon enkelvoud wederom in zwang en eer te brengen. Reeds hebben de HH. Ledeganck in zyn *Burgslot van Somerghem* en Van Kerckhoven in eene Novelle der *Noordstar,* van het *du,* en *dyn,* met geluk gebruik gemaekt, en, zoo wy goed berigt zyn, zullen weldra andere schryvers dezen weg intreden. Hier komt het te pas te bemerken dat de eerste gedachte van deze nuttige herstelling den Heere Consciense toebehoort. Ons treffelike romanschryver die eerst begrepen had, hoe groote voordeelen uit deze spreekwyze, voornamelik in de samenspraken, zouden kunnen getrokken worden, was voornemens dezelve in zyn *Leeuw van Vlaenderen* intevoeren; doch vreesachtige vrienden hebben hem dat afgeraden. Misschien waren toen de tyden nog niet ryp; doch nu, daer de geschillen over de spelling vereffend zyn, en onze oude tael meer gekend en geschat wordt, is ons dunkens hier toe het gunstig oogenblik gekomen. Wy trekken op dit punt de aendacht aller jeugdige letterkundigen en taelvrienden.

V.D.H.

(*Het slot zal volgen.*)

Kunst- en letternieuws.
- Bloeimaend. -

- Eene vlaemsche maetschappy voor titel voerende: *nederduitsch tael- en letterkundig genootschap,* is over eenige dagen te Brussel opgerigt. Ook de verfranschte hoofdstad zal hare vlaemsche stem bezitten.

- Om te Antwerpen by J.E. Rysheuvels, op de paddengracht, te verschynen: *Herinnering aen den gentschen pryskamp,* bevattende: Alva 's geheimschryver of de burger van Gent, vrye navolging; de bekroonde verwachtingen, gelegenheids blydspel, en een verslag van den tooneelkundigen wedstryd geopend te Gent in 1841 door ED. TERBRUGGEN, uitgegeven door de bestuerleden der Maetschappy: *Liefde en Eendragt,* te Antwerpen. Het werk zal een fraie gekartonneerd boekdeel uitmaken van ongeveer 200 bladzyden in 8°, en zal versierd zyn met een afdruk der beide zyden van den door de Maetschappy behaelden eersten prys of gouden eermetael, op koper gesneden door M.L. Carolus. De prys der inschryving is: fr. 2.

- Verschenen te Antwerpen by J.E. Rysheuvels, op de paddengracht: *Het huis van Wesenbeke*, door J.A. DE LAET. Prys, fr. 3.

- By de gebroeders DE WEVER, boekdrukkers te Antwerpen: *poëtische luimen door* H.T. VAN RYSWYCK. Prys, 3 franken.

- Om te Turnhout by Glenisson en Van Genechten te verschynen; *Myne eerste vlerken:* dichtbundel door EUG. ED. STROOBANT, werkend-lid van het nederduitsch tael- en letterkundig genootschap te Brussel. Het werk zal een boekdeel uitmaken van ongeveer 100 bladz. in 8° prys f^r^. 1» 25.

- Te Gent by Hemelsoet: *Nederduitsche spraekkunst* naer *Beijer* en *Anslyn,* ingerigt ten gebruike der vlaemsche scholen, met toegepaste oefeningen door J.B. COURTMANS.

Dierfabel,
kinder verhael, sage.

Alle volken bezitten zekere eigendommen aen welke zy belang hechten, zoo lang zy nog on verbasterd zyn, zoo lang zy nog voortgaen op de baen die hun goede geest hun voorteekent. Deze eigendommen moeten hun desteliever zyn, daer zy dezelve aen geene vreemden danken, maer wel ze zelf geschapen hebben; zy zyn het dierbare goed der *volksoverleveringen.* Is er een volk ter wereld welk zich roemen kan dit goed te bezitten, in overvloed te bezitten, dan kunnen wy Germanen dit van ons zeggen, dan kunnen wy ons op deze schoone bezitting beroemen.

In die tyden, waerop onze vaderen nog in stille eenvoudigheid in het donker der wouden leefden, waerop zy nog van niets wisten dan van kryg en van akkerbouw, dan stonden zy nog met de dieren in eene gemeenschap, welke het aen onze oogen lastig valt te doorschouwen, die meestens nog aen het kind herinnert dat met een hondeken of met eene kat spelend, met deze dieren spreekt en handelt, als of zy zyns gelyken waren. Deze gemeenzaemheid maekte het ligt, menschelyke gedachten en gevoelen op zulke dieren overtedragen, die door hunne gedaente of door hunne levens-

wyze reeds den mensche naderen; en is door zich zelf reeds poëzy, zoo moet deze overdrawing nog meer poëtisch worden, daer die krachtige natuerzonen dezelve in het gewaed eener tael kleedden, die even poëtisch door zich was, in een gewaed, dat door de frische en krachtige verwen eener hevige verbeelding eene bekoorlykheid ontvangen moest, die aen de aldus zich vormende verdichtsels een leven van duizend en meer jaren wel verzekeren kon. De dierfabel dan, zoo noemen wy deze verdichtsels, moet zich derhalve by alle volken vinden; want alle stonden eens op denzelfden graed van beschaving; maer dat volk by hetwelk zy zich op de menigvuldigste wyze vertoont, is het Germaensche volk.

Dat onze vaderen leer en stichting in de dierfabel zochten, gelyk onze Willems meent, dit zoude moeijelyk te bewyzen zyn. Elke morael, die men in eene fabel leggen wil, verzwakt dezelve; niets onpasselyker dan de bediedsels achter de kapittels van ons volksboek Reinaerd de vos. Lafontaine, noch Lessing, noch Gellert, noch de Stassart zyn echte dierfabeldichters, evenmin als AEsoop en Phaedrus de zoo veel geroemde; hunne fabelen zyn niets dan vermomde, drooge moralen. By onze vaderen was de aendacht van den dichter, als ook van den toehoorer of lezer op het handelende dier gevestigd, en de eerste kon den stroom zyner verbeelding ongetemd en onbeteugeld schieten laten, zonder zich met een bloemken op eenen boom te bekreunen, die hy door zyne magtige baren ontwortelde en medesleepte. Daerentegen staet de verbeelding van de moraelfabeldichter - zoo verbeelding voor dichtsels van

deze soort noodig is - stil by elk vers, om wel toetezien, of hetzelve ook wel voor de eindmorael past. Maer kan de geest in zulke angstvalligheid en nood iets grootsch ter wereld brengen? kan aen dezen omkluisterden schoot een vrye, koene spruit zich ontwringen? - Zegt daerom niet dat de dierfabel moraelfabel zyn moet, dat zy bezonderlyk voor onze dagen niet anders zyn kan; gy spreekt uw eigen oordeel uit. Of wilt gy ons doen gelooven, dat wy niet meer gevoelig zyn voor wat krachtig is en frisch, dat onze geest zoo verslapt zy, dat hy maer met versuikerde pillekens te verzadigen is? Wie leest uwe moraelfabels? Het volk? - Neen, dat houdt vast aen de oude Reinaerd, vertelt zich zyne listen en avonturen en laet de bediedsels bediedsels zyn. De lieden van beschaving? Ja, wel, maer telt onder deze die, welke een vlaemsch hart in hunne vlaemsche borsten dragen. Ik wil juist niet zeggen, dat men geen goede vlaming of duitscher in het algemeen zyn kan, als men vreugd aen een moraelfabelken vindt, maer ik zeg ten minsten toch, dat ik liever voor dien mynen hoed trek, dien onze Reinaerd verrukt, dan voor dien, welken maer eene moraelfabel verrukken kan.

Als volksboek zoude *Reinaerd de Vos* wel eene nieuwe uitgaef van doen hebben, want de onmeedoogende pen van Maximiliaen van Eynatten heeft hem jammerlyk verminkt. Voor de zestiende en zeventiende eeuw was zulks misschien noodig; maer wy hebben, denk ik, geene redenen meer, deze verminking nog voortdurend te laten. Men moet het volk weinig kennen, om te gelooven, dat de zinspelingen op geestelyke zaken in Reinaerd schadelyke gedachten opwekken, of tot spot over

den godsdienst voeren. De monikken der middeleeuwen schilderden dingen in hunne brevieren en missalen, zy sneden beelden in hunne kerken, die wel aenstootelyker waren; maer zy dachten daerby zoo weinig kwaeds als het volk nu nog denkt by de menigvuldige vertelseltjes van Onzen Lieven Heer en Sinte Pieter. De godvruchtigste zielen verheugen zich daermeê; elkeen weet deze twee wel te onderscheiden van den Heiland en den apostelenvorst.

Hoewel het volksboek Reinaerd, de byna letterlyke vertaling van het oud gedicht, in honderden van uitgaven in Nederland verschenen was, bleef toch immer het oude gedicht zelf nog onbekend. Het was aen den grooten Grimm voorbehouden, eerst een fragment van hetzelve uittegeven, te weten in zynen *Reinhart Fuchs.* Wy kunnen ons hier van een vreugdebarend gedacht niet ontslagen, het is dit: wat was Vlaemland, als Grimm deze Reinhart uitgaf, en wat is Vlaemland in onze dagen! zekerlyk Grimm zoude heden die bittere woorden uit de metropole der duitsche wetenschap, waerheen de edelhartigste en grootste der koningen van onzen tyd hem riep, niet herhalen, welke hy alsdan uit Gottingen over de Vlamingen sprak: ‘Wie heeft by hun sedert eeuwen verkleefdheid en liefde voor hunne moedertael gevonden? De poëzy is uit deze schoone gewesten, waer zy in de middeleeuwen wel woonde, reeds sedert lang voortgetogen en ontweken!’ - Neen die tyden zyn niet meer, waer Duitschland zyne oogen versluijerde, om niet de schande te zien, dat zyne zuster Vlaemland in de omhelzing, onder de valsche zoenen van den vreemdeling vergat, dat één schoot ze beide

gedragen, dat ééne borst ze beide gezogen had. Neen, Duitschland ziet met wellust, hoe zyne zuster by elken dag krachtiger werkt om hare dorpen en steden te zuiveren van de ontheiliging die de vreemdeling haer heeft toegedacht; met wellust drukt de Duitscher op nieuw de hand van zynen vlaemschen broeder, de hand daer geboden tot eene vereeniging, die eeuwen overduren, die nooit eindigen zal.

Niet zonder echo bleven Grimm's woorden in Vlaemland. Het is ieder bekend hoe de diepe Willems dat door Grimm begonnene met yver voortzettede, hoe de geleerde Bormans der navorsching over de dierfabel zoo reine en kostbare goudpaerlen toedroeg. Is ook het groote doel, hetwelk deze mannen en veel andere, als Mone, Hoffmann enz. te bereiken zochten, nog niet gansch bereikt, heeft de vossenjagt ook nog lang geen einde, alles, wat gedaen worden kon, is grootendeels gedaen, alle bronnen, die toegankelyk waren, springen voor onze oogen; zy schuilen niet meer verborgen in onze boek- en handschriftverzamelingen.

Wy behouden het ons voor, deze stof elders wyder te behandelen en gaen voor nu over tot een ander volksgoed, welk in betrek tot algemeene bekendwording min gelukkig is dan de dierfabel; het is het *kinderverhael*.

Gelyk de dierfabel, heeft ook het kinderverhael zynen oorsprong in de reine, frische en onverdroefde natuerbeschouwing. Maer het bleef niet, als gene, by de dieren staen, het verkeert ook met stillerlevende planten; ja zelfs met levenlooze steenen en met de werken van menschenhand. Ook is de platte aerde niet alleen

zyn tooneel, gelyk by gene; zyn trek tot het wonderbare voert het in de diepste diepten der aerde, in het geheimvolle ryk van het water, in het ingewand van reusachtige bergen, waer het zich eene nieuwe wereld schept, eene wereld met paleizen uit edelgesteenten, met tuinen vol overschoone bloemen en vruchten. Ja, daermede zelf niet te vreden, klimt het in den hemel en wandelt van starren tot starren.

Daerdoor is het reeds van de dierfabel hemelwyd onderscheiden; zelf de weinige dieren, die zich in het kinderverhael vertoonen, kunnen het aen gene niet naderen; want het zyn meest zulke die zy niet kent, dewyl ze te weinig menschachtig hebben, als vischen, groote vogelen enz. Om levenlooze dingen destebeter intevoeren, zien wy dezelve door de overvlietende verbeelding, die hen bywoont, met bovennatuerlyke krachten begaefd, verschynen en het frischste leven in dezelve treden.

Maer het kinderverhael had niet immer de uitgestrektheid in dewelke wy het bezitten; ook is het niet zoo rein germanisch gebleven, als de dierfabel; en dat is in zynen ligten karakter genoeg gegrond. De tyd van den ondergang der dierfabel, was die van zynen bloei. In de tiende- en elfde eeuw zonk gene reeds; een weinig later gaven AEsoop en Phaedrus haer den doodsteek. Daerentegen drong door de kruistogten de gansche pronk van oosterlyke beelden in de kinderverhalen, deels zich met de oude overleveringen vermengend, deels nieuwe verhalen vormend.

Welke gewigtigheid de dierfabel voor de kennis van oudgermaensche regtsgebruiken heeft, daerover zyn

reeds groote boeken geschreven; welke zy voor de duitsche mythologie heeft, dit hebben wy elders bewezen. Van gelyke gewigtigheid voor onzen voortyd is het kinderverhael. De inheemsche bloemen van de vreemde wel te onderscheiden, dit is het werk der kritiek. Hoe moeijelyk het schynen moge, zoo ligt valt het, als maer een goed oog het toeschouwt.

Sedert lang zyn de hoogduitsche kinderverhalen verzameld en het is al weder Jakob Grimm, die (in verbinding met zynen broeder Wilhelm,) ons dezelven schonk. Maer in Vlaemland, gelyk in gansch Nederduitschland kan men nog immer niet begrypen, hoe zulke dingen van gewigtigheid zyn kunnen; zelfs mannen, die den Reinaerd met verrukking lezen, trekken de schouders op, als men van het kinderverhael spreekt, van deze zuster der dierfabel. De lieve hemel weet, hoe veel moeite ik my somtyds gegeven heb, om mannen, die toch op beschaving aenspraek willen maken, te overreden, dat de Sage niet zoo verachtelyk is; maer de onverschilligheid, met welke zy de kinderverhalen beschouwden, was voor my meest onbedwingbaer. Men zou het in Duitschland voor onmogelyk houden, my te gelooven, wen ik zegde, dat somtyds blikken vol verachting het antwoord op myne vragen waren; en toch is het aldus. Niettemin zie ik myne verzameling van nederduitsche kinderverhalen van dag tot dag grooter worden, en willen myne vlaemsche stambroeders my de hand tot hulp en bystand bieden, dan hoop ik geerne, dat dezelve zich eens waerdig neven de grimmsche toonen kan.

De derde tak van de volkspoëzy, de middelaer om

zoo te zeggen, tusschen de beide reeds genoemde en de ernstigere geschiedenis, is de *Sage.*

Is de Sage ook in 't algemeene een echt volksgoed, als hare zusters, dan is zy niettemin van dezelve toch even zoo zeer onderscheiden, als gene het onderling zyn. Dierfabel en kinderverhael zweven over den heelen stam, elkeen kan ze nemen; zy zyn hetzelve voor stad en dorp. Daerentegen hecht de Sage zich immer aen een zeker oord, dat de geschiedenis reeds geheiligd heeft. Elke stad, elk dorp heeft zyne eigene Sagen; zy geven vereenigd eene getrouwe teekening van derzelver lage en karakter. Zoo vinden wy in de Kempen meest de kaboutermannekens - of dwerg-Sagen, in bergachtige gewesten meest kobold-Sagen; aen den oever van beken en stroomen, of het strande der zee nikker- en meerminnen-Sagen. Zoo hebben de Sagen uit onzen ernstigen stam een gelyk ernstig, schoon dan niet min poëtisch karakter, terwyl die der franschen of der andere zuidelyke volken iets ligters hebben, dat volstemmig met de ligtigheid van hun heel wezen overeenkomt.

Gelyk de dierfabel en deelswyze ook het kinderverhael, zyn de Sagen meest van het grootste belang voor de navorsching over onzen voortyd, en dat is wel te begrypen. Reeds de duitsche barden zongen heldensagen voor het kamplustig heir onzer vaderen. Weinig, heel weinig is ons daervan overgebleven, hoewel Karel de Groote dezelve verzamelen lieten; toch is dit weinige zelf een sprekend bewys, hoe ryk wy aen zulke schatten geweest zyn, en daerom mogen wy wel stout daer op wezen.

Van gelyken ouderdom is de *tooversage.* Dat men niet geloove, dat de heksen en tooveressen uit onze middeleeuwen iets nieuws waren. Het grootste deel van deze bygeloovigheden ontsproot in de germaensche wouden; de tooveryen van de veertiende tot de achttiende eeuw waren niets dan eene herhaling van de kunsten der priesters en priesterinnen onzer vaderen. Zy leveren een klaer bewys, hoe waer het diepe woord van Grimm is: De Sagen staen nooit stil; gelooven wy dezelve ook te zien verdwynen, het is maer voor korten tyd, en welhaest zien wy ze herleven.

Niet min zyn de sagen van nikkers, kobolden, dwergen, kabouter- en halvermannekens, bitebauwen, wittewyven, reuzen en hoe de halfgodelyke wezens ook alle heeten mogen, die onze beken en stroomen, onze bergen en dalen, onze wouden en heiden bevolken; de menigvuldige duivelssagen, de sage van het woedende heir, dat elke nacht zyne togten over onze dorpen en steden houdt; van de menigvuldige spooken, lodder en kludde, klakkaert en osschaert, de geiten en hinden, de peerden en veulens zonder hoofd, de ezels met yzeren pooten en de honden met sleutels in den muil, en zoo veel andere; want onder al deze verschyningen schuilen toch weder de belangrykste onderwerpen onzes ouderdoms.

Men gelooft hier nog immer, dat de verdienste van eene sage in derzelver grootte en uitgestrektheid bestaet en daerom bleven vele sagen heel verwaerloosd. Maer dit is een groote misgreep. Noch de lengte, noch de schoone en zoete en versuikerde inkleeding zyn de ware verdiensten der sage. Laet het immer over aen uwe zui-

delyke naburen, *feuilletons,* romantjes en novellekens uit onze sagen te maken. Hunne magen zyn verslapt en krachtige spyzen doen geene deugd aen dezelve. Wy willen iets beters, dan sentimentele volzinnen; in den mond van het volk leeft onze poëzy; zy is frisch en

> Schoon in eigene pracht als onz' bevallige maegden,
> Zoetjens den roozenblos parend aen 't lelienblank;
>
> *Van Duyse.*

Niet gesmukt en geverwd, gelyk de kaken van eene levende momie.

Maer deze fransche spot heeft reeds van nu af eenen verderfelyken invloed in de vlaemsche gewesten gehad; het volk heeft het vertrouwen verloren, met welk het ons eertyds zyne sagen mededeelde: Gy wilt ons *kluiten,* zegt de boer, tot wien wy ons wenden, om eene sage te hebben, en zyne gelaetstrekken toonen eenen grimlach, die tegelyk toch iets onuitsprekelyk weemoedigs heeft. De franschen en, wee! dat wy het bekennen moeten, ook menige vlamingen zyn vermeten genoeg, om over deze smart te lachen en nieuwen spot by den ouden te voegen. Maer wy vragen deze verdoolden, wanneer was het volk gelukkiger, als het zich zyne sagen vertelde, of nu wen burgers en boeren by het kaertenspel en de dobbelsteenen hunne avonden overbrengen? Als de poëzy nog hare woonplaets onder hetzelve had, of nu, wen koude proza alle poëzy versmoort? Zoekt iets verhevens in de steden, waer fransche invloed heerscht! zoekt, gy zult niets vinden; maer wat gy vinden zult dat zal geene groote bevalligheden hebben, ten minsten niet voor u, echte Vlamingen. Gaet

integendeel in een dorp, zet u daer aen het patriarchalische heerdvuer en ziet de aendacht met welke aller oogen op eenen verteller gevestigd zyn, wiens woorden vol leven en gloed neêrstroomen, en er zal maer één smartelyk gedacht in u opkomen - dat gy niet ras genoeg zyt om hem met uwe pen te kunnen volgen.

Het was my een groot genoegen te zien, hoe de meest geachte schryvers onder de Vlamingen myne onderneming toejuichten. De geleerde Blommaert en Serrure, de poëtische Van Duyse en de vaderlandsche Van de Velde, de dienstige Mertens en de taelkundige Vleeschouwer, zoo als de verdienstryke Schayes en Piot en Coremans en vele andere: zy kwamen my met eene vriendschap tegen, die voor my dieproerend was. Aen hun myne dank, myne hartelykste dank.

D^r^. WOLFF.

Brussel. April 1842.

Kronyken der Antwerpsche straten.
De Antwerpenaren en Vlamingen in 1355.

Of waent gy 't eervol voor een eedlen man, steeds onregt te gedenken?

SHAKSPEARE. *Coriolanus.*

De Graef van Vlaenderen, Lodewyk Van Male, in 1347 met Margareta, tweede dochter van Jan, hartog van Braband, in huwelyk getreden zynde, had voor haer bruidschat de belofte eener jaerlyksche rente van tien duizend guldens, op het Markgraefschap en de stad Antwerpen, gekregen. Zoo lang de vader zyner gemalin leefde, had Lodewyk nooit betaling gevorderd; daer hy misschien hoopte er by diens dood eene ryke vergelding voor te bekomen. Doch Johanna, oudste dochter van Jan, haren vader in alle zyne bezittingen opgevolgd zynde, wachtte de graef niet lang om van derzelver gemael, Wincelyn van Luxemburg, het voldoen van Margareta 's bruidschat te verzoeken; en daer deze hem hetzelve weigerde, haestte hy zich een magtig leger te verzamelen en Braband interukken. Na zich van de Stad en Heerlykheid Mechelen te hebben meester gemaekt, trok hy zelf met een groot deel zyner benden verder het hartogdom in, en zond de overigen om het Markgraefschap des heiligen ryks te overweldigen.

Op het eerste gerucht van den inval der Vlamingen was alles te Antwerpen in rep en roere. De hoofdlieden, dekens en kapiteins der gezworene gilden en overige ambachten, destyds met de verdediging der stad voornamentlyk gelast, vergaderden spoedig op het stadhuis, met de burgermeesters, en schepenen, den schoutet, en den amman, ten einde de maetregelen te beramen, die tot het afweren der vyanden hoogstnoodig waren. Het belangrykste vooral scheen aen deze heeren, het kiezen van een man om het bevel te voeren over de vereenigde magten, die zoo wel door zyn verheven stand, als door reeds bekende proeven van moed en beleid in den kryg, bekwaem was den poorteren en krygeren vertrouwen inteboezemen.

Aen het hoofd der gilde van den Ouden Voetboge, stond in dien tyde, een om zyne dapperheid en andere ridderlyke deugden, zoo wel als om den luister zyns adelyken naems, alom geacht en geëerd ridder, genaemd Jakob Happart. Deze moest, volgens de leden zyner gilde, het geschikste en bekwaemste opperhoofd wezen, om zich met het verdedigen der stad te gelasten. Dan, hetzy dat deze ridder aen de andere gilden het zelfde vertrouwen niet inboezemde, hetzy dat men een ander die eer waerdiger oordeelde, de vergadering besloot het opperbevel optedragen aen den ridder Filips Everdy, van geene min adelyke familie dan Happart en vooral van eene beproefde dapperheid. Het slot van dien wydbefaemden krygsman stond ten dien tyde niet verre van de stadsvesten, op eene plaets die men nu nog uit dien hoofde de *Everdystraet* noemt.

Althans deze keus, hoe regtvaerdig hy misschien on-

der alle opzigten wezen mogt, had voor uitwerksel dat hy de reeds niet zeer aenzienlyke magt der Antwerpenaren, nog kleiner deed worden. Want de leden van den Ouden Voetboge, in hunne verwachting van Happart aen het hoofd der legerschaer te zien, te leur gesteld, weigerden van dit oogenblik af, zoo werkelyk als de anderen deel aen de verdediging van het Markgraefschap te nemen. En ofschoon men op andere tyden niet zou nagelaten hebben, hen tot hunne pligt te dwingen, waren echter de verlegenheid en het wanorde door de steeds naderende vyanden veroorzaekt, zoo groot, dat de overige Gilden en Ambachten zich vergenoegden met hunne schutters en krygers by een te roepen, en de straf der wederspannigheid hunner makkers tot een later tydstip uittestellen.

Intusschen waren de benden van Lodewyk Van Male, de stad op eene myl afstands genaderd. Everdy deed al wat men van een kloek en voorzigtig veldoverste kon verwachten. Hy versterkte de poorten, deed goede wacht houden, gebood, om alle verder wanorde te voorkomen, den inboorlingen zich van de plaets te verwyderen, waer men met den vyand zou kunnen handgemeen worden, en trok zelf aen het hoofd zyner gezellen den vyand te gemoed. De leden van den Ouden Voetboge integendeel, bemoeiden zich nergens mede en bleven in hunne wooningen; een zeker aental uitgezonderd die, door Happart geleid, zich belasteden met het bewaken en verdedigen der hoven en huizingen aen hunne gilde toebehoorende en buiten de stad op eene plaets gelegen, waer men vele jaren nadien een straet bouwde, welke men naer de zelfde hoven, Schuttershofstraet noemde.

Ter plaetse waer nu de Kammerstraet de Steenhouwers- en Lombaerdevesten doorsnydt, stond tot in 1518 eene poort, welke men, om de menigvuldige brouweryen die haer omringden, Kammerpoort noemde. Het oude woord Kammer wordt thans nog te Leuven in den zin van Brouwer gebezigd, en de huizen waer toen die brouweryen stonden zyn ook by ons nog onder hunnen ouden naem de Lelie, de Spiegel en de Star bekend. De Sleutel, hiet degene, welke op den hoek der straet stond die thans nog haren naem Sleutelstraet draegt. Deze poort werd later met het vergrooten der stad afgebroken. Langs dezelve nu, was het gros van het antwerpsche leger den vyand tegengetrokken. Niet lang duerde het of de beide legers waren handgemeen. Er werd van weêrkanten met eene ongelooflyke heldhaftigheid gestreden. Overal waer zyne tegenwoordigheid noodig was, zag men Everdy als een leeuw vechten en de zynen met woorden en daden tot het moedig verdedigen hunner haerdsteden aenwakkeren. De Antwerpenaren deden wonderen van dapperheid en zouden buiten twyfel de Vlamingen op de vlugt gekregen hebben, hadden hunne krachten aen den moed waermede zy bezield waren, beantwoord. Maer de vyand had hun twee man tegen eenen te stellen; en niettegenstaende de heldendaden der gildenbroeders, werden zy eindelyk gedwongen achteruit te deinzen en waren zelfs op het punt van het met lyken bedekte veld te verlaten en gelyk langs de Kammerpoort terug de stad intedringen, toen eene nieuwe schaer krygers als uit den hemel daelde om hun verderf te beletten.

Van het begin van den stryd af, hadden Happart en

zyne gezellen, die niet verre van het slagveld wacht hielden, al hunne aendacht op den uitslag deszelfs gevestigd. Met begeerige blikken sloegen zy de minste omstandigheid gade, en de ridder had alle moeite om de hoewel straks nog verbitterden, tegen te houden om zich tusschen de stryders te gaen mengen en hunne wapenbroeders ter hulp te snellen. Reeds meermalen had hy een soort van gemor tegen zyne styfhoofdigheid, gelyk zy het noemden, gehoord; doch hy bleef standvastig, en liet geen oogenblik af, al zyne krachten in te spannen om zyne steeds door uit de stad komende Schutters groeijende bende, by een te houden, en dus den slag, welken hy beraemde zoo veel te wigtiger te doen worden.

Maer wanneer, eindelyk, de, naer allen schyn, onvermydelyke neêrlaeg der poorters hem niet langer meer toeliet te dralen, ontdekte hy eensklaps zyn edelmoedig voornemen aen zyne makkers, moedigde hen nogmaels tot eenen wanhopenden tegenstand aen, en stortte snel als de bliksem en onder het herhaeld geroep: Houdt aen! Houdt aen! op den zich reeds den zege verzekerd wanenden vyand. Op een oogwenk was de kans van het gevecht gekeerd. De vlugtende poorters zich eensklaps niet meer vervolgd ziende, door eenen vyand die reeds werk genoeg had om zich tegen dezen nieuwen aenval te verdedigen, keerden ras op hunne stappen, en vlogen onder het herhaeld geschreeuw: *Houdt aen!* tot den stryd terug. *Houdt aen!* klonk het weldra geheel het slagveld rond, en alles vocht weêr met nieuwen moed. Happart en zyne Schutters vooral wikkelden den vyand gestaeg in eene wolk van schichten en drongen eindelyk, na alle

hunne pylen geworpen te hebben, woedend tot in het midden der vyandlyke scharen. Van dit oogenblik af was de overwinning beslist. De Vlamingen door het eerste gevecht afgemat, hadden den moed niet den stryd op nieuw tegen geheel versche krygers te hernemen en na zich nog eenige stonden flauw verdedigd te hebben, ging het alles op de vlugt. De Antwerpenaren vervolgden hen het zwaerd in de lenden en hakten al ter neder wat maer den minsten schyn van tegenstand bood. De slagting was afgrysselyk. De schutters van Happart waren zoodanig op de vyanden verhit, dat zy hunne wapenen wegwerpende, de mannen lyf aen lyf klampten en er een groot deel van in een borneput wierpen die zich ter zyde het slagveld bevond. Meer dan honderd vlaemsche ridderen verloren het leven, met een groot aental mindere krygslieden. De overigen hielden niet op te vlugten voor alleer zy de grenzen van het Markgraefschap verre voorby waren.

De plaets des gevechts werd sints altyd het *Vlamingsveld* geheeten. Men gaf den naem van Happart aen eene later niet verre van hetzelve gebouwde straet, waervan de Franschen weleer eene *rue isolée* maekten. *Houdt aen!* de oorlogskreet der Schutters van den *Ouden Voetboog,* is ook de naem eener straet, (het oudaentje) geworden. Eindelyk de borneput waer men de Vlamingen in neêrplofte, is tegenwoordig eene pomp, waerop een in steen gesneden schutter aen het gebeurde herrinnert, en wordt nog altoos *Schuttersput* geheeten.

D. SLEECKX.

Overzigten van verschenen werken.

Het huis van Wesenbeke door Johan Alfried De Laet. - Te Antwerpen by Rysheuvels, op de Paddengracht.

Toen voor eenige jaren de vlaemsche tael op het letterkundig tooneel weêr te voorschyn kwam, werd hare optreding door de onzaligste voorspellingen begroet. De verstziende en voor derzelver herstelling het gunstigst gestemde mannen dorsten haer noch waerborg van duerzaemheid, noch zelfs kans van opgang toezeggen.

Niets toch zweemde meer naer eenen dwazen onzin, naer eene grove tydsmisrekening dan deze plotselyke herryzing eener schier hollandsche litteratuer onder een nieuw en geheel fransch staetsbeheer. Hoe kon het hopen te leven, dat duitsche kind van een onduitschen vader, die, als een ander Saturnus, het in zyne wieg scheen te zullen smachten? Dan, alle die heillooze voorzieningen wist zy te verydelen, alle die gevaren die hare zwakheid bedreigden, te doorworstelen, en de stormen der omwenteling, die haer moesten verbryzelen, dienden slechts om haren

wasdom te begunstigen. Voor haer immers ook bestond de vryheid, die voor allen verkregen en zoo duer met den ondergang der nederlandsche eenheid was betaeld. Dit bevroedde zy gereedelyk en met het gevoel harer regten, werd by haer het gevoel harer eigenwaerde geboren. Op een heerlyk voorledene gesteund, bleef zy vertrouwelyk op de toekomst staren. Door het milde zap der onafhankelykheid gevoed, had zy de bewustheid harer groeijende krachten en het voorgevoel der verhevene zending die haer te vervullen stond; zy zag zich voorbeschikt om welhaest als de groote leerares en beschaefster van het vlaemsche volk, de levendigste hoofdstof der belgische nationaliteit, het veiligste bolwerk tegen het indringen der fransche verbastering, algemeen te worden uitgeroepen. Ook waegde zy geenen stap die op het haer beschoren lot afbreuk kon doen: van den beginne af, hield zy zich luik en onzydig tusschen de twisten der partyen die Belgie verdeelden, en door dit wys en omzigtig beleid, mogt zy, zonder wantrouwen te baren, zonder tot vyandigheid aenleiding te geven, in weinig tyds tot die hooge ontwikkeling geraken, die onze verbazing wekt, en niet alleen haer tegenwoordig bestaen, maer ook haren toekomenden bloei verzekert. Nog steeds wordt haer gebied breeder, hare vlugt stouter, haer invloed vermogender, hare werking krachtiger. Byna geen dag gaet voorby zonder dat haer aenhang gestyfd, zonder dat een nieuwe naem op de lyst harer voorstanders worde bygevoegd. Er is echter voordeel noch eer te winnen voor de edelen die zich onder haer vaendel scharen: de publieke onverschilligheid is nog vaek de prys hunner vrome poogingen, hunner belangelooze diensten. Doch zoo ondankbaer eene bejegening is niet genoeg om hunnen yver te verkoelen, noch om te doen wankelen hunne getrouwe en vaderlandslievende verknochtheid aen eene heilige zaek, welke van het tegenwoordige geslacht kan onbegrepen blyven, maer ongetwyfeld door het toekomende met hart en ziel zal aengetrokken en tot eene volle zegeprael worden voortgeleid. Het is deze overtuiging, en de zekerheid eener latere waerdering, die tusschen onze vlaemsche letterkundigen eene prysbare werkzaemheid, eenen edelen nayver gaende houden,

waervan wy reeds de eerste vruchten smaken en ons voortaen de zaligste uitkomsten mogen beloven.

Wie de maendelyksche boekbeoordeelingen der Noordstar heeft nagegaen, weet hoe menige voortbrengsels van onzen jeugdigen letterbeemd door haer zyn aengekondigd en zelfs in oogenschouw genomen, al heeft de redactie zich tot de voornaemste en voortreffelykste moeten bepalen.

't Is ons heden een innig genoegen den lezeren van dit tydschrift een uitmuntend gewrocht te meer bekend te mogen maken, hoedanig er geen één tot dus verre nog in hetzelve is beschouwd en aengeprezen. Wy bedoelen *Het huis van Wesenbeke,* dat zoo lang met ongeduld door de beminnaers der vaderlandsche letteren was afgewacht. Wy hebben dit werk met de levendigste belangstelling gelezen, en wy mogen het in gemoed het schoonste, het oorspronkelykste, het lezenswaerdigste verklaren, dat na den Leeuw van Vlaenderen in het licht is gekomen. De heer Johan Alfried De Laet, schryver deszelfs, had zich reeds eenen grooten naem in de dichtkunst gemaekt, maer in het proza was hy slechts door eenige losse stukjes bekend, die tot geenen maetstaf konden dienen om zyn talent in dit vak te beoordeelen. *Het huis van Wesenbeke* is het eerste werk van langen adem waeraen hy zyne krachten heeft beproefd, en deze proef is een puikstael dat hem onder de belgische lettergeleerden den eersten rang zal verzekeren. Conscience heeft nu in De Laet een voortreffelyken, hem betamenden mededinger gevonden, en Antwerpen mag zich roemen de twee verdienstelykste nieuwe prozaschryvers die de moedertael bezit, uit haren schoot te hebben zien geboren worden.

Het werk dat wy beschouwen behoort tot die soort van romans die door de inbeelding van Walter Scott uitgedacht en der onsterflykheid is toegewyd. Om dat het niet zelden door onbehendige handen bearbeid en tot het wanstaltige overdreven is geworden, heeft dit slach aen vele onverdiende hekelingen blootgestaen; want men moet bekennen dat, mits de historische waerheid niet worde gekrenkt, er altoos iets nuttigs, iets leerzaems in zit, dat niets wegneemt van het onderhoudende en daerom

de voorkeuze waerdig is. - Gewis heeft Walter Scott meer door zyne vernuftige verdichtsels dan Robertson en andere door hunne geleerde ophelderingen toegebragt om Schotlands geschiedenis, geest en zeden algemeen en onder het ware daglicht bekend te maken.

De heer De Laet ook heeft zyn onderwerp gekozen uit de jaerboeken zyns Vaderlands, die ryke myn van dichterlyke, dramatische en schilderkundige voorstellingen, en hetzelve met die aenlokkende belangrykheid weten te omkleeden, die de strenge vorm der geschiedenis noodwendiglyk ontsluit.

De gebeurtenissen die ten grondslage aen het roman verstrekken, behooren meestal tot het einde van het beheer der landvoogdes Margareta Van Parma, tot dit tydbestek van onrust en gisting dat het naderend uitbarsten eener groote staetsomwenteling voorspelde. De Godsdienststwisten welke toen de Nederlanden begonnen te teisteren en later de eeuwig bejammerenswaerdige scheuring van noord en zuid teweeg bragten, hebben den schryver eene ruime stof tot schilderachtige tegenbeelden, eigenaerdige zedenschetsen en zielschokkende tooneelen opgeleverd. De 16 hoofdstukken des werks maken zoo vele tafereelen uit die kunstiglyk aeneengeschakeld, zich met eene gelukkige verscheidenheid afwisselen en met zoo dichterlyke en tevens zoo waerachtige kleuren zyn voorgedragen, dat de lezer onder zyne oogen waent te zien gebeuren al wat er in is afgebeeld.

Zie hier in weinige woorden op welk eenen grond het verdichtsel van den heer De Laet is aengeleid.

Van Wesenbeke en zyne twee zonen Lauwreys en Norbrecht, die ten jare 1567, even als toen veel andere adelyke geslachten van Antwerpen, de hervormde leer geheimelyk aenkleefden, hebben het bespiedend oog der inquisitie op zich getrokken. Eene zware verdenking van kettery kleeft op hen, omdat de jonge Annah Van Fellenberch, dochter van eenen ter zake van Godsdienst gebannen vader, onder hun dak eene oogenblikkelyke schuilplaets heeft gevonden. Het ontbreekt den geloofsonderzoeker Gonzales slechts aen een nader bewys, hoe onbeduidend ook, om hen allen van hoog verraed te overtuigen en aen de beulen

des heiligen geregts over te leveren. Norbrecht, de jongste der Van Wesenbeken, is het blinde werktuig dat zyne barbaersche arglistigheid uitkiest om den ondergang van het onroomsche gezin te verhaesten. Trouwens, hy kent den driftigen en ligtvaerdigen jongeling, hy weet dat al is deze aen Annah, zyne nichte, verloofd, hy eene geheime liefde heeft opgevat voor Susannah da Candore, eene der staetjuffers der landvoogdes, die hy aen het hof der hertogin van Parma heeft leeren kennen sints hy daer, op zyns vaders verzoek, om minder vermoeden te wekken, gewaegd had te verschynen. De trotsche Spanjaerdin laet zich, onder belofte van eene hertoglyke uittrouwing, den last wel gevallen, om 's jonkers hoop aentemoedigen en zyne liefde tot de laetste, door Gonzales bedoelde buitensporigheid optewinden. Hoe hartelyk ook aen Annah verknocht, is de zwakke Norbrecht tegen de trouwlooze betooveringen der vreemde verleidster niet bestand: ter liefde van haer verzaekt hy zyne bruid, zweert hy zynen Godsdienst af en verraedt hy tevens de geheimen waeraen het leven zyner nabestaenden en geloofsgenoten hangt. Na de wreede zinverbystering des hartstogts, opent hy eindelyk de oogen, maer het is slechts om in den afgrond neêr te zien, waer zyne dwaesheid hem en hy de zynen onwederstaenbaer in medesleept.

Dit eenvoudig onderwerp is door den schryver, in 320 bladzyden, zonder nuttelooze uitweidingen, zonder overtollige optooisels, met kunst en smaek ontwikkeld. Buiten de inleiding, die ons wat slepend en ledig voorkomt, zyn de minste omstandigheden beduidend, bondig geschreven, voor den ganschen samenhang onontbeerlyk en wonder wel aengevoerd om de belangrykheid van het geheel te bevorderen. Het verhael is over het algemeen levendig, vol beweging en bedryf, en de schryver schynt zich opzettelyk van alle het gewoone bywerk te hebben onthouden, om de hoofdzaek minder uit het oog te doen verliezen. Eenige beschryvingen nogtans waren onzes bedunkens hier en daer niet van onstade gekomen, om 's lezers oplettendheid van de schielyke opvolging der gebeurtenissen een weinig te verpoozen, en wy hadden het voor geen gebrek gerekend,

ware de draed der handeling wat meer afgebroken geweest om onze nieuwsgierigheid heftiger aen te vuren.

Overigens volgt het werk een wyzen, natuerlyken en logischen gang. Het belang groeit by elk tooneel tot de eindelyke ontknooping die de twee geliefden op den brandstapel brengt. Het laetste tafereel is dramatisch en verschrikkelyk, doch, het spreekt niet genoeg tot ons gevoel, het perst ons die zoete tranen van medelyden niet af die wy by de slagtoffering der helden eens romans onwillig plengen. Wy hadden ook verlangd dat het verhael in een geleidelyker en bevallyker trant geschreven ware om tot een volksboek te kunnen worden bestemd. De styl is zoo sierlyk en zoo beschaefd als men van eenen geoefenden en niet van eenen beginnenden schryver, kon verwachten. Nog wat styf en stroef in den beginne, wordt hy welhaest hoe langer hoe losser, zwieriger en vloeijender.

De geheele aenleg van het werk van den heer De Laet verraedt in hem eene ryke verbeelding, een kieschen smaek, een waernemenden geest, die door historische en natuerkundige studien gescherpt, tot op den bodem van 's menschen hart weet door tedringen. Eene gelukkige tegenstelling van karakters en bedryven heerscht door gansch zyn verhael. Annah is een zacht en engelachtig kind dat voor haren bruidegom die kuische en toch brandende liefde koestert, welke voor geenen ondank, voor geene ontrouw wykt en van geene zelfsopoffering terugschrikt. Susannah in tegen is een eerzuchtig en behaegziekschepsel, huichelig in hare drift, valsch in haren grimlach, verraderlyk in hare streelingen. Norbrecht is door eenen onstuimigen, onwederstaenbaren hartstogt voor de ongevoelige en trouwlooze Spanjaerdin beheerscht, en verstoot, zonder te gissen of te begrypen, de regtzinnige liefde zyner bruid aen wier zyde een gewis heil hem verbeidt, om er elders slechts den schyn van natejagen. Van Mansfelt, die zich Norbrecht's verzuim wil ten nutte maken, is een hoofsche ligtvink, welke voor geen onzinnelyk gevoel vatbaer, Annah slechts uit ydelheid en zelfsbehagen mint, en wiens liefde in haet en wraekzucht verkeert, zoodra zy door geene hoop meer wordt ondersteund.

Behalve de opgemelde personaedjen die alle kloek en krachtig zyn afgeschetst en in het werk eene min of meer gewigtige rol vervullen, treffen wy er nog twee anderen aen, wier karakters niet min breed en eigenaerdig zyn afgemaeld, namelyk den ouden Van Wezenbeke en den gewezen monnik Pieter Herman. De eerste behoort tot die statige bybelsche figuren die ons de aertsvaderlyke eenvoudigheid te binnen brengen; de tweede is als een raedselachtige Proteus die zich steeds onder verschillende gedaenten voordoet en in alles wat er belangryks voorvalt, een geheimzinnig deel neemt.

Het overdryven der karakters is een gebrek waeraen de meeste romans mank gaen. Het huis Van Wesenbeke schynt ons onder dit opzigt niet boven alle berisping verheven, inzonderheid wat den geuzen prediker betreft. Wy kunnen, by voorbeeld, niet als waerschynelyk aennemen dat hy dweepzuchtig genoeg in zynen haet tegen Norbrecht en wreed genoeg in zyne wraek zou wezen, om zich tot deszelfs beul openbaer te verlagen, en tot straf van den afvalligen zoon, den getrouw gebleven gryzen vader, den onschuldigen broeder, de tedere en ongelukkige bruid op denzelfden brandstapel, als martelaers zyner eigene leer, meedoogenloos te doen sneven.

Wy zullen den heer De Laet niet bedillen om eenige oneigene uitdrukkingen die hem in het haestig schryven zyn ontsnapt; noch om eenige nieuwe bewoordingen die hy heeft gewaegd, omdat zy ons meestal door den geest der tael gewettigd schynen, noch om verscheidene ingeslopen spelfouten, omdat dezelve veel eer den drukker dan den schryver moeten worden aengerekend.

Wy haesten ons liever de slotsom van onze beoordeeling optemaken, met te verklaren dat *het huis Van Wesenbeke* een der beste romans is die wy ooit gelezen hebben, en dat het in de boekenkas van elk beminnaer onzer schoone moedertael, een uitstekende plaets verdient te bekleeden.

Wy weten den heere De Laet niet alleen dank om het voortreffelyk geschenk, waermede hy onze vaderlandsche Letteren heeft vereerd; wy pryzen hem nog om het volgwaerdig voorbeeld dat hy aen onze talryke verzenmakers gegeven heeft met het

nederige en door hen misachte proza niet beneden zyne waerdigheid van dichter te hebben geschat. Onze vlaemsche lezers zyn gretig naer keurige prozaschriften, waeraen wy nog groot gebrek lyden, terwyl de rymwerken ons als overstroomen, en hunne gunst is toegedacht aen de zulken die bekwaem en wel beraden genoeg zyn om in die algemeen gevoelde behoefte te voorzien.

Daer nu de eerste stap door den schryver op het gebied des ondichts gewaegd, voor hem een volslagen zegeprael is geweest, zal hy zich voorzeker aengemoedigd vinden om ons nadere proeven te geven van een talent, dat nog niet tot de hoogte is opgestegen, welke het door oefening vatbaer is te bereiken. Wy durven hem gerust nieuwe lauweren toezeggen indien hy het vak des romans blyft bearbeiden, hetwelk wat men ook zeggen moge, tegenwoordig het best geschikt is om de nederduitsche letterkunde, die by ons met de werken van onzen geachten stadgenoot, den heer Hendrik Conscience, weder is ontloken spoedig opgang te doen maken en veld te doen winnen.

De heer De Laet is overigens met dien veelomvattenden aenleg begaefd die hem bekwaem maekt om, met de minste vlytbesteding, evenzeer welken tak der litteratuer hy beoefenen wille, altoos te slagen en uittemunten. Hoe meesterlyk hy zich nu ook als romanschryver hebbe gekweten, is het by ons eene diepe overtuiging dat hy zich als historieschryver nog veel verdienstelyker zou kunnen maken. Uit den hoogen graed van wezenlykheid waermede hy de scheppingen zyner verbeelding heeft weten te omkleeden, uit de grondige menschenkennis en wereldwysheid die in zyne karakterschilderingen doorstralen, kan men veilig aflyden wat zyn talent zou kunnen voortbrengen, indien hy hetzelve ter afmaling van de roemryke gebeurtenissen der vaderlandsche geschiedenis wilde ten koste leggen. Hy is inderdaed met al die hoedanigheden toegerust die tot het behandelen van dit en alle andere ernstige vakken onontbeerlyk zyn. Heeft hy reeds veel vinding, gevoel en smaek doen blyken, hy bezit in geen geringer mate die vlugheid van bevatting, die zinrykheid van voordragt, die scherpzinnigheid van oordeel, dien wysgee-

rigen blik, dien geest van navorsching en ontleding, welke zoo vele hoofdvereischten in den geschiedschryver zyn om in de duisternissen van het voorledene doortedringen, het geheime der oorzaken en dryfveeren te onderscheppen, de echte waerheid te midden der tegenstrydige verhalen te ontknoopen, zich met den geest en de zeden van elk tydvak te vereeningen, persoonen en daden onpartydig te waerderen en alles onder ware en heldere kleuren voor 's lezers oog te doen herleven.

Wy raden den heer De Laet aen in deze nog onbetreden letterbaen, waer geluk en eer hem wachten, eenen stap te wagen, eer zelfs hy voortga met in andere vakken nieuwe offers te brengen aen de beuzelzieke geneigdheid van ons lezend publiek, dat nog eilaes het aengename en het onderhoudende boven het nuttige en het leerzame verkiest.

N.D.C.

Wandelingje.

't Was op eenen zomeravond.
Met myn meisje aen myne zy,
Zat ik in een ranke schuitje;
En wy voeren zachtjes voort.

't Maentje goot haer zilvren straeltjes,
Op de snelle golfjes uit,
En in 't bygelegen boschje,
Zong de lieve nachtegael.

't Windje dreef ons immer verder,
En wy smaekten 't zoetst genot!
Nimmer was ik eens zoo zalig,
Nimmer joeg my 't hart zoo fel!

Ik las in myns liefjes blikken,
Hoe haer weêrmin vierig was,
Hoe ook 't harte haer moest kloppen,
Op dien liefdevollen stond.

'k Nam heur zachtjes in myne armen,
Aen myn' boezem drukte ik haer;
En zy sprak my zacht en teder:
‘Lieve! ach, eeuwig zy ons min!

Ja, myn leven zy het uwe;
Beide onz' zielen slechts maer één!
Één in weelde en één in rampspoed;
En onscheidbaer zy ons lot!'

Één in weelde en één in rampspoed,
En onscheidbaer zy ons lot!
Galmde de echo liefdryk tegen;
't Windje dreef ons immer voort!

En de zoentjes die wy drukten,
Kroonden d' eed van liefde en trouw;
En de stonden die wy sleten,
Waren hemelzaligheid!

't Maentje blikte nu zoo minzaem
Op ons ranke bootje neêr;
En der vooglen juichend liedje
Stroomde voller door het bosch.

Alles scheen door min te spreken,
Wat natuer voor 't oog ontsloot,
En in wellust en verrukking
Dobberden wy op den stroom.

EMM. ROSSEELS.

1840.

Schipperslied.(*)

HET MEISJE.
Stil, ô stil, myn lieve jongling,
't Schuitje dryft nu zachtjes voort:
Stil, laet ons een deuntje zingen.
Ik zing vóór en gy akkoord. -

DE JONGELING.
- Ach! nu zingen! lieve, zingen!
Baert dit 't zaligst heil op aerd? -

HET MEISJE.
- Liefste, woorden zoet gezongen,
Zyn het hart een' hemel waerd. -

TE SAMEN.
- Schoon is het roosje dat bloeit in den tuin;
Zacht is de wind in de blaên;
Schooner en zachter is zy (hy) die myn hart
Zy (hy) die myn liefd heeft ontvaên.

HET MEISJE.
Door de zachte golfjes henen
Zeilt en snelt onz' kleine schuit;
't Koeltje blaest op d'effen vlakte
Suist in 't oor als harpgeluid. -

DE JONGELING.
- Ach! wat heil, wat zalig leven
Aêmt ons kloppend harte niet! -

(*) Dit gezang in muzyk gebragt door den jongen toonkundige, den heer Johan Van der Spurt, is een der zes koorgezangen die eerlang zullen verschynen en waervan wy het prospectus hierna zullen aenkondigen.

HET MEISJE.
- Edmond, liefste, nog een deuntje:
Die kan zingen, bant verdriet. -

TE SAMEN.
- Rein is het dauwnat op jeugdige blaên;
Wit is der leliën bloem;
Reiner en witter is 't harte van haer, (hem.)
Die ik met eerbied u noem.

HET MEISJE.
Ruist en blaest, ô gy, zefiertjes,
Suist en fladdert in het zeil;
Dryft ons schuitje door de golfjes,
't Draegt twee harten, liefde en heil. -

DE JONGELING.
- Heil en liefde, zaelge woorden
Uit myn Klara 's zoete mond! -

HET MEISJE.
- Edmond, hef den zangtoon, lieve,
Hemelsch dwaelt ons lied hier rond. -

TE SAMEN.
- Lief is de maen aen het blauwe gewelf;
Eêl is het nat dat my draegt;
Lieflyker, eêler is zy (hy) die 'k bemin,
Zy (hy) die myn hart heeft behaegd.

EDUARD MICHELS.

Beveren. 1842.

Aen myn jongste broertje
By het Lyk onzer Moeder.

Broêrtje, stuit uw traentjes niet,
Wyl ge op 't lyk van moeder ziet;
Ook uw heil en vreugd is heen,
Ween, ô broêrtje; treur en ween!

Nimmer zult ge een zoentje ontvangen,
Nimmer zal ze aen 't hart u prangen,
Wen ge 's morgens 't oog ontsluit;
Nimmer zal uw lach haer streelen,
Of moogt ge op haer schoot nog spelen
Of noemt ze u haer dierbre spruit.

Nimmer leert ze u, in ons midden,
's Avonds d' Opperheerscher bidden
Of spreekt ze u van deugd en pligt;
Neen, geen zoentje, neen, geen zegen,
Lacht u 's avonds nu meer tegen,
Eer ge in 't wiegje nederligt.

ô Vergeefs zult ge om haer smeeken
Wen het wee u 't hart zal breken;
Kind lief! moeder is niet meer....
Ach, dit lyk! nog gistren moeder

Was naest God uw beste hoeder
Wie, wie geeft haer hart u weêr?

Want geen liefde is toch zoo vurig,
Als de liefde die gedurig
In het moederharte brandt;
Want geen zorgen toch, hoe teder,
Geven moederzorgen weder,
Toegediend met hart en hand;

Want die liefde, want die zorgen,
Mist gy heden, mist gy morgen,
Mist gy, ja, voor immer nu!
Nimmer klopt dit moederharte
Liefderyk in vreugd en smarte
Dood is het voor ons en u!

Morgen, kindje, rust die waerde
Moeder, in den schoot der aerde,
En zien wy haer nimmermeer -
Welligt zal zy voor ons bidden
En ziet zy nog op ons midden,
Uit den hemel soms eens neêr.

EMM. ROSSEELS.

De drie gezusters.
(*Uit een oud handschrift.*)

Het sitten drie susters al onderen boom,
Die oudste si telt haren susteren haer droom.

My docht dattic hoorde dbesluit van den Heer,
Dat een van ons drieën vergaen moet door dweêr.

Die wolcken si stegen soe swart ende swaer,
Die donderstem rommelde vreeselick naer.

Ic set, roept die oudste, in het vlakke my neêr,
Dan my is bestemt te vergaen door het weêr.

Daer scoot met ghewelt eene blixemstrael neêr,
Doch niet wiert die joncfrouw geraect door het weêr.

Het saten drie susteren al onderen boom
Die tweede si telt haren susteren haer droom.

My docht dattic hoorde dbesluit van den Heer,
Dat een van ons drie moet vergaen door het weêr.

Dan stegen de wolcken soe swart ende swaer,
De donderstem rommelde vreeselick naer.

Ic set, riep die tweede, in het vlakke my neêr.
Dan my is bestemt te vergaen door het weêr.

Daer scoot met ghewelt eene blixemstrael neêr
Doch niet wiert die joncfrouw getroffen door dweêr.

Het saten drie susteren al onderen boom,
Die joncste si telt haren susteren haer droom.

My docht dattic hoorde dbesluit van den Heer
Dat een van ons drie moet vergaen door het weêr.

Daer stegen de wolcken soe swart ende swart,
De donderstem rommelde vreeselic naer.

Doe segde de joncste: ic en set my niet neêr,
Al is my bestemt te vergaen door het weêr.

Daer scoot eene blixemstrael neêr met ghewelt
En heeft deze joncfrouwe nederghevelt.

Nieuwe kennissen over de kunst by de ouden van den wyn te vervaerdigen.

De geschiedschryvers en dichters der Oudheid spreken van den wyn; en het gaet zeker dat dit vocht, zoo wel als de andere voortbrengselen der kruiden aen de ouden bekend is geweest. Inderdaed de werken der oudste schryvers bewyzen niet alleenlyk dat de wyn ten hunnen tyd bekend was; maer zelfs dat zy een volmaekt gedacht van zyne verschillende soorten, krachten en bereidingen hadden. Zeker zou het moeilyk zyn juist het tydstip te bepalen, wanneer de menschen voor het eerst er zich op toelegden om het zap uit de vrucht des wyngaerds te trekken. Wy kunnen echter zeggen dat een dusdanig vocht in groote eer stond by allen wie zich den naem van wys verworven hebben; en om slechts van eenigen te gewagen, zal het ons genoeg zyn te spreken van Homerus welke het zelfs een *goddelyke drank* heeft durven noemen; en die van de verschillende soorten van wynen, van hunne natuer en eigenschappen spreekt als een die er de uitwerkselen dikwils heeft

moeten van gevoelen. De patriarch Melchisedech offerde aen God brood en wyn. Plato, het overtollig gebruik dat men er ten zynen tyde van maekte, lakende, (450 jaer voor Kristus) aenzag den wyn als de schoonste gifte welke God den menschen gedaen heeft; Cato, geboren 332 jaer voor Kristus; Marco Varro, geboren 16 jaer na Kristus; Dioscorides, Plinius, Athenaeus, welke in het begin onzer tydrekening leefden, en menigvuldige anderen, hebben over den wyngaerd en over de verschillende wyzen der bereiding des wyns ten hunnen tyd in gebruik, geschreven. Voor zooveel echter men uit eene menigte schriften heeft kunnen opmaken, schynt het dat de Egyptenaren, de eerste kennissen over het opkweeken der wyngaerden en het bereiden des wyns aen de Grieken geleerd hebben; welke laetste die kennis dan tot een hoogen trap van volmaektheid bragten.

De Italjaners leerden het van de Grieken, en daer hun grond zeer goed tot den groei des wyngaerds geschikt was, werd dit in weinig tyd een groote tak van beoefening in gansch Itaelje.

De ouden bereidden hunne wynen op verschillende wyzen: sommige waren ligt en fyn; andere waren min of meer gekleurd en geestachtig. De slappe wynen werden in koele plaetsen bewaerd en de sterke in warme en zelfs in stoven om er de voltooijing van te verhaesten en ze geestachtiger te maken; die stoven wierden *fumarca* genoemd. Die der Romeinen waren van eene eenvoudige bouwwyze; doch die der Grieken waren aengelegd om eene groote menigte kostelyke en met zorg bereidde wynen te ontvangen waer van men de gisting

verhaeste, by middel van eene altyd op den zelfden graed gehoudene warmte. De kunst om den alkool by middel der stoking uit den wyn te trekken niet kennende, konnen zy van dit laetste vocht geen gebruik maken om de kracht hunner wynen te vergrooten; doch hier toe bezigden zy andere zappen. De meest gebruikte manier schynt geweest te zyn die van by een gedeelte van den most, bladeren van pynboomen, van cipressen, cederhout, bittere amandelen, honig of andere inmengsels te voegen, het alles tot eene zekere dikte doen te koken en het later by verschillende portiën op de wynen te gieten. Om dan de ontaerding van dit vocht te beletten, gebruikten zy tot stof gebragte schelpen, gebrand zout, assche van wyngaerdranken, galnoten, de kernen van gebrande olyven en andere voorwerpen. Soms ook staken zy in het vocht brandende toortsen of gloende yzers. Het is zeer twyfelachtig of de ouden de manier gekend hebben om den wyn by middel van den solfer te klaren: Plinius nogtans, die in de eerste eeuw onzer tydrekening leefde, sprekende van den solfer, zegt dat men er gebruik van maekte om de wynen te zuiveren; dan hy maekt ons niet bekend of men denzelve in smook, dan wel hard zynde, te werk stelde. Het gebruik van het wit van eijeren schynt meestal tot dusdanig doel geschikt te zyn geweest.

Galenus, geboren in het jaer 151 der kristene tydrekening, spreekt van de wynen van Asca, welke in groote fleschen die men in den schoorsteen ophing, gegoten zynde, door de uitwaseming de hardheid van zout verkregen. Aristoteles, 384 jaren voor Kristus geboren, zegt dat de wynen van Arcadia in vellen gedroogd wer-

den, dat men er dezelve in stukken uithaelde, ze in het warm water deed smelten en dan door een doek deed zygen om er de onreinheid van aftenemen; doch daer die zyging dikwils oorzaek werd dat zich de smaek bedierf, lieten de liefhebbers de onreinheid zakken met den drank slechts by nacht onder de lucht te plaetsen. Baccius zegt dat bydie laetste manier de wynen de kleur, de doorzigtigheid en de kostelykheid van onzen besten malvezy verkregen. Zy konden doorschynend en van goeden smaek zyn; maer de uitdrooging van den most moest zeker de voortbrenging des alkools tegenhouden en het vocht aen de lucht blootgesteld, verloor voorzeker het weinig geestachtige deel dat het nog kon bezitten.

Daer de wynen op dergelyke wyze gesmolten, dikwils warm gedronken werden, wierd ook het warme water een onvermydelyk voorwerp op de feesten. De Romeinen hadden openbare plaetsen, genaemd *Thermopolia,* waer men altyd warm water vond, en daer ging men de voorbereide vochten, hetzy warm of koud, drinken, zoo als in onze hedendaegsche Koffyhuizen. De toestel waerin men het water warm maekte, zoo als Vetruvius en Seneca welke in het begin der eerste tyden des kristendoms leefden, het beschryven, bestond uit drie vazen op elkander geplaetst, en by middel van een buisje gemeenschap hebbende. De onderste vaes hield kokend water in; de middelste het lauw en het bovenste het koud water: die vazen hechtteden zich de een aen de andere. De ouden hadden ook nog de gewoonte hunne dranken by middel van den sneeuw, die zy in yskelders bewaerden, te verkoelen. Wanneer Alexander Petra belegerde, deed hy groote holen uitgraven welke hy met

sneeuw vulde en met eiken takken overdekte. Plutarchus, omtrent het jaer 66 na Kristus, teekent den zelfden middel aen; alleenlyk stelt hy het stroo en het zwaer lynwaed voor om de putten te bedekken. De Romeinen gebruikten dien middel om den sneeuw te bewaren dien zy van de bergen deden afbrengen, hetgeen een groote tak van koophandel was ten tyde van Seneca. Galenus en Plinius beschryven die werking welke thans nog in gebruik is onder de Tropieken om het water dat men des nachts tusschen *poreuse* (sponsachtige) vaten doet uitwasemen, te verkoelen.

De grootste vaten welke men in de eerste tyden tot het bewaren des wyns gebruikte, waren uit beestenvellen met olie, met vet of met harsgom bestreken, samengesteld. Wanneer Ulysses in den kuil der Cyclopen ging, had hy een geitenvel vol wyn welk hem van Maro, priester van Apollo, gegeven was. Athenaeus leert ons dat in de vermaerde processiefeest van Ptolomeus Philadelphus, (levende 32 jaer voor Kristus,) eene kar van 35 elleboogmaten (omtrent 25 voet lengte) op 14, (21 voet breedte) eenen zak van panthersvel droeg welk 3,000 amphoren of 67,980 liters wyn in had. Die vaten, waervan nog eenige volken van Griekenland, van een deel van Italien, in Spagnien, in Grucinia en in eenige wyngaerden van Zuid-Rusland zich bedienen, waren bestemd om den wyn te vervoeren en om die welke kortelings moesten gedronken worden, te bewaren; maer van den tyd van Homerus af, werden de beste wynen in fleschen besloten, waerin zy tot hunne volkomene volmaking bleven. Dan goot men ze in steenen potten van binnen met was en van buiten met pek bestreken. Ook gebruik-

te men nog voor de binnenbestryking, mengsels van vet met welriekende stoffen.

De Grieken, schoon zeer zuinig, werden in het algemeen beticht van te veel op den wyn verzot te zyn en denzelve buitensporigerwyze te drinken: zy lieten aen hunne vrouwen toe in het geheim wyn te gebruiken; maer gedoogden niet dat zy hunne feesten bywoonden. De romeinsche vrouwen integendeel, waren op de grootste feestplegtigheden toegelaten; doch de wyn was haer verboden, schoon er de mannen een overtollig gebruik in hare tegenwoordigheid van maekten.

P.F.V.K.

(*Naer het italiaensch van Pellegrino Salvolini.*)

Wachten.

't Eerste koeltje blies nog streelend,
Kuste en koosde blad en bloem;
't Eerste liedje, 't liefdeliedje
Klonk nog teder 't loover door;

En het beekje rolde murmlend,
Spelend zyne golfjes voort. -
Alles âemde liefde en zege,
Alles âemde 't zaligst heil. -

En een meisje schoon en lieflyk
Als de gouden morgendglans,
Trad door 't groene lenteloover
En zag minnend om zich rond.
Heure lange blonde lokken
Daelden krullend op haer leên. -
Hevig, hevig klopt heur 't harte,
Angstig, angstig zuchtt' heur borst. -

Zachtjes mymrend bad zy wand'lend
Om de komste van haer lief.
Deze woorde vielen zoetjes
Uit haer rozen englenmond:

God! waer mag hy toch vertoeven?
Hy, myn ziel, myn eenigst heil!
Hy, myn leven, hy die immer,
Die myn harte staeg beheerscht! -
Waer toch, waer toch mag hy blyven?
't Uer der afspraek is geslaên.

Denkt hy dan niet aen onz' liefde?
Denkt hy dan niet meer aen my? -
Ach, hoe bitter valt het wachten,
't Wachten naer eens liefstes komst! -
Ach, wat toeft hy!... lieve, kom toch,
Lieve 'k wacht u in dees laen. -

't Meisje zag nu zachtjes wenken;
Oh! haer lyden was ten eind! -
Want een stemme die zy kende
Riep tot haer van uit het groen:

Blonde, schoone, liefste meisje,
Die my 't leven duerbaer maekt;
Kom, treed nader liefste, 'k wacht u
In 't gebladerd op het groen.

EDUARD MICHELS.

Aen myn meisje.

Ryzig, tenger zyn uw leden,
Poezlig is uw fyne hand,
Alverslindend zyn uwe oogen
Door het vuer dat in hun brandt;

Glad en blozend zyn uw wangen,
Rank en tenger is uw voet;
En als gitzwart zyn uw lokken,
Toovrend is uws boezems gloed.

Frisch en rozig zyn uw lippen,
Als het roozig morgenrood;
Gy zyt schoon, ô meisje, als Venus
Wen zy uit de baren sproot.

Doch 't is niet het zien dier schoonheid
Dat myn ziel betooverd heeft,
't Is niet by het zien uws lichaems
Dat myn minnend harte beeft.

Maer wanneer uw tengre leden,
In uw zwiergen silfengang,
Zich betooverend bewegen,
Dan, dan klopt het hart my bang;

Maer wanneer uw fyne vingren
Zachtjes rusten in myn hand
En uw' ziel straelt uit uwe oogen,
Dan, dan vliegt myn ziel in brand;

Maer wanneer uw frische wangen
En uw roozenkleurge mond
Op myn mond en wangen rusten,
Dan voel ik myn ziel gewond;

Maer wanneer uw zwarte lokken
Slingren om myn brandend brein
En den gloed myns hoofds verkoelen,
Dan voel ik my zalig zyn!

Maer wanneer uw maegdenboezem
Hygend op myn boezem drukt
En onz' zuchten zich versmelten,
Dan, dan voel ik my verrukt!

P.F.V.K.

Kunst- en letternieuws.
- Weimaend. -

- Verscheidene werken tot onze nationale geschiedenis betrekkelyk, zyn op 't einde des vorigen jaers in Duitschland verschenen. Wy zullen de drie volgende bezonderlyk melden:

1°. *Kurzer Abriss der Geschichte der Niederlände bis auf Philipp den Zweiten*, *nebst einer Beschreibung des Landes im Jahre* 1560, von Otto von Corvin-Wiersbityki, Leipzig 1841, in 16, vierkantig formaet. - De schryver heeft dit bundeltjen uitgegeven als inleiding tot een grooter werk waermede hy zich bezig houdt: *Der Niederländische freiheitskrieg,* welk acht deelen in 16 zal uitmaken.

2°. *Supplement zur Schiller's Geschichte des Abfalls der vereinigten Niederlände*, von D^r^. Eduard Duller. 3 Bande in taschenformaet (in 16) Cöln, bei Dumont-Schauberg, 1841. - Het is bekend dat het in Duitschland zoo verspreid werk van den grooten dichter niet voltooid geweest is. De heer Duller, die reeds door zyne '*Geschichte des deutschen Volks*' eene eervolleplaets onder de jongste historieschryvers van Duitschland verworven heeft, treedt hier als vervolger des beroemden meesters, en, men moet het bekennen, hy heeft zich van deze moeijelyke taek gelukkig gekweten. Zyn werk omvat de gebeurtenissen in de Nederlanden voorgevallen sedert de aenkomst van Alva tot de vernieting der spaensche Armada (1567-1588.) Om zynen planne alle de gewenschte nauwkeurigheid te geven, heeft, de H^r^. D. tamelyk lang te Brussel gewoond, alwaer hy de historische oirkonden onderzocht heeft en zelfs met verscheidene geleerden persoonlyk in verbinding stond. Hy heeft zich de nederduitsche bewysstukken grootendeels ten nutte gemaekt en eene menigte derzelve in zyne bylagen oorspronkelyk gegeven.

3°. *Beitrag zur Geschichte der Ardennen, von Michael Bormann,* pastor te Daleiden, Trier, 1841 in 8° met 9 platen. - Dit werk bevat onderzoekingen en nasporingen over verscheidene romeinsche gedenkstukken in de provincie Luxemburg gelyk mede over den toestand der romeinsche en belgische heeren ten tyde van Coesar. Een tweede boekdeel zal ettelyke byzondere stukken tot de Luxemburgsche geschiedenis betrekkelyk, omvatten.

- Eene hoogduitsche vertaling van den *Leeuw van Vlaenderen* van onzen verdienstelyken medewerker, den heer H. CONSCIENCE, is te Leipzig by Weber aengekondigd. De vertolker is de heer doctor Karl Andree, hoofdopsteller der *Zeitung von Oberdeutschland.*

- Om in den loop der maend Juny by J. Tytgat te Gent te verschynen: DE ZINNELOOZE, dichtstuk in vyf zangen, door C. LEDEGANCK. - Een dichtstuk van den heer L. aenkondigen, is tegelyk het publiek bekend maken dat de vlaemsche letterkunde met een nieuw meesterstuk staet verrykt te worden. Met ongeduld zien wy het nieuw gewrocht van dien magtigen en gewetenvollen dichter tegen.

- Een dicht- en tooneelkundige pryskamp is door de koninglyke maetschappy van vaderlandsche tael en dichtkunde te Oostende uitgeschreven. Het feest zal plaets hebben op 4 en 5 September toekomende: voor 10 Augusti moeten de mededingers hunne werken aen den heer Liebaert, voorzitter der maetschappy, vrachtvry toezenden.

- FILOMELE, *zes nederduitsche koorgezangen:* woorden van EDUARD MICHELS, muzyk van JOHAN VAN DER SPURT. Te sint Nicolaes by Landrien, Nieuwstraet, n° 67; prys 3 fr. Men schryft in te Antwerpen by de Gebroeders De Wever en by Ch. Oberts, op de Steenwersvest.

- Onlangs te Antwerpen by de Gebroeders De Wever verschenen: *Dramata, verzameling van vier oorspronkelyke tooneelstukjes* door ALBRECHT VAN BOSSCHE. Prys fr. 1»50.

[1842/II]

[Redactioneel]

Telkens dat ons Tydschrift een nieuw boekdeel staet te vormen, is het onze gewoonte eenige woorden aen onze lezers toetestieren en met hen, om zoo te zeggen, eene kleine samenspraek te houden. Weinig bekend met de kwakzalvery der meeste tydschriften welke elke voorrede te baet stellen om hunnen eigen lof uittebazuinen, verkiezen wy eenige woorden over den voortgang der tael en letterkunde te zeggen.

IV

Eene vraeg welke wy reeds andermael hebben aengeraekt, gaen wy weder in eenige woorden onzen lezeren onder het oog brengen en het is deze: Wat heeft de moedertael sedert eenigen tyd in de nederduitsche provinciën op de verfransching, ten opzigte van het volk, gewonnen? - Welke erkenning, welke herstelling heeft zy van wege het staetsbestuer genoten?..

Op het eerste gedeelte dier vraeg kunnen wy met vreugd antwoorden dat wy wederom eenen grooten stap gedaen hebben; dat een aental verdwaelde vaderlanders de oude moeder erkend en haer werkelyken bystand hebben toegezegd. Dat, langs eenen anderen kant, er een aental jonge schryvers zich dagelyks opdoen en het fransche stof dat hen in kollegiën of hoogescholen besmeurd had, afschudden, om met hart en ziel de heilige vaderlandsche zaek te komen ondersteunen. Met een woord, wy hebben weder verdedigers en aenklevers bygewonnen.

Wat nu het tweede gedeelte der vraeg betreft, moeten wy met schaemte en verontwaerdiging bekennen dat er niets, volstrekt niets gedaen is. Integendeel heeft de moedertael verloren. - Wanneer voorleden jaer de pryskampen voor de kollegiën en athenaea des Ryks uitgeschreven werden, bekleedde de nederduitsche tael eene schoone plaets tusschen de voorgeschrevene onderwerpen. Het Staetsbestuer erkende hier door opentlyk dat het der tael van de grootere helft der natie wilde regt doen wedervaren. De uitslag van den pryskamp, zoo als ieder weet, was, voor zooveel de nederduitsche tael betreft, allergelukkigst. Dan het schynt dat het gevoel van regt en onpartydigheid van wege den Staet van geenen langen duer is geweest; want dit jaer zien wy het programma verschynen en van het Nederduitsch wordt er geen enkel woord meer gerept.

V

Wy willen hier niet onderzoeken of het uitsluiten, het miskennen onzer moedertael een staetkundig doelwit gehad heeft, dan of het alleen aen partyzuchtigen haet, aen den invloed eeniger franschgezinden moet toegeschreven worden. Dit te onderscheppen, zou, ons dunkens, weinig nut voortbrengen. Het uitsluiten onzer moedertael is eene daedzaek. Door die daedzaek is de tael miskend, zyn de nederduitsche belgen beleedigd en benadeeld: het is tegen de gewenschte smelting der twee deelen des lands aenstooten; het is dwaeslyk en onstaetkundig te werk gaen. - En toch dit is de eenigste onregtveerdigheid niet die ten opzigte der meerderheid des volks begaen wordt of blyft bestaen. Wat hebben wy door alle onze vertoogschriften, door alle onze poogingen tot hier toe gewonnen? Is de moedertael by de regtbanken in gebruik gesteld? Zyn de ambten welke van het bestuer afhangen, gelykelyk tusschen de walen en vlamingen verdeeld? Zyn de waelsche ambtenaren die in de nederduitsche provinciën aengesteld worden, de tael van het nederduitsche volk magtig? Wordt de moedertael in de provincie- en stederaden gebruikt? Wordt de tael in de hoogescholen als tael van het land aengeleerd?... Met een woord, staet de nederduitsche belg op gelyken voet met den waelsche?. - Neen, en op dit alles, neen! Onze stem heeft in de woestyne geklonken, onze klachten zyn verstooten geworden, onze vertoogschriften zyn in het diepste der bureelen van het Ministerie in den hoek gelegd en men denkt aen ons, Nederduitsche Belgen, niet meer...

Wisten de hoofden van het staetsbestuer eens goed welk tweedragtzaed zy in den lande strooijen; welke onheilen mogelyk zy door hunnen partygeest voorbereiden; welke schrikkelyke verantwoordelykheid zy op zich halen! Hoe zy met het geluk, met het welzyn, met de rust des lands spelen!.....

ô, Voorzeker zou die staet van zaken weldra een einde nemen; voorzeker zouden zy zich haesten regt doen te wedervaren aen wien het behoort... Doch, eilaes, de daedzaken zyn daer om ons te toonen dat zy dit niet weten of *niet willen weten* en het oude spreekwoord niet kennen: '*wanneer de maet vol is, moet zy overloopen...*'

Mogt dit het geval nooit worden!...

DE BESTIERDER. **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

De dooden spreken niet meer.
Verhael.
(1609.)

I.

Gedurende dertig jaren had de afschrikkelyke oorlogsgod zyne verslindende fakkel door geheel het Nederland gezwaeid, en achter zich niets dan de verdelging en de wanhoop gelaten. Duizende persoonen als martelaren der vryheid op het schavot, of als helden op het veld van eere gesneuveld, hadden, ten koste van hun bloed, de onafhanglykheid der vereenigde provinciën verzekerd en de splitsing der Nederlanden tot eene daedzaek doen overgaen. Nogtaus de onverbiddelyke haet dien Filips aen de aenklevers der hervorming had toegezworen, en dien de dood van Willem den Zwyger niet had kunnen uitdooven, porde hem gedurig aen om den oorlog met woede voorttezetten. Ofschoon al de schatten welke de nieuwe wereld aen Spanje schonk er door verslonden werden, toch wilde hy van zyn onzalig voornemen niet afzien, en poogde hy nog altoos den schepter, die hem voor immer ontgaen was, te hervatten,

wanneer de dood hem kwam treffen en de vereenigde provinciën van hunnen onverzoenlyksten vyand verloste.

Zuid-Nederland was nu het erfdeel der Infante Isabella en van haren gemael, den Aertshertog Albrecht geworden. Deze die gedurende de eerste jaren zyner regering het spoor zyner voorgangers was blyven volgen, zonder nogtans eenig merkweerdig voordeel te behalen, besloot eindelyk aen zyne uitgeputte landen den vrede en de rust te hergeven, en aen koophandel en nyverheid, die, zoo door de menigvuldige uitwykingen, als door de langdurigheid des oorlogs, gansch te niet gegaen waren den middel aen te bieden om zich te herstellen.

Na lange raedslagingen en menigvuldige voorstellen werd er eindelyk een verdrag geteekend, waerby de onafhanglykheid der vereenigde provinciën herkend, en een stilstand van wapenen voor twaelf jaren vastgesteld werd.

Dit verdrag werd op den 14 April 1609 binnen Antwerpen afgekondigd en alom met blydschap ontvangen. Ja, de vreugde was zoo groot en zoo algemeen, dat zoo wel de burger als de edelman die te kennen gaf door openbare en byzondere feestvieringen en vermakelykheden.

Tusschen degenen welke zich het meest door de pracht en de zinnelykheid hunner feesten deden onderscheiden, telde men den heer Adriaen Van Berchem, een der voornaemste en der meest geachte edelen van Antwerpen. Nogtans moeten wy bekennen dat het feest 'twelk hy, omtrent veertien dagen na de afkondiging des vredeverdrags, aen zyne magen en vrienden had

aengeboden, ditmael een dubbel oogmerk had. Zyne eenige dochter, zyne aengebeden Wilhelmina was sinds lang verloofd aen Jonkheer Ernest Van Renterghem; heden was hun huwelykskontrakt geteekend en uit deze oorzaek had de Heer Van Berchem zyne gasten op de deftigste wyze mogelyk willen onthalen.

Het was reeds laet in den nacht, en de vrolykheid, de eensgezindheid hadden geenen oogenblik opgehouden tusschen het geheele gezelschap te heerschen. Aen Mina's zyde gezeten, blikte Ernest haer met zooveel liefde aen en scheen in hare oogen reeds al de zaligheid te putten welke het huwelyk hem beloofde. Ieder die het jonge paer aldus aenschouwde, was innerlyk bewogen en voelde zich eenen traen van vergenoeging in het oog komen. De ouderlingen herinnerden zich de gelukkige dagen hunner jeugd, wanneer zy ook, by hunne zielsvriendin gezeten, al het zoete der min mogten smaken; de jongelingen, integendeel, de toekomst voorloopende, zagen zich reeds vereenigd met de vrouw wier naem hun onuitwisbaer in het hart geprent stond: doch welken zy nog niet dan in de eenzaemheid en in de stilte des nachts durfden noemen; de inbeeldingskracht streelde zoodanig hunne zinnen dat zy hunne droomen eene wezenlykheid meenden en dachten Ernestes lot niet te moeten benyden. Neen! dit vuige gevoel kon in hunnen boezem geene plaets vinden. Van Renterghem was hun altoos een getrouw makker, een braef gezel geweest, en hy die door zyn goed karakter, door de kieschheid zyner handelwyze zich niets dan vrienden had weten te verschaffen, kon geenen haet op zich halen, kon geene vyanden hebben.

Wy bedriegen ons; aen dit ongeluk had Ernest niet kunnen ontsnappen: hy had één vyand, en deze was Alonzo de Mendoze.

Mededinger naer de hand van Wilhelmina, had hy door het meisje zyne wenschen zien verstooten, en een vlaemsch edelman den voorkeur verkrygen op hem, die die van koninglyken bloede afstamde. Oh! die hoon welken men in hem aen geheel zyn geslacht aendeed, kon hy niet vergeven, en hem die er de oorzaek van geweest was, zwoer hy eenen onverzoenelyken haet toe, den haet eens Spanjaerds. Ja, al moest hy den arm eens moordenaers wapenen, al moest hy zelf zyne handen met bloed bevlekken, Ernest zou Mina's echtgenoot niet worden. Dit had hy gezworen en geene rust kon hy genieten voordat hy zynen schrikkelyken eed ten uitvoer gebragt had, voordat de jongeling zyn slagtoffer geworden was.

Het feest door Van Berchem gegeven, scheen hem eene gunstige gelegenheid aentebieden om zyn schelmstuk te volbrengen. Lang had hy de middels beraemd om zich 't best van zyn vyand te ontmaken en eindelyk had hy zich bepaeld by dengene die, zonder dat hy zich zelf blootstelde, hem toch tot zyn doel moest leiden. Geld en goederen bezat hy in overvloed, en dus was het hem niet moeilyk geweest eenige booswichten te vinden die, om een weinig gouds, zich met eene moord zouden gelast hebben, zonder voor de gevolgen hunner euveldaed te schrikken.

Alonzo had nu alles beschikt om zyn plan ten uitvoer te brengen: zyne mannen stonden op de bestemde plaets, hy had hun zyne laetste bevelen gegeven, -

en, verzekerd dat deze stiptelyk zouden uitgevoerd worden, ging hy met ongeduld er den uitslag van afwachten.

II.

Van Berchem's wooning was een der aenzienlykste gebouwen van den Oever. Daer was het dat het feest waervan wy reeds gewag gemaekt hebben, gegeven werd, en aen de glansryke verlichting der vensters, aen het zoet geluid der speeltuigen welker klanken tot op de straet doordrongen, was zulks genoegzaem te bemerken. Wat meer is, door nieuwsgierigheid uitgelokt, hielden zich een aental persoonen voor de huizing, op, en bleven daer gapend alles aenschouwen. Doch hoe meer de nacht vorderde, hoe kleiner het getal der nieuwsgierigen ook werd; en wanneer de aftogtsklok de burgeren tot den slaep kwam roepen, waren zy reeds allen verdwenen. Nogtans was er een man die dit voorbeeld niet had gevolgd. Ofschoon eenieder vertrokken was, had hy toch den post blyven behouden die hy van eerst af had uitgekozen. Tegen over de wooning van Van Berchem stond hy, en hield zich daer zoo digt tegen den muer en zoo beweegloos dat een voorbyganger hem met moeite zou ontdekt hebben. Zyne blikken waren gedurig en zonder ophouden op de verlichtte vensters gevestigd, en sinds hy zich op deze plaets bevond, had hy niet eens gewaegd de oogen daer van aftekeeren.

Het geduld scheen hem nogtans eindelyk te ontgaen; want eensklaps uit zyne schuilplaets tredende, begon hy eenige stappen heen en weder te wandelen, en mompelde hy ontevreden:

'By Satan, myn patroon, de aprilsche nachten zyn, om den duivel, niet aengenaem, vooral wanneer men zich zoo stil en onbeweeglyk houdt als een marmeren standbeeld... Ik had my van eenen mantel moeten voorzien, want alle myne lidmaten zyn zoodanig verkoud en verstramd dat ik straks met moeite eene hand zal kunnen uitsteken om aen het werk te helpen... Ook, waerom toeft die duivelsche Jonker zoo lang?.... Zou hy reeds vertrokken zyn? zou ik onze prooi hebben laten ontsnappen?.... Oh! neen, neen! daerom heb ik te goede wacht gehouden en zyne trekken zyn my te wel bekend.... Maer waerom komt hy niet?.....'

Eensklaps hield hy stil: een jongeling kwam uit de poort der wooning getreden, voorgegaen door twee dienstboden welke brandende fakkels in de hand droegen: 'Daer is hy! - sprak de onbekende; - oh! Satan, heb dank! nu zal hy ons niet ontgaen!' - en hy begon den jongeling te volgen.

Ernest, - want niemand dan hy was het, - nog geheel aen het geluk dat hy zoo mild genoten had, overgegeven, was gerust de Hoogstraet ingeslagen en stapte moedig voort; maer nauwlyks was hy tot aen de H. Geeststraet gekomen of de onbekende die hem opvolgde, eensklaps de hand aen den mond brengende, deed een geluid hooren aen dat eener fluit gelyk. Op dit teeken kwamen eenige gewapende mannen uit de zystraten gesneld, wierpen zich tegelyk op de dienstboden, rukten

hun de fakkels uit de hand, doofden de lichten uit en ploften hun op herhaelde reizen eenen dolk in de borst.

Zoo haest Ernest deze mannen had zien te voorschyn komen, had hy zich rugwaerts tegen den muer geplaetst, en zyn rapier in de hand genomen hebbende, beloofde hy zyn leven duer te doen koopen. Doch wat kan moed tegen overmagt! Op minder dan een oogwenk was de jongeling ontwapend geworden, op den grond gerukt, en met eenen doek den mond gestopt.

Dit alles was slechts het werk van een oogenblik geweest, en voor dat iemand der geburen door het gerucht ontwaekt was en tot hulp had kunnen snellen, hadden reeds de mannen, op bevel van hun opperhoofd, den jonker op de schouders genomen en waren langs de Stoofstraet verdwenen. Niet verre nogtans hoefden zy te gaen, want op het Zand gekomen, hielden zy voor eene kleine, bouwvallige wooning stil. Daer, echter, schenen zy verwacht te zyn, want nauwelyks had iemand van hen den hamer der deur laten nederbonsen of de ingang werd hun geopend, en geheel de bende trad door eenen smallen gang tot in eene achterkamer die op de Schelde uitzigt had, en welke door verscheidene waskeersen verlicht was.

Daer zat de spanjaerd Alonzo de booswichten aftewachten die hem zyn vyand moesten komen leveren. Zoo haest hy hen had hooren naderen, was hy opgesprongen en eer zy nog het vertrek binnen gekomen waren, vroeg hy: ‘Welnu! zyn myne bevelen volbragt?.’

‘Ja, Heerschap, - was het antwoord, - alles is, God lof, wel afgeloopen; ofschoon de jonker ons wat lang heeft laten wachten, is hy toch eindelyk in het

net geraekt; de weêrstand welken hy ons wilde bieden, heeft hem geen ander voordeel bezorgd dan een paer steken te ontvangen.'

'En heeft men u niet afgespied; is men u niet komen verassen?...'

'By Satan, neen, Heerschap! Alles is met zooveel spoed en zoo stil afgeloopen, dat er, buiten u, geen mensch is die ons zou kunnen komen beschuldigen van aen deze beuzeling deel genomen te hebben.'

'Genoeg! - sprak Alonzo; - verwydert u een weinig: binnen een oogenblik zal ik nog uwe hulp noodig hebben om het werk te voltooijen.'

Intusschen had men Ernest op eene tafel, die in het midden der kamer stond, uitgestrekt en hem den doek die zynen mond stopte, ontnomen. De aendoening over den verraderlyken slag welken men tegen hem kwam te plegen en het verlies van bloed hadden hem in onmagt doen vallen; doch wanneer het leven in hem begon terug te keeren, staerde hy met verwilderde blikken in het ronde en vroeg met eene zwakke stem: 'Waer ben ik?....'

'Waer gy zyt, - antwoordde Mendoze, - waer gy zyt?.. In myne magt zyt gy, Ernest; in de magt van uw' medeminnaer, in de magt van Alonzo de Mendoze!! -

"Mendoze, gy, een moorder!" riep de jongeling, met afschrik het hoofd afkeerende; doch de spanjaerd, zonder op deze woorden te letten, ging op eenen spottenden toon voort: "niet waer, Ernest, dat wanneer gy over weinige oogenblikken uwe geliefde Mina verliet, en naer huis stappende de zaligste voornemens vormdet, niet waer, dat gy dan niet dacht dezen aengenamen

droom zoo spoedig te zien verydelen?... Eene reeks van heilvolle jaren zaegt gy voor u opryzen en niet eens dacht gy dat een mensch, met een weinig gouds, op een' stond al dit geluk zou hebben kunnen verbryzelen, u den smartkelk doen proeven, wanneer gy niets dan wellusten gekend hadt! - Ja, Ernest; terwyl gy aen Mina's voeten uwe liefdeverklaringen herhaeldet en hare handen zoo vuriglyk aen uwe lippen druktet, wist gy niet welk afschrikkelyk lot u boven het hoofd hing. Ja, sedert den dag dat Mina myne liefde versmaedde en u den voorkeur gaf, waren uwe dagen geteld. Myne wraek heeft zich lang laten wachten om u des te beter te treffen. Thans zyt gy in myne magt en gy gaet sterven! Gy gaet sterven, Ernest; niet eene roemryke dood zoo als het eenen ridder behoort, maer eene stille en ongekende dood. Morgen zal men uw lyk komen opzoeken zonder het te vinden; te vergeefs zal het graf uwer voorvaderen uw kil gebeente afwachten, nimmer zal het uwe asche insluiten, Ernest! - Van deze laetste rustplaets zal uw vyand u nog berooven en tot na den dood zal dus zyn haet u nog achtervolgen!!..”

Gedurende het spreken dezer woorden had de jongeling zynen toorn moeilyk kunnen inhouden: verscheiden malen had hy alle zyne krachten te samen gespannen om de koorden die hem de handen bonden, los te rukken; doch vergeefs was zyne pooging geweest. In woede riep hy tot den Spanjaerd: “Monster! zoo gy een ridder zyt, zoo er edel bloed door uwe aderen vloeit, geef daervan bewys! Ruk my deze banden af, geef my een wapen en kom u leven tegen het myne betwisten: hoewel ik zwak en gekwetst ben, zal ik nog altoos kracht genoeg

bezitten om uw hart optezoeken en het met myn stael te doorbooren!”

“Denkt gy dat ik zinneloos ben, - sprak de Spanjaerd met koelbloed, - zou ik myn leven tegen het uwe gaen wagen, wanneer gy in myne magt zyt, en dat een woord, door my uitgesproken, genoeg is om u naer de eeuwigheid te zenden!”

“Ja, - hernam Ernest, - ik was zinneloos te gelooven dat eene vuige ziel voor edele gevoelens kon vatbaer zyn. Gy zyt geen edelman, Alonzo; gy zyt het bastaerdkroost van een roemryk geslacht; Mendoze, gy zyt een lafaerd!”

“Oh! dit woord is uw doodvonnis” riep Alonzo in de uiterste woede; - wat wacht gy, mannen, - ging hy tot zyne boeven voort, hoort gy niet dat de tyd gekomen is! Maekt spoed en dat zyn lot zich vervulle!’

Op dit bevel bragten de mannen eenen grooten zak by, dien zy gedeeltelyk met zware steenen opgevuld hadden en staken den jongeling in denzelve; doch voor dat dit werk voltooid was, liet hy nog deze woorden ontsnappen: ‘Mina, voor eeuwig, vaerwel! - Alonzo aen u laet ik eene wroeging en aen God de taek van my te wreken!’

‘Der menschen wraek vrees ik ook niet; de veiligheid dezer mannen eischt hun stilzwygen en gy zult my niet komen beschuldigen, Ernest, - want de dooden spreken niet meer;’ antwoordde de Spanjaerd al spottend.

Intusschen hadden de moorders den zak zorgvuldiglyk toegebonden; en na de yzeren staven, die slechts los in het venster stonden, er uitgenomen te hebben, voltooiden zy Alonzo's wraek en wierpen den jongeling in

de Schelde. De waters ontsloten zich om dezen kostbaren pand te ontvangen, en Wilhelmina's minnaer had opgehouden eenen hinderpael aen Alonzo's liefde te zyn!!

‘Mannen, - sprak Mendoze, eene beurs vol gouden stukken op de tafel werpende, - uwe taek is volbragt; ziet daer de belooning.’

III.

Vier maenden waren er verloopen sedert dat men op een morgen de lichamen der twee dienstboden van Van Renterghem, in hun bloed zwemmende, in de Hoogstraet had vinden liggen; en niettegenstaende de navorschingen door zyne magen en door den Schout gedaen, had men van hem zelf niets kunnen ontdekken.

Deze gebeurtenis die in den beginne de nieuwsgierigheid der Antwerpenaren opgewekt en de stof aller gesprekken had uitgemaekt, was byna geheel vergeten. Wilhelmina zelve, de schoone Wilhelmina, die zoo bitterlyk het verlies had betreurd van hem die zy zoo teeder bemind had, die zy reeds als haren echtgenoot aenschouwde, begon zich allengs te getroosten, en vertoonde zich weêr in de openbare wandelingen, waer zy steeds door een ieder bewonderd werd en de harten van alle de jongelingen tot zich trok.

En inderdaed geen bevalliger meisje kon er op de aerde gevonden worden. Hare wezenstrekken drukten

zoo levendig de zoetaertigheid haer's karakters uit; hare blauwe oogen wierpen zulke zachte en teedere blikken, en fyne lokken van het schoonste blonde hair omkransden zoo lieflyk heur hoofd. Met een woord, zy geleek volkomen aen eene pasontlokene roos, want ook zy was in de lente harer dagen; - achttien jaer was Mina's ouderdom; - en hem die 's meisjes liefde had kunnen verkrygen zou de aerde een Eden geworden zyn. Ook had Ernestes dood de hoop in aller harten teruggebragt. Nu Mina van alle banden ontslagen was, dacht men dat zy welhaest tot eenen anderen keus zou overgaen, en ieder jongeling trachtte het voorwerp er van te worden. Geen wonder dan dat, telkens het meisje zich in het openbaer vertoonde, hare voetstappen steeds door eene menigte jonkers gevolgd wierden die alle moeite inspanden om van haer een blik te verkrygen; doch wanneer Mina soms, de oogen opligtende, zich het voorwerp van een ieders verlangen zag, dan voelde zy het rood op hare wangen komen en bukte het hoofd om hare schaemte te verbergen.

Tusschen de menigvuldige mededingers na Mina's hand bevond zich Alonzo de Mendoze. Bezitter van een groot vermogen en van een der edelste huizen van Spanje afstammende, kon het geslacht van Van Berchem niets dan winnen met zich aen het zyne te verbinden. 's Meisjes vader had zulks gevoeld, en wanneer Alonzo hem dezen voorstel gedaen had, was hy niet ongunstig aenhoord geworden. Nogtans minde de oude man zyne dochter te zeer om haer in iets te bedwingen en raedde hy Mendoze aen met geduld te werk te gaen. De goede vader dacht dat wanneer de tyd de droefheid zyner

dochter zou gestild hebben en de gedachtenis van haren boezemvriend geheel uit haer geheugen zou gegaen zyn, het den Spanjaerd minder moeilyk zou vallen zyne aenvraeg gunstig te doen beantwoorden.

Alonzo, van Van Berchem's toestemming verzekerd, zag dus de toekomst hem toelachen, en hy zou zich welligt over zyne misdaed hebben kunnen verheugen zoo Ernestes laetste wensch zich niet verwezentlykt had.

Men herinnere zich dat de jongeling hem gezegd had: ‘Aen u laet ik eene wroeging;’ en sedert den dag dat hy zyn schelmstuk ten uitvoer had gebragt, was Mendoze's hart met folteringen overladen geworden en voelde hy zyn geweten als door een knagenden worm aengedaen. Te vergeefs zocht hy aen deze pyniging te ontsnappen: des nachts kwam de slaep zyne sponde niet meer bezoeken en zag hy gedurig het afbeeldsel des jongelings hem voor de oogen zweven: by dag zocht hy aen dit lyden te ontsnappen, en, in het gezelschap van eenige jonge losbollen, leverde hy zich met woede aen het spel over, en trachtte daer inden middel te vinden om zyne innerlyke smarten te vergeten.

Eens had hy eenige dezer jongelingen ter maeltyd genood, en allen hadden aen zyn verzoek beantwoord, een enkel uitgezonderd. Echter daer er niemand de rede zyner afwezigheid kende, bleef men, ofschoon het bestemde uer reeds lang voorby was, nog eene wyl tyds naer hem wachten. Dan, wanneer er eene halve uer verloopen was, begon een ieder geduld te verliezen, en stelde Alonzo aen zyne vrienden voor, zich, zonder langer toeven, aen tafel te zetten.

Men begrypt ligt dat dit voorstel algemeen aengeno-

men werd; nogtans kon de vergenoeging welke zy er over gevoelden, hun den vriend, die hun ontbrak niet doen vergeten? ‘Waer toch mag Hendrik blyven? - vroeg een der jongelingen; - hy die altoos gewoon is den eerste aentekomen, zich nu laten wachten wanneer eene heerlyke maeltyd ons zoo vrolyk toelacht; oh! dit is onvergeeflyk!!’

‘Ik ben van gevoelen, Myneheeren, - sprak een andere, - dat hem iets buitengewoons moet overkomen zyn...’

‘Juist zoo als ik; - viel een derde in, - de duivel zal hem weggevoerd hebben.’

‘Zeg liever dat hy van nacht zal vermoord zyn zoo als aen Ernest Van Renterghem gebeurde..’

‘Wat zegt gy... Ernest.... gemoord! hoe!.. wie?..’ riep Alonzo met een' angstigen schreeuw, uit, terwyl eene bleeke doodskleur zich op zyne wangen verspreidde en den schrik zyner ziel verried.

‘Wat drommel, Mendoze, waerom u zoo ontstellen?... Wy weten immers welk ongelukkig lot Ernest is wedervaren; of vreest gy misschien dat hy uit het graf zal opstaen om u het bezit van Wilhelmina te komen betwisten?.’

Deze laetste woorden deden ieder in een schaterlach uitbersten; en Alonzo gevoelende welke onvoorzigtigheid hy begaen had, trachtte zich te herstellen en eene kalmte op het aengezigt te toonen die nogtans in zyn hart niet woonde. Op het zelfde oogenblik trad Hendrik nog door een ander jongeling gevolgd, de eetzael binnen! Alonzo, - sprak hy, - verschoon my zoo ik aen myn woord niet getrouw ben geweest: deze vreemde-

ling is er de oorzaek van. Dezen morgen heb ik het genoegen gehad met hem kennis te maken, en daer hy eenige maenden in de stad gaet verblyven, heb ik de vryheid genomen hem hier te geleiden opdat hy, op eens, met alle de vrienden kennis make.'

'En gy hebt wel gedaen, Hendrik, - antwoordde Mendoze, die, zonder de trekken des vreemdelings gezien te hebben regt stond om hem te begroeten; doch nauwlyks had hy zyn gelaet bespeurd of hy liet zich in zynen zetel nedervallen, en, geheel ontsteld, ontglipten hem deze woorden: 'Hemel! wat zie ik... hy is 't!...'

'Wie?.. wat wilt gy zeggen?' vroegen hem te gelyk alle zyne makkers.

'Vindt gy niet, - vroeg de Spanjaerd met eene bevende stem aen den jongeling die nevens hem gezeten was, - vindt gy niet dat die vreemdeling volkomen aen Ernest gelykt?.'

'By Satan! dit gaet te verre! Begint gy zinneloos te worden, Alonzo?.. Vreest gy dan zoo zeer Mina te verliezen dat gy in elk persoon Van Renterghem meent te herkennen. Kunnen wy aen zynen dood nog twyfelen, of denkt gy misschien dat zyn geest uit het graf zal opryzen, alleen om het vermaek te hebben van u eene poets te spelen?... Kom, kom, stel u zulke grillen uit het hoofd, en ledig liever een beker..'

'Gy antwoordt niet op myne vraeg...'

'Wel zoo gy er aen houdt, zal ik u openhartig verklaren dat er tussschen hem en Ernest geene de minste gelykenis bestaet. Zyt gy nu te vreden?'

Alonzo antwoordde niet, maer aen de strakke blikken waer mede hy den vreemdeling bleef aenschouwen, zag men genoeg dat hy niet overtuigd was geworden.

Dit kleine voorval had als eene tint van droefheid over het middagmael geworpen; te vergeefs poogden Hendrik en zyne vrienden Alonzo optebeuren: hunne moeite ging verloren. De Spanjaerd was in eene geestbedwelming gevallen, waeruit hem niets kon trekken, en wanneer zyne gezellen van de tafel opstaende, hem voorstelden naer het speelhuis te gaen waer zy gewoonlyk hunne avonden doorbragten, weigerde hy hen te volgen en ging zich in zyne slaepkamer opsluiten; waer hy ten prooi aen duizend folteringen te vergeefs naer de rust zocht die hem voor eeuwig was ontvloden.

Eenige dagen later was Alonzo, op de Schelde, eene wandeling gaen doen. Zyn geest was zoodanig aengedaen geworden door de wonderbare gelykenis welke hy gevonden had tusschen den vreemdeling door Hendrik by hem ingeleid en het ongelukkig slagtoffer zyner wraek; zyne ziel werd zoodanig door de smart afgemarteld, dat hy nergens wist zich te bergen om aen zyne wroegingen te ontsnappen. Steeds zag hy Ernestes wezen voor zyne oogen; 's jongelings laetste woorden klonken hem gedurig in de ooren; ja, in elk persoon meende hy hem te erkennen die zoo verraderlyk door zyne hand was omgebragt; oh! Alonzo's toestand was afgrysselyk en zyne misdaed woog hem zwaer op het hart! Zyn hoofd, geheel zyn lichaem gloeide als of een verslindend vuer alle zyne aderen doorliep, en niets kon hem noch baet noch hulp verschaffen. - Het water! - oh! ja; dit had hy nog niet beproefd! De koude lucht, de koele wind die altoos op den stroom heerscht, zou hem, - zoo dacht hy, - misschien de hersenen verfrischt hebben, en zoo niet eenige verzachting aen zyne

smarten toebrengen dan toch hem alleen en verre van het stadsgewoel laten lyden.

In het eenzaem bootje, dat langzaem de wateren doorsneed, was Mendoze neêrgezeten, en het hoofd achter over geheld, ademde hy gretig de frische lucht in, zonder te zien dat nog een ander schuitje steeds het zyne volgde, en al meer en meer hetzelve naderde. Op eens schoot hy op: eene stem riep zynen naem. Verbaesd van zich zelf tot daer achtervolgd te zien, draeide de Spanjaerd het hoofd naer den kant waervan de stem scheen te komen, en zag in een vaertuig dat nu het zyne raekte, een man regtstaende en die met den arm stadwaerts uitgestrekt, hem iets scheen aentetoonen. Onwillig en als door de gebiedende houding dezes mans gedwongen, volgde Alonzo de rigting welke men hem aenwees, en dan zag hy:

Hy zag het huisje waerin zyn schelmstuk volbragt was geworden, uit hetwelk hy Ernest had doen in de Schelde werpen!!

In woede wierp zich Mendoze naer dengene die hem dit schrikkelyk oogpunt had doen ontwaren: ‘Ellendeling, - riep hy, - zeg, is het de het die u uitgebraekt heeft om my te achtervolgen! Spreek, of....’

‘De dooden spreken niet meer!’ antwoordde de man langzaem; en tevens den hoed afnemende die hem het hoofd dekte en onder welks breede kanten zyn gelaet schier geheel verborgen was, toonde hy den Spanjaerd wezenstrekken die hem zeer wel bekend waren.

‘Ernest!’ schreeuwde deze als verplet door het afschrikkelyk visioen dat zich voor hem opdeed: ‘Ernest! of is het zyn geest!’ en zich het hoofd in de handen

bergende, riep hy met wanhoop: ‘ô God, God! heb medelyden met my en wees barmhartig! Uwe wet heb ik schandig overtreden, het bloed eens menschen vergoten, - doch spaer my, ô Heere, en straf my niet volgens uwe verbolgendheid!’

Hier borst hy uit in eenen vloed van tranen, die ziltig over zyne wangen rolden en aen zyne voeten neêrvielen. Wanneer hy het hoofd opligtte, was alles verdwenen. Echter gedurende deze weinige oogenblikken had hy een besluit genomen. Daer hy alle middelen had aengewend om zyne misdaed te vergeten of de knaging zyns gewetens te verdooven, zonder dat iets hem geholpen had, wilde hy zich nu aen de voeten des outers gaen werpen en van God de verzachting zyner smarten die de wereld hem niet geven kon, gaen afsmeeken. Met dit inzigt deed hy zich aen de Sinte Walburgis Kerk afzetten, en trok met eenen wankelenden tred den tempel binnen.

Eene menigte geloovigen zaten daer vóór het beeld der H. Moeder Gods, geknield, en offerden hunne gebeden aen Haer die steeds de Troostersse der bedrukten is. Alonzo ging zich by hen plaetsen, en hy, die zoo dikwyls met den godsdienst den spot had gedreven en Gods naem gelasterd, wierp zich nu ter aerde en liet een ootmoedig gebed hemelwaerts opstygen.

Tusschen de geloovigen welke voor de voeten der Moeder-Maegd hulp en bystand waren komen afsmeeken, bevond zich Wilhelmina Van Berchem. Alhoewel zy slechts eenige stappen van Mendoze verwyderd was, had hy haer niet ontwaerd; doch zoohaest hy haer erkende, begon de brandende liefde die hy voor het

meisje gevoelde weêr zoo ongestuimig in zyn hart te woelen dat alle de goede voornemens die hy een oogenblik te voren vormde, op eens uit zyn gedacht verdwenen. Bevend van verlangen om hare schoone wezenstrekken te kunnen aenschouwen, stond hy van zyne plaets op om aen hare zyde te gaen knielen, doch eensklaps voelde hy eene hand zyne schouder vatten terwyl eene mannenstem hem toesprak: ‘wilt gy haer ook moorden, Alonzo?’

De Spanjaerd keerde het hoofd om en erkende den man die hem daer zoo even op de Schelde achtervolgde en wiens aenschouwen zoo schrikverwekkend voor hem geweest was. ‘Ernest!’ schreeuwde hy met luider stemme, en, onder de kracht zyner aendoening bezwykende, zeeg hy roerloos ter aerde neder.....

IV.

Ongeveer drie weken na de gebeurtenis welke wy in het voorgaende hoofdstuk verhaeld hebben, waren alle de vrienden van Alonzo ten zynent vergaderd. Sedert den dag op welken Ernest hem tweemael was verschenen, waren zyne krachten teenemael uitgeput geworden en ging hy ten gevolge der wroegingen die zyn hart doorgriefden, bezwyken. Zyn sterfuer naderde

met spoedigen tred, en de eerwaerde priester aen wien hy zyne biecht had gesproken, had van hem geëischt dat hy in tegenwoordigheid van zyne vrienden, van alle zyne kennissen, de belydenis zyner misdaed zou gedaen hebben.

Rond zyne bedsponde geschaerd, vertoonden zy zich allen in eene droevige houding. De smarten hadden den jongeling dusdanig afgehaeld dat hy nauwelyks de schaduwe meer scheen te zyn van hetgeen hy geweest was, en dit zigt beneep de harten zyner makkers, zyner gezellen zoodanig dat zy hun medelyden niet verbergen konden.

Wanneer allen vereenigd waren, rigtte Mendoze zich op, en door den ouden priester ondersteund, begon hy het droevig verhael zyner wandaed.

De verwondering, den afschrik beschryven die deze bekentenis op zyne vrienden deed, zou onmogelyk wezen; allen deinsden achterwaerts en gaven hier door genoeg de blyken hunner verontwaerdiging te kennen.

Nu sprak de gryze priester: ‘Welhoe! myne broederen, gy vlugt! Geen medelyden hebt gy met een armen zondaer, die u een gebed afsmeekt opdat zyne ziel, die welhaest voor den eeuwigen regter gaet verschynen van Hem vergiffenis en genade bekome!’

‘Neen! - sprak een man die tot alsdan achter de anderen was verborgen gebleven, - neen! voor hem is er geene genade, geene vergiffenis te bekomen!’

Een schreeuw ging uit aller monden op: ‘Ernest! -

‘Ja, Ernest, - hernam deze; - Ernest die gy trouwloos hebt meenen omtebrengen, Alonzo, en die, als door een wonder, aen uwe wraek ontsnapt is!’

Alle de jongelingen die hier tegenwoordig waren, omringden nu den gewaenden doode, drukten hem de handen en betuigden hem om het meest het genoegen welk zy genoten van hem levend in hun midden terug te zien; doch hy ontrukte zich aen hunne vriendschaps bewyzen, en digter by het bed naderende, ging hy tot den stervenden Spanjaerd voort:

'Gy waendet, Alonzo, dat het genoeg was in de tegenwoordigheid van uwe, van myne vrienden de bekentenis uwer misdaed te doen, om er vergiffenis over te bekomen en gy dacht niet eens dat er een mensch kon opstaen om u rekening over zyn bloed te vragen! De dooden spreken niet meer, zegdet gy, niet waer, Alonzo? - Welnu! gy hadt u bedrogen! Hem die gy geloofde in de baren verzwolgen te zyn, is als door de hand Gods gered geweest. De zak die my tot doodskleedsel moest dienen, haekte in het vallen aen den boord der Schelde; hy scheurde aen stukken, en hier door van de steenen ontlast, bleef ik eenige oogenblikken op het water dryven. Gelukkiglyk had een schipper, die juist voorbyvaerde, het gerugt gehoord en was uit nieuwsgierigheid genaderd. Geheel buiten kennis ontving hy my in zyne schuit en bragt my naer het dorp Schelle, alwaer hy woonde. In zyne hut, echter, kon ik geene der hulpmiddelen die my noodig waren verkrygen, - de goede man gevoelde zulks, - en daerom, voerde hy my tot de S^{t}. Bernaerds abtdy, waer ik alle de zorgen ontving die mynen staet vereischte.

Lang had ik tegen den dood te worstelen, doch eindelyk hield alle gevaer voor my op; en nu, nu had ik maer één gedacht, maer één wil meer: my over u te wreken!

Ik kon u aen het geregt gaen aenklagen, u in de gevangenis doen werpen, u op het schavot brengen en door de hand des beuls u zien rabraken; doch dan was myne wraek te spoedig geëindigd, en het was eene langzame, eene gedurige wraek die ik begeerde.

Luister dan wat ik deed: ik vermomde my en begaf my naer Hendrik op wiens vriendschap ik verzekerd was te kunnen staet maken. Ik gaf hem alles te kennen; doch verzocht hem tevens de diepste stilzwygenheid te houden. Hy beloofde my zulks en hield zyn woord. Nog den zelfden dag door hem by u ingeleid, zag ik dat ik my niet misgist had, dat myne wraek u wreed op het hart zou gewogen hebben.

Tusschen alle de persoonen die steeds de gezellen myner jeugd geweest waren, waert gy het alleen die my onder myne vermomming herkende; eene koude huivering beving u en deed uw geheel lichaem sidderen.

Sints dien dag deed ik u bespieden en achtervolgen; alle uwe daden waren my bekend en myne tegenwoordigheid bedreeg u gedurig als een zwaerd dat u boven het hoofd zou gehangen hebben. Echter heb ik onvoorzigtig genoeg geweest u tweemael op een dag, - op de Schelde en in de Burgt Kerk - te verschynen, en uw verzwakt gemoed heeft daer aen niet langer kunnen weêrstaen. Myne wraek gaet my nu te vroeg ontsnappen! Gy gaet sterven, Alonzo, en ik kom op uw sterfuer u vervloeken, en u zeggen dat Mina eerlang myne echtgenoot zal zyn; want zy ook is reeds van al het gebeurde onderrigt!'

'Houd op! - riep de gryze priester, - gy lastert God, jongeling! Hy die u zyne weldaden heeft doen

gevoelen, wiens almogende arm u uit de wateren redde, heeft u het heerlykst voorbeeld gegeven: aen den boom des heiligen kruises heeft God voor zyne vyanden gebeden en hun hunne misdaden vergeven. In zyn naem gebied en bezweer ik u op het hoofd eens stervende zyn goddelyk voorbeeld te volgen. Spreek woorden van verzoening en vergiffenis zoo gy niet wilt dat zyn arm zich over u uitstrekke.'

'My verzoenen! hem vergeven! - zegde Ernest, - oh neen! eisch zulks niet; dit ware my onmogelyk! Gy weet niet welk leed Mendoze my gedaen heeft; hoezeer hy myne inborst heeft doen veranderen en verslechten. Ja, nimmer had ik den haet gekend, nimmer was myne ziel met dit vuig gevoel bezoedeld geworden, en hy, ja hy, heeft my dien hartstocht bekend gemaekt, hy heeft my doen ondervinden hoe zoet het is zich te wreken, met welk genoegen men het lyden zyns vyands kan aenschouwen....'

'Zwyg, jongeling, zwyg, want gy handelt niet naer Gods woord. "Ga nooit te bed voor dat gy met uw' vyand verzoend zyt" zegt ons het Heilig Schrift, en gy hebt deze zedeles niet gevolgd. Met uwe driften niet te beteugelen, hebt gy u der dieren gelyk gesteld en u zelf pligtig gemaekt aen de misdryven die gy in Alonzo laekt. Denk niet dat de wraek het zoetst genot geve, neen, er is iets grootscher, iets verhevener, dat de ziel veredelt en eene zoo reine voldoening oplevert: Het ongelyk vergeven dat u aengedaen wordt. Luister dan naer mynen raed en versmaed myne woorden niet, myn zoon! Wees genadig en verzoen u met dezen rampzaligen jongeling voor dat de dood zynen levens-

draed komt afsnyden. Vergeef, Ernest, en de kwade gevoelens die uwen boezem hebben overmeesterd, zullen er uit verdwynen en u de rust en het geluk wedergeven. Ja, zoo de vrouw die den twistappel tusschen u beide was ons kon hooren, zy ook zou u toeroepen: Vergeef, Ernest, vergeef, want medelydend zyn, is ook minnen!'

Des grysaerds woorden hadden indruk op Ernest gemaekt en in zyn hart een' zwaren stryd doen ontstaen. De priester werd zulks gewaer, en zyn werk willende voltooijen, vatte hy des jongelings hand en legde ze in die van den Spanjaerd; doch deze die sedert dat Ernest zich daer eensklaps vertoond had, hem met verdwaelde blikken en als onbewust van hetgeen rondom hem gebeurde, had aengezien, gevoelde zich echter de magt niet meer zyne hand te drukken: een grimlach bewoog nog een oogenblik zyne lippen, en dan het hoofd achterover latende hellen, ontging hem de laetste zucht.

'Broeders, - sprak de priester, - knielt neêr en bidt! Uw vriend heeft opgehouden te lyden! Zyne misdaed was groot, maer hy heeft die bitter moeten boeten en Gods barmhartigheid is oneindig.'

De jongelingen gehoorzaemden en baden gezamentlyk den Allerhoogste de ziel die zich voor zyn Regterstoel bevond, genadig te zyn.

Eenige weken daerna werd het huwelyk van Ernest en Wilhelmina voltrokken. 's Jongelings lot had eenie-

der zoodanig voor hem ingenomen dat geheel de stad toegeloopen was om ooggetuige zyner echtverbindtenis te zyn. Ook wanneer de dienst geëindigd was en dat het jonge paer, met bly gelaet, te midden der menigte doortrok, juichtte elkeen toe en wenschtte men hun een lang genot van het geluk dat zoo naby geweest was hun voor eeuwig te ontsnappen en dat zy beide zoo wel verdienden.

S. BLEREAU.

April 1842.

Over de welluidenheid van het Oud Vlaemsch.
(*Vervolg en einde.*)

De verliezen door de vlaemsche tael gedaen, en de veranderingen welke zy onderstaen heeft, laten zich gemakkelik beseffen door hem die de reden er van in de geschiedenis onzes vaderlands opzoekt. In onze provinciën heeft zich de nederduitsche tongval te midden der noodlottigste omstandigheden ontwikkeld. Sedert de 10ste eeuw van het duitsche Keizerryk afgescheiden, had Vlaenderen gansch de middeleeuwen door, nauwe en innige betrekkingen met niemand anders dan met Frankryk, aen welk het door een feodalen band, was vastgeboeid; - en Braband, schoon by name van het duitsche ryk afhankelik, kwam echter maer zelden en by toeval in aenraking met de overige gedeelten van het germanische geheel, terwyl deszelfs nederduitsche bevolking, met de aengrenzende of medeonderhoorige waelsche volkerschappen, in dageliksche betrekking stond. Later kwam het hof van Burgonje, welks noodlottige invloed zich niet alleen in Vlaenderen en Braband, maer ook tot in het diepste van Holland gevoelen deed.

Terwyl deze oorzaken op eene voortdurende en evenmagtige wys, hunne werking voortzetteden op de landen tusschen het Kanael en de Zuiderzee gelegen, beoefende Duitschland zyne verschillende tongvallen, zonder op zyne belgische stamgenoten het minste acht te slaen. Door eenen band slechts hielden wy nog aen Duitschland vast; en die band was de *teutoonsche Hanse.* Doch de invloed dezer hield af, juist op het oogenblik dat zy ons, onder het letterkundig oogpunt nuttig te worden stond. Reeds in

de 15ste eeuw bemerkte men eenige toenaderingen in de spellingwyze tusschen het nedersaksisch en het vlaemsch, en onze spelling was toen voor het grootste gedeelte ook in noorder Duitschland aengenomen. In geval onze betrekkingen met de Hansesteden op dit tydstip hadden voortgeduerd, zoude er welligt voor alle nederduitsche volken ééne en de zelfde spelling, ééne en de zelfde geschrevene tael zyn tot stand gekomen. En gewis deze tael door negen miljoen menschen gesproken, had de Franschman niet, als nu, *une pauvre et chétive petite langue,* durven noemen; terwyl langs eenen anderen kant, de letterkunde die er uit geboren moest worden, van Duinkerken tot Koeningsberg eenen weêrgalm vindende, zonder tegenspraek schoon, ryk en magtig worden moest. Het hoogduitsch had zich dan afzonderlik beoefend gezien of wel het ware allengskens onder de werking van het noorder-dialekt weggesmolten.

Dan de zaken hebben eenen anderen keer genomen. Van in den beginne der 16ste eeuw voor het staetkundige, afgescheiden, verdeelden de nederduitsche bevolkingen zich later nog door de scheuring tusschen de zuidelike en de noordelike Nederlanden terwyl Antwerpen 's ondergang alle slach van verband tusschen ons en noorder Duitschland verbrak. In Duitschland door den zuideliken tongval verdrongen, in de katholike Nederlanden verwaerloosd, wierd onze tael slechts in de Vereenigde-Provinciën beoefend, en dan nog op eene onvolledige wys. Men weet, trouwens, dat vele goede hollandsche schryvers het latyn, andere, schoon oneindig kleiner in getal het fransch in hunne werken gebezigd hebben.

Het is bekend dat, buiten het Italjaensch, dat veel vroeger gevormd wierd, het meerendeel der europesche talen, haren huidigen vorm omtrent den aenvang der 16ste eeuw verkregen. Dit tydstip was een beslissend oogenblik, een stond van krisis waeruit de nieuwere spraken, te gelyk met de nieuwere staten, gesproten zyn. Dan de 16ste eeuw was noodlottig voor ons by wie zy, met den uitlandschen oorlog begonnen, met den burgerkryg moest eindigen.

Het vlaemsch, reeds onder Keizer Karel bres gebeukt, bedierf

zich nog meer en meer tydens de regering van Filips II, onder den samenwerkenden invloed van het fransch en het spaensch. Te midden dezer betreurlike omstandigheden is het dat het nederduitsch enkel in Holland als letterkundige tael gedyen kon; en dan nog wierd de verbasterde staet der spraek op dit tydstip, om zoo te zeggen als normalen staet herkend. Hier en daer wierden, wel is waer, door sommige goede schryvers de woorden van vreemden oorsprong verbannen; doch de stukken van den tyd getuigen nog hoeveel onzuiver slik, die stroom van burgerkryg en uitlandschen invloed op het ryke erf der tael had laten neêrzakken. Niemand alsdan dacht aen de spraek van Maerlant, nauwliks waren de oude schryvers bekend, en de Reinaert de Vos, even als het meestendeel der rymwerken van het zelfde tydvak, waren vermomd en onkennelik gemaekt onder het gekke kleed eener ellendige proza waervan er ons in de *blauwe boekskens* nog een staeltjen overblyft.

Sedert de Utrechtsche Unie, verkreeg de provincie Holland het overwigt, en drong der overige provinciën niet alleen heuren wil op in het vak der staetkundige belangen; maer ook in dit der tael, en heur tongval, de onaengenaemste en wanluidendste aller nederduitsche dialekten, wierd de *norm* der nederlandsche spraek.(1) De Hollanders verre van hunne tael met die der volkerschappen van noorder Duitschland te zoeken in verband te brengen, namen zelfs de dialekten hunner pas vervreemde broeders, de Brabanders en Vlamingen niet in acht. Met de tael te beoefenen, hebben zy ze dan ook verarmd. In stede van by de andere germanische stammen te ontleenen wat zy mogten of konden, zyn zy by uitsluiting te werk gegaen, en elk woord, elke spraekvorm, elke wending wierd zonder genade weggebannen, zoohaest het bleek dat zy op den bodem zelf der provincie Holland niet geboren was. Men sla het woorden-

(1) Wat de welluidendheid en de zuiverheid der tael betreft, is het ten hoogste te betreuren dat de tongval van Gelder en Limburg den voorrang niet bekomen hebbe, of dat ten minste de Oostelike provinciën heur deel van invloed niet hebben kunnen uitoefenen.

boek van Kiliaen, op, en men zal getroffen zyn door de ontellike hoeveelheid woorden, in zynen tyd gebruikelik, en by de Hollanders uit hunne geschrevene tael verworpen.

Wat er nog aen onze tael ontbroken heeft, is een gemeen middelpunt voor alle volkeren die ze spreken, eene hoofdplaets of gezaghebbende stad, waer ze te gelyk met kunst en nyverheid beoefend wierd; een hooge stand die ze by voorkeur hebbe gesproken, eene schoone kunne die ze hebbe verzacht; een geniale man, die uit heure verschillige oordspraken al het mogelike voordeel hebbe getrokken. De geschiedenis leert dat Dante Alighieri toen hy zyn onvergankelik gedicht *la divina comedia* opstelde, uit alle de streektalen zyns vaderlands ditgene opzocht wat hy er goeds en spraekkundigs in kon aentreffen, en zich by middel van dezen keus, eene schoone, zachtvloeijende, ryke en regelmatige tael vormde. Min gelukkig dan het Italjaensch, zag het Nederduitsch de hardste en stroefste zyner oordspraken tot den rang van geschrevene tael verheffen, terwyl de welluidendste, de meest dichterlike verwaerloosd wierden en tot den staet van straettael verlaegd bleven.

Indien men in de 16ste eeuw den tongval van elk nederduitsch gewest in acht had genomen, dan zouden wy ongetwyfeld nu een verschillig lidwoord voor het enkelvoud des mannel. en vrouwel. eersten naemvals, bezitten. En inderdaed, toen men nog zonder onderscheid *de* en *die man* schreef, ware het gemakkelik geweest te beslissen dat de eerste dezer vormen voor het mannel., de tweede voor het vrouwel. hoefde gebruikt te worden. Zoo ook had men voor het aentoonend lidw. de Zuid-Brabandsche uitspraek (*dei*) met die van Vlaenderen en Holland (*die*) kunnen samensmelten en voor de drie geslachten *dei, die, dat,* kunnen bezigen.

Had men den aert onzer tael dieper bestudeerd en op de noodzakelikheid nagedacht de, er zoo overvloedig in voorkomende, trage en sleepende klanken te verminderen, dan zeker had men van in den beginne zorgvuldiglik het onderscheid tusschen de enkele *i* en de *y* vastgesteld, en, wy hebben het in onzen eersten opstel reeds doen opmerken, de woorden *mi, wi, gi, di* enz.

met eene enkele *i* geschreven. Het is denkelik dat ware ten tyde van Cats en Zevecote, deze spelling aengenomen geweest, de klank der korte *i* in de uitspraek dezer woorden immer en algemeen had voortgeduerd, en als nu, geene afwyking, geene oordspraek, maer wel de *norm* onzer letterkundige tael zou geworden zyn.

Langs eenen anderen kant, indien het ons gelukt was aen den invloed der fransche en aen dien der spaensche tael te ontsnappen, zouden wy de *s* voor den zachten klank (*soon*, *sitten*, *seker* enz.) en de *z* voor den harden (*zieraed*, *zamen*, *zedert* enz.) behouden hebben,(1) en wy hadden aen de *u* hare oude weerde (oe) gelaten.(2) Met het, over het spellingstelsel, met de andere volkerschappen onzes stams eens te blyven, hadden wy het voordeel genoten gemakkelik door hen gelezen en verstaen te worden, terwyl het aennemen der fransche *z* en *u* ons nooit eenen franschen lezer heeft aengewonnen, noch ons er nimmer eenen enkelen verschaffen zal.

Het besluit dan dat voortspruit uit alles wat wy gezegd hebben, zal de lezer zonder moeite gissen, te weten dat heden de studie onzer oude schryvers onontbeerlik is geworden, niet alleen voor de letterkundigen; maer tevens voor hen die in het vlaemsch eene volkomene opvoeding willen bezitten. Het ware dan ook te wenschen dat men zich bezig hielde met eene spraekkunde onzer oude tael te vervaardigen. Zulk eene bestaet er reeds voor het Hoogduitsch.(3) By deze spraekkunde behoefde er een lyst van verouderde of in onbruik geraekte woorden, gevoegd. Indien het lezend publiek met onze tael der 14ste eeuw bekend was, (iets dat in alle geval slechts weinig dagen oefening vordert) zou er niets gemakkeliker vallen dan de zoo welluidende en

(1) Zie wat Vondel daerover zegt in de voorrede van zyn *Palamedes,* eerste uitgave, Amsterdam 1625, in 4o. Hy maekt altyd gebruik van de *s* gelyk Cats en Zevecote. Zie ook Ten Kate, Aenleiding enz. B.I. bl. 120.

(2) Zie Lulofs, *schets van een overzigt der duitsche taal,* Groningen, 1819. bl. 129.

(3) Zie *Mittelhochdeutsche grammatik,* von K.A. Halm. Francfort. 1842. 8o van 118 bladz.

kernvolle uitdrukkingen en spraekvormen onzer vaderen te doen herleven.

Deze studie moest van eene andere vergezeld gaen, namelik van die van het nieuwere Hoogduitsch. De overeenkomst dier tael met de onze, kan ons in het beoefenen dezer leste van het hoogste nut worden. Het Hoogduitsch bezit om zoo te zeggen geene krachtvolle uitdrukking, geene schitterende en levendige volzinwending die niet met even veel geluk en voordeel in het Vlaemsch kan worden ingevoerd. Hierby konden wy nog den grond zelve der gedachten doen gelden. Iedereen, ten minste van hooren zeggen, weet hoe ryk de hoogduitsche letterkunde hieraen is, en hoeveel modellen van allen aert zy ons zou kunnen aenbieden. De vergelyking nu, van deze modellen, met die welke de fransche letterkunde ons oplevert, zou veel bybrengen om ons eene eigene letterkunde, welke noch fransch noch duitsch zou wezen, te helpen opbouwen. Eene klip ware toch zorgvuldiglik te vermyden; de duisterheid namelik welke in enkele duitsche prozaschryvers, zich opdoet. De Hollanders die in het begin dezer eeuw de Hoogduitschers hebben nagevolgd zyn niet immer van dit gebrek vry gebleven; dan wy gelooven dat het belgisch karakter, minder droomerig en te gelyk meer levendig en eenvoudig, onze letterkundigen er voor behoeden zal. - Wat Lulofs[1] aengaende dit gebrek geboekt heeft, is ten hoogste zinryk. ‘Ten slotte, zegt hy, wensch ik hartelijk, dat wij altijd de buigzaamheid onzer taal in het scheppen en verbinden van woorden, op hoogen prijs blijven stellen, en ons door geene dwaze navolging van den stijl der romanische, dat is van geheel anders samengestelde talen, laten wegslepen, om van deze fraaije eigenschap niet het behoorlijke gebruik te maken. - Voor onnatuurlijke en stroeve verbindingen moge ons de Hemel evenzeer bewaren!’

V.D.H.

Brussel, Mei 1842.

(1) Opus citat. bladz. 208.

Overzigten van verschenen werken.

Oefeningen in het kunstmatig lezen, ten gebruike der vlaemsche scholen door R. Willequet, J.B. Courtmans *en* P.F. Van Nerum, - *hoogste klasse.* Gent by Hemelsoet 1842.

Meermalen hebben wy ons hooren opwerpen van mannen welke der moedertael genegen waren: ‘Gy spreekt van uwe tael; gy wilt ze in hare vorige, in hare natuerlyke regten herstellen; zeer wel! doch waer zyn uwe boeken die ons de regels dier tael leeren kennen? waer zyn de spraekkunsten die men der jongheid kan in handen geven? Met een woord waer zal ik de gronden dier tale leeren?’ Op die vraeg hebben wy lang moeten stilzwygen of zeggen: - ‘De verdedigers onzer moedertael zyn nog niet talryk genoeg: wy bezitten wel mannen wie het aen grondige taelkennis niet mangelt, zoo als een Blommaert, een Willems, een Bormans, een Snellaert enz. en wier werken van die kennis getuigen; doch deze hebben zich een ander pad uitgekozen. Zy hebben het op zich genomen de schatten der moedertael te ontgraven, het stof van hare oude versierselen te schudden en dezelve weêr in alle hare kostelykheid ten toon te spreiden. Mannen die zich der opvoeding en

onderrigting der jeugd willen toewyden, zullen er ook wel komen. Wacht slechts den tyd af: de verdeeldheid nopens de spelling is eene groote rede dier vertraging.'

Dit antwoord werd niet altyd als voldoende aengenomen; en echter spraken wy waerheid. Nauwlyks hadden de taelcongressen van Antwerpen en Gent plaets gehad, of een aental schoolboeken zagen het licht en het voedsel werd den geest der jongheid in overvloed voorgesteld.

Onder diegenen welke voor het onderwys werken, staen de namen der Heeren: Willequet, Courtmans en Van Nerum niet ongunstig bekend. Terwyl andere hunnen geest den lossen toom geven en met volle wieken in de vrye letterkunde opvliegen, arbeiden die achtbare onderwyzers om de grondsteenen eener goede opvoeding en onderrigting voor de jeugd te leggen; daer in is voor hen de roem gelegen. Nuttig zyn aen de jongheid; er beschaefde en onderrigte Vlamingen van maken: zie daer wat zy betrachten en waertoe alle hunne pogingen gerigt zyn.

Het werkje dat op het oogenblik voor ons ligt, is zeker een der nuttigste welke onderwyzers en leerlingen noodig hebben. De *dreunende en sleepende uitspraek* waermede nog zoo vele onderwyzers zelve besmet zyn, zal met gemak by de betrachting der regelen welke wy in het gemeld werkje vinden, kunnen uitgeroeid worden. Het zou te lang worden hier een nauwkeurig overzigt te geven van de verschillende punten welke in het gewrocht vermeld staen. Alleenlyk zullen wy om onze lezers slechts een gedacht deszelfs te geven ons bezig houden met den samenstel nategaen.

Na eenige algemeene bemerkingen over de kunst van goed te lezen, gaen de schryvers voort met over de uitspraek te handelen. Hier komen de letterklanken natuerlyk van pas, en deze zyn ook klaer en duidelyk uitgelegd. Eenige voorbeelden van dialekten worden aengehaeld om de verschillende uitspraken en wanklanken aentetoonen. Schoon wy die aenhaling, welke slechts in eenige dialekten van Vlaenderen bestaet, als eene liefhebbery achten en tot het werk niet regtstreeks noodzakelyk gelooven, zouden wy echter niet durven beweren dat zy hier

gansch overtollig zyn. Het mogte dan zelfs den leerling slechts een afschrik voor wangeluid inboezemen. Het tweede hoofdstuk handelt over het lezen van proza, over de leesteekens en toonen. Dit alles is zeer gemakkelyk voorgedragen en door een groot getal voorbeelden voor het begryp der leerlingen vatbaer gemaekt. Het derde hoofdstuk is aen het lezen in dichtmaet toegewyd; en kan terzelfder tyd als eene kleine *prosodia* aenschouwd worden. Eenige schoone fragmenten uit de beste dichters getrokken, bekroonen het werkje.

Dit, denken wy, zal genoeg zyn om onze lezers een gedacht van het gewrocht der heeren Willequet, Courtmans en Van Nerum te geven, en hun deszelfs nuttigheid doen te waerderen.

- *Nederduitsche spraekkunst naer Beijer en Anslyn, ingerigt ten gebruike des vlaemsche Scholen, met toegepaste oefeningen door* J.B. Courtmans. Te Gent, by Hemelsoet.

Hetgene wy reeds hier voren en in andere overzigten van werken van den heer Courtmans gezegd hebben, schynt ons voldoende te zyn om den schryver naer waerde te doen schatten. Wy willen er hier echter nog wel byvoegen dat die geleerde onderwyzer om zoo te zeggen zyne loopbaen byna in het schryven van schoolboeken volvoerd heeft. Van de laegste klassen beginnende, heeft hy de leerlingen trap voor trap opgeleid om hen eindelyk in zyn onderhavig werkje tot taelkundigen te vormen. Die overstapping is met voorzorg en niet schokkend geschied, en zelfs in de spraekkunst waer wy thans eenige woorden willen van zeggen, is het alles, schoon er zich hier en daer

voor het verstand eens leerlings moeilyke zaken opdoen, eenvoudig, klaer en duidelyk voorgesteld.

De heer Courtmans vangt aen met over de *enkelvoudige* en *samengestelde voorstellen* te handelen; dan stapt hy over tot de eigentlyke spraekkunst en spreekt gevolgentlyk van de *naemwoorden, lidwoorden, voornaemwoorden, werkwoorden* en derzelver verscheidenheden; dan van de *bywoorden, voegwoorden, tusschenwerpsels* enz. Dit alles is door voorbeelden tot oefening gestaefd en opgehelderd. Het vierde hoofdstuk is aen de *syntaxis* of *woordvoeging* toegewyd. Eene menigte voorbeelden dienen hier insgelyks om de regels meer verstaenbaer te maken en wy zyn het met den schryver volkomen eens dat het beter is de *cacogafrien* door voorbeelden welke, zonder feilen, ter beschaving eenige dingen bevatten, te vervangen; doch laten wy den schryver over dit punt zelf spreken:

'Gebreken in schriftelyke opstellen, brengen de jeugd niet zelden op de twyfelbaen, in welke zy menigmael zoo verre dompelt dat het haer moeijelyk valt den regten uitweg op nieuw te ontdekken, het geheugen wordt een doolhof van het *misschien;* en deze oefening is dikwils in staet om van een *goed* geschreven stuk eene kakographische opgave in de wereld te zenden. Stukken, wier opstel geene verminking ondergaen hebben, maer die telkens iets ter volmaking behoeven, schynen ons doelmatiger toe, om het nadenken op te wekken en in de gronden der tale dieper te dringen, dan al die verbeteringen en herstellingen, welke al spoedig in wezenlyke verknoeijingen herschapen worden.'

De lezer zal het ons niet ten kwade duiden zoo wy hier onze aenmerkingen staken. Reeds sedert lang hebben wy ons gedacht over de gewetensvolle gewrochten van den heer COURTMANS blootgelegd. By de lezing van het laetste werkje is onze toegenegenheid nog aengegroeid en wy zyn eenen nieuwen dank aen den verdienstvollen schryver verschuldigd.

***Dramata* (*verzameling van vier oorspronkelyke tooneelstukjes*) *door* Albrecht Van Bossche - Antwerpen uit de drukkery van de gebroeders De Wever, Engelsche borze.**

Onder dien tytel heeft de heer V.B. vier tooneelstukjes uitgegeven welke wy niet zonder eenige melding mogen voorbygaen. Ons inzigt is echter niet alle die stukjes het een na het ander te ontlitten, den gang van elk te onderzoeken, en door aenhalingen onze gezegden te staven. Zoo eenige onzer lezers, en wy twyfelen daer niet aen, het boekje in bezit hebben, verzoeken wy hen hetzelve met ons eens te willen doorlezen en achter elk sutkje onze aenmerkingen te aenhooren.

N° 1. *Hoon en wraek.* Zyn twee dramatische tafereelen, in welke men waerlyk treffende gemoedstonden vindt en waer wel eenigzins het karakter der middeleeuwen in doorstraelt. En toch na de lezing, voelt men zich de ziel niet in evenredigheid der treffende voorvallen ontroerd; men voelt zich niet geschokt. Waer uit mag dit voortkomen? Wy denken dat dit hieraen toetewyten is dat de schryver niet genoeg tot het hart gesproken heeft. Zoo Ethelreda een weinig minder grootmoedigheid en wat meer schrik voor Johan Zonder Land getoond had; in een woord zoo zy wat meer vrouw was geweest en lang gesmeekt en later slechts vervloekt had, zou de lezer alsdan niet meer geraekt zyn geworden? Wy laten dit ter beoordeeling.

N° II. *Van Dyck te Saventhem* is een aengenaem stukje. De karakters zyn in het algemeen wel geschetst. De burgermeester is goed; alleenlyk schynt het ons dat hy wel wat dikwils, wat al te dikwils zullen wy zeggen, het gewoon referein over zyne antwerpsche reize herhaelt. Men moet met alles weten zuinig te handelen, ook met de kluchtigheden. Wy hadden ook wel eene dier tedere liefdescenen tusschen Van Dyck en Margareta

willen zien. Dan dit had mogelyk ook meer dan een bedryf genoodzakelykt.

N° III. *Meester Spinael* achten wy wel voor het beste stukje dat in den hundel van den heer V.B. voorkomt. Het is eene ware studie naer de natuer; goed en breed geschetst. Wy weten er niets op aftewyzen; alleenlyk schynt ons baes Spinael wat al te geleerd.

N° IV. *Karlina of het weesmeisje* is insgelyks een goed behandeld stukje. Hier heeft de schryver meer het innig gevoelen geraedpleegd, en zyn gewrocht heeft er zyne gansche weerde aen te danken. Men kan zich by de lezing getroffen voelen en men vindt zich genoodzaekt met het lot van Karlina bekommerd te zyn. Dit is eene groote verdienste welke de schryver aen zyn stuk, waervan de vinding voor het overig niet nieuw is, heeft weten te geven. Wy weten niet of de heer Albrecht Van Bossche voornemens is, andere tooneelstukken te vervaerdigen; doch zoo hy in die letterbaen voortstapt, en met geweten werkt, durven wy hem gerust eenen schoonen byval voorzeggen.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

Nationale tael.

Het Ministerieel programma van den aenstaenden wedstryd voor de Athenaea en Collegien van het Ryk, is zoo als wy reeds hier voren gezegd hebben, een nieuw bewys der vooringenomenheid waermede het hooger bestuer tegen de tael van het grootere gedeelte der Belgen bezield is. Verleden jaer was het Nederduitsch een der vakken van den kampstryd, en er werd luisterlyk aen beantwoord. Heden wordt er echter onze tael weêr uitgesloten en het fransch alléén voorgeschreven. Eene zoo aenstootelyke partydigheid kon niet dan de aendacht der letterkundigen wakker maken, en er werden ook welhaest verscheidene eerbiedige vertoogschriften van wege onze letterkundige Genootschappen aen Z.M. den Koning ingediend.

Dat van de Antwerpsche Rederykkamer, den Olyftak, luidt als volgt:

Aen zyne Majesteit den Koning der Belgen.

Sire,

De letterkundigen van het Nederduitschsprekende gedeelte van het Ryk zagen met genoegen hunne nationale tael regt wedervaren, wanneer in den kampstryd der Athenaea en Kollegiën, van verleden jaer, dezelve in het programma werd begrepen, daer zy voorgaens was uitgesloten geweest.

De voldoende en zelfs loffelyke uitslag van dien wedstryd, alsmede de steeds toenemende yver voor onze tael en letterkunde

boezemden ons de vleijendste hoop in, dat het programma van het jaer 1841 tot maetstaf zou gediend hebben voor de programmata der volgende jaren.

Des te droeviger was de indruk, Sire, dien het besluit van Uwe Majesteit van 12 Mei jongtsleden op de minnaers der nederduitsche tael en letterkunde te weeg heeft gebragt, daer op het programma van den kampstryd voor 1842 het nederduitsch niet vermeld staet, terwyl het fransch er uitdrukkelyk wordt in voorgeschreven. Wy durven niet vermoeden, Sire, dat deze uitlating eenigszins de vernedering onzer moedertael ten doel heeft, noch eenige vooringenomenheid voor de tael der kleinere helft van de Natie. De vaderlyke zorg van Uwe Majesteit voor de belangen der beide gedeelten van het Ryk, ligt dezelve te na aen het hart dan dat wy hier anders dan eene vergetelheid in zouden zien.

Onze maetschappy, Sire, die tevens de voorregten zoowel als den bloei onzer moedertael behartigt, brengt met de diepste eerbied Uwe Majesteit deze vergetelheid onder het oog met ootmoedig verzoek het herstellen derzelve te willen bevelen.

Wy nemen deze gelegenheid te baet Uwer Majesteit onze hoop te uiten dat in het aenstaende ontwerp der wet op het hooger onderwys de oefening der beide talen van België op gelyken voet zal verpligtend verklaerd worden, als een werkdadig middel om de banden der hartelyke verbroedering tusschen de twee gedeelten van België nauwer toetesluiten en den bloei der letteren te bevoordeelen.

Namens de Antwerpsche Rederykkamer.

Antwerpen 26 Mei 1842.

De Voorzitter,
(Geteek.) **J. Henry Mertens.**

De Sekretaris,
(Geteek.) **P.F. Van Kerckhoven.**

Wy denken niet onaengenaem aen onze lezers te zyn met hun den uitslag van het vertoogschrift der Antwerpsche Rederykkamer in eenige woorden te doen kennen.

By biljet van 6 Juny liet zyne Majesteit de Koning weten dat het vertoogschrift tot den Minister van Binnenlandsche zaken was verzonden. Deze laetste antwoordde den 15 Juny, door tusschenkomst van den heer Gouverneur der provincie Antwerpen, dat hy de aendacht der Rederykkamer inriep op het Koninglyk besluit van 12 Mei, en het ministerieel besluit van 4 Juny, en wel bezonderlyk op de nota welke zich achter het Koninglyk besluit bevindt en op den inhoud van het 3de paragraf, artikel 5 van het ministerieel besluit welke, volgens den heer Minister, de vraeg der maetschappy op de meest voldoende wyze moest beantwoorden.

Wy hebben het Koninglyk besluit nagegaen en in der waerheid twee notas gevonden welke wy hier overschryven.

1° 'Dans le Concours par écrit, les élèves pourront employer, à leur choix la langue française et la langue flamande, savoir: en rhétorique, pour le *discours;* en poësie, pour la *narration;* dans toutes les classes, pour les *versions grecques* et *latines* et dans la classe élémentaire pour la *dictée* et *l'analyse grammaticale.*'

2° 'Dans l'examen oral, les Concurrens pourront demander à être interrogés en langue flamande et à remplacer l'auteur français et la grammaire française par un auteur flamand et la grammaire flamande, si le programme du Collége qu'ils ont frequenté indique cette grammaire et cet auteur comme ayant été employés dans l'enseignement de leur classe.'

Het paragraf 3 van het artikel 5 luidt aldus:

'Le sujet de Composition est redigé en flamand, s'il y a lieu, pour les élèves qui auront declaré d'avance vouloir concourir dans cette langue.'

Wy hebben ten eerste op de twee notas te zeggen dat dezelve in den *moniteur* by het koninglyk besluit niet gedrukt zyn geweest en niet dan veel later ter kennis van belanghebbende zyn gekomen.

Wat verder het 3de paragraf betreft, dit kunnen wy slechts als een middel van uitvlugt beschouwen. Alles komt hier op

uit, waerom het nederduitsch dat door de grootere helft der natie gesproken wordt, niet op gelyken voet met het fransch wordt gesteld; waerom wy in het programma als verpligtend vinden uitgedrukt: *discours français, narration française, dictée française, analyse grammaticale française, explications d'auteurs français, grammaire française* enz: en er niet een enkele tak van het nederduitsch verpligtend verklaerd wordt; waerom men zich bevredigt met alleenlyk het nederduitsch eene nota te vergunnen, en toetestaen, - indien men het wil vragen!! - zich ook in de nationale tael te mogen uitdrukken. Met een woord waerom het vlaemsch niet op gelyken voet met het fransch staet, waerom het niet verpligtend verklaerd wordt. Daerin is volgens ons alles gelegen; daerom heeft de Antwerpsche Rederykkamer, daerom hebben andere letterkundige genootschappen aen den Koning vertoogschriften ingezonden.

Op deze vragen is er, zoo men ziet, niet alleen op geene voldoende wyze, maer onzes dunkes, volstrekt niet geantwoord. Over het vraegpunt van het hooger onderwys blyft er te beslissen en tegelyk over het gedrag der vlaemschsprekende Belgen in de tegenwoordige omstandigheden. Verbroedering met onze waelsche landgenoten, willen, ja, hopen wy; doch men gedenke dat verbroedering geene voorregten duldt.

De Redactie.

Eene Spaensche romance.

Ja schoon en grootsch is 't Alhambra
En groen zyn' sicomoren;
Ik min de pracht van 't oud gesticht,
't Geboomt kan my bekoren;
Maer schooner nog dan 't Alhambra
En dan de sicomoren,
Is 't plekje waer myn liefje soms
Haer zoete stem laet hooren.

Ja, Xenils vloed heeft lust en vrêe,
De bloem mint zyne zoomen;
Ik min den vloed, ik min den zoom,
'k Kweek er de liefste droomen;
Maer lustiger dan Xenils plas,
Hoe lustig hy kan wezen,
Is 't plekje waer ik 's hemels heil
In 's meisjes blik mag lezen.

Ja 't stiergevecht verblydt het hart;
Men juicht er by de slagen
Des dapperen torreadors;
Het doet den boezem jagen;
Maer treffender dan 't stiergevecht,
Hoe sterk 't ook kan verrukken,
Is 't plekje waer ik op haer mond
Den eersten kus mogt plukken.

B. BOUCQUILLON.

Kortryk, Juny, 1842.

Kunst- en letternieuws.
- Hoeimaend. -

- Verleden jaer hadden wy aentekondigen dat een onzer grootste kunstenaren in het vak van beeldhouwkunde, den heer Jozef Geefs, thans professor by de Akademie van Antwerpen, by de Tentoonstelling te Parys de gouden medalie was toegewezen. Dit jaer komt er weder eene gouden medalie naer Antwerpen. De heer De Block die zich reeds zoo grooten naem door zyne kunst verworven heeft en die ons met zoo veel vaderlandsliefde in het vervaerdigen van etsingen voor ons tydschrift de hand toereikt, is thans die eer in het vak der schilderkunst te beurt gevallen. Wy echten veel, zoo als wy andermael gezegd hebben, aen dit bewys van wege de franschen omdat wy overtuigd zyn met welken tegenzin zy gewoonlyk van den vreemde iets goed keuren; en welke ontegensprekenlyke verdienste men moet aenbieden om regt gedaen te worden.

- Te Antwerpen by J.E. Rysheuvels van de pers gekomen: *Herinnering aen den Gentschen pryskamp, bevattende:* ALVA'S GEHEIMSCHRYVER of DE BURGER VAN GENT, *vrye navolging;* DE BEKROONDE VERWACHTINGEN, *gelegenheids blydspel,* en een verslag van den tooneelkundigen wedstryd geopend te Gent in 1841 door ED. TER BRUGGEN. Uitgegeven door de bestuerleden der maetschappy LIEFDE EN EENDRAGT te Antwerpen.

- By K. Oberts op de Steenhouwersvest te Antwerpen: ALFRIED EN KARLINA - *dramata in twee bedryven door* EMM. ROSSEELS - prys fr. 1»25.

- *Maria Theresia* - lierzang door Vrouwe COURTMANS - te be-

komen in den boekhandel van K. Oberts - Steenhouwersvest te Antwerpen.

- Van de pers gekomen: *Faust, eene tragedie van Goethe* vertaeld door L. VLEESCHOUWER. - De plaets heeft ons niet toegelaten een overzigt der vertaling van dit duitsch meesterstuk te geven. Het zy voor de volgende maend.

- Aengekondigd: *De witte lykbidder of het feest in den kelder.* Kluchtspel in één bedryf, door EMM. ROSSEELS. Prys der inschryving fr. 0»75 centimen; na de verschyning fr 1»00.

- Verschenen te Gent by den uitgever Ivo Tytgat: *De Zinnelooze* door C. LEDEGANCK gedicht in vyf zangen.

- Verschenen te Gent by H. Hoste boekhandelaer en uitgever: *Vlaemsch tooneel door* H. VAN PEENE. N° 5.*: Roosje zonder doornen,* drama-vaudeville in zes tafereelen.

Onder de pers van den zelfden schryver: *Van der Sniek of de lotgevallen van een Kapitein der burgerwacht* - vaudeville in een bedryf. - Om nog dit jaer te verschynen: *Klaes kapoen of de Gentsche straetjongen,* vaudeville; *Geeraerd de duivel of de kastelein van Gent,* fantastiek drama in vyf bedryven; *De schilder en zyn model,* vaudeville.

- Verschenen te Gent by Hemelsoet; *C.J. Beyers beknopte handleiding tot den nederduitschen styl, of aenwyzing ter vervaerdiging van schriftelyke opstellen met toegepaste oefeningen door* J.B. COURTMANS.

Schets der geschiedenis van de regering van Karel den Stouten. 1467-1476.

Philippus de Goede eindigde den 14^{den} Juny 1464 zyn leven en zyne roemryke regering te Brugge en werd door zynen zoon, Karel de Stoute, in zyne talryke staten opgevolgd. Geheel de regering van dezen nieuwen vorst was eene aeneenschakeling van oorlogen en omwentelingen; en zelfs zyne inhuldiging was een opstand. Schoon reeds Brussel alsdan de hoofdstad der Nederlanden en byna van alle de staten der hertogen van Bourgonje was, had echter Leuven nog het voorregt van den eersten rang en moest zich daer de nieuwe vorst vooreerst als hertog van Braband doen erkennen. Deze plegtigheid had plaets den 12 July 1467. De Brabanders die van de voorgaende regering weinig of niet te klagen hadden, deden zonder tegenzeggen den eed van getrouwheid; doch niet even goed verging het by de

Gentenaren, die meermaels tegen Philips het vaen des opstands hadden gezwaeid, en zoo een groot gedeelte hunner voorregten, tot straf hunner ongehoorzaemheid, verloren hadden. De inhuldiging van den nieuwen graef van Vlaenderen, deed hun die roeklooze voornemens hervatten, en gaf hun gelegenheid om Karel te dwingen hun de ontnomene voorregten terug te geven en te bevestigen.

Den negen-en-twintigsten July had de plegtigheid plaets; doch de Gentenaren, die nooit opgehouden hadden hunne vorsten te dwingen, wanneer dezelve de palen van hun gebied overschrydende, hunnen eigen wil in de plaets der wetten stelden, beletteden den nieuwen graef uit de stad te gaen, zoo dat hy gedwongen was al te beloven dat zy vragen wilden. Doch men spottede met dezen vorst niet straffeloos. Vol woede en razerny, keert hy, zoo haest mogelyk naer Brussel, met het vast besluit den oproer niet alleen te stillen; maer te straffen, niet te dempen; maer te verpletten. Wat hy beloofd had, was gedwongen en afgeperst, derhalve bestond er voor hem geene verpligting om de gedane belofte te houden, en hy herriep dadelyk al wat hy had toegestaen. Dit voorspelde den Gentenaren eenen spoedigen oorlog; derhalve deden de magistraten en de edelen, die aen den opstand geen deel genomen hadden, de daders er van in hechtenis nemen; eenigen wierden gehangen, anderen onthalsd.

Men merkt in de geschiedenis van Gent op, dat steeds de adel het met den graef hield, en dat daer reeds 400 jaer voor de fransche omwenteling de zelfde grondbeginsels van volksgezag en haet tegen den adel heerschten

die grootendeels de karakterteekens der omwenteling van 1789 waren.

Dan om nog verder des graven grampschap te verzachten, zond men hem een gezantschap om genade af te smeeken en eene zware boet te beloven. Karel, die reeds gewaer werd dat Lodewyk XI zich aen het bestaende verbond niet houden zou, en dat weldra de oorlog met hem, dien ten gevolge, dreeg uittebersten, liet zich gezeggen. Immers een oorlog die de Gentenaren tot wanhoop en door dezelve tot een verbond met Lodewyk zou kunnen brengen, had zyne aengenomene plannen merkelyk kunnen benadeelen, en men moet het erkennen, eene der groote hoedanigheden van Karel was eene wyze en diepe staetkunde om nooit zich twee vyanden te gelyk op den hals te halen, als het slechts mogelyk was eenen van beide in vrede te houden. Dit gedacht was des te wyzer, daer Lodewyk de natuerlyke vyand der groote vassalen en dus de grootste steun der volken was, die hun gezag boven dat der leenheeren en groote vassalen wilden verheffen. En aengezien de Gentenaren in Vlaenderen datgene wilden tot stand brengen wat Lodewyk in Frankryk wilde invoeren, zoo was het bondgenootschap der Gentenaren met Lodewyk tegen Karel, het natuerlyk en onvermydelyk gevolg van beider inzigten, en het was voor Karel gelukkig dat hy zoo wel bedacht de Gentenaren in genade ontving en hier door hunne vereeniging met Lodewyk belette; vereeniging die zyn gezag schrikkelyk laeg zou gehouden hebben. Langs den anderen kant was dit ook voor de Gentenaren niet ongunstig, wie in alle geval het ongelukkigste lot zou ten deel gevallen zyn, terwyl buiten

twyfel Lodewyk daerby het meest zou gewonnen hebben.

Deze vorst had Frankryk verzwakt, verdeeld en de koninglyke waerdigheid zonder luister, zonder invloed, zonder vermogen gevonden. Zy was slechts een naem, een tytel welken het gebruik deed eerbiedigen, maer niet vreezen, omdat de groote vassalen het grondgebied, de schatten, de troepen, de menigte en dus magt en invloed onder zich verdeeld hadden; omdat gedurende de twee voorgaende regeringen, elk zyn vaderland als een roof had aengezien en als een veroverd land had behandeld.

Doch die groote magt werd de oorzaek van hunnen val zoohaest er op den troon een vorst kwam die gevoel van eigene eer en staetszucht genoeg had, om te begrypen dat een koning zich door zyne onderdanen niet mag laten vernederen; en zulk een vorst was Lodewyk, die uit heerschzucht het volk verhief, om door deszelfs verheffing den adel te vernederen. Daerdoor maekte hy zich onder de grooten, vyanden talryk en magtig, die niet zelden tegen hem worstelden en zynen troon in gevaer bragten, (zoo als de oorlog onder den naem van, *het algemeen welzyn,* betuigt;) die niets liever hadden dan hunnen vorst vernedering voor vernedering te geven, hoon voor hoon, die allen haet, alle heerschzucht vereenigden om eenen vorst die het gezag dat hem wettig toekwam, wilde hervatten, gering en zonder invloed te houden, en zyn reeds klein gezag nog te verminderen of te krenken. Karel, die een der grootste vassalen was, als hertog van Bourgonje en graef van Vlaenderen, was natuerlyk een der hevigste vyanden van

den koning, by welke rede zich nog de familiehaet voegde die daer de jongere stam steeds tegen den oudere gevoed heeft. Derhalve had hy dus een dubbel belang om 's Konings gezag zoo bekrompen te houden als het de oorlog voor de moord van Montereau, gemaekt had; - dit was de staetkunde van Philips geweest, dit was de staetkunde van Karel, en de gedurige beweegrede van beider gedrag.

Uit die zelfde rede was Lodewyk wederkeerig gedwongen niets ongepoogd te laten om op zyne beurt juist het tegenstrydig te poogen van hetgeen Karel wilde bewerken; dat is, zyn gezag te verheffen met den ontzaglyken invloed van Karel in zyne staten en over de andere vassalen, invloed die dengene des Konings verhinderde, te vernietigen, en op derzelver puinen het zyne te vestigen en den franschen troon op vaste gronden te stellen. Doch hy kon niet zoo opentlyk als Karel zyne plannen ten uitvoer brengen, vermits deze talryke en dappere legers, talryke en magtige bondgenoten, ontelbare en groote schatten had; schatten, bondgenoten en legers die aen Lodewyk ontbraken. Daerby was het karakter des konings steeds list in plaets van geweld te gebruiken, en dus in stede van opentlyk met de wapenen te stryden, deed hy door uitzendelingen het vuer des opstands in de staten van Karel, blaken. Even zoo als een goed veldheer zyne min dappere soldaten vooruit zendt om den vyand te vermoeijen en te verzwakken, en dan met zyne versche, onvermoeide en dappere soldaten op den vermetelen vyand valt, alles hakt en kerft, en eenen gemakkelyken zege behaelt, was de opstand der onderdanen van Karel een gevecht voor

den koning, zonder dat hy by hetzelve iets te verliezen had; eene pooging was voor hem zoo veel als een stryd gewonnen.

Er blyft voor elk wie met de geschiedenis bekend is, geen twyfel of alle de onlusten die er gedurende de regering van Lodewyk in de Nederlanden plaets hadden, waren het gevolg der kuiperyen van dien vorst; zoowel de opstand der Gentenaers als de twisten der Luikenaren; - maer de laetsten waren niet even gelukkig als de eersten. Tegen het reeds bestaende verbond, namen zy S^{t}. Truijen, eene stad van het luiksch gebied, doch voormaels aen Philips afgestaen. Dan Karel vereenigde spoedig een leger in de omstreken van Leuven, en viel als een bliksem voor S^{t}. Truijen, welke 3000 Luikenaren inhield. Reeds duerde het beleg drie dagen wanneer er 30,000 man ter hulp van de belegerde stad uit Luik toesnelde om dezelve te ontzetten. Doch Karel liep hen te gemoed, kwam hen te Brusthem, niet verre van daer, tegen, en sloeg hen gansch overhoop. Omtrent 9000 man bleef er op het slagveld, zegt Comines, en nog zouden er veel meer gesneuveld zyn, ingeval de nacht de strydelingen niet gescheiden had. Dan waren natuerlyk de Luikenaren, die in S^{t}. Truijen opgesloten lagen in de volstrekte onmogelykheid van nog hulp te verwachten, en derhalve genoodzaekt de stad overtegeven, de wapenen nederteleggen en tien man als gyselaren aen den hertog, die dezelve deed onthalzen, aftegeven. Tongeren viel dadelyk daerna in de handen van den overwinnaer, welke de tien gevangenen die de burgers hem overleverde insgelyks deed om hals brengen. Van daer begaf hy zich naer Luik, waer inmiddels

de vredelievende party, welke met smart de omliggende velden zag verwoesten, de overhand behaeld en men besloten had den hertog met onderwerping te ontwapenen en om genade te smeeken. Om beter dit doel te bereiken, gingen er 300 van de byzonderste burgers, met blooten hoofde en barrevoets den overwinnaer de sleutels der stad overhandigen. Doch de hertog was te zeer op de Luikenaren verbolgen om gereedelyk genade te verleenen, en dus kon de nederige onderwerping der burgers niets dan den afkoop van de plundering verkrygen.

Dan werd de stad geopend, en de heer Van Imbercourt nam bezit van dezelve. Des anderendags deed er de hertog zyne zegevierende intrede, aen het hoofd van een ontzaglyk leger, bestaende uit 2000 wapenlieden, 2000 boogschutters te voet en een ryken stoet van magtige heeren die hem steeds vergezelden. Het gedrag van Karel was streng en wreed. Zes van de gyzelaers werden om hals gebragt, groote schattingen op de burgers gelegd, de muren geslegt en alle hunne kanons weggevoerd.

Na zyne overwinning te Luik keerde de hertog naer Brussel terug om zich met het opleggen van zettingen en schattingen, en het regelen van zyne geldbelangen bezig te houden. Gedurende de rust die hy nu genoot, deed hy eene omreis in fransch Vlaenderen, en beriep een kapittel des orden van het Gulden Vlies in hetwelk verscheidene heeren werden aengenomen die den koning strydig waren, en dus het gedacht van Karel hier door verraden werd, namentlyk van zynen suzerein niet te ontzien. Was in de staten van Karel alles in rust,

in degene van den Koning in tegendeel bleef de broeder van Lodewyk steeds het middenpunt van de ontevredenen, die zoo als ten tyde van den oorlog *du Bien public,* slechts de vyanden van de kroon waren, omdat de koning hunnen invloed wilde verminderen en hunne magt vernietigen. Karel van zynen kant vergrootte nog zyne magt door zyn huwelyk met Margareta van York, zuster der Koningin van Engeland, en verzekerde zich hierdoor de hulp van de Engelschen, die steeds nog de vyanden van Frankryk bleven. Dit alles deed den boezem der vrye en dappere Luikenaren van wee en weêrwraek blaken, en degenen welke besloten hadden zich tot den dood te verdedigen liever dan zich aen den vreemdeling te onderwerpen, in de volksvergaderingen den invloed; dien zy door den schrik verloren hadden, terugkrygen. Daerenboven had Lodewyk in het geheim afzendelingen aen de Luikenaren gestuerd, om den opstand te doen herleven, ten einde hy, gedurende dat Karel bezig was met denzelven te dempen, het in zyn land tegen zyne oproerige vassalen, eenigzins gemakkelyk zou gehad hebben; vermits Karel zyne vrienden in Frankryk gedurende dien zelfden tyd niet zou kunnen helpen. Dit was wel gedacht; op die manier waren de Luikenaren, vry wat wispelturig van aerd, de voorwacht van Lodewyk en in alle geval de martelaren van de feodaliteit, van de verheffing en vrymaking der volken. Doch Karel die, zoo als alle de heerschzuchtige dwingelanden, slecht gediend werd, omdat hy in sommige gevallen de diensten miskende, en te overdreven in zyne eischen was, wist deze omstandigheid niet, zoo dat hy, nu de Luikenaren waren ten onder gebragt,

meende de Nederlanden volkomen gestild te hebben, en dat hy nu in staet was om gansch zyne aendacht aen Frankryk te geven. Daer dreeg een nydige oorlog tusschen den koning en zyne laten, eene herhaling van den oorlog *du Bien public* uittebersten. Karel wilde denzelve misschien beletten, omdat hy wist dat alle oogenblikken zyne onderdanen op nieuw te wapen konden loopen, en dat, zoo hy toeliet dat men in Frankryk zonder hem streed, hy stilzwygend zynen invloed en magt verloochende of verloren gaf; dat hy dus of in den oorlog geen deel nemen kon en zich zelven te kort doen moest, of, er in deelnemende, zyne onderdanen stouter zou maken en dus langs dien kant zyne fortuin wagen. Doch hoe zulk doel bereikt? Hy zond dan een vrygeleide aen Lodewyk, om in Peronen, eene stad onder Karels gebied, by elkander te komen en zoo de middelen te beramen om eenen standvastigen vrede te maken, en de onlusten die Frankryk en de Nederlanden in vuer en vlam zetteden, te stillen. Men ziet hoe de heerschzucht eenen vorst als Karel, die bovenal goed en dapper krygsman was, en liever in de wanorders van een legerveld dan in de rust van een hof leefde, tot het aensporen van den vrede bewegen kon, en tot iets kon dwingen dat juist tegen zyne algemeene denkwyze strydig was. Dit levert ons nog eene andere aenmerking. Karel was de onderdaen, de laet van Lodewyk en deze ontving van hem een vrygeleide, deze ging hem bezoeken, in plaets van zelve een vrygeleide aen Karel te zenden, in stede dat de onderdaen zynen meester zou gaen vinden.

De koning kwam juist op het oogenblik dat men de

tyding kreeg van den nieuwen opstand der Luikenaren, en dat men gewaer werd dat Lodewyk de aenstoker van denzelve was. Derhalve bevond deze vorst zich in groot gevaer, nu hy juist in de handen van zynen vyand was, op het oogenblik dat hy door de tyding van dien oproer verbolgen en zich zelven geen meester was. Daer kon zich de moord by Montereau, die het geslacht van Bourgonje nimmer vergat, niet slechts hernieuwen; maer wreken, en was de fransche monarchie in groot gevaer. Doch de hertog die zich herinnerde hoe de moord van Jehan, Frankryk en Bourgonje onderling had verzwakt en die bovenal nog meer de magt van Engeland in Frankryk dan degene van den koning zelve, haette en vreesde, was dit mael edelmoedig, niet uit gevoel van deugd, maer uit gevoel van zelfsbelang en staetzucht, omdat hy dacht dat, zoo hy den koning gevangen hield of mishandelde, hy alle zyne bondgenoten zou verliezen of tegen krygen, die in alle geval liever eenen zwakken dan eenen magtigen meester zouden hebben, en zich tegen hem zouden wapenen, niet uit liefde voor den koning dien zy allen haetten, maer uit belang van hunnen eigen invloed, van hunne eigene magt. Schoon de hertog zich aen zyn gegeven woord hield, was het slechts op overreding zyner getrouwste en meest weldenkende raedsmannen die hem deden verstaen dat hy zynen naem met zulke schandelyke daed niet mogt bevlekken. Echter wilde hy Lodewyk overtuigen dat men hem niet straffeloos bespotten mogt, en dat hy in staet was om degenen te dwingen die zich trouweloos jegens hem gedroegen. Derhalve wilde hy dat Lodewyk hem vergezelde op den togt welken hy tegen de Luikenaren ging

ondernemen. Deze vorst, die vergenoegd was op zulke voorwaerde uit Karels handen te geraken, stemde gereedelyk hierin toe, maer verzocht alvorens den vrede met den hertog te sluiten, hetgeen wezentlyk gebeurde, op voorwaerden die aen beide zoo voordeelig mogelyk waren.

Gedurende de onderhandelingen die er tot het instand brengen van dezen vrede plaets hadden, was S^{t}. Truijen door de Luikenaers verrast en eenigen van degenen die daer gevangen waren, wreedelyk om hals gebragt. Alsdan was de hertog met den koning te Namen gekomen, waer hy degenen deed ontbieden wier ondervinding hy in dezen zonderlingen oorlog wilde raedplegen, en van waer hy troepen naer de vyanden zond om hen in Luik te belegeren. Het hertoglyk leger bestond uit twee verdeelingen; het eene gevormd uit inwoonders van Henegouwen, Luxemburg, Limburg en Namen, was onder de geleide van den Maerschalk van Bourgonje, en het ander onder het bevel van den hertog zelf. De Maerschalk kwam in wanorde tot voor de stad, vermits hy geene plaets wist te vinden voor zyne troepen te legeren, zoo dat de Luikenaren hem overvielen en een merkelyk voordeel behaelden. Doch de troepen van den hertog, welke veel grof geschut hadden, verdreven den vyand en hielen de voorsteden zuiver. Dit klein voordeel van de Luikenaren was hun noodlottiger dan voordeelig, want daerdoor werd de hertog nog meer in woede ontstoken en kwam hy nog spoediger tegen hen op. Om op het tooneel van het gevecht tegenwoordig te zyn, en zich in staet te stellen de bewerkingen zelf te bestieren, ging hy zich

in de voorstede legeren, in een klein huis, nevens hetwelk de koning zyne verblyfplaets kwam kiezen. De hertog vreezende dat de koning hem verlaten zou, stelde 300 wapenknechten in eene schuer tusschen de twee huizen, opdat hy niet kon verrast worden. In die treurige wantrouw bleven de twee opperhoofden gedurende eene week, en de achtste dag was bestemd om den aenval te beginnen. Dit was den Luikenaren kond gemaekt door eenige verspieders en derhalve besloten zy in hunnen wanhopenden toestand, daer zy zonder hulp ongetwyfeld zouden overwonnen worden, eene laetste pooging te wagen. Zy hadden noch wapenen, noch borstweringen, noch opperhoofd, noch soldaten; 600 man alleen van het Markgraefschap van Franchimont waren er in de stad. Deze met eenige burgers die te saem een legertje van omtrent 1000 man uitmaekten, vielen des nachts, voor dat de aenval moest plaets hebben, in het legerveld van den hertog, vast besloten hebbende te sneuvelen of te overwinnen. Dit was de doodkreet der luiksche vryheid! - Daer liep de hertog groot gevaer en was hy zyn behoud aen de dappere getrouwheid zyner troepen verschuldigd. Doch al de Franchimontezen verloren het leven in den stryd en sneuvelden voor vryheid en vaderland; want, men herinnere het zich, de Luikenaren waren vry en zonder vorst onder het gezag van hunnen bisschop, wanneer Philippus van Bourgonje hen poogde aen een burgerlyk gezag te onderwerpen; zy mogten dus alle poogingen aenwenden om de magt van Bourgonje die op hen drukte, afteweren. Lodewyk zelve liep in de verwarring, die het gevolg van dezen uitval was, eenig gevaer, en

verdedigde zich dapper met de Schotten, zyne lyfwacht.

Des anderen dags, 30 8^{ber}, gaf de hertog het sein om den aenval te beginnen. Doch de burgers waren weerloos; de oproermakers hadden de stad verlaten of waren in den voorgaenden nacht gesneuveld, en daer men niet verwachtte dat de hertog op eenen zondag den aenval zou begonnen hebben, was er geen tegenstand; zoo dat Karel in de stad kam zonder eenige moeilykheid te ontmoeten. Gansch het leger, dat uit 40,000 man bestond, rukte in de stad. De koning zelve die het Andries-kruis (kruis van Bourgonje) op zynen hoed droeg, riep luid op: *Leve Bourgonje!* Luik werd alsdan aen de wreedste plundering overgeleverd, en zelf werden de kerken en openbare gestichten niet gespaerd. De stad werd weldra van de wanhopende burgers verlaten; de gevangenen werden onthalsd of in de Maes geworpen, en eindelyk wanneer de wreede vraek der woeste overwinnaers niets meer te plunderen of te rooven vond, werd de stad gansch in brand gestoken en door de vlammen verteerd. Lodewyk was tot het einde toe by dit hartscheurend vertoog tegenwoordig en vertrok na dat hy een volk dat hy zelf gewapend had, om voor zich uit hunnen opstand groote voordeelen te verkrygen, had zien vernielen, naer zyn land terug.

Eene aenmerking die wy niet gelooven tot hier toe gedaen te zyn, en die echter, zoo wy meenen hier te pas komt, is dat Karel een dubbel voordeel behaelde uit de tegenwoordigheid van Lodewyk in zyn leger, terwyl hy bezig was met de Luikenaren te onderwerpen. Want, ten eerste deed het den Luikenaren den

moed verliezen wanneer zy gewaer werden dat degene op wier hulp zy gerekend hadden, en dien zy als hunnen steun en beschermer aenzagen, zich in het leger hunner vyanden bevond, en dat zy nimmer op hem mogten staet maken, wanneer hy hen andermael tot eenen opstand zou trachten te bewegen. Langs den anderen kant, terwyl Lodewyk in het leger van Karel tegenwoordig was, kon hy in zyn eigen land den oorlog niet beginnen, gedurende dat Karel zelf niet in staet was om zyne bondgenoten in Frankryk te helpen. Derhalve was het plan van Lodewyk, van zich door den opstand der Luikenaren te verheffen en Karel te vernederen, gansch verkeerd uitgevallen; want de magt en luister van Karel waren aengegroeid, terwyl de zyne verminderd zoo niet vernietigd waren.

Dan deze veldtogt, die in alles gelukkig voor Karel uitviel, gaf hem nieuwen lust om andere veroveringen te maken, om nog meer zyne staten uittebreiden. De staetkunde van het huis van Bourgonje had altyd het verminderen van het koninglyk huis van Frankryk en dus het vermeerderen van het hunne ten doel. In de Nederlanden was de hertog byna uitsluitelyk meester; er bleef hem daer slechts Gelderland te verkrygen, waer Arnold regeerde, en reeds sedert ettelyke jaren met Adolf, zynen zoon, in twist leefde. By gebrek aen gelegenheid om den ouden graef den oorlog aen te doen, gebruikte hy list, om zich van deszelfs hertogdom meester te maken. Met zyne uitzendelingen bewoog hy den vader en den zoon om hem tot scheidsman in hunnen twist te noemen, en wist hy dat zoodanig te schikken, dat hy daerdoor zyn bezonder voordeel bewerkte. De vader was door

zynen ontaerden zoon in de gevangenis opgesloten, en ondanks de poogingen van den paus, den keizer en den hertog van Bourgonje, hield hy hem steeds gevangen. De hertog, zonder een van beide openbaerlyk te begunstigen, scheen meer voor den jongeling genegen. Hy deed hen by hem te Dourlem, in Picardiën, komen, en daer vielen zy tegen elkander in bittere verwytingen en nydige spreuken uit. Karel die de zaken wilde verslechten en zich de vriendschap van den jongen heerschzuchtige, wiens karakter eenig overeenkomst met het zyne had, wilde winnen, bood hem den tytel van hertog van Gelderland aen, terwyl de hertog Arnold slechts het bezit der stad Grave, met een pensioen van 3000 gl. en den tytel van graef van Gelderland hebben zou.

Ik werd, zegt Commines, *gezonden om aen den jongeling dit voorstel te doen, met welken de oude vader te vrede was.* 'Ik wilde liever,' was het antwoord van Adolf, 'mynen vader in eenen kuil werpen, het hoofd vooruit, en er dan zelve ingeworpen worden, dan met hem zulke overeenkomst te maken. Het is nu vyf-en veertig jaren, dat myn vader hertog is, en dus is het ruim tyd dat ik het op myne beurt ook worde. Ik wil hem gaerne 3000 gl. afstaen, doch dat hy nooit meer in Gelderland kome.'

Men begrypt ligtelyk dat zulke antwoord geenen vrede kon veroorzaken, en dat, wel verre van daer, de twist nog nydiger, nog heviger van beide kanten worden moest. In dit zelfde oogenblik begon de oorlog tusschen Karel en Lodewyk op nieuw, zoo dat gene niet langer zyne aendacht aen vreemde belangen geven kon, maer slechts de zyne moest in het oog houden. Adolf

besloot hiervan gebruik te maken, zich voor den koning van Frankryk te verklaren, en zich onder de bescherming te stellen van eenen vorst die zeker te vrede zyn moest eenen heerschzuchtigen jongeling te vinden, welke te regt of ten onregte (dit was hem om het even) van den hertog te klagen had, en dus gewillig dezen zou helpen beoorlogen, en door het verdeelen zyner krygsmagt derzelver nederlaeg zou gemakkelyken. Dit plan was wel getroffen, doch ongelukkiglyk voor Adolf, was hy in het uitvoeren van hetzelve verhinderd. Hy had, om zich van het hof van Karel te verwyderen, zich in muniks kleederen vermomd, werd herkend en naer Kortryk gevangen gebragt.

Zoo viel andermael iets dat Karel schrikkelyk in zyne plannen moest verhinderen, ten zynen voordeele uit; vermits hy daer door in bezit van Gelderland, naer welk hy haekte, kwam; want Arnold verpandde hem dit hertogdom en het graefschap Zutphen, en overleefde niet lang aen deze schikkingen. Spoedig was Karel alsdan, ondanks de oorlog die bleef voortduren, in bezit van dit gewest, en werd in hetzelve door Frederik III. bekrachtigd, schoon echter zyn achter kleinzoon, een andere Karel (V.) slechts in vast bezit van hetzelve geraekte en het voor altyd aen zyne staten verbond.

Gedurende dat de hertog zich bezig hield met de onlusten in Holland ontstaen, had de koning van Frankryk zich met zynen broeder verzoend; maer die verzoening was van weder kanten slechts een wapenstilstand, die, zoodra een van beide er zyn voordeel by vinden zou, stond verbroken te worden. Men merke hier eens en voor al, aen, dat de moord te Montereau eene soort van

wantrouw onder de vorsten had verspreid die vaek noodlottige gevolgen had; dit was eene der oorzaken dat steeds de vorsten die door familiebelangen verbonden en vereenigd hadden moeten zyn, nu in oneenigheid en oorlog leefden, en dit deed even veel kwaed als de invallen der Engelschen, die daervan het gevolg waren.

Dit voelde Karel, die niet geerne de vereeniging der beide broeders zag, omdat deze hem merkelyk verzwakte en daerby den oorlog, welke tusschen hem en den koning stond uittebarsten, gemakkelyker voor dezen laetste, gevaerlyker voor hem, maekte. Derhalve poogde hy, doch te vergeefs, 's konings broeder door schoone beloften aen zyne zyde te houden, en zoo de opoffering die Lodewyk gedaen had te verydelen. De nieuwe hertog van Guyenne weigerde zelfs het orde van het gulde vlies, dat Karel hem aenbood, te aenvaerden, onder voorwendsel dat hy nu het Sint Michiels orde, welk de koning kortelings had ingesteld, had ontvangen en dus zich aen geene andere vorsten mogt verbinden. Daerby was Lodewyk door de verzoening met zynen broeder in staet om de andere ontevredenen van zyn ryk tot rust te dwingen, en tevens alle zyne zorgen aen den oorlog met den hertog te besteden. De hertog van Bretanje bleef zich, zoo veel mogelyk, aen beider zyden houden, zonder zich meer voor den koning dan voor Karel te verklaren. In Engeland was intusschen de koninglyke familie in aenhoudenden twist; en de hertog van Clarence, met den graef van Warwick vereenigd, hadden, na het koningryk te hebben verlaten, eenige zeeschuimeryen op de onderdanen van den hertog van Bourgonje, trouwen bondgenoot van Edward, ge-

pleegd, en eene veilige schuilplaets in de havens van Frankryk gevonden. Karel schreef te vergeefs aen koning Lodewyk, om over de hulp die deze verraders daer vonden, als over eene inbreuk van den vrede te klagen; want deze vergenoegde zich met beloften te doen welke hy in het geheel niet van zin was te houden. Dien ten gevolge deed de hertog, ziende dat hem geen regt werd gedaen, alle de eigendommen van 's konings onderdanen, die in zyne staten waren, verbeuren, om die zyner onderdanen welke door de rooveryen van den graef van Warwick geleden hadden, schadeloos te stellen. Dit was eene oorlogsverklaring. Ook bereidde hy zich spoedig om met de wapens de aenvallen die hy verwachtte te wederstaen. Maer, aengezien Lodewyk nog niet bereid was, en steeds den hertog van Bretanje vreesde, deed hy alle poogingen om den oorlog uittestellen, terwyl hy tevens niets verwaerloosde om zich daertoe gereed te maken. De koning ontveinsde, en trachtte beide, zoo wel den graef van Warwick, met denwelke hy alles in Engeland kon in rep en roer zetten, om den koning Edward te beletten den hertog van Bourgonje te helpen, als den hertog van Bourgonje zelve te vrede te stellen. Maer Karel die, hoe onbezonnen hy anders ook wezen mogt, steeds regtzinnig was, kon de tweevoudigheid van Lodewyk met moeite verdragen. Derhalve wanneer deze vorst hem den vrede vroeg, ontving hy zyne afgezanten met trotschheid en deed hun gevoelen dat de oorlog alleen het geschil kon beslissen. Lodewyk van zynen kant spaerde niets om zich bondgenoten aen te schaffen, en het lukte hem een verdrag met de Zwitsers te maken, en den hertog van Bretanje van

het verbond met Karel aftehouden. Korts daerna werd koning Edward van den troon van Engeland verjaegd, en Hendrik van Lancastre, die sedert zes jaren in den toren van Londen opgesloten was, in zyne plaets hersteld. Door deze omwenteling, die op korte dagen tot stand kwam, was de party der Franschen te Londen meester en dus was de hertog van Bourgonje aen zyne krachten alleen overgelaten. Zelfs nu de koning van Frankryk, door de hulp die hy aen den graef Warwick gegeven had, in Engeland eenig gezag had gekregen, was het te vreezen dat de Engelschen zich spoedig met Lodewyk zouden vereenigen, en te gelyk aen Karel den oorlog aenzeggen.

Maer hoe weinig ook Lodewyk zich aen zyne beloften hield, durfde hy echter zich aen het verbond dat hy met Karel te Peronne bezworen had, niet onttrekken, voor aleer van hetzelve door eenen raed van byzondere persoonen ontslagen te zyn; doch aengezien byna alle degene die hy aengesteld had uit rede van zich aen dit verbond te onttrekken, 's konings geheime inzigten kenden, was het zeer waerschynlyk dat zy reeds te voren besloten hadden in alles zich naer den wensch des konings te gedragen, en ontsloegen zy hem van den eed van Peronne, onder voorwendsel dat Karel ook zyne belofte niet had gehouden. Dus was de oorlog onvermydelyk geworden.

Reeds lang was Lodewyk tot den oorlog bereid, zoo dat hy spoedig op den graef eenige voordeelen behaelde; maer wanneer Karel zyne troepen verzameld had, keerde de kans en begonnen 's konings zaken zich onder zulk voordeelig licht niet meer te vertoonen. Doch door de

zorg van Lodewyk om eenen beslissenden stryd te leveren, werd het leger van Karel vermoeid en spoedig, met toestemming van beide partyen, een wapenstilstand getroffen. Omtrent den zelfden tyd viel Edward in Engeland en vond middel om zich op den troon te herstellen. Dit was den koning zeer tegenstrydig, aengezien hy daer door in Edward, die wel wist dat het zyne schuld was dat hy van den troon was verjaegd geweest, eenen magtigen en gedachten vyand ging vinden, terwyl Karel integendeel hem tot vriend en bondgenoot zou hebben, uit rede der geheime hulp die hy hem gegeven had. Intusschen bleef in Frankryk alles in roer, en de vorsten jegens elkander in de grootste wantrouw; de vrede met Karel werd van wege den koning eerst gewenscht; daerna, wanneer deze de dood van zynen broeder, den hertog van Guyenne, vernomen had, weigerde hy denzelve goed te keuren. Zoo was het gedrag des konings steeds valsch en veranderlyk, namate hy min of meer tegenspoed verwachtte. Karel nam de trouwloosheid des konings in euvel op, viel in Frankryk, waer hy eenige steden verbrandde en plunderde; maer kwam weinig daerna, zonder eenig merkelyk voordeel behaeld te hebben, op zyne stappen terug. Weldra werd er tusschen hem en den koning een wapenstilstand gesloten.

Karel was misschien door de uitgestrektheid zyner staten, den handel en den rykdom zyner onderdanen, de dapperheid en het getal zyner legers, de magtigste vorst van Europa, schoon hy nog wegens de landen die onder zyn gebied waren in laetschap stond van Frankryk en van het Keizerryk. Behalven de Nederlanden, bezat

hy nog byna geheel het Noorden van Frankryk, en een gedeelte van de Rhynprovinciën. De handel van de Vlamingen bragt ontelbare schatten op. Er ontbrak hem slechts de tytel van koning, schoon hy er reeds het gezag van bezat, om zyne heerschzucht ten vollen te voldoen. Derhalve verzocht hy den keizer, te Trier, om koning van Bourgonje gekroond te worden en alle zyne staten onder den naem van dit koningryk te vereenigen. Doch die zich te veel verheffen wil, ziet men meermaels, als hy het punt waer hy zoo veel voor gearbeid heeft nakende is, in eenmael door de fortuin den rug gekeerd; en zoo ging het juist met Karel; want, in plaets van dadelyk zyne eenige dochter, de ongelukkige Maria, aen Maximiliaen, Frederiks zoon, uit te huwelyken, zoo als de keizer verzocht, bleef hy talmen, zocht uitvlugten; en Frederik, die te regt vreesde dat dit uitstel trouwloosheid bedekte, vertrok heimelyk uit Trier zonder iets te beslissen, zoo dat de hertog daer eene gelegenheid miste om zich met de koninglyke kroon te versieren.

Zouden wy niet met eenig regt mogen beweren dat Lodewyk aen het spoedig besluit van Frederik niet vreemd was, en dat de listige koning van Frankryk by hem jegens den hertog eenig argwaen had doen ontstaen. Deze gissing heeft, meenen wy, ten minste zoo veel grond als degene van sommigen die beweren dat Karel, door het verkrygen der koninglyke waerdigheid, eens de keizerskroon verhoopte.

Het zy ons hier toegelaten eenige aenmerkingen te doen over den invloed welken die voorval op de latere geschiedenis gehad heeft. Het plan van Karel was het

stichten van eene groote monarchie, die van Noord tot Zuid, van aen de Noord- tot aen de Middenlandsche zee, Frankryk van Duitschland zou gescheiden hebben; een koningryk dat wy een overgang zouden hebben mogen noemen, waer uit fransche zeden, karakter en wetten met de duitsche gemengd, burgonjesche wetten, zeden en karakter zouden ontstaen zyn; eene mengeling welke den vrede in Europa met min heerschzuchtige vorsten moest staende houden. Op zulke manier zou Frankryk slechts eene mogendheid van tweeden rang zyn gebleven en zou men nooit die bloedige twisten, welke tusschen dit land en Oostenryk plaets hadden, Europa zien bevlekt hebben. Integendeel het niet stichten van het burgonjesch ryk was voor Lodewyk aller voordeeligst en moest hem na de dood van Karel gelegenheid geven om de staten van Bourgonje in Frankryk te overmeesteren en daer door zyn ryk magtig uittebreiden; dit was oorzaek dat zyn zoon en kleinzoon tegen het huis van Oostenryk zoo menigen oorlog te leveren hadden; want nu het huis van Bourbon dit van Bourgonje niet meer te vreezen had, was de natuerlyke vyand deszelfs het huis van Oostenryk, dat de staten van Bourgonje met Frankryk had verdeeld, en door den invloed van de keizerskroon, door de verbindtenis van Maximiliaen met Maria van Bourgonje, door het huwelyk van Philippus den Schoone met Johanna van Arragon en door de magt van Karel V steeds in luister en roem aengroeide. Dit ook gaf oorzaek tot aenhoudende oorlogen die met Lodewyk XI. in de XVe. eeuw begonnen en, na onafgebroken gewoed te hebben, onder Lodewyk XV. in de XVIIIe. eeuw te Aken eindigden; oorlogen die alle,

op een paer uitzonderingen na, gevoerd werden met het uitsluitelyk inzigt, van te beslissen wie van beide, het huis van Oostenryk of dat van Frankryk, in Europa de overmagt zou behouden. Dit alles ware denkenlyk voor Europa door het stichten van een burgonjesch ryk belet geweest, vermits dit half duitsch, half fransche ryk, door oorsprong aen het eene, door staetkunde aen het ander verbonden, nooit eene uiterlyke party zou gekozen hebben, en dus zonder moeite, zonder gevaer, zonder oorlog het gewenschte evenwigt in Europa behouden hebben. Karel, die slechts eene dochter had en die wel wist dat hy zich steeds met haer ten huwelyk te beloven, eenen bondgenoot winnen kon, wilde zich, door haer dadelyk uit te huwelyken, zulks niet ontzeggen en zoo ontsnapte hem, door te veel te willen, de koninglyke waerdigheid, die hy anders ongetwyfeld zou verkregen hebben.

Doch schoon hy eens door zyne heerschzucht bedrogen was, werd hy niet voorzigtiger door dien tegenspoed; verre van daer; want nu dacht hy reeds verder, en sommigen zyn van gevoelen dat het zyn voornemen was, nu de koninglyke kroon hem ontvallen scheen, de keizerlyke waerdigheid die nog kostbaerder was, te verkrygen. Zoo dit het geval wezentlyk is, was het daerom ook dat hy trachtte zich in Duitschland vermogend te maken en was het dus met dit inzigt dat hy zich in den twist, welke voor het bisdom van Keulen tusschen Robrecht van Beuren en Herman van Hesse ontstond, ten voordeele van den eerste verklaerde en de stad Nuiss belegerde. Doch hy moest van dit voornemen afzien, en was gedwongen, nu de keizer, die de inzigten

van Karel gemakkelyk raden kon, geheel Duitschland tegen hem wapende en met een talryk leger die stad kwam ontzetten, het beleg op te breken en langs eene andere zyde de kans te wagen.

Gedurende dat de hertog zich hier mede bezig hield, hadden de Zwitsers met de volken van den Elzas en den koning Lodewyk onderling te Constance een verbond gemaekt om zich van de dwingelandy van Hagenbach, eenen van 's hertogs landvoogden te verlossen, en des noods zich tegen de heerschzuchtige ondernemingen die Karel op hunne vryheid poogen kon te verdedigen; - dit verbond dat vyanden tot vrienden vereenigde, kon echter niet buiten de wete des hertogs gemaekt worden, en het laet zich ligtelyk gissen hoe zulk een heerschzuchtige vorst hierover moest verbolgen zyn. Hy zond derhalve een gezantschap naer de Zwitsersche kantons; maer, niettegenstaende deze zich tot het behoud van den vrede genegen vonden, bleef het verbond tusschen de onderscheide volken die op den Rhyn woonden, bestaen. Gedurende de omreis zyner afgezanten had hy zich naer Luxemburg begeven, bereid om in Duitschland te vallen en zynen bondgenoot Robrecht van Beijeren op den bisschoppelyken zetel van Keulen te herstellen.

Maer alvorens zich hiermede bezig te houden, werden hem de landen die hy van hertog Sigismond in pand had, door opstand en geweld ontnomen, en de heer van Hagenbach, zyn landvoogd, onthalsd. - Alles scheen den wreedsten oorlog te bedreigen; doch Karel had andere plannen en besloot zyne wraek eenigen tyd uittestellen, schoon hy zich van toen af tot den togt bereidde, in welken hy het leven verloor. - Zyn trotsche

hoogmoed had hem overal de grootste vyanden gemaekt, en de gemoederen van volken die anders getrouw aen het huis van Bourgonje waren gebleven, opgewekt.

Gedurende den tyd dat zich de hertog met de belegering van Nuiss bezig hield, werden zyne troepen in het graefschap van Ferette geslagen, en een nieuw verbond met Engeland en den hertog van Bretanje in het vorig jaer getroffen, scheen weldra den oorlog met Frankryk te beloven. De koning die wel zag dat Karel in Duitschland zyne magt verloren had, had echter gaerne eene verlengenis van den wapenstilstand gemaekt; maer, daer de hertog in zyne waenwyze onbezonnenheid met het beleg van Nuiss bleef volherden en steeds hoopte die stad te zullen innemen, weigerde hy aen het verzoek des konings te voldoen. Ook lag de roekelooze hertog voor dezelve, zonder eenig voordeel te behalen, gelegerd, wanneer reeds Lodewyk eenige steden van Picardie en Artois had ingenomen, geplunderd en verbrand. Daerby had men de hertog van Loreinen den oorlog verklaerd, zoo dat hy nu, na een bestand met den keizer gemaekt te hebben, zyne zorgen aen eenen anderen oorlog te wyden had.

Intusschen was koning Edward naer Frankryk met een talryk leger gekomen, hopende eenen magtigen steun in den hertog van Bourgonje te vinden; doch deze wilde alvorens zich meester van Loreinen maken, om zich over hertog René te wreken, en liet Edward alleen. Deze vorst ziende, dat de verovering van Frankryk zonder Karels hulp zoo niet onmogelyk, ten minsten schrikkelyk moeilyk zyn zoude, luisterde naer den vredevoorstel van Lodewyk en teekende met hem

een zevenjarig bestand. Karel, die den hoon hem door het verbond van Constance en den hertog van Loreinen aengedaen, te wreken had, luisterde spoedig naer de vredevoorstellen des konings, ziende dat hy nu de grootste moeite zou gehad hebben om zich tegen twee vyanden te gelyk te verdedigen, en teekende op het Kasteel van Soleûre een negenjarig bestand. Het hertogdom van Loreinen werd spoedig genomen en de oorlog tegen Zwitserland begonnen.

Doch de Zwitsers die tot hier toe, in hunne bergen verscholen, in rust de vryheid, die zy door de omwenteling van Tell gewonnen hadden, genoten, en niemand vreesden, omdat zy niet heerschzuchtig waren, en niemand eenige vrees inboezemden, besloten zich dapper tegen den overweldiger, welke hun kwam aenvallen, te verdedigen; na alvorens echter alle middelen gebruikt te hebben, om het orkaen dat hun bedroeg, afteweren. Zy zonden derhalve vooreerst een gezantschap aen Karel, om dien oorlog afteraden, en hem te doen begrypen dat hy niets met denzelve winnen kon. Doch Karel, die zich nimmer liet overtuigen en wel meende dat hy integendeel veel voordeel van dien oorlog mogt hopen, dat zoo hy in zyne onderneming lukte, hy den sleutel van het keizerryk had, liet zich niet gezeggen, en ging roekeloos voort. Dan, wanneer hy deze bergbewooners had woedend gemaekt, verdedigden zy zich dapper en, met de hulp van Frankryk en den hertog van Loreinen, welken Karel uit zyne eigene staten had verdreven, sloegen zy hem te Granson en te Morat. Maer Karel, die door deze twee nederlagen nog stouter, nog roekeloozer, was geworden, besloot wat er ook van

komen mogte, en verre van den oorlog te eindigen, zoo niet den vrede te vragen, zonder achterdocht in zyne begonnene onderneming voort te gaen. Noch de nederlagen die zyne troepen merkelyk verminderd hadden, noch gebrek aen geld door de aenhoudende oorlogen die hy van het begin zyner regering gevoerd had, noch mangel aen levensmiddelen in het hart van den winter, konden hem beletten op nieuw te velde te trekken, en Nancy te belegeren. René snelde ter hulp van die stad, waervan de inneming voor Karel allervoordeeligst, voor de bondgenoten allernoodlottigst zyn moest; en Karel, die zich nooit door de kwade fortuin had laten onderrigten, sneuvelde op het slagveld den 5 January 1476, ouden styl, (1477 nieuwen styl,) en met hem ging de luister en de roem van het huis van Bourgonje, door zyne onbezonne heerschzucht, verloren.

De rykste vorst van zyne eeuw, was Karel ook de heerschzuchtigste, niet alleen om vele en ryke staten onder zyn schepter te vereenigen, maer om een onbeperkt gezag over zyne onderdanen te voeren. Steeds in oorlog, was hy dikwils door zyne verbindtenissen met de groote vassalen van Frankryk tot denzelve gedwongen; en wanneer hy eens eenen oorlog begonnen had, dan vond hy steeds nieuwe oorzaken in denzelve, om, na dat de eerste geëindigd was, eenen nieuwen vyand aen te vallen. Onrustig van aerd, gaf hy den voorkeur aen het woelig leven des oorlogs boven de geruste vermaken van het hof, schoon hy anders de kunsten en wetenschappen genoeg bevoorregtte. Doch zyn karakter maekte hem vele vyanden die hem voor zyne groote magt haetteden en zyne inzigten miskenden. Dan dikwerf

was hy ongelukkig daerdoor, vermits hy bywylen onvrywillig tot den oorlog gedwongen was. Met eenen nabuer als Lodewyk moest hy of oorlogzuchtig of vernederd leven: had hy ongelyk de eerste rol te verkiezen? De geschiedenis beschuldigt hem; is deze beschuldiging gegrond? Niet volkomen, meenen wy. Lodewyk wilde het huis van Bourgonje verzwakken, vernederen, verpletten; Karel stelde zich hier tegen: dit was oorzaek van vele oorlogen, waerin hy zich soms wel roekeloos inwikkelde, doch welke hy ook wel eens uit noodzakelykheid voeren moest.

Men heeft hem de gevangenis van Adolf van Gelderland ten laste gelegd; - was hy de vyand van dezen jongen vorst of was hy de wreker van deszelfs vader? - Verdiende een zoon die zynen vader in de gevangenis opsloot om zelf te heerschen, wel eenig ontzag, eenig medelyden? Wy twyfelen er aen. - Maer Karel handelde hard en overweldigend met Adolf, om zich van zyne staten meester te maken, antwoordt men; - nogtans was de aenkoop van Gelderland eene regtvaerdige vergrooting, door de gebruiken van dien tyd gewettigd; en waerom weigerde de jonge hertog van Gelderland de regtveerdige voorwaerde die men hem aenbood.

Maer Karel wilde koning zyn, onafhanglyk van alle vorsten en zelve de wet aen den keizer voorschryven. - Dit was heerschzucht; ja, dat bekennen wy gaerne; maer kon de rykste vorst van Europa, in een tyd zoo als degene waerin hy leefde, de knie buigen, zonder eenen blos van schaemte op zyne wangen te voelen? Was die heerschzucht, die volstrekt niets hinderlyks inhad, niet vergeeflyk, wanneer men de tydsomstandig-

heden waerin hy leefde, inziet? Wanneer de geschiedenis hem niet met vooroordeel had beoordeeld, zou hy thans als een held worden aenzien; doch hy was vyand van dweepery en opregt van karakter: daerom heeft men hem van roekeloosheid beschuldigd. Lage geesten kunnen kruipen; een man van moed alleen durft het hoofd regt houden en wil liever sterven dan voor eenen vyand te buigen: dit was Karel. Wy willen hem van alle ondeugd niet vryspreken, - de geschiedenis zou ons leugenstraffen; wy hebben alleenlyk getracht een oppervlakkig oogslag over dezen vorst te werpen en hetgeen de geschiedenis verzuimd heeft, ten zynen opzigte aentevullen.

MICHEL VAN DER VOORT.

Brussel. September, 1840.

Overzigten van verschenen werken.

Vlaemsch tooneel door H. Van Peene. - N° 5. *Roosje zonder doornen,* drama- vaudeville in zes tafereelen. - Te Gent by den uitgever H. Hoste, algemeenen boekhandelaer in de Marjolynstraet, N° 24.

Met het uiterste genoegen zien wy dat de heer VAN PEENE, niet alleen in vruchtbaerheid der voortbrenging van tooneelstukken aenwint; maer tevens zynen met regt verworven roem staende houdt. Het stukje: *Roosje zonder doornen*, dat hy onlangs het nederduitsch publiek heeft aengeboden, is ons hiervan een ontegensprekelyk bewys. Ryk van vinding, goed van aeneenschakeling, proeve van diepe kennis der wetten des tooneels, en van het menschelyk gevoel, zie daer zoo vele hoedanigheden welke men aen het gewrocht niet kan ontkennen.

Ons inzigt is thans niet een uitgebreid overzigt van het tooneelstukje van den heer V.P. te geven. De lezers onzes tydschrift kennen den schryver en zullen ons gemakkelyk op het woord gelooven, wanneer wy ons zegel aen een zyner werken hechten. Wy willen echter deze gelegenheid niet laten voorbygaen zonder den heer V.P. en ter zelfder tyd onze andere tooneelschryvers eene aenmerking te maken welke ons reeds lang op het hart heeft gelegen, en dit is deze: wy keuren stellig af dat achter een gevoelvol tooneel, dan, wen het medelyden en de droefheid op eenen hoogen graed geklommen zyn, dat men, zeggen wy, alsdan met een kouplet eindigt. Dit slaet,

volgens ons, het gevoel omver; want nooit kan de muzyk eens vaudevilles zoo treffend, zoo verheven zyn, dat, by het hooren er van, het gevoel nog zou aenwinnen. Koupletten zyn goed in oogenblikken van blydschap; en dan nog moeten zy geestig zyn, en slechts eene herhaling van hetgene de aenschouwer reeds weet. Nooit mogen of kunnen zy dienen om den draed des stuks voortteleiden. Wy, geven tot staving van ons gezegde, de koupletten, op bladz. 53 en 59 voorkomende, den heer V.P. ter bedenking en wy twyfelen geenszins of hy zal ten vollen van ons gevoelen zyn.

Alfried en Karlina of de stemme des bloeds - drama in twee bedryven door Emm. Rosseels. - Te Antwerpen by Karel Oberts, Steenhouwersvest N°. 797. - 1842.

Verhalen wy in eenige woorden het onderwerp van het tooneelstukje van den heer ROSSEELS. - Alfried, jong kunstschilder, is door Eikhart als zyn eigen zoon opgevoed. De jongeling bemint de dochter zyns weldoeners, en het meisje bemint den jongeling even vurig. Eikhart komt achter het geheim en wil de gelieven scheiden; want nooit kan er een huwlyk tusschen beide gesloten worden. Alfried schryft die weigering alleen toe aen het ongeluk dat hy heeft een bastaerd te zyn. Intusschen sterft de heer Baron Van Guldorp en deze erkent, by testament, Alfried als zynen zoon en laet hem al zyne schatten ten erfdeel. Nu denkt Alfried dat alle moeijelykheid zal verdwenen zyn en Eikhart hem zyne dochter niet meer zal kunnen weigeren. Dan de zaek is er niets door gevoorderd; want de vader van Karlina vindt zich eindelyk gedwongen het gansche geheim der geboorte van Alfried te verhalen; en nu weet de jongeling dat hy tegelyker tyd de broeder van Karlina is. Alfried bezwykt onder de smart en beneemt zich het leven.

Uit dien eenvoudigen samenstel, wy bekennen het met genoegen, heeft de heer R. alle mogelyk voordeel getrokken. Het gevoel maekt de grootste waerde zyns stukjes uit en wy twyfelen er niet aen, zyn gewrocht zal met gretigheid gelezen worden. Wy willen hier tot proef eenige regels overschryven:

Bladz. 27 - 6 tooneel. 'KARLINA - gy zult niet vertrekken, Alfried! - gy wilt niet dat ik sterve, niet waer? ô Zeg my dat gy my niet verlaten zult; want gy hebt my uwe liefde toegezworen en niets mag dezelve verbreken.

ALFRIED. - ô Spreek my dus niet meer, Karlina, - de wereld verbiedt onze liefde.

KARLINA. - God heeft onze zielen reeds vereenigd.

ALFRIED. By God zullen dezelve slechts vereenigd blyven - de menschen kunnen onze verbindtenis op aerde niet gedoogen.

EIKHART (*ter zyde.*) ô Algoede, breng toch eene uitkomst aen dit noodlottig oogenblik!

ALFRIED. - Vergeet, Karlina, wat ik eens voor u was, gedenk dat ik een verstooteling der aerde, een bastaerd ben, en dat ik op uw blank voorhoofd de schande prenten zou, indien ik u langer myne liefde opdroeg.

KARLINA. Ach gy hebt dan beide myne dood gezworen? (*tot Eikhart.*) Maer, neen, dit kan niet zyn, gy mint my te zeer, vader, om my dus te pynigen. ô Heb toch medelyden met uw kind, laet my Alfried behouden.

EIKHART. - Hou op, kind, uwe tael is my angstig sterven - gy weet, Karlina, dat ik om uw minste verlangen te voorkomen, uw geringste wensch te voldoen, al zou gedaen hebben wat een vader vermag, en eventwel kan of mag ik uwe liefde voor Alfried niet langer gedoogen.'

Op zulken toon is, om zoo te zeggen, het gansche stuk geschreven. De driften zyn byna altyd op dezelfde hoogte gehouden. Het is eene lange klagt, eene aenhoudende verzuchting. Hier door is het gewrocht ook wel een weinig eentoonig geworden, iets dat in dergelyke gevallen zeer moeilyk te vermyden is en welk wy gevolgenlyk ligtelyk moeten vergeven. Wat de styl betreft, is het ons aengenaem te zeggen dat Alfried en Karlina

het voorgaende tooneelstukje van den heer R. verre te boven gaet, en dat wy het zelfs als het beste letterkundig voortbrengsel beschouwen welk wy tot hier toe aen de pen van dien schryver te danken hebben. In dit gevoelen denken wy zullen die gene, welke Alfried en Karlina gelezen hebben, gereedelyk toestemmen.

Herinnering aen den Gentschen pryskamp, door Ed. Terbruggen. - Antwerpen by J.E. Rysheuvels, boekdrukker op de paddengracht - 1842.

Het is onder dien tytel dat de heer E. Terbruggen een bundel heeft uitgegeven. Voor eerst bevat het boek: *Alva's geheimschryver of de burger van Gent.* Weinig valt er ons hier over te zeggen. Het is eene overzetting en slechts als dusdanig mogen wy het hier beschouwen. Het oorspronkelyke werk beoordeelen, zou buiten ons bestek loopen: taelkunde alleen mag hier in betwisting komen. Zeggen wy dan dat in het algemeen de vertaling goed is; doch dat er hier en daer nog al vele zinsnede voorkomen, waer men het fransch ziet onder doorschynen. Dit had de vertaler moeten vermyden; want hierin was voor hem de grootste verdienste gelegen. Eenige spellingfeilen nog hebben wy den vertaler ten laste te leggen.

Een oorspronkelyk tooneelstukje is het tweede gewrocht dat wy in den bundel ontmoeten: het is getiteld; *De bekroonde verwachtingen;* huisselyk tooneel in een bedryf. Het geschiedkundige van dit stukje is de behaling des eersten prys van tooneelkunde te Gent door de antwerpsche maetschappy: *Liefde en Eendragt.* Eene kleine *intrigue* is by de hoofdzaek gevoegd en moet, als het ware, het aengename van het stukje uitmaken. In eenige woorden zullen wy hier ons oordeel over hetzelve trachten medetedeelen.

De rol van Laurent den knecht, is wel uitgewerkt en geestig. Waerlyk kluchtig is op sommige plaetsen het karakter van de

waelsche keukenmeid Trinette. De schryver heeft hier, zoo veel mogelyk, de wyze der Walen in het uitspreken van het nederduitsch willen navolgen en hy is er niet slecht in geslaegd. De karakters van Frans en Roosje zyn, volgens ons dunkens, wat al te kinderachtig, en wy zouden met vader Der Wyk in hun huwlyk niet toegestemd hebben.

Niet onaerdig zyn de zangstukjes welke in het gewrocht voorkomen. Een dat ons bezonder bevallen heeft, is een liedje, *de ware belg,* getiteld, en op de wyze van de *Brabançonne.*

> ‘Hy zy gevloekt, die vreemden lust blyft voeden,
> Die voor dit juk zyn eigen heil verbeurt,
> Uit laeg belang of afkeer van het goede,
> Zich 's broeders hart en hunner liefde ontscheurt!
> Den naem van Belg kan de onverlaet niet dragen;
> Dien naem zoo nauw, zoo duer aen de eer verkleefd,
> Laet hy toch slechts door vreemden boef verlagen
> En rooft dus de eer die zyn bezitten geeft.’

Dit zy voor de tooneelstukjes.

Het laetste gedeelte des bundels bestaet in een *verslag over den tooneelkundigen wedstryd geopend te Gent in* 1841. De heer Terbruggen, maekt ons daerin bekend, ten eerste met de oprigting en aengroei der maetschappy: *Liefde en Eendragt;* dan geeft hy eenige inlichtingen over de maetschappy der *Fonteinisten* te Gent; vervolgens het verslag der tooneelvertooning, het uitschryven van den pryskamp, en de toewyzing en verdeeling der pryzen; eindelyk de intrede en feestpleging te Antwerpen, der overwinnende maetschappy *Liefde en Eendragt,* en eenige woorden over de maetschappy *Rhetorica.* Dit alles is in eenen klaren en duidelyken styl opgesteld en moet als een klein gedenkteeken van den zegeprael der antwerpsche tooneelmaetschappyen verstrekken. Eindigen wy met den heer E.T. den welverdienden lof toetekennen, welken hy zich verworven heeft, met aen den bloei en voortgang van ons opkomend nationael tooneel zoo krachtdadig medetewerken.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

De ramadan en baïram te Stamboul.
Fragment
Eens briefs, door eenen Belg uit Konstantinopel, in Oogstmaend 1841, *geschreven.*

Gedurende den Ramadan, of Muhamedaenschen Vasten, die den 9e. dag der wintermaend een aenvang neemt, is het den muselmannen verboden, voor den ondergang der zon, spys of drank te nuttigen. Terwyl de arbeidende en behoeftige volksklassen, ofschoon nuchter, even als op andere tyden werken, bezoeken de vromen de eene of andere Moské, om er den koran met godvrucht te lezen; maer het meestendeel beeldt zich in zyn geweten zuiver te behouden met den dag al slapende door te brengen, in afwachting des stonds, op welken een kanonscheut aen de muselmansche bevolking der keizerstad het sein geeft dat het vasten voor dien dag ten einde is.

Voor het naken des avondstonds begaf ik my naer de haven van dit onmetelyk Metropolis, waer een miljoen menschen, in gedurige afwisseling van onderscheiden aerd en bedryven, wemelen en woelen, en wel op de schoonste plek gronds van den ganschen aerdbodem. Ik moet u ronduit bekennen, myn vriend! dat de ouden dezen voortreffelyken zeeboezem, wegens deszelfs kromme gedaente en rykdommen, met volle regt betiteld heb-

ben: den gouden horen; want men kan zich geen denkbeeld vormen van het grootsche gezigt dat de omstreken des Tracischen Bosphorus, in verschillende natuertafereelen, het gierige oog van den aendachtigen opmerker bestendig aenbieden.

Met eenen gouden gloed omhuld, ging de zon iederen dag onder, en het stroomend water van het kanael kaetste den glans van den onbewolkten hemel terug; de dampkring verspreidde die rozenkleurige schaduw, welke aen die zachte luchtstreek zoo eigen is, en, in het verschiet, flikkerde, aen den gezigteinder, de dalende zonneschyf, gelyk aen een groot briljant, en de door haer uitgeschotene stralen vertoonden, als het ware, ontelbare kleine briljanten rondom haer.

Hoe lager de zon achter de westerkim dook, hoe meer de muselmansche bevolking scheen te ontwaken en hoe talryker de steeds toenemende stroomen volks in de straten en omtrent het strand aengroeiden. De koffyhuizen, tydens den dag den kristenen overgelaten, werden nu opgevuld door turken, die, met de pyp in de hand; want rooken breekt hier ook den vasten en dit is voor den muselman eene groote versterving, er het verwachte avondsein te gemoet zagen. Drommen van menschen vloeiden heen en weêr langs straten en pleinen, en vervulden de winkels van bakkers, vleeschhouwers, vischverkoopers, meel- ryst- erwten- maïs- en sago- vertierders. Middelerwyl hielden talryke scharen het oog gevestigd op deze of gene Moské; slechts eene vraeg scheen zich op alle deze aengezigten te laten lezen en wel deze: ‘wat uer mag het reeds zyn?’

Zoo ver myn oog in den zeeboezem kon doordringen, zag ik schepen by schepen. Nu eens vertoonde het zich of eene ontelbare menigte Tschaïken (men berekent het getal dier ligte, kleine en over de oppervlakte des waters slechts slibberende, bonte gondools op meer dan tien duizend) om de oorlogschepen en groote vaertuigen, gelyk muggen rondom olifanten, dansten en huppelden; dan hoorde ik het geklots der golven, welke door deze waterkasteelen en den wind in beweging werden gebragt, terwyl het geklater der riemen daerby een afwisselend geluid opleverde.

Ginds kwam een aental visschersbooten van verre opzeilen, terwyl andere reeds aen den oever geland waren en de gevangene visch werd, door eenige sterkgespierde turken, met hoopen in manden, op den wal gedragen, alwaer zich eene schaer van vischverkoopers verzameld had, om hen van de vracht te ontlasten. Aen de naestbygelegene kust waren booten bezig met versche levensmiddelen in te laden, terwyl andere reeds van de wal afstaken om soortgelyke voorwerpen aen boord te voeren; want ook op de vloot en by het scheepsvolk wordt de Ramadan stiptelyk waergenomen.

Alle deze beweging gebeurde zonder eenig gedruisch; slechts toen de avondscheut zich hooren liet, waren de tongen als ontbonden, de geesten verheugd en de gemoederen opgeruimd. By het invallen van den nacht werden de straten verlicht, by middel van lampjes, hangende aen touwen, tusschen de huizen gespannen; maer vooral tusschen de Moskéën en de Minarets, van wier tinne de Muezzin de geloovigen tot het bywoonen des gebeds roept.

Luisterlyk werd hier gevierd des Sultan's geboortendag, die op den dertienden dag des Ramedans, gelyk staende aen den 21sten. van lauwmaend, inviel. De eerbiedvolle stilte van den vastentyd werd nu, op ieder uer des gebeds, door het gebulder van grofgeschut afgebroken. Des nachts waren al de schepen voortreffelyk verlicht; vurige ankers en andere zinnebeelden van het zeewezen prykten voor het arsenael. Langsheen de over den gouden horen onlangs gelegde schipbrug ontrolden zich twee lange vuerlynen, wier weêrschyn op de golven een tooverend uitwerksel te weeg bragt; op de tinne der Moské van S^{te}. Sophie verhief zich trotschelyk de uitmuntend verlichte halve maen der turken; tusschen de spitsche zuilen van Soliman's Moské las men in vurige reuzenletters de woorden: ‘Ya Osman’ (der Ottomannen vader.) Edoch al dat schitterlicht werd als verdoofd door den glinsterenden luister van den Bosphorus. Langsheen beide de zeestranden, op byna deszelfs geheele uitgestrektheid van Konstantinopel tot aen de Zwarte-zee, hadden de op de kust zoo talryke lustverblyven, paleizen, kiosken,

kasteelen, koffyhuizen, en byzondere wooningen het voorkomen van eenen fonkelenden gloed, die aen myn geheugen herbragt die verhalen van: ‘duizend en eenen nacht Arabische vertellingen,’ die wy, in onze kinderjaren, zoo driftig lazen.

De straten en Bazars, die insgelyks verlicht waren, bleven, ter dezer gelegenheid, den ganschen nacht open. Deze gunst der keizerlyke regering nam ik te baet om er myne nieuwsgierigheid min of meer te bevredigen. Vergezeld door den oudsten zoon van den drogman der belgische legatie, een' handig en omzigtig jonge Griek, in de voorstad Pera geboren, trad ik een aenzienlyk koffyhuis der Juwelierstraet binnen: daer, in eene ruime zael, zaten langs den muer met de beenen kruiswyze op hunne divans, vele ernstige turken, die, stil en bedaerd, de eenen de koffy met smaek schenen in te zwelgen, de anderen statig en langzaem uit hunne kostbare Chibouks te rooken. Hier kan ik niet nalaten van u, myn vriend, te doen opmerken dat een gezelschap van turken juist een levend kontrast is van dit der franschen; want by eerstgenoemde grypt (zoo als by de alleen beschaefde natie van Europa het zeer zelden gebeurt) geene woordenverkwisting plaets; men wil hier geene beuzelary voor ernst doen doorgaen; geen de minste aenleg tot kwaedsprekendheid, geen lust tot bitteren scherts, geen zin tot verachting van den medemensch laten zich hier ontmoeten; nimmer vindt de vervaerdiger van schotschriften, in eenig koffyhuis, de gelegenheid om zynen spotlust te koelen; vermits de tong der kalanten hier nooit los geraekt.

Toen eensklaps de zaeldeur geopend werd, zag ik een tooneel, welk het tegenovergestelde der vorige stilte daerstelde: een paer Arabieren, op de wonderlykste wyze gekleed en hunne tulbanden met vederen versierd hebbende, traden binnen, plaetsten zich in het midden der zael en begonnen nu, onder allerlei houding en gebaren, zulk eene levendige samenspraek, dat ik my dacht te midden eener joodsche synagoge, tydens het looverfeest, te bevinden.

‘Zyn deze lieden dwazen, krankzinnigen, of tooneelspelers?’ Vroeg ik aen mynen geleider.

- ‘Zy behooren, in zekeren deele, tot deze laetste soort,’ was zyn antwoord; vervolgens gaf hy my den volgenden uitleg:

‘Daer de woorden, volgens de turksche spraek, statig, helder, zuiver en met vollen mond worden uitgesproken, maer dat daerentegen, volgens den arabischen tongval, deze als in de keel worden teruggehouden, zoo klinkt die tongval zoo vreemd, zoo wonderlyk en zoo wanluidend in de ooren der turken, dat ze somtyds vermaek scheppen in zich met deze arabische wyze van spreken kortstondig onledig te houden.’

Het was ook voor ons aenmerkenswaerdig zulk eenen redentwist te aenhooren, te meer daer de sprekende persoonen zich, ter gelegenheid der geboortefeest, hadden toegelegd om de grappigste houdingen en de kluchtigste gelaetstrekken te vertoonen, terwyl ze met een geestdrift redeneerden, als of ze de belangrykste zaken behandelden. De inhoud dier rekekaveling moest voorzeker boertig zyn, vermits ze by de meeste, er aenwezige en anderzins zoo ernstige turken, de lachspieren nu en dan losmaekte en in beweging bragt.

Ieder nacht des Ramadans waren de byzonderste straten min of meer verlicht, maer het inwendige der Moskéën en Dschamiën glinsterde van het helderste licht. Volgens de muhamedaenschen liturgie moeten er des nachts byzondere godsdienstoeffeningen plaets grypen gedurende dit boetetydvak, welk den 7^{en}. der louwmaend ten einde loopt. Een kanonscheut, by het ondergaen der zon gelost, kondigde den eersten dag der gezegende maend Chewal aen.

Nu ook begon het vrolyke Baïramsfeest, welk, even eens als de Vasten, door het losbranden van grofgeschut, gedurende eenige uren, den muselmannen bekend werd gemaekt. Van dit oogenblik was de vreugd algemeen; geheele stroomen volks werden in beweging gebragt en de lucht weêrgalmde van de vreugdekreten: Baïram! Baïram! die de openbare roepers der wyken, langs pleinen, bazars en straten, met forsche stem lieten hooren. De voorpleinen der keizerlyke Moskeën, van wier Minarets de Muzzins het woord Baïram uitgalmden, waren opgepropt van talryke scharen van opgeruimde geloovigen.

Bedelaren vroegen en verkregen van den voorbyganger aelmoessen in den naem van Baïram, welk woord een tooverkracht scheen te hebben.

Op den eersten Baïrams-dag werd het geroep van de Muzzins, de geloovigen tot het bywoonen van het gebed uitnoodigende, tydens ieder der vyf, daer toe bepaelde dagelyksche bedestonden, begroet door herhaelde salvos van de vloot. Alle arbeid is alsdan opgeschorst; winkels en kramen zyn in de Bazars gesloten: alleenelyk is het thans min of meer vergund degene open te laten in welke mondbehoefte te koop geveild staet.

Vasten wordt den muselman als eenen schuldigen pligt voorgeschreven en ook als dusdanig door hem beschouwd; maer niet het vieren der plegtige feestdagen, welke taek de Koran aen den vryen wil van den mensch schynt overgelaten te hebben, en niettegenstaende worden deze godsdienstige plegtigheden met den grootsten luister gevierd. De Sultan als opvolger van den Profeet, begeleid door eenen prachtigen stoet van hooge ryksbeambten, was er bestendig aenwezig. Nogtans kwam my dit keizerlyke deel (men vergunne my het bezigen dezer uitdrukking) der feest zoo belangryk niet voor, dan wel de gulle en openhartige volksvreugd.

Nu is de gansche muselmansche bevolking vrolyk op de been, stroomt door de straten, en vult dermate de koffyhuizen op, dat men moeite heeft om er in te komen. Mannen, vrouwen en kinderen vertoonen zich allen in hun beste gewaed uitgedost; de tulbanden zyn rein, wit, netjes en sierlyk geploeid. Turksche vrouwen, by groepen van vyf of zes persoonen, vergezeld door hare kinderen, zoo prachtig als hunne staet het toelaet, gekleed, zwerven in de Bazars en langs de straten. Beleefde welvoegelykheid vergt dat men op dezen dag (zoo als in ons Vaderland op Nieuwjaersdag,) bezoeken aflegge en zyne pligtplegingen make. Komen by toeval in de straet vrienden elkander te ontmoeten, zoo wordt de vriendschapskus heuschelyk op beide de wangen gedrukt en met de regterhand op den boezem, hartelyk toegewenscht den oosterschen groet: - ‘Salam Aléikoum!’ (vrede zy uw deellot!) Personen van minderen rang bewyzen

hunner overheid de eerbiedshulde, met of de hand, of slechts den boord des kleeds nederig te kussen.

Effendis te paerd en vrouwen der vermogende klassen, in heure ryke Arabas, stonden regelmatig geschaerd langs beide zyden der brug, welke Stamboul bindt aen de voorstad Galata, die, teenemael in den oosterschen trant gebouwd, aen myn europesche oog veeleer het voorkomen van eenen doolhof, dan wel van eene stad opleverde. Hier woonen de turken, en grieken en armeniers en katholyke franken onder een gemengd; ook bestaen er roomsch-katholyke kerken, ja zelfs kloosters, als mede een Dschamie van turksche Dervis, zonder dat men hier iemand om zyne gezindheid haet, veel min vervolgt; verdraegzaemheid schynt hier dan te huis te hooren. Galata ligt, op den huidigen dag, nog besloten in dikke ringmuren, geflankeerd door hooge torens, die nog van de tyden der Genuezen herkomstig zyn.

Hansworsten, poetsemakers, koordedansers, springers en kunstenaers worden in de volkrykste en woeligste gedeelten van Konstantinopel ontmoet; in de koffyhuizen komen openbare vertellers, door hunne verhalen, de aendacht der aenwezigen opwekken. In de beroemde Bazars dezer wereldstad bieden suikerbakkers en konfiituriers, met eene luide stem, maer op eene beleefde wyze, ter gelegenheid des Baïrams, den gaende en, komende hunne ontelbare lekkernyen aen.

Wil men de menschelyke smaekuitvindingen bewonderen, dan begeve men zich by deze winkels om er de lekkerste en kostbaerste dingen, onder verschillende gedaenten en afwisselende tentoonstellingen vervaerdigd te zien. Neen, de prisma kan geene kleur vertoonen, of men ziet ze hier op allerhande soorten van spyzen, en de natuer levert byna geen voortbrengsel op, welk men hier in suikergebak niet nagebootst aentreft. In dit vak staen italjanen en franschen verre beneden den oosterling. Hier vindt men ontelbaren voorraed van alle soort van konfituren, van ingelegde en gedroogde vruchten uit alle werelddeelen en van aftreksels en samenstellen, waervan vele ons teenemael onbekend zyn.

Alles is hier, zoo aerdig en zoo bevallig, in glazen doozen en schoone kistjes, tentoongesteld, dat menig wandelaer er eene poos stil blyft staen, ja, den winkel niet verlaet, zonder alvorens iets aengekocht te hebben. Daer de oosterling aenmerkelyk in smaek met den westerling verschilt, en meermaels voor leelyk houdt hetgene men in het westelyk deel van Europa schoon vindt, zoo ook verschilt de wyze van de Bazars te verlichten merkelyk met die der winkels te Londen, te Parys en te Brussel; edoch hier verstaet men toch de kunst om, in verschillende en aerdige kleuren, de lichtstralen te doen blikkeren.

Maer hetgene u het zonderlingste zal voorkomen, myn vriend! is, voorzeker, de goede tucht, die hier alsdan heerscht: geene wanorde grypt er plaets; men wordt er niet te sterk gedrongen; men hoeft er voor geene gauwdieven beducht te zyn; men is er geen ooggetuige van die onzedige tooneelen en men ontmoet er niet dit tierende gedruisch, noch dit luide geschater, noch die ongegronde krakeelen, noch die schielyke twisten, welke, over het algemeen, de volksfeesten in onze beschaefde landen kenschetsen. Diefstallen zyn zeer raer in dit werelddeel, dat wy barbaersch en hare bewoners onbeschaefd heeten. De grondoorzaek dezer byzonderheid laet zich, zoo wel in het karakter zelve, als in de opvoeding en het lager onderwys der Turken gereedelyk zoeken.

De Bazars-Baschis zyn vooral bezorgd om, tydens den Baïram, de muselmannen verwyderd te houden van alle winkels, waer men geestryke dranken verkoopt; met het schaemrood op de wangen moet ik hier openlyk bekennen dat ze steeds door kristene kalanten druk bezocht worden.

Het eenigste gedeelte der muselmansche bevolking, welk zich luidkeels verheugt en zyner blydschap den lossen teugel biedt, zyn de kinderen: dezen verlustigen zich met op ezels te ryden, genen vermaken zich met, op verschillende wyzen, te touteren; geheele scharen ziet men op de voorpleinen der Moskéën aen onderscheidene spelen zich overgeven: hier springen huppelen en dansen knapen, ginder zyn meisjes bezig met al boertende, lekkerny te smullen.

Ofschoon deze brief reeds te langdradig is, kan ik echter niet daerlaten van u, ten slotte te zeggen, myn vriend, dat een karaktertrek des Baïrams den tegenwoordigen staet van het Ismalismus zoo duidelyk afmaelt, dat ze onze opmerkzaemheid gaende maekt. - Weet dan dat een turk nooit beter muselman is, dan tydens den vasten en het, er op volgende Baïramfeest: op dit oogenklik wordt hy ingetogen en voelt zich innerlyk tot zynen godsdienst getrokken; hy moge, gedurende het overige des jaers, in het nakomen van zyne godsdienstige pligten zich of onverschillig, of niet altenauw gezet, of nalatig toonen, zoodra de Ramadan daer is, woont hy alle godsdienstige oefeningen en plegtigheden onafgebroken by, en zyne ziel wordt doordrongen van dit zelfde gevoel, welk het overige zyner natie beheerscht. Staet hy in eenige, 't zy handels, - 't zy vriendschapsbetrekkingen met ongeloovige franken (kristenen) dan vermydt hy, met alle mogelyke zorgvuldigheid, gedurende dit zalig tydvak, met hen in aenraking te komen.

Een aenzienlyk en geloofbaer kristen, sedert langen tyd met den woon te Galata gevestigd, heeft my stellig verzekerd dat, slechts luttele jaren geleden, geen kristen, tydens de Ramadan en Baïram, zich in veiligheid dacht, en voorzeker zou hy het nimmer gewaegd hebben zich in straten en bazars, zoo als wy het op den huidigen dag gerust mogen doen, te laten vinden. Dit oorsterlyke progressismus bewyst dat ook op den muselman mag toepasselyk gemaekt worden de bekende spreuk der oude Romeinen. -

‘De tyden veranderen, en ook de menschen in de tyden.’

B.

Haer alleen.
Spaensch referein.

Dona Laura kent ge zeker?
't Is de rykste maegd van 't land:
Zy bezit en woud en sloten,
Menig heer vroeg om haer hand;
Maer bezat zy al de streken
Die men van Morena(1) ziet,
Nog zou ik haer niet beminnen,
Nog wil ik haer schatten niet.

Claudia is schoon en lustig;
Zy danst de Fandango wel,
De Cachuca, de Bolina;
Ze is zoo zwierig en zoo snel.
Eens zag haer de koning dansen;
Hy gaf haer juweel en zoen;
En toch zal ik haer niet minnen:
'k Wil voor haer geen liefde voên.

(1) Sierra Morena.

En de Corregidors dochter,
Op wie de Infant is verliefd,
Voor wie menig ridder sneefde,
't Hart door liefde diep gegriefd.
Zy is schoon en blank en teder
En zoo rank van voet en leên;
En toch zal ik haer niet minnen:
'k Min myn liefje slechts alleen.

En Zulema, de moorinne,
Met haer leest zoo rank en teêr,
Is der schoonheid prys wel waerdig,
Wen zy zingt by 't blauwe meir.
Vuer en lust staen in haer oogen
En haer tred is trotsch en eêl;
Toch zal zy my niet bekoren:
'k Min myn liefjen al te veel.

Onder Spanjes gloenden hemel
Vindt men meisjes lief en zoet,
Meisjes lustig, koen en teder,
De allerliefste maegdenstoet;
Maer geen maegd, hoe schoon, hoe edel,
Was ze Infante of koningin,
Zal my ooit het hart doen kloppen;
Daer ik slechts myn liefje min.

B. BOUCQUILLON.

Kortryk. 1842.

Het tuiltje van het bal.

Wat was ze schoon! zy telde zestien jaren.
Hoe liefelyk, en teêr, en engelrein.
Met flinksen leest en gouden lokkenbaren,
Zulk helder oog, de mond zoo rood en klein.
De morgenroos week voor haer wangenbloesem,
Zy scheen vorstin by jonkheids feestgeschal,
En trotsig pronkte op heur albastren boezem
Het tuiltje van het bal.

Zy wist het, ja. Wat schoone zou 't niet weten,
Wen alles juicht waer ze éénen oogslag waegt,
Zy, 't ideael van schilders en poëten,
Die oog en borst in liefdevlammen jaegt?
Het bal begon: de veêl en bas doorkloofde
De warme lucht: de zael viel hun te smal.
Zy schitterde uit, wier frischheid 't schoon verdoofde
Des tuiltjes van het bal.

En de ochtend bloost: de wind speelt met haer lokken,
En dartel gaes omzweeft den blanken hals.
Heur ademtocht, van oostergeur doortrokken,
Jaegt nog, versneld, by 't golvend boezemmalsch.
Ze kwynt, bezwykt, de doodslach groefde een kuiltje
In hare wang, die niet meer blozen zal,
En 't graf ontvangt 't, als zy, verlepte tuiltje,
Het tuiltje van het bal.

P^r. VAN DUYSE.

Lente zang.

Lente! lieve, zachte lente!
Stroei uw schatten over de aerd,
Schenk ons bloempjes lief en geurig,
Bloempjes myner liefste waerd;
Bloempjes om haer hoofd te sieren,
Roosjes rood als hare mond,
Lelieknopjes wit als marmer,
Witter dan men immer vond.

Lente! lieve, zachte lente!
Spreid uw geuren door de lucht
En bewierook beemd en bosschen,
Waer heen soms myn liefje vlugt;
Geef het groen weêr aen de velden,
Geef aen 't woud zyn siersel weêr;
Want myn liefje mint het lommer
En ik min myn liefje teêr.

Lente, lieve en zachte lente!
Maek dat in de frische laen
Nimmer noorderwind komt woelen,
Wen myn liefje er door wil gaen,
Dat voor my de orkanen blyven,
Zoo 't genot haer slechts omzweeft:
Alles is my goed en lustig,
Wen zy slechts in vrede leeft.

B.B.

Kunst- en letternieuws.
- Oogstmaend. -

- Verschenen te Gent by Hoste: DE TWEE ECHTSCHEIDINGEN, *vervlaemscht blyspel met zang in één bedryf*, door H. VAN PEENE.

- Te Gent by den schryver: DE HOOGDUITSCHE SPRAEKLEER, *vereenvoudigd voorgedragen en hoogstgemakkelyk tot weinige duidelyke hoofdregelen gebragt*, door D^{r}. F.A. SPYERS, - bladz. 40 in 8°.

- Te Leuven by Van Linthont en Van den Zande: HET GRAF DER TWEE GELIEVEN. *Eene legende* door J. NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND, - bladz. 21 in 8°.

- Te Antwerpen by P. Van Bouwel: OUD BELGIËN, *twee dichtkundige tafereelen uit de oude geschiedenis des Vaderlands,* door P.F. VAN KERCKHOVEN.

- Een wigtig werk tot de kunst betrekkelyk is zoo even in Duitschland verschenen; het is de gelithographieerde teekening der nieuw uitgevoerde glasschilderyen in de Maria-hulp kerk te Munich. Het zou wenschelyk zyn dat onze Kunstakademiën op dit werk inteekenden. Het is betiteld: '*Die Glasgemälde der neuerbaute Maria-hilf-kirche in der Vorstadt au zu München, ein geschenk des Königs van Baiern; auf dessen Befehl in der koeniglichen Glasmalerei-Anstalt in München unter leitung des Professors H. Hess, gefertigt; - lithog. von Eggert.* Munich 1842. Elke aflevering kost G^{l}. 13»35.

- Inteekening. - JAEK OF EEN ARM HUISGEZIN, door P.F. VAN KERCKHOVEN. - Een hedendaegsch roman van ongeveer 225 bladzyden, in groot 8°., om in den loop der maend Augusti te verschynen. - Prys der inschryving: voor Antwerpen fr. 2»00 voor de buitensteden fr. 2»25. - Men schryft in by J. Van Ishoven Markgravestraet, n°. 1462, - by Karel Oberts, Steenhouwersvest, n°. 797 - en by alle byzondere boekhandelaren des ryks.

Professor Severius.

I.

Twee eeuwen geleden, was er in zekere stad van Duitschland - ik weet niet juist welke - eene vermaerde Hoogeschool, waer de heer Severius Von Borne de plaets van Hoogleeraer in de wysbegeerte bekleedde. De heer Severius was een opregt man, met hart en ziel aen Aristoteles verkleefd, wiens leer hy volgde en aen wien hy zoo grooten eerbied toedroeg, dat hy nooit zynen naem zou uitgesproken hebben, zonder zyne muts aftenemen, en eene kleine beweging aen zyn hoofd te geven. De man had eene zuivere en welluidende uitspraek, en de regels der bloemige Rhetorica waren hem geenszins vreemd. Ook droegen zyne leerlingen, schoon niet allen in zyne liefde tot Aristoteles deelden, hem eene groote genegenheid toe, en zyne lessen werden met den grootsten yver gevolgd. Dit verschafte een innig genoegen aen Severius, en schoon dit evenwel geen hoogmoed in hem deed ontstaen, was hy er nog-

tans in zyne ziel fier over en beschouwde hy zich als een der grootste personaedjen der Hoogeschool. Wanneer er eene groote plegtigheid op handen was, lieten zynen leerlingen nooit na hem hunne gelukwenschen te komen aenbieden, en dus eenen pligt te vervullen, welken aen sommigen zooveel te aengenamer scheen, dat zy dan ook soms het genoegen hadden 's meesters beminnelyke dochter te ontmoeten en hare schoonheid te bewonderen. En waerlyk het meisje verdiende eene buitengewoone achting en bewondering; want schooner toch was er, volgens het oordeel van allen, in de geheele stad niet te vinden. Severius wist dit ook, en liet niet na er heimelyk over gevleid te zyn. Zyne dochter en Aristoteles waren zyne afgoden; diegenen aen wie al zyne gedachten, al zyne wenschen en eerbiediging toegeweid waren; met een woord, dit was het leven van Severius.

Onder alle de bewonderaers van Roosje, zoo heette de dochter des meesters, was er een wiens bewondering in eene ongeduldige liefde verkeerd was, en wien het scheen zonder haer te bezitten niet meer te kunnen leven. De arme Marten had alles gedaen wat mogelyk was om zich eerst tegen deze liefde te wapenen, en later haer uit zyn hart te verdryven; doch zyne pogingen waren vruchteloos geweest; hy wist niet, de arme jongen, dat de liefde een vuer is dat hoe meer men het wil tegenhouden, hoe meer het in krachten aenwint en hoe heviger het eindelyk uitberst. Ook had hy welhaest den moed opgegeven en de worsteling gestaekt. Ziende dat zyne liefde onverwinnelyk was, liet hy zich, met al den drift der jongheid, aen dezelve over, en

kwelde zich slechts den geest met middelen te zoeken om tot zyn gewenschte doel te geraken.

Het Schooljaer was ten einde geloopen. Marten stelde deze gelegenheid te baet om een bezoek aen professor Severius gaen afteleggen. Hy nam voor van zyne liefde te spreken: er kan my toch niets erger overkomen, dacht hy, dan myne vraeg afgeslagen te zien. En dit was heel wysgeerig gedacht.

II.

'**M**eester, ik neem de vryheid en heb de eer u den goeden dag te wenschen, en u myne ootmoedige pligtbewyzingen aentebieden.'

'Ha, myn brave Marten' sprak Severius, uit zynen zetel opstaende en zynen nypbril afleggende, 'wees welkom en zet u neder.'

De jongeling boog zich heuschelyk en gehoorzaemde.

'Uw bezoek, ging Severius voort, is my zeer aengenaem en uwe vriendschap is my hoogstwaerdig.'

'Zeer lang, meester, hebt gy myne vriendschap gewonnen, antwoordde de jongeling, en altyd heb ik naer een voorval getracht, welk my zoude toelaten u van myne vriendschap en liefde onwederleglyke proeven te geven.'

'Ik was daer juist bezig, hernam Severius met een bly gelaet, in onzen onsterfelyken Aristoteles over de vriendschap te lezen. Ziehier, VIII. boek, kapittel

VIII.(*) De *thesis,* of zoo als anderen zeggen, het opschrift des hoofdstuks is: “Dat de vriendschap meer bestaet in te beminnen dan wel in bemind te zyn.” En dit is waer, myn lieve Marten; doch laet ons verder zien.’ En op eenen zwaren toon las de meester voor:

‘Het grootste gedeelte der menschen, door den hoogmoed verblind, willen liever bemind zyn, dan wel een ander beminnen. En hier uit volgt dat de vleijers meerder geacht worden, omdat de vleijer een vriend is welke minder is dan wy, of zich schynt minder te achten, en een is die eerder veinst u te beminnen dan wel bemind te zyn.’

Schoon Marten van de waerheid der spreuk van Aristoteles ten vollen overtuigd was, viel hem die lezing nogtans niet aengenaem. Echter dacht hy dat eene samenspraek over de vriendschap niet verre van eene over de liefde verwyderd was; en eens daerop geraekt, dacht hy wel zeker zyn voordeel uit het gesprek te trekken. Hy stond dan geduldig de voorlezing van Aristoteles uit, en gaf zelfs door zyne woorden en gebaerden te kennen dat hy volkomen in het gevoelen van Aristoteles, en ten gevolge in dit van meester Severius deelde. Deze laetste ging voort, de stem altyd meer en meer verheffende: ‘Maer bemind zyn is om zoo te zeggen hetzelfde als geëerd te wezen: iedereen verlangt dit; maer men verlangt de eer niet voor haer zelve of toevallig; want velen verblyden zich van de grooten geëerbiedigd te worden, hopende hierdoor te verkrygen hetgeen zy noodig hebben.’ Niet dan te waer is het,

(*) Aristoteles. - VIII boek. VIII hoofdstuk.

myn lieve vriend, hetgeen de groote meester ons hier voorschryft. Menschelyk inzigt is dikwils, tydelyke voordeelen zyn gewoonlyk de dryfveer van de daden der meeste menschen. De vriendschap bestaet slechts tusschen persoonen welke van elkander weinig of niets te verwachten hebben, en daerom geloof ik, myn lieve Marten, dat onze vriendschap eene ware vriendschap is, vermits wy ons geene tydelyke inzigten ten doel stellen.'

Marten bevredigde zich met het hoofd te buigen; doch hy durfde geen ja uitspreken; vermits hy te zeer gevoelde welken grooten dienst hy van Severius verwachttede.

De professor hield zich eene poos stil, ging eenige regels lager, en begon weêr met eene klinkende stem: 'Hier uit blykt dan dat het eene edelere zaek is, bemind dan wel geëerd te zyn, en nog dat de vriendschap....' Hier werd de meester onderbroken door een zachten klop aen den ingang van het vertrek. Weldra opende zich de deur en het beminnelyke Roosje trad binnen.

'Welnu, myn kind, wat nieuws?'

'Niets, myn vader, ik kwam eens zien; ik wist niet wat er gaende was....'

'Wel niets, kind; het zyn slechts eenige woorden van Aristoteles welke ik den heer Marten voorlees.'

De jongeling had zich intusschen uit zynen zetel opgeregt, en groette het meisje op eenen heuschen toon. Deze deed ook eene vriendelyke neiging, en een ligte schaemteblos beliep hare zachte wangen. De jongeling merkte dit en liet niet na het ten zynen voordeele uitteleggen; hy durfde er byna het teeken van een straeltje

van liefde in beschouwen: ik moet haer zeker niet onverschillig zyn, dacht hy, want anders zou myn gezigt zulkdanige verandering in haer niet kunnen te weeg brengen.

'Myneheeren, sprak Roosje, ik wil u in uwe bezigheden niet verder stooren. Verontschuldigt my zoo ik uw gesprek onderbroken heb.' Hierop verliet het meisje de zael, niettegenstaende alle de beleefde uitdrukkingen welke Marten te baet stelde om haer tot blyven doen intewilligen.

Intusschen had Severius zynen boek nedergelegd, en hy had zelfs op de laetste woorden zyner dochter niet geantwoord; want haer aenzien had, om zoo te zeggen, zynen geest als in bewondering weggevoerd.

'Marten, sprak hy na eenige oogenblikken, gy weet nog niet, myn vriend, wat ik kortelings besloten heb. Ik ga Roosje verhuwelyken.....'

Dit was een donderslag voor den ongelukkigen Marten: 'verhuwelyken, meester.' riep hy als verdwaesd uit, 'wat hoor ik!'

De professor stond verslagen; hy opende zyne oogen veel wyder dan naer gewoonte, nam zynen bril in de hand en zag starrelings op den jongeling: 'Dit nieuws schynt u wel diep te treffen, Marten, sprak hy, is dit zoo verwonderlyk? ik moet my toch eens van myn kind verwyderen, al zal my dit hevig smarten; want gy weet genoeg hoe ik Roosje lief heb!'

De jongeling kon niet antwoorden. De droefheid stond op zyn gelaet geprent; tranen waren bereid uit zyne oogen te vloeijen en hy verborg het aenzigt in zyne twee handen. Severius wist niet waeraen dit

alles toeteschryven, en daer hy van natuer medelydend was, smeekte hy den jongeling hem zyn hart te openen en te zeggen wat zynen geest kwelde. De arme Marten, alles verloren ziende, aerzelde niet meer zyne liefde kenbaer te maken, en gaf blyken van de grootste wanhoop. Severius bleef eene lange poos in gedachten en antwoordde eindelyk:

'Marten, myn vriend, gy weet niet hoe zeer ik u bemin; echter moet ik u verklaren dat ik uw verlangen niet kan inwilligen. Ik heb myn woord aen Jonker Von Grasheim gegeven en dit kan niet verbroken worden. Gy kent my. Ik raed u dus van u te troosten en aen Roosje niet meer te denken. Aristoles zegt...'

'Onmogelyk!' viel hem de jongeling in de reden.

'Stel dit uit uwe gedachten, myn vriend, ging Severius voort, en gedenk dat de schoonste overwinning die is welke men op zich zelven behaelt.'

Onnoodig is het te zeggen in welke geestsgesteltenis onze jongeling het huis van zynen ouden meester verliet.

III.

Marten was door de droefheid overweldigd. Hy ging als zinneloos en suffend over de straet, zag niets van al wat hy ontmoette, liet zyne kennissen en vrienden ongegroet voorby stappen, en dacht slechts aen het ongeluk dat hem overkwam, aen de onuitdoofbare liefde welke hy in het hart voedde en aen de onmogelykheid, waerin hy dacht te zyn, dezelve ooit beantwoord te zien. In zyne wanhoop had hy zich ligt aen eenige buitensporig-

heid overgeven; doch, voor hy het wist, was hy reeds in zyn kosthuis geraekt, en de kamer ingestapt waer drie zyner studiemakkers bezig waren een gulhartig praetje te houden en hunne duitsche pypen met eenen onuitsprekelyken wellust te rooken. Marten viel als een verschynsel in de samenspraek; want zyn aenzigt geleek eerder naer dit van eenen doode dan wel aen het wezen eens vrolyken studiemakkers, zoo als hy van natuerwege was.

Hy liet zich op eene zitbank nedervallen en bleef sprakeloos. De drie jongelingen konden niet begrypen wat hunnen vriend mogt overgekomen zyn; en zy waren te diep door zyne droefheid geraekt om dezelve niet te eerbiedigen. Na eene lange stilzwygendheid echter, greep een der jongelingen Martens hand vast en sprak:

'Marten wat is u overkomen? zeg, wat is er gebeurd?...'

'ô Frantz, was het antwoord, ik ben ongelukkig, de ongelukkigste der menschen.'

'Hoe zoo, spreek!'

'Meester Severius gaet Roosje verhuwelyken. Het is reeds vastgesteld. Er is geene hoop meer!.'

'Vriend, sprak Frantz, dit is ongelukkig; doch verhael ons hoe het alles gebeurd is en wat de meester u gezegd heeft.'

Marten voldeed aen die begeerte, en verhaelde tot de minste omstandigheid zyns bezoeks.

Frantz bleef in diepe gedachten verslonden, en antwoordde niet. Doch een der makkers, Wolframb genaemd, trad vooruit, en eenen beker wyn aen den ongelukkigen Marten aenbiedende, sprak hy:

‘Marten, myn vriend, drink eens een goeden teug en laet u de smart aen het hart niet komen. Alles is niet verloren; Meester Severius bemint u; de dochter, indien ik my niet bedrieg, kan u zeer wel lyden, en de duivel hael my zoo ik het alles niet ten besten doe keeren. Ik ken onze Aristoteles de II, schoon ik zyn beste vriend niet ben, ter oorzake myner oneerbiedigheid voor de grondstelsels zyns afgods, en ik verzeker u dat Jonker Grasheim geen gevaerlyk tegenstrever zyn zal. Roosje is geen aes voor zulk eenen vogel en mag niet dan eenen leerling onzer Hoogeschool ter hand vallen. Het goed moet gaen waer het van gekomen is.....’

‘Welnu, sprak Marten met eene zigtbare tevredenheid, wat wilt gy aenvangen?’

‘Laet my begaen, antwoordde de jongeling, en breek uw hoofd daer niet mede. Ik heb myn bestek reeds in den kop; laet my en de vrienden maer werken. Gy houdt u lydend als het *supinum neutrum,* verscholen als de *bedekte genitivus,* en wanneer het oogenblik zal gekomen zyn, zullen wy u weten te vinden. Nu, drink slechts nog een teugje om uwe droefgeestigheid te verdryven, want gy weet het: *vinum loetificat cor*..... enz.’

Marten die van de slimheid zyns maets overtuigd was, scheen geloof aen zyne woorden te geven, en om de smart een weinig te verzetten, ledigde hy eenige bekers en vond ten laetste de vergetelheid zyner ongelukken. Zyne vrienden dachten eindelyk geraedzaem hem te bed te bestellen.

‘Wel nu, Wolframb, spraken de jongelingen, wanneer Marten vertrokken was, leg ons uw bestek uit?’

‘Myneheeren, antwoordde deze ik weet er nog niets van. Wy zullen er eens aen denken. Ik heb dit slechts aen Marten verzekerd, om hem een weinig gerust te stellen; want, gy weet het, ik denk altyd eerst aen het tegenwoordige, voordat ik my met het toekomend bezig houde. Wees echter niet in onrust: de middelen zyn uit de wereld niet, en ik kan u verzekeren dat wy geen moeilyk spel met mynheer Grasheim zullen hebben. Ik ken den vogel... Iets dat ik u reeds kan zeggen, is dat Marten morgen in het heimelyk een briefje aen Roosje moet doen geworden, waerin hy zyne liefde met de levendigste kleuren afschildert. Dat hy de rhetorikale bloemkens niet achterlate: dit heeft veel vermogen op het hart der meisjes. Wy zullen moeder Annah met deze briefwisseling belasten en ik ben zeker dat er de goede vrouw zich zeer wel zal van kwyten. Wat my betreft, ik ga van nu af op ontdekkingen uit. Goeden nacht! tot morgen!’

‘Wacht u toch van buitensporigheden te doen’ riep Frantz, terwyl zyn vriend de deur uitstapte. Doch deze hoorde reeds niets meer, en stapte blygeestig door de straten van.....

IV.

De middelen van ontdekking, welke Wolframb in het werk stelde, waren voor hem alleraengenaemst. Hy gebruikte deze zeer dikwils, zelfs zonder dat hy in de

noodzakelykheid was ontdekkingen te moeten doen. Deze bestonden in de meest befaemde kroegen der stad.... afteloopen - het spyt my waerlyk, lieve lezer, dat ik den naem der stad niet weet. - Het was reeds tien ure des avonds en Wolframb had nog niets ontdekt. Eindelyk trad hy eene herberg binnen, en een ligte kreet van blydschap ontvloog zynen mond. Hy stapte haestig tot eene tafel waeraen een jongeling zich bevond, bezig met eene kan Rhynwyn te ledigen. Het wezen van dien laetste, zonder leelyk te zyn, bezat niets dat eenigen geest aenduidde. Zyne hairen waren blond, zyn mond wyd, zyn neus tamelyk lang en zyne oogen grysachtig en zonder vuer. Wolframb schudde hem de hand en sprak met opgetogenheid:

'Welk geluk! welk onverwacht toeval verschaft my de eer Jonker Von Grasheim, myn ouden maet, myn studiemakker te ontmoeten! Hoe vaert gy, myn brave Von Grasheim? Zeg hoe staet het met het leven? Altyd jeugdig, frisch en gezond; de afgod der jonge meisjes en de schrik der vreesachtige moeders? Altyd het hoofd der verleiders?...'

Von Grasheim lachte op eene domme wyze, en niet moeilyk was het te zien dat hy aen de vleijery van Wolframb gevoelig was.

'Geene pligtplegingen, myn beste, was zyn antwoord, zet u neêr en drinken wy liever een beker. Hola, he! satansche weerd! eene kan rynschen!'

Een oogenblik later dronken beide op elkanders gezondheid.

'Welnu, Jonker, sprak Wolframb hoe gaet het met de liefdezaken?'

Op eenen geheimzinnigen toon antwoordde Von Grasheim:

‘Myn vriend, ik ga er een einde mede maken. Gy weet het niet, ik ga in het huwlyk treden?’

‘Wat hoor ik? is het waer? Gaet Jonker Von Grasheim, de bloem der minnaers, de veroveraer der wederspannigste schoonen, het sieraed der jeugdige byeenkomsten! gaet Jonker Von Grasheim in den echt treden? gaet de oude vos zich in den strik laten vangen?’

‘Gy hebt het gezegd, myn vriend, ik zit reeds met den eenen voet in den strop?’

‘Ik moet het gelooven, mits gy het my zelf zegt... En wie is de godin die dit hartje veroverd heeft? Wie is de Sirene die u met hare oogen heeft betooverd?...’

Von Grasheim voegde zich nog digter by Wolframb, en fluisterde hem in het oor: ‘het is het schoone Roosje, de dochter van den ouden leeraer Severius.’

‘Ik heb er dikwils hooren van spreken; doch ik ken ze niet; antwoordde Wolframb op eenen onverschilligen toon. Ik wilde wel door myne oogen overtuigd zyn van hare schoonheid....’

‘Gy zult ze zien, myn vriend, ik beloof het u!..’

‘Dit zy een woord.’ sprak Wolframb.

Eenen langen tyd nog bleven de twee kroegvrienden in hunne samenspraek voortgaen, en de weerd was op het laetst gedwongen hun beide aen de deur te zetten.

Des anderendags s' morgens zegde Wolframb aen zyne vrienden dat het alles goed was; dat hy zyn bestek in het hoofd had zitten en dat, zoo Marten naer hem wilde luisteren, zy in de goede haven zouden aenlanden. Verder gaf hy geenen uitleg.

Marten schreef een briefje aen Roosje; doch kreeg geen antwoord. De jongeling herviel in zyne droefheid. Dit kon niet anders, sprak Wolframb; doch gy moet het zoo haestig niet opgeven. De aenhouder moet altoos winnen.

Marten schreef eenen tweeden keer en ditmael was hy gelukkiger, het meisje antwoordde: en zegde hem dat zy over zyne stoutmoedigheid zeer gebelgd was en hem verzocht niet meer te schryven. Marten kon zich niet wederhouden hier op te antwoorden; het ware dan slechts om zich te verontschuldigen en haer op zyne knien nederig te smeeken hem te vergeven.

Een ander briefje van Roosje schonk hem vergiffenis; doch gaf hem geene hoop.

De briefwisseling bleef voortduren.

V.

Marten was een echt martelaer geworden. Menigmalen had hem Roosje reeds geschreven; doch niets stelligs kon hy uit hare brieven opmaken, en hy bleef, zoo als men zegt, tusschen hangen en worgen. In weêrwil van alle de schoone beloftens van Wolframb, begon hy den moed te verliezen, en zag hy geene goede uitkomst mogelyk voor de ondernemingen zyns makkers. De zaek was echter zoo hopeloos niet als het Marten zich wel inbeelde. Professor Severius had, wel is waer, zyne toestemming

aen Jonker Von Grasheim gegeven; hy had wel nu en dan eenige woorden over den jongeling in Roosjes tegenwoordigheid gezegd, en doen verstaen dat het eene goede party zou geweest zyn, dat de Jonker schyven bezat, niet onaengenaem van voorkomen was, enz.; doch meer had de ouderling niet durven zeggen; want Roosje toonde iedermael door ligte gebaerden, door de verachtende beweging die zy aen hare fyne roode lipjes gaf, dat haer die reden niet zeer bevielen.

Zoo stonden de zaken, toen, op zekeren avond, leeraer Severius, na eenen langen tyd in Aristoteles gelezen te hebben en zynen geest door de woorden van den wysgeer te hebben versterkt, tot zyne dochter sprak:

'Roosje, myn kind, weet gy wel dat gy sedert twee weken uw negentiende jaer bereikt hebt?'

'Dit weet ik vader, sprak het lieve kind. Het schoone geschenk dat gy my toen gedaen hebt, zal my dien dag nimmer laten vergeten.'

Severius had zyne dochter een Aristoteles, ryk in wit pergament gebonden en op sneê verguld, ten geschenk gegeven.

'Gy zegt wel, myn kind, antwoordde hy, het is een schoon geschenk; niet voor het ryke kleedsel waermede het versierd is; maer wel voor de groote, onbegrypelyke, verstandige dingen welke het boek bevat. Ik heb daer even het kapittel *de Matrimonio,* gelezen, en ik ben voornemens u eenige dingen hier over te zeggen. Schuif uwen stoel wat digter by en luister eens wel..... Gy weet...'

Hier werd de stem afgebroken door een ligten klop welke op de kamerdeur nederviel, en Marten trad bin-

nen. Hy groette den leeraer en zyne dochter eerbiediglyk, en bad om vergeving zoo hy hen in hunne samenspraek mogt gestoord hebben.

'Gy zyt altyd welkom, myn brave Marten, sprak Severius die heimelyk blyde was dat hy onderbroken was geworden; want de ouderling had schrik van het onderwerp des huwlyks aentevatten. De doordringende blikken welke Roosje op hem had geworpen, hadden hem gansch de ziel ontsteld.

Wanneer Marten was neêrgezeten, sprak hy:

'Gy weet, meester, dat myne studiën by de Hoogeschool ten einde zyn, en ik eenen staet moet gaen aennemen. Ik kom u aenkondigen dat ik besloten heb te vertrekken....'

Het woord vertrekken had een verwonderlyk uitwerksel op Roosje. Zy werd bleek als eene doode en was genoodzaekt zich aen de armen des stoels vasttehouden om niet uit evenwigt te geraken. Marten merkte dit op, en eene strael van hoop daelde in zyn hart.

Intusschen had Severius zynen bril opgezet en staerde verwonderd op den jongeling. Deze wilde nu zyne reden voleinden; doch eene zware klop op de deur belette hem zulks

Jonker Von Grasheim en Wolframb traden binnen. Het gezigt des Jonkers was rood en opgeblazen; zyne oogen stonden hem waterig en verdoofd in den kop; zyn adem drong hem ronkend door de neusgaten, en hy had de grootste moeite om zich regt te houden. Een reuk van wyn verspreidde zich door het gansche vertrek.

'Ha! professor, hier ben ik, stamelde Von Grasheim. Welnu! hoe staen de zaken! Ha! daer zit Roosje, de

schat van myn hart, de bloem der bloemen, de schoonste onder de schoonen. ô Laet toe dat ik u de hand kusse, myn engel, myn afgod!..'

En strunkelend stapte de Jonker tot het meisje. Roosje schoof haren zetel achterwaerts en sloeg eenen smeekenden blik op Marten. Deze voelde zich het bloed koken en vooruitspringend, greep hy den bedronkene by den arm, en wierp hem met zulkdanige kracht achteruit, dat hy hol over bol onder de tafel ging vallen.

'Severius, schreeuwde de Jonker, toen hy opgestaen was, laet gy toe dat de toekomende bruidegom uwer dochter, op zulke schandige wyze, in uw eigen huis wordt behandeld!..'

'Wat hoor ik, riep Roosje, myn bruidegom! vader!.'

'Dochter, sprak Severius, die man is dronken, hy raeskalt. Geef geen acht op zyne woorden?'

'Wat zegt gy oude! riep Von Grasheim, dat ik dronken ben, dat ik raeskal. Gy hebt uw gansch leven niets gedaen dan geraeskald, Aristoteles de tweede! zoo zot als uw meester!'

'Wat zegt gy, ongelukkige! riep Severius, Aristoteles!.....' doch de woede liet hem niet toe meerder woorden voorttebrengen.

Nu trad Wolframb by Severius, en legde in eenige woorden uit, hoe hy Jonker Von Grasheim op straet ontmoet had, en hem, uit vrees voor ongelukken, gezelschap had gehouden. (Hy zegde niet dat hy den ganschen namiddag met hem in de kroeg had doorgebragt.) 'Het is een brave jongen, eindigde Wolframb, doch hy is ongelukkig te dikwils dronken.'

'Wat zegt gy, Wolframb, schreeuwde Severius, een

braef jongen! het is een schurk, zeg ik u, een losbol, een kwant, en dat hy aenstonds myn huis verlate, of ik zal hem by de wet aenklagen!..'

De val door den Jonker ondergaen, had hem het brein geschokt en, als het ware, zyne bedronkenheid een weinig verdreven. Wolframb sprak hem eenige woorden in stilte toe en deed hem verstaen dat hy onbezonnen te werk ging. Verders raedde hy hem het huis te verlaten, hem belovende dat hy alles in vriendschap zou gebragt hebben. De Jonker begon schaemte te gevoelen en gehoorzaemde.

Wolframb stapte nu naest zynen gezel Marten, drukte hem de hand en sprak hem stil toe: 'goed, vriend; gy hebt gedaen, zoo als ik u gezegd had; gy zyt gekomen..... De zaken zullen goed afloopen.'

Wanneer Jonker Von Grasheim vertrokken was, sprak Roosje, haer vader in de oogen ziende: 'wat heb ik gehoord, vader? bruidegom!..'

'Zie hem hier Roosje, sprak Severius de hand van Marten vastgrypende. Zyt gy over mynen keus te vreden?...'

Eene ligte blos bekleurde 's meisjes wangen. Zy sloeg hare oogen op den grond en stamelde: 'de heer Marten heeft daer even gezegd dat hy ging vertrekken?..'

'Ja, lieve, antwoordde Marten, om de noodige papieren voor het huwlyk te halen en myne ouders op het feest te noodigen.... uwe hand Roosje, myn engel!..'

Het meisje reikte nu hare hand toe, en de blik dien de jongeling ontving, toonde hem genoeg dat het meisje hem reeds lang beminde.

Severius, drukte zyne beide kinderen in zyne armen en weende van blydschap.

‘Leve, professor Severius! leve Aristoteles!’ schreeuwde Wolframb, zyne fluweelen muts omhoog werpende.

Die kreet, ontsnapte niet aen den leeraer van Wolframb, en wanneer hy zyne kinderen had losgelaten, stapte hy tot den jongeling, drukte hem de hand en zegde: ‘ik heb altyd gedacht, vriend, dat gy weinig eerbied voor Aristoteles gevoelde?’

‘Meester, gy hebt u bedrogen, ik eer hem uit ter harte; doch gy weet het, de groote, de ontsterfelyke meester zegt het zelve: het uitwendig is dikwils bedrieglyk.’

‘Ik weet niet juist waer die spreuk staet, zegde Severius; doch zy is waer, myn vriend.’

Eenige dagen later vierde men het huwlyk van Roosje en Marten. Lange jaren nog leefden zy gelukkig en de oude Severius vergat soms Aristoteles om zyne lieve kleinzoontjes op zyne knien te laten dansen.

Marten was hem intusschen in zyn leeraerschap opgevolgd, en zoo lang de oude man leefde, deed hy, uit erkentenis, de eerbied voor Aristoteles by zyne leerlingen in acht nemen.

P.F.V.K.

Herman en Aldegonde.
Eene oude ballade.

I.

Op het eenzaem, hoog gestichte,
Waer heer Aelbrechts wapenvlag
Wapprend op den toren pronkte,
Waer zyn sterke bende lag,

Waer zyn krygstrofeën rustten,
Waer in de oude ridderzael
Aelbrechts vrome vaedren hingen,
Afgemaeld in 't prangend stael,

Was het feest, - en blyde kreten
Galmden in den omtrek rond:
Heil en zege! was de vreugdkreet,
Heil! rolde ieder uit den mond.

Aen het mael, wen allen juichten,
Trad een zanger statig in,
Boog zich needrig voor heer Aelbrecht
En voor 't gansche burchtgezin.

Trillend vlogen zyne vingren
Op de zilvren harpensnaer,
En ontwrongen zuivre toonen,
Nu eens zacht en dan weêr zwaer;

En hy zong, de jonge dichter,
Hoe dat Aelbrechts vaedren moed
Gansch de wereld door verspreid werd
En bezegeld werd met bloed;

Hoe zy eens de Sarazynen
Hadden met den dood bezocht,
Hoe hun straffe vuist kon woeden,
Hoe hun moed gevaren zocht;

En hy zong nog hoe heer Aelbrecht,
In het stryden onvervaerd,
Moedig dood en vyand tartte
Met zyn alvernielend zwaerd.

Dan de zanger werd bejegend
Met een schaetrend handgeklap,
Juichend reikte men den beker,
Opgepropt van 't druivenzap.

Zyne hand greep weêr de harpe
En hy haelde een liedjen uit;
Zyne stem was zacht en teder
Als de toonen van een luit.

‘Ada! zie, in gindsche heide,
Als de blanke, zilvren maen
Zachtkens heuren glans zal schieten,
Zal uw trouwe minnaer staen.

Als 't metael zal tweemael ronken
Onder d'yzren hamerslag,
Zal uw minnaer u verbeiden,
Mymerend zyn liefdgeklag.

Lieve, schrik geen booze geesten,
Die des nachts met naer geloei
Gansch het aerdryk ommezweven,
Zoeken, vechten om een prooi;

Ada! vrees ze niet, ô lieve;
Want een silfje teêr en schoon
Zal uw teedren voet geleiden,
u Herbrengen in uw woon.

Denk, denk slechts aen uw' geliefde,
Hoe zyn minnend harte blaekt,
Hoe hy staet aen u te denken,
Hoe hy naer uw byzyn haekt.!..'

En de toonen van de harpe
Drongen door de wyde zael;
Galmend vloog 't gejuich in 't ronde,
Juichend dronk me uit gouden schael.

Aelbrecht echter sloeg zyn blikken
Op den jongen dichter neêr,
En 't op eens gefronsde wezen
Kreeg geen zoeten lach meer weêr.

Grynzend zag hy op zyn dochter
Die, met neêrgeslagen oog,
Met de blos op hare wangen,
't Zwierig hoofd ter aerde boog.

Aelbrecht sprak niet - en ook niemand
Had zyn wreeden blik verstaen;
En de feestplegt duerde lang nog,
En de vreugden hielden aen.

II.

Lieflyk schitterde aen den hemel
't Starrenheir in vollen glans,
En de maen stond trotsch te pralen
In den vuergen starrentrans.

Op het donker burggevaerte
Sliep het al. - Het zwaer metael
Dreunde tweemael onder 't kloppen
Van het uerbereeknend stael.

En een schoon, een teder meisje,
Aldegonde, sloop alleen
Uit het hooge burggevaerte
Door de stille velden heen.

Ja zy vloog naer heur beminde;
Want zy had den zin gevat,
Dien haer teêrgeliefde Herman
In zyn lied verborgen had.

Op een stond was ze in zyne armen.
Hy, hy knelde ze aen zyn borst,
En aen vuerge minnezoenen
Leschte hy zyn liefdedorst:

‘Aldegonde, lieve meisje,
Ach! gy hebt myn wensch verstaen,
En gy komt my 't hart versterken,
Vaek met druk en wee belaên...

Liefste, neen, myn angstig leven
Kon my geene vreugd meer biên;

Neen, myn geest kon niet meer rusten,
Lieve, 'k moest u wederzien!'

En de jongling vatte 't meisje,
Drukte 't vaster aen zyn hart;
En zyn mond zeeg op haer lippen,
Zalfde zyne liefdesmart.

Maer een stem gelyk een donder
Riep: ‘'k heb ook uw lied verstaen!.’
En de jongling de oogen draeijend,
Zag heer Aelbrecht voor zich staen.

Nu beliep de dood zyn wezen;
Herman hoorde of zag niet meer,
En bezwymd zeeg Aldegonde
In des jonglings armen neêr.

III.

Als de jongeling zyne oogen
Weêr ontsloot, was hy alleen,
In een kelderhol gesmeten,
Vastgeklonken aen een steen.

Daer, daer zat hy in gepeinzen,
Met de wanhoop in de ziel,
En hy dacht aen Aldegonde,
En hoe droevig 't lot haer viel.

Had hy slechts zyn lieve harpe!
ô Dan was zyn hartewond
Niet zoo pynlyk; hy zou weenend,
Zingen voor zyn Aldegond!

Doch geen minste geestverzetting
Brengt verzachting aen zyn pyn;
Zoekend staert zyn oog in 't donker
En ziet lucht noch zonneschyn.

Niets, niets kan zyn lot verzachten;
En hy mymert dag en nacht;
Doch alleen de kerkermuren
Galmen van zyn droeve klagt.

Dan, op eens de deur gaet open
Van het duisterzwangre kot;
Vreeslyk treedt een stoet er binnen
En Heer Albrecht geeft 't gebod.

Nu ontsluit men Hermans boeijen
En men brengt hem in de lucht.
Herman staert en schouwt in 't ronde,
Aen zyn hart ontvliegt een zucht:

Op het plein van 't burggevaerte
Zag de jongling in getraen
Aldegonde treurig zitten,
Nevens haer de beulen staen.

‘Aldegonde! riep hy, lieve!
ô Ik zie u nog eens weêr!’
Hy ontsnapte aen zyne wachten,
Viel by zyn geliefde neêr.

‘Herman! Herman! riep het meisje,
Vlugt, myn Herman! zie, het zwaerd
Glimt reeds in der beulen handen!
ô Myn Herman! 'k ben vervaerd!..’

‘Aldegonde! zielsbeminde,
'k Ben de schuld van 't nare lot...’
Doch de beulen grepen Herman,
Bragten hem voor 't moordschavot.

Herman stak zyn smeekend' handen
Nog naer 't weenend meisjen uit,
En de tedere Aldegonde
Stond nu regt en vloog vooruit.

Maer heer Aelbrecht greep het meisje:
‘Blyf, ontaerde, blyf hier staen!
Sprak hy, zie uw minnaer sneven,
Zie hem zynen loon ontvaên!

Leer, ontmenschte, leer, vermeetle,
Hoe ik in myn woed verplet,
Wie myn adeldom bezoedelt,
Wie myn blanken naem besmet!’

Nu, nu knielde Herman neder
En de beul verhief de hand,
En het hoofd des jongen dichters
Rolde bloedend in het zand...

Aldegonde zag de moording,
Sloeg nog eens haer blikken rond:
‘'k Volg u Herman!’ riep zy snikkend,
En viel stervende op den grond.

P.F.V.K.

Antwerpen, 15 *Juny,* 1839.

Het houten kruis.
Eene ware geschiedenis.
Aen mynen vriend Ed. Gregoir, toonkunstenaer.

Op den tweeden Paeschdag van het voorledene jaer, verliet ik, van eenen myner vrienden vergezeld, omtrent den middag het dorp Miscom op twee uren afstand van Thienen gelegen, naer welke stad wy ons begaven.

Reeds waren wy de dorpen Kersbeeck en Hoeleden doorgetrokken, en wy gingen juist eenige afgelegene huizen van Bunsbeeck voorby, wanneer ons eensklaps de aengename en schilderachtige ligging der landstreek deed stil staen. Aen onze linkerhand strekte zich eene groote vallei uit, waerdoor eene kleine beek kronklend heen stroomde en de reeds groene weiden en akkers besproeide. Aen den gezigteinder verhieven zich van dien kant hoogstammige boomen, en, naderby, eenige landbouwerswooningen en pachthoeven. Voor ons liep de baen, als het bed eens uitgedroogden strooms, tusschen twee heuvels, wier toppunten met zwartgroene denneboomen bedekt waren, en aen onze regterhand kon men door de nog ontbladerde takken van den bree-

den schaerkant, een gedeelte der spil van den toren van Bunsbeeck ontwaren. Myne oogen konden niet genoeg al de schoonheid beschouwen, welke de natuer, in het begin der lente, over alles verspreidt, en die vooral indruk doen op het hart van hem wien het zelden gegeven is de opene velden te doorloopen.

Eenen langen tyd had ik reeds onbeweeglyk dit schoone tafereel der herlevende natuer bewonderd, en reeds was ik gereed, hoewel tegen dank, myne plaets te verlaten om den weg voorttezetten; wanneer ik tusschen het loover, aen de overzyde van de baen, een houten kruis ontwaerde. Ik naderde, verwyderde de doornen takken, welke zich aen hetzelve hadden vastgehecht en er aen verdroogd waren, en las niet zonder moeite: '*Hier is verongelukt Pieter Van de Poel, gebortig van Kersbeeck, den* 21 *February* 1826*; bid voor de ziel.*' Myn vriend Jan was intusschen ook nader by gekomen:

'De geschiedenis van het noodlottig einde van Van de Poel is niet lang, zegde hy; kom aen, zetten wy onze reis voort; ik zal ze u onderwege verhalen..'

Na eenen treurigen blik op den nederigen grafzuil geworpen te hebben, sloegen wy de baen in, die tusschen de heuvels omhoog leidt, en myn vriend deed my het volgende verhael:

'Den 21 February 1826, was een dingsdag, een der gewoone wekelyksche marktdagen van Thienen. Van 's morgens vroeg was Pieter, een knecht van een aenzienlyk pachthof van Kersbeeck, met eene kar graen derwaerts gereden. De dooi van den sneeuw had de baen byna onbruikbaer gemaekt; de lucht was met

eenen grauwen nevel bedekt; een schorre wind huilde door de ontbladerde takken der boomen, en alles voorspelde eene dier zoo kille, doodsche, sombere winterdagen. Op den middag begon een fyne, doordringende regen uit den nevel te ontstaen, en wanneer Pieter, op zynen terugtogt, een goed kwaert uers van Thienen, en wel aen de herberg: *de muizenboomkens,* gekomen was, stortte de regen met verschrikkelyk geplas neder. Zoo om zyne peerden een weinig rust te geven, als om zynen dorst te koelen, steeg hy af en stapte *de muizenboomkens* binnen. Daer zat een jong meisje, die men, aen hare meer steedsche dan boersche kleeding, voor de dochter eens ryken pachters der omstreken kon erkennen, en naest haer eene dienstbode. Beide schenen hoogst misnoegd over het slechte weder, dat haer belette den weg voorttezetten en haer voorspelde van niet met den avond, die vry spoedig viel, hare wooning te kunnen bereiken.

Nauwelyks had Pieter de voordeur geopend, en de twee meisjes bemerkt, of hy verbleekte, deed onwillig eenen stap achterwaerts, als of hy niet durfde binnen treden, en klaer was het te zien dat die ontmoeting voor hem onverwacht was en hem hevig ontstelde. Hy scheen echter zynen moed te hergrypen en groette de meisjes met eenen hartelyken "goeden dag." Nog een weinig onthutst en verlegen, bood hy haer weldra aen om van zynen wagen gebruik te maken, en die gelegenheid, terwyl hy den zelfden weg als zy te doen had, waer te nemen. Hoewel zyn voorstel niets buitengewoons in zich bevatte, werd hy eerst door de pachters dochter, wier wangen door eenen hoogen blos bekleurd

werden, door een “dank u, Pieter” afgeslagen; doch, na eenige woorden in stilte met hare reisgezellin gewisseld te hebben, en op het aendringen van Pieter, aengenomen. Deze ging de huive zyner kar wel zorglyk digttrekken, schudde het kussen, dat de ruwe houten bank bedekte, een weinig op, en schikte zyne lading, welke uit eenigen voorraed voor zynen meester, in de stad aengekocht, bestond, naer het meeste gemak der vrouwen. Deze stegen, na weinige oogenblikken, op de kar en men vertrok.

Doch hier moet ik u, ging myn vriend Jan voort, eenige verklaring geven. Anna, zoo was de naem der pachters dochter, had, zoo als ik u daer even zegde, niet gewillig het voorstel door Pieter gedaen, aengenomen, en zie hier de reden. Pieter beminde Anna en zy beminde den jongeling. Doch reeds menigmalen was zy van hare ouders ter dege daer over berispt geworden; immers Pieter, welke brave inborst hy ook bezat, was slechts een knecht; hy was niet haer gelyke, en Anna mogt hem niet beminnen. Om alle onaengenaemheden te voorkomen, had Anna beloofd van Pieter aftezien, en ofschoon zy hem zoo vurig als te voren lief had, schuwde Anna zoo veel mogelyk, de gelegenheid, om zich met hem te bevinden. Daerom ook had zy zyn aenbod slechts aengenomen, na van hare dienstbode in stilte de verzekering afgevergd te hebben, dat zy niets van deze ontmoeting op het pachthof zou zeggen.

Nu zal men ligt begrypen in welken toestand de twee gelieven gedurende hunnen togt waren. - Zich naest elkander bevinden zonder, door de tegenwoordigheid der dienstbode verhinderd, een enkel woord over hun-

ne liefde, over hunne hoop op de toekomst te kunnen reppen, zonder elkaer eene enkele mael de hand te mogen drukken. Hunne blikken alleen ontmoetteden zich meermaels, en de zuchten die uit hunnen boezem opkwamen, getuigden hoe pynlyk hun dit gedwongen stilzwygen op het hart woog....

Na eene uer hunnen weg voortgezet te hebben, kwamen zy, met het vallen van den avond, op de hoogte welke wy, by het kruis staende, gezien hebben. Daer loopt een kleine voetweg op Anna's huis aen.

- Pieter, laet ons hier afstygen, zei het meisje, wy danken u voor uwe goedheid.'

- 'Denkt gy er wel eens aen, Juffrouw Anna, zei Pieter, het regent nog altyd dat het giet; ik zal u in het dorp afzetten; daer hebt gy nog een wegje welk veel korter naer uwe wooning geleidt, en daer kan men u bovendien eenen regenscherm bezorgen.'

'Doch dit was de regte rede niet. Pieter was zoo gelukkig met zich zoo digt by Anna te bevinden; hare zoete stem, waer de aendoening nog meer zachtheid byzettede, te hooren; van tyd tot tyd haren blik op zieh gevestigd te zien, dat hy het geluk, welk hem misschien nimmer moest ten deel vallen, nog eenige stonden wilde verlengen, en het scheidensuer nog een wyle tyds, zoo lang mogelyk, verschuiven.

- 'Neen, Pieter, hernam het meisje, ik heb liever hier af te stygen.'

- 'Dit is onmogelyk, Juffer,' sprak Pieter grimlachend, en een driedubbele, hevige zweepslag deed zyn paerd eensklaps voorwaerts springen en het holde van de style helling af. Pieter verschrikte over de snelheid

waermede het op eenen zoo slechten weg voortliep. Alles wat mogelyk was, werd door hem ingespannen om den woesten ren zyns paerds te betengelen; doch alles was te vergeefs: het dier holde vervaerlyk voort. De meisjes, het gevaer en tevens ook de vruchtelooze poogingen van Van de Poel bemerkende, begonnen luidkeels om hulp te roepen. Hare stem verschrikte het paerd nog meer en de kar door hetzelve voortgetrokken, schokte hevig in de diepe sporen van den weg. Pieter werd wanhopig. De doodsche bleekte welke over zyn aengezigt verspreid was, en de stuipachtige byeentrekking zyner wezenstrekken gaven aen hetzelve eene uitdrukking die van het bitterste spyt getuigde. - Stelde hy niet door zyne onvoorzigtigheid een leven dat hem duizendmael duerbaerder dan het zyne was, in gevaer!... voor zich zelven vreesde hy niet, neen... maer Anna!.. onbezonnen, ach! zoo haer eenig ongeluk overkwam, was het niet zyne schuld? Zou hy het zich zelven niet eeuwig te wyten hebben? God! welke droevige gedachten pynigden, op dit oogenblik, het gemoed van den braven Pieter!...

'Geene uitkomst meer ziende, sprong de jongeling eindelyk van den wagen af om het paerd by den teugel te gaen vatten. Zyn voet slibberde op de gladde kleiaerde; hy viel achterover voor het rad der kar en liet eenen angstigen gil hooren, waerin Anna haer naem meende te ontdekken.

'Het paerd holde voort tot aen de eerste huizen van Kersbeeck, waer eenige dorpelingen het woedende dier tegenhielden. Anna lag bezwymd op de kar; hare dienstbode stamelde eenige byna onverstaenbare woorden.

Eenige jongelingen ylden den weg terug in, en vonden weldra den ongelukkigen Pieter zieltogend op den grond uitgestrekt liggen. Zyn toestand was ellendig: het rad had hem het hoofd en de borst verplet. Eenige stonden later gaf hy zynen geest.'

Een langdurig stilzwygen volgde op de woorden myns vriends, en nadenkend, trad ik naest hem op den weg.

'En wat is er van Anna geworden?' vroeg ik hem eindelyk.

'Anna, antwoordde hy, was ontroostbaer; en wanneer er, over zes jaren, een aenzienlyk getal inwooners dezer streken zich naer eene volksplanting in Amerika begaven, trok zy ook derwaerts. - Des avonds voor haer vertrek vond men ze nog biddend by het houten kruis, dat zy ter plaetse waer het ongeluk gebeurd was, had doen opregten.

EUG. ED. STROOBANT.

Brussel, 1842.

Redevoering over den eersten Kruistogt tot aen de verovering van Jerusalem.(*)

Het magtige ryk der Romeinen door weelde, door verdeelingen en door de zwakheid der keizers verslapt, was in de vyfde eeuw eene prooi der Noordsche volkeren geworden. Alsdan werd het licht der wetenschappen uitgedoofd: eene akelige duisternis scheen zich over het westerlyke gedeelte van Europa te verspreiden, en de middeleeuw, de eeuw van barbaerschheid begon in ons Vaderland te heerschen.

Doch, gelyk de zwartste nacht somtyds nog wel eene sprank van licht schiet, zoo stak Karel de groote, helaes! voor te korten tyd, de fakkel der wetenschappen op nieuw aen; maer met zyne dood vervielen insgelyks die schoone beginselen. Deze groote vorst had zyn uitgestrekt ryk verdeeld, en aen Graven en Hertogen te bestieren gegeven. Zoo lang de held op den troon zat, bleven hem deze heeren getrouw en onderdanig; maer nauwlyks had de dood hem weggerukt, nauwlyks was het bewind in de handen zyner zwakke nakomelingen gevallen, of zy verklaerden zich onafhankelyk.

Hieruit zag men eene menigte kleine staten ontstaen, waervan de heerschzuchtige vorsten gedurig met elkander in oorlog waren.

(*) Het is ons aengenaem onze lezers de volgende redevoering welke, door leerlingen van het Athenaeum vervaerdigd, op de prysuitdeeling is uitgesproken geweest, medetedeelen. Het zy hun een bewys dat onze moedertael ook in de bezonderste gestichten onzes land met eer beoefend wordt. Wy willen hier nog byvoegen, dat de geestdrift welke de redevoering by onze stadgenoten, die by de prysuitdeeling tegenwoordig waren, verwekt heeft, eene proeve is dat onze Nederduitsche tael allengs meer en meer op de gemoederen begint veld te winnen.

De Redactie.

Door de talryke onheilen, die daeruit ontstonden, getroffen, riep Albert III. graef van Namen de byzonderste heeren van het Land te Luik in 1074 by een; maer zyn edel doel werd niet bereikt, slechts gelukte het hem eenige rooveryen te beletten; alle hoop van redding was verloren, en het Vaderland scheen zich weder te moeten blootstellen aen schrikkelyke lotwisselingen. Maer God had zyne schepping nog niet uit het oog verloren, hy had al de onheilen aenschouwd, en zyne almogendheid bezat middelen genoeg om zyne liefgekoosde schepselen uit den gapenden afgrond te redden.

Eensklaps weêrgalmde de forsche stem van Pieter de Kluizenaer byna heel Europa door, en de wapens, die zoo menige broederborst doorboord hadden, om den bloeddorst der grooten te lesschen, werden nu gescherpt om broeders te verlossen en het graf des Zaligmakers aen de handen der ongeloovigen te ontrukken.

Het is dan den togt naer het Heilige Land, het zyn de byzonderste veldslagen door de kruisvaerders geleverd, de zegepralen door hen bekomen, welke myne zwakke stem aen myne hoorders zal mededeelen.

Gelieft dan, Myne Heeren, een weinig aendacht te leenen, en indien deze redevoering niet volkomen beantwoordt aen uwe verwachting, denkt dan, dat, niettegenstaende onze jonge jaren, wy toch ook eene lauwer meer willen vlechten by de lauwerkroon des Vaderlands.

Het was in 1095 dat Paus Urbaen II. eene kerkvergadering te Clermont byeenriep, waerin besloten werd al de vorsten, ridders en geloovigen uittenooden, om zich te scharen onder den standaerd van het kruis. Weldra zag men heel het kristendom te been, en de heeren, die daegs te voren nog elkander ten stryde daegden, omhelsden zich nu als broeders, en keerden woedend hunne bebloede zwaerden naer de schenders van Sion's dochter; en de volkeren die sints eeuwen in oorlog en geschil geleefd hadden, reikten elkander de hand van vrede en verzoening toe, en overal hoorde men maer éénen kreet: naer Jeruzalem, naer Jeruzalem! God wil het!

In de oogstmaend van het volgende jaer moesten de legers zich op weg begeven; men had den winter doorgebragt met voorbereidselen te maken tot den togt, en de hemel zelf scheen eenen gelukkigen uitslag te voorspellen, daer hy dat jaer eenen dubbelen oogst van al de vruchten der aerde geschonken had.

Eindelyk was de dag van vertrek daer; ô aendoenelyk oogenblik! het was als of de Engel der regtveerdigheid de vreesselyke trompet der verryzenis geblazen had! Volk, - helmen, zwaerden, banieren, was al wat men ontmoette. Hier gaf de bevende hand eens vaders den zegen aen zynen zoon, daer wierp een zoon zich om den hals zyner moeder, eene gade zich om den hals van haren echtgenoot, met een woord, al wat men zag, was liefde en godsvrucht.

Gelyk weleer de kinderen van Israël, vol hoop en vreugde, zich, onder het bevel van Mozes, begaven naer het land door God aen hunne voorvaderen beloofd, zoo trokken ook de Kruisbroeders naer Jeruzalem. Onder het beleid van wie? ô Myne Heeren, hy was een Belg! begaefd met de wysheid van Salomo, en met den moed en de deugden van David! Zyn naem is Godfried van Bouillon, hertog van Lorreinen.

Aen het hoofd van 80,000 voetknechten en 10,000 ruiters, vergezelden hem zyne broeders, Baudewyn en Eustachius, Hugo van Vermandois, Robrecht, graef van Vlaenderen, Tancredo, en eene menigte andere dappere ridders. Aengevoerd door zulke groote mannen, beloofde deze togt den gelukkigsten uitslag; en alhoewel eene woeste volkshorde onder het bevel van Pieter de Kluizenaer en Godschalk in Hongarië, Bulgarië, en by de Muzelmannen reeds hun graf gevonden hadden, toch ontmoedigden die nederlagen Godefried niet: hy aenzag zelfs dit groote ongeluk als eene straf van den Hemel gezonden, om zyne togtgenoten destemeer te kunnen overtuigen dat de krygstucht de ziel is van den oorlog en de voorbode der overwinning: ook veroorzaekte zyne legerschaer nergens de minste klagten, overal vond zy vryen doortogt, en voorraed van levensmiddelen en kwam behouden voor Konstantinopel.

Alexis, de listige Alexis was alsdan in bezit van het keizerryk.

Vurig had hy eerst de kristenen van het westen gesmeekt om ter zyner hulpe te snellen, maer, nu zag hy niet zonder vrees het ontzaggelyke leger der kruisvaerders op de hoofdstad aenrukken. Hy sloot de poorten van Konstantinopel en wilde in geene onderhandeling met de kristenen treden. Maer Godfried weegt dra op hem met heel zyne magt, en Alexis onderwerpt zich aen de kruisbanier. Intusschen waren menigvuldige Franschen en Italjanen zich nog by de magt van Godfried komen voegen, en de keizer leende aen het kristene leger zyne schepen om den Bosphoor overtevaren.

Mogt ik nu, Myne heeren, met hen den grond die getuige geweest is van zooveel wonderen betreden! Mogt ik aldaer de talryke veldslagen en overmeesteringen waer het kruis de halve maen heeft verduisterd en doen vallen, nagaen! Wat heldendaden, wat roemryke zegepralen zou ik u kunnen mededeelen! maer de tyd laet my ongelukkiglyk niet toe myn onderwerp, volgens dat het zich aen mynen geest verbeeldt, afteschilderen.

Ik mag niet spreken van Nicea, die door de natuer versterkte stad van Azië, welke na een beleg van zeven weken hare poorten voor de kruisvaerders heeft moeten openen; waer als een tweede David, Godfried een' tweeden Goliath heeft doen stronkelen. Ik mag de lauweren op de velden van Doryleum, te Tarsa, te Maresia, en te Edessa geplukt, niet aenraken; zelfs mag ik vóór Antiochië de hoofdstad van Syrië, waer de trouw der kristenen op zoo eene harde proef is gesteld geweest, niet blyven stilstaen. Ik moet naer Jeruzalem, naer het graf des Zaligmakers: de tyd wil het.

Maer, hoe zullen de kruisvaerders zich eenen weg banen, door de talryke legers der vyanden, die hen op hunne beurt in Antiochië omsingelen. Verzwakt en uitgeput door den honger, konden zy nauwelyks hunne wapens dragen. Maer Godfried's krachtige tael ontvlamde welhaest den moed in de harten der geloovigen en Kerbogâ's benden, als door den bliksem getroffen, lagen verbryzeld.

Nu kon hun niemand meer den weg van Jeruzalem sluiten. Men trok over de vruchtbare landeryen van Berytha, Tyrusen,

Lido, zonder eenigen tegenstand te ontmoeten. Phoenicië met zyne vruchtbare velden leverde alle slag van levensmiddelen op. Eindelyk komt men aen den voet van eene bergketen welke Jeruzalem omringt; men brengt aldaer den nacht over. Deze nacht was een slapelooze nacht voor de kruisbroeders! Wat landen hadden zy doorloopen! Wat onheilen hadden zy geleden! En wat ongekende rampen hangen hun misschien nog boven het hoofd!...

Nauw spreidde de zon hare eerste stralen of heel het leger had den top des bergs bereikt: Jeruzalem! Jeruzalem! riepen zy met geestontroering uit: God wil het!

'Zie daer, sprak Godfried, ô myne broeders! het doel van dezen heiligen togt! In de stad, welke dáér voor uwe voeten ligt, had weleer David zynen troon en God zynen tempel. Zult gy langer eene Moské dulden op den grond waer Salomo zyn wonder gebouwd heeft? Ginds is de Golgotha die, met het bloed des Heilands overgoten, getuige geweest is van zyn bitter lyden en dood! My dunkt, ik zie hem nog hangen aen het kruis tusschen twee misdadigen; terwyl Joseph en Nicodemus zich bereiden om hem ten grave te leggen. Welaen dan, Broeders! het is dit graf dat dagelyks bezoedeld wordt door de ongeloovigen, het is dit graf dat wy als kristenen, als kinderen van den waren God moeten verlossen. Schept dan moed, ô myne makkers, de zon van morgen zal het zegevierende kruis zien schitteren op de Moské van Omar.'

Op deze woorden was het leger als bedwelmd; de eene vielen vol hoop en blydschap ter aerde neder - en baden, de andere staken woedend de zwaerden omhoog, en zwoeren wraek voor de schenders van het heilige Graf.

'Geen tyd verloren, riep Godfried, heden slaen wy onze tenten voor de muren der stad, morgen met het krieken van den dag, wagen wy den aenval; een gedeelte van het leger begeve zich met kemels naer Naplusa en brenge het noodige hout tot het opmaken der torens.'

Dit bevel was nauwelyks gegeven of het was vervuld. Weldra voerde men langs alle kanten hout in het kamp, en niet éene

hand bleef werkeloos. Het plein weêrgalmde van de hamerslagen, gemengd met de bevelingswoorden der opperhoofden. - Het was middernacht toen al de werken voltooid waren.

'Op dit uer, riep Godfried, werd Jezus geboren om het menschdom te verlossen, wapent u, ô broeders! ter verlossing van zyn Graf!'

Eensklaps was alles te been, en de dappersten beklommen de houten torens. Eene akelige duisternis omving nog de omstreken, en men hoorde niets dan van tyd tot tyd de nare stem der wakers op de moskëen van Jeruzalem.

Lang liet het morgenlicht zich niet wachten, want het scheen dat de zon haren loop verhaest had, om des te spoediger het groote werk der verlossing van de Godsstad volbragt te zien.

By het schemeren van den dag gaf men het teeken des aenvals, en gelyk een hongerige leeuw, na langen tyd de dorre woestyne doorkruist te hebben, in eens zyne prooi aengrypt en verscheurt, zoo vallen de kristenen, met al hunne magt, de Saracenen op het lyf. Vergeefs overstroomen deze de belegeraers met grieksch vuer, ziedende pek en olie, vergeefs bonzen zy zware keijen en stukken rotsen op hen neder, dit alles zoo min als de vergiftigde pylen waeronder zy het kristene heir zochten te begraven, ontmoedigde de aenvallers niet. Verschrikkelyk beukten de stormrammen de muren, en menig Saraceen stuiptrekte in het stof, getroffen door de vreesselyke steenen welke de bleijen in de stad wierpen: geen schicht werd er geschoten of hy trof gewis het hoofd eens muzulmans.

Maer in al deze verwoestingen, welk is het gulden kruis dat ginds in de wolken blinkt? ô Het is de toren waerop Godfried strydt met zyn' broeder Eustachius, en zyn' neef Baudewyn, gelyk een leeuw tusschen twee andere leeuwen.

Zoo duerde de stryd voort tot op het uer dat de God-Mensch voor ons gestorven is. Godfried deed zynen toren voeren tot aen de muren der stad. De belegerden aenzagen dit gevaerte niet zonder schrik; ook rigtten zy daer al hunne pylen naer toe. Maer op eens de valbrug stort neêr; 'God wil het!' roept Godfried uit, en hy werpt zich, met het zweerd in de vuist, gevolgd van zyne medegezellen, in het midden der vyanden.

Op hetzelfde oogenblik had men langs eenen anderen kant de stadspoorten overweldigd; en het zegevierende kruis schitterde op de muren van het verloste Jeruzalem!! Weldra was de stad een bloedbad geworden, en de straten waren opgepropt van doode lichamen.

Laet my toe, myne Heeren, het oog van al deze onmenschelyke wreedheden aftewenden; in onze jaren zyn onze harten nog zoo gevoelig: het woord bloed alléén doet ons walgen; ik werp my liever met Godfried voor den voet van het verloste Graf neder, met Hem wil ik dezen heiligen grond met myne tranen besproeijen en myn loflied onder dat van het kristene leger sturen tot den God der krygsheiren!

En gy, ô Godfried, door uwen moed en uwe deugden verheven op den troon van David, hoe zal ik U mynen dank betoonen! Gy hebt, wel is waer, het graf des Heilands, en onze gevangene broeders uit de handen der Saracenen verlost; maer met wat heil hebt gy uw Vaderland niet overgoten? Met eenen slag van uw zwaerd verbraekt gy in het oosten en hier in het westen de ketens der volkeren! Op den Golgotha, waer eertyds het kruis, het teeken der verlossing stond, hebt gy den boom der algemeene vryheid geplant! Gy hebt de twisten en veten die zooveel menschenbloed gekost hadden, uitgeroeid! Gy hebt den handel en de nyverheid, die bronnen van voorspoed, ontwikkeld. De kunsten en wetenschappen hebt gy eene vrye vlugt doen nemen, en gy hebt den naem der Belgen naest dien van U in de wereldgeschiedenis doen schitteren.

H.J.

Beknopte geschiedenis der Fresco-schildering.

Deze aloude wyze van schilderen, waermede de grootaertigste, en by voorkeur monumentale wandbeelden, in de grieksche oudheid, zoowel als in de middeleeuwen, gedurende den bloeityd der kunst, uitgevoerd wierden, is eerst later tyds weder in hare regten hersteld geweest. Om de gansche weerde van deze en hare terugwerking op de kunst zelve naer behooren te kunnen schatten, is het noodzakelik hare technische zyde vlugtig te beschouwen, omdat het deze is waerdoor andere en hoogere betrekkingen tot het geestige wezen der kunst verklaerd worden.

Zie hier hoe de fresco-schildery wordt voorbereid. De wel uitgedroogde muer wordt met eenen zorgvuldig bereiden mortel, uit fyn zand en ouden kalk bestaende, op de dikte van een tot twee liniën bezet. Dit bezetsel, dat alsdan der schildery tot grond dient, bezit, zoo lang het vochtig is, de eigenschap, de daeropgebragte verwen, zonder byvoeging van lym of van een ander bindmiddel, zoodanig vasttehouden, dat zy onuitwischbaer zyn en mettertyd zich inniglik met de wandvlakte verbinden. Die verbinding der verwstoffen met de kalklage des muers is geene bloote mekanische aenhechting (*adhoesio*); maer eene ware scheikundige inheeting (*cohoesio*). De in den natten mortel opgeloste kalk heeft bezonder de eigenschap zich gedurende het uitdroogen naer de oppervlakte te dryven, en daer by versmelting met het koolzuer (*acide carbonique*) der omringende lucht tot eenen fynen, doorschynenden smalt te verglazen, die de verwdeeltjes, welke er mede in betrekking staen, doordringt en inwindt en alzoo vastmaekt. Dit kristallynen overtrek-

sel, eene soort van verleksteening,[1] is in 't water bezwaerlik oplosbaer en wordt niet aengerand door den overigen invloed onzer dampkringlucht; maer gaet, by voortgezette aentrekking van koolzuer en waterdampen, altyd voort in de steenvorming. De kalk staet hier als kalkhydraet tot den mortel of ook tot de verwen zelven; doch in 't vervolg gaet hy, ten minste deeltjesgewyze, in een grondlagig koolzurachtig kalkzout (*proto- carbonate de chaux*) over. In deze scheikundige verbinding der verwstoffen, is derhalve ook dat beding gevorderd, dat alleen zulke verwlichamen in de fresco-schildering gebruikbaer zyn, welke door den bytenden kalk niet verwelkt kunnen worden. Derhalve zyn niet alleen alle stoffen van het kruiden- en van het dierenryk er uitgesloten; maer ook degene van het myneryk, welke bestandbeelden inhouden die tot den kalk zulk eene overwegende verwantschap bezitten, dat zy, by gevolge derzelve, hare vorige verbinding tot dus verre opgeven, en eene nieuwe met den kalk aengaen, waerdoor in de meeste gevallen dan ook de kleur veranderd wordt. Daer toe behoort B.V. het loodwit (*koolzurachtig halfzuer*) want de verwantschap des bytenden kalks tot het koolzuer neemt die van 't loodwit weg, in zulker voege, dat het loodhalfzuer op zich zelven alleen en als een donker lichaem overblyft.[2]

De vochtigheid, welke in de zoo dun op eenen droogen muer gestreken kalkplaestering besloten ligt, zynde het beding van het vastworden der verwen, zoo volgt daeruit dat het bezetten met de plaestering en het uitvoeren der schildery op deze, ook alleen stuksgewyze geschieden kan, en dat er telkens slechts zoo veel moet van aengelegd worden, als de schilder zeker is op éénen dag te voleinden. De verwen welke later nog daerop zouden gebragt worden, konden zich niet meer met den grond

(1) Het is niet overbodig hier te bemerken hoe krachtvol onze nederduitsche tael is: het woord verleksteening, de vereeniging van twee reeds samengestelde denkbeelden (leksteen en versteening) uitdrukkende, kan in 't fransch niet anders dan met zes woorden uitgedrukt worden: *formation dans le genre des stalactites*.

(2) Zie het werk getiteld: *Die Malery des Alten*, Hanover. 1836.

waerop zich reeds het kristallynen overtreksel gevormd heeft, op eene duerzame wyze verbinden; daer het vereenigingsmiddel tusschen de verw en de nog in den mortel ingehoudene kalkoplossing weggenomen zyn zou. Daer deze verwen *voor* de geheele uitdrooging donkerder schynen als *na* dezelve, en wel niet alleen in denzelfden graed, zoo is het zelfs by de meest bedrevene praktyk noodwendig ten laetsten de schildery, in byzondere deelen, nog met sapverwen te hertoetsten en enkele breede toonen in de teekening te verzachten. Om dezelfde rede is het ook oogenschynelik, dat in deze schildery een zoo afgewogene en fyn gevoelde samenhang in lichten schaduw en kleur onverkrygbaer blyft, als deze by eene andere manier mogelik is, wanneer de kunstenaer niet alleen het reeds voleinde in deszelfs ware werking steeds voor oogen heeft, maer ook door het dikwils overschilderen en zappen, de gewenschte samenhang kan bereiken.

De Fresco-schildering bezit nog eene onaengename eigenaerdigheid; dat is, het volkomen gebrek aen doorzigtige en sappige verwen, zoo dat de schaduwen, zelfs by matige diepte, droog schynen en doordien die oogbedriegende waerheid ontberen welke het gebruik der verwen met vetten bindmiddel zoo zeer begunstigt. Daerentegen is 't in het licht dat de Fresco-schildery alle andere overtreft. Dat door de uitsluiting der verwstoffen uit het kruidenryk, deze schildering een rein karmyn en purperrood ten volle moet missen, is maer als een bymangel te beschouwen, welke in de latere middeleeuwen door een overtrek van doorschynende lakken plagt vervuld te worden.

Deze bemerkingen zullen toerykend zyn, om het ware karakter der Fresco-schildering te doen vatten, en om hier door derzelver eigendommelik gebied te kunnen aenwyzen. Eerst na dat wy het een en ander zullen gedaen hebben, zullen wy een volkomen gedacht hebben van hetgeen er in den jongsten tyd in dit vak der kunst is verrigt geworden.

Uit het voorgaende volgt dat de Fresco-schildering niet geschikt is tot aenwending in eene zulkdanige rigting der kunst, welke, by voorkeur, eene magische werking in licht en schadu-

wen en kleuren ten doel heeft; maer dat zy daerentegen alle middelen tot de daerstelling des vorms en der gestalte, met alles wat gedachte en karakter uitdrukken mag, in de volste maet bezit, en volkomen toereikend is. Rekent men hierby nog eene buitengewoone duerzaemheid en eene onafscheidbare verbinding met den muer, gelyk het polysten met den marmer, dan moet men oordeelen dat de Fresco-schildering de meesttoegepaste, zoo niet de eenigste aerd van schildery is voor monumentale werken, waerin vorm en karakter de overhand hebben op de bekoorlikheid der kleuren, en welke meer door uitgedrukte gedachten dan door stoffelik effekt werken willen. De Fresco-schildering voldoet niet alleen aen al de hooge vereischten der kunst; maer bezit in hare eigene natuer de heilzame palen tegen alle verlokkingen die in de ernstige en hooge rigting der konst soms zoo nadeelig zyn. Hoe het ook zy, staet het vast dat de Fresco-schildering, zoo lang echte kunst geoefend wordt, niet volstrekt beneden de olieschildery moet gerangschikt worden; daer die laetste even zoo min de eerste als deze de laetste vervangen mag. Ja, het is zelfs zeer waerschynelik dat de nieuw in Munich opkomende wasschildering in het gebied der monumentale wand-schildering en ook der architectonische sieraden, weder voor de Fresco het veld zal moeten ruimen.

De mangel aen doorzigtige verwen en de onmogelikheid die er uit ontstaet diepe en donkere schaduwen van groote, bedriegvolle werking hervoorttebrengen, wordt niet zelden als de zwakke zyde der Fresco-schildery aengeteekend. Maer juist hier door is zy bezonder nuttig voor schilderyen in grooten styl, welke met de bouwkunde zich zoo innig verbinden, dat zy daermede eene volkomen harmonische eenheid uitmaken. Door de bouwkunde zyn de hoofdvormen gegeven; deze te bezielen en te voleinden, zonder ze te verstooren, is in zulken gevalle de opgave der schildery. Uit dien hoofde moeten hare gewrochten ook geene aenspraek maken op zinnelyke bedreiging; maer heur hoogste doel moet de dichterlike en kunstryke waerheid blyven, zoo lang zy binnen de grenzen van dezen hoogen styl bereikbaer of toelatelik is: kortom, heur doel is waerheid,

geene bedrieging. Wen nu deze met de bouwkonst verbondene schildery, de vermelde eischen vervult, namelik de architektonische vormen, als koepels, cilinders en effene vlakten kunstryk en zonder verstooring te bezielen, zoo komt het onvermogen van bedriegende, diepe schaduwen voorttebrengen - welke de muervlakten doorbreken en de daergestelde tooneelen als echte werkelikheid in stede der muren zelven zouden doen schynen - zeer toegepast voor. Om echter zulkdanige schilderwerken bestand te verleenen, biedt het ongemeene licht des kalks en de daer door gemischte verwen genoegzame middels daer. Men neme aen, dat het gansche beeld eenige toonen lichter dan in olie, of zelfs dan in de natuer, by gewoone verlichting, gehouden zy; zoo is niettemin een volslagen toereiken met de gegeven middelen mogelik, op voorwaerde dat er genoegzame waerheid toegelegd zy, en wel zonder dat het schilderwerk den schyn der werkelikheid hebbe, of in zyn gansch bestand de architektonische vlakten doorbreke of verandere. Eindelik is ook het voordeel dat er voor de beschilderde muren door lichte kleuren ontstaet, niet verloren; dewyl zy daer door wyder, klaerder en vryer voorkomen.

V.D.H.

(*Het vervolg hier na.*)

Maetschappy Orfeüs.

Wanneer wy onlangs eenen welverdienden lof aen de Maetschappy van Orfeüs toezwaeiden, en haer aenmoedigden, om met onverpoosden yver, voorttegaen op het pad dat zy reeds met zoo veel luister, sints verscheidene jaren, bewandeld had, waren wy zeker verre van te denken dat er weldra eene splitsing in haren schoot zou plaets gehad hebben; dat er eenige jaloerze geesten zouden te vinden zyn geweest, die, om hunnen hoogmoed te voldoen, het lot eener Maetschappy, welke niet dan voor de kunst en uit kunstliefde bestaet, in de weegschael wilden stellen, als of hare val niet een verlies voor onze stad zou geweest zyn.

De *Matinée Musicale* door de Maetschappy Orfeüs op den 15 dezer gegeven, is allen laster komen logenstraffen. Een talryk en uitgelezen publiek was, niettegenstaende de hitte eener middagzon, naer het *Foyer* van den grooten schouwburg gekomen om het pleit te beslissen, en, zeggen wy het rondborstig uit, van het eerste oogenblik was de uitspraek gedaen. En in der waerheid wanneer men met zulke volkome gelykheid de zoo netelige en moeijelyke muzyk van Mozart hoort uitvoeren, kan men dan anders doen als toejuichen; wanneer vyftien liefhebbers eene taek ondernemen welke de beste kunstenaren der stad als onuitvoerbaer verklaerden? Wat zullen wy zeggen van den heer F. Schermers, die op acht dagen het buitengewoon moeijelyk Quintetto van Hummel durft leeren en zyne stoute pooging met den gelukkigsten uitval ziet bekroonen? Van dezen stond af mag Antwerpen zich roemen een goed pianist te meer te bezitten. Zie daer voor het instrumentele, gaen wy nu tot het vokale gedeelte des concerts over: In een *Duo* uit *de Reine de Chypre* hebben de heeren A.F. en J.L. beide eene schoone, klare en wel bewerkte stem laten kooren; de heer F.L. heeft in de aria

voor basstem: *Le Martyr,* de verwondering van het publiek opgewekt en de goedkeuring en loftuiging van eenieder weggedragen. In den trio buffa uit het Italjaensch opera: *Il colonello,* hebben de heeren P.L., J.V.D.B. en J.L. talryke en wel verdiende toejuichingen medegedragen; deze laetste byzonder die zich op weinige stonden tweemael deed hooren, heeft door zyne gedienstigheid de Maetschappy hoog ten nut geweest en verdient, zonder twyfel, hare diepe erkentenis.

De koor zonder begeleiding welke deze feest moest sluiten, was voor de Maetschappy eene moeijelykheid die zy te overwinnen had, de eerste stap in een nieuw vak dat zy ging ondernemen: de uitvoering van denzelve heeft bewezen dat de Maetschappy voor geene andere moet wyken en dat zy zich gerust nevens de beste koor-genootschappen onzes lands mag laten hooren. Het publiek heeft ons oordeel door algemeene en herhaelde bravos bekrachtigd. Dat de Maetschappy zich met vertrouwen in een wedstryd aenbiede en zy mag zeker zyn dat het eermetael hare onderneming zal komen beloonen! Maer neen; dit is haer doel niet; zy heeft eene schooner, eene verhevener bestemming: door hare kunst het lot van noodlydenden verzachten en den arme, gedurende het gure wintersaisoen, ter hulp te komen, dit is het groot werk welk zy heeft ondernomen en waerin zy moet volharden. Zoo de belooning, welke zy daer voor verkrygt, niet zoo uitstekend is, niet zoo zeer op de oogen van het volk werkt als een eermetael welk aen eenen standaert prykt, kan elk lid zich getroosten, en de hand op het hart leggende, zich zelven zeggen: ik heb mynen pligt als burger en als mensch gedaen, ik ben te vreden.

Wat ons aengaet, wy die overtuigd zyn dat uit wedstryden nooit eenig voordeel voor de kunst is ontsproten, wy zullen steeds de taek die de Maetschappy van Orfeüs ondernomen heeft, blyven aenmoedigen en elk menschenvriend zal in onze gevoelens deelen en met ons aen deze edele ponging toejuichen.

De Redactie.

Kunst- en letternieuws.
- Gerstmaend. -

- Verschenen te Brugge, by Bogaert-Dumortier: DE CONINCK EN BREYDEL, of *twee dagen uit 's lands geschiedenis.* Tooneelstuk in vier bedryven, door P. DENY.

- By Hoste, te Gent, te verkrygen: DE LEERSTOEL, *voor talen en wetenschappen, of handleiding tot de geleerdheid,* door J. DE JONGHE, doctor in de letteren en wysbegeerte.

- By den zelfden drukker: *Van der Sniek, of de lotgevallen van eenen Kapitein der burgerwacht;* kluchtspel in een bedryf, door H. VAN PEENE.

- Verschenen by Joseph Van In en C^{e}. te Lier: *gedichten voor de jeugd* door P.J. BELLENS. - Met genoegen hebben wy dit boekje gelezen. De heer Bellens heeft, volgens ons, den waren toon gevonden om aen het hart der kinderen te spreken. Eenige stukjes zoo als: *het roosje, medelyden* enz: zyn ryk aen dichtgevoel en uitdrukking. De heer Bellens ontvange er onzen dank voor.

- Onze verdienstvolle medewerker, de heer CONSCIENCE, gaet eenen herdruk van eenige zyner uitgeputte werken uitgeven. *Het wonderjaer.* 1 deel. *De leeuw van Vlaenderen* 3 deelen. *Uitgekozene verhalen.* 1 deel. 'Styl en inhoud, zegt de heer Conscience in zyn prospectus, zullen eenige noodige veranderingen ondergaen; men mag dus deze uitgaef beschouwen als door den schryver verbeterd.' Men kan inteekenen voor *een* der drie werken, voor *twee* of voor allen te samen, ten pryze van 2 franken ieder boekdeel. Men schryft in by *Karel Oberts,* boekhandelaer op de Steenhouwersvest, N°. 797 en by *L.J. De Cort,*

boekdrukker op de Paddengracht, te Antwerpen, en by al de boekhandelaren des Lands.

- Het *historisch tydschrift,* dat te Utrecht, onder het bestier van den heer professor Visscher verschynt, en met zoo grooten byval in Noord- en in eenige deelen van Zuid-Nederland vereerd is, heeft sedert eenigen tyd meeder uitgestrektheid verkregen. Zonder verhooging van prys, is de uitgaef verdubbeld, en een *nieuwsblad voor bibliographie, kunsten en wetenschappen* is by het *historisch tydschrift* gevoegd. - Den 1 en 15 van iedere maend verschynt er van elks een nummer, aen den geringen prys van 3 gulden voor eenen jaergang. Wy kunnen deze uitgaef niet genoeg aen de vrienden der nederduitsche tael aenbevelen.

- Een onzer medewerkers heeft ons eene verzameling van *Rhynsagen* beloofd. Maendelyksch zal er een dier belangryke volksoverleveringen verschenen. De overvloed van stof heeft ons belet deze maend reeds aenvang te nemen. Het is ook om deze laetste rede dat wy de *recensie* van de *overzetting van Faust,* door den H^{r}.L. Vleeschouwer hebben moeten verschuiven. De toekomende maend zal er aen dezen dubbelen pligt voldaen worden.

- Belangryk berigt. -

Het is ons aengenaem onze lezers te doen kennen, dat wy ons thans bezig houden met de drie eerste nummers der Noordstar, welke sedert lang uitgeput waren, te herdrukken. Binnen eenige dagen zal het eerste nummer afgedrukt zyn en aen den gewoonen inteekeningsprys verkrygbaer gesteld worden.

Kronyken der Antwerpsche straten.
Het melkboerinneken.

Gy die met geest en schimmen spot,
En hun bestaen miskent,
Kom hier, en houd naer myn verhael
Uwe aendacht eens gewend.

Hoor toe en luister hoe een geest,
Een schrikverwekkend spook,
By middernacht het graf verliet,
Verzeld van damp en rook.

VAN RYSWYCK. *Eigenaardige verhalen.*

I.

Iedereen weet dat de gewoonte van 's ochtends by de burgers het melk te huis te dragen nog niet zeer lang in zwang is. Niet zeer lang; hierdoor verstaen wy niet dat dit gebruik in onze eeuw eerst heeft begonnen, maer enkelyk dat het over twee eeuwen nog verre was van te bestaen. De koeboeren zouden zich in dien tyde wel gewacht hebben van zelve hunne waer by hunne klanten rond te brengen, en elke burger was verpligt zelf dagelyks zynen voorraed melk by hen te gaen halen.

Wat de buitenlieden betreft, die toen deze noodzaeklyke vloeistof naer de stad bragten, zy zagen zich genoodzaekt deze even als hunne andere levensmiddelen op eene der markten te koop te veilen, alwaer dan de bewooners der omliggende straten ze hun kwamen afkoopen. Nu zal ieder ligt begrypen dat de *Melkmarkt* de plaets was waer zulks het meest geschiedde, en dat eene daerby gelegene straet, die men nu de *Kaesrui* noemt, destyds de *Zuivelmarkt* werd geheeten.

Op deze *Melkmarkt* stond nog over eenige jaren een huis hetwelk nog juist in den zelfden staet was, waerin het zich over twee, ja, misschien over drie honderd jaren bevond. Gelyk al de huizen die ons van die tydstippen zyn overgebleven, prykte het met een bruinen, goed bewaerden houten gevel, met sny- en lystwerk van gothischen vorm versierd en opgehelderd. Het had letterlyk geene enkele verandering sedert zyne eerste opbouwing ondergaen. In de vensters stonden nog altoos de zelfde kleine, in lood gezette en langvormige ronde ruitjes. Tot zelfs de leelyke muer, die langs achter op de Lynwaedmarkt uitkwam, was op geene hoegenaemde wyze veranderd geworden. De eerste bewooner had, indien hy op de wereld was wedergekeerd, nog altoos de zelfde bloote en nooit bekalkte karreelsteenen herkend, ofschoon zy er op het laetst geweldig zwart begonnen uit te zien; en zoo min als aen het uitwendige, was er aen het inwendige van het huis eene enkele steen verplaetst geworden.

De menigvuldige bewooners welke dit huis op zulk eene reeks jaren had moeten hebben, verschilden byna even weinig van den eersten bewooner, als de vorm

van het huis over eenige jaren van den allereersten vorm verschilde. Was het nu dat deszelfs immer onveranderlyk voorkomen, gestaeg den zelfden indruk op het *morele* der inwooners maekte, of was het dat eene noodlottige voorzegging op deze wooning kleefde? Althans is het zeker dat de eerste bewooner een mandemaker was gelyk de laetste een mandemaker is geweest, en gelyk al die in het huis tusschen deze twee woonden, mandemakers waren; dat zy van de eerste tot den laetsten, steeds menschen waren die voor het minste eene eeuw achteruit dachten, en dat by gevolg van den eerste gelyk van den laetsten bewooner met regt kon gezegd worden, dat het menschen waren *van den ouden eed;* en dat zoo wy de geschiedenis dier ouwerwetsche wooning nagingen, wy mogelyk zouden vinden dat de levenschets van allen die er in huisden met de levenschets van eenen enkelen kon gemaekt worden, omdat zy, op eenige kleine uitzonderingen na, allen dezelfde daden verrigteden of ten minsten zouden verrigt hebben, hadden de omstandigheden hen op dezelfde wyze begunstigd.

De mandemaker die dit houten geveltje in 1530 bewoonde, heette Meester Klaes De Wis. In kleeding, zeden en gewoonten, was de man, gelyk wy gezegd hebben, eene eeuw achteruit. Zyne buren noemden hem, *een man van den ouden tyd.* Hy was een redelyk wel bemiddeld burger, maer nogtans zoo nauw, zoo gierig, dat hy een solferstek zou in achten hebben gekloven, en wie onzer weet niet dat zulks de *Nec plus ultrà* is der vrekkigheid?

Regt voor zyne deur stond ieder morgen een frisch,

aenvallig, blond boerinneken hare melk uit te venten. De gewoonte van elkander een groot deel van den dag te zien, had tusschen haer, Klaes De Wis en zyne vrouw eene soort van vriendschap doen ontstaen, welke, ofschoon een weinig op het eigen belang gevestigd, niet naliet van nog al heel standvastig te blyven. Want, zoo als het de mandemaker dikwerf zelf zegde, hy minde Lyntje als of hy haer vader geweest ware. Zoo ook deed moeder De Wis. Ik heb my daer even laten ontvallen dat het eigenbelang mede eene rol in deze vriendschap speelde; wy zullen ons nader verklaren.

By slecht of regenachtig weder, had De Wis altyd de voorzorg van een deel van zyn mandwerk, dat hy anders buiten de deur plaetste onder het afdakje waermede zyn gevel prykte, binnen's huis te houden, ten einde het lieve boerinneken tot meerder gemak zich daer voor regen kon beveiligen. Zelfs wanneer het zeer koud was, werd het haer wel eens vergund, hare handen by het vuer te komen steken, dat vrouw De Wis van den gedroogden vlier der wissen, welke haer man bewerkte, gewoon was aenteleggen. Lyntje, die verre was van voor eene ondankbare te kunnen gehouden worden, beloonde gewoonelyk met melk rykelyk deze voorzorgen. Zulks maekte dan dat de oudjes, in plaets van om twee oorden, slechts om een oord melk behoefden te koopen, en dan voor minder geld nog ruim zoo veel als hunne buren hadden.

Maer eens op een morgen, het meisje verscheen niet. Tot by negen ure wachtte baes De Wis om zyne manden te plaetsen, want het weder was niet zeer aengenaem; doch die niet kwam, was Lyntje. Dit was haer nog nooit

gebeurd. Vrouw De Wis vergat door ontsteldtenis melk by eene andere boerin te koopen. Dit gaf aen haren man de gelegenheid om te zeggen, dat melk gebruiken maer eene gewoonte was, en dat, zoo zy het zich konden afwennen, *Goedenvrydag* en *Kruiskensdag* hun niet half zoo treurig zou voorgekomen zyn. Voor het oogenblik was de vrouw maer niet te overtuigen: zy was te veel buiten haren schik door het afwezen hunner vriendin. Zou zy ziek zyn? vroeg zich het koppel; maer dan herinnerde men zich de gezonde kleur harer roode wangen, en men dacht aen geene ziekte meer. Des anderedags nog geen Lyntje te zien. Nu klom de ongerustheid der echtgenoten ten hoogsten top. De baes was gereed om zyn mantel omteslagen, en de poort alleen uittestappen, (iets dat hem sedert geene vyf-en-twintig jaer meer gebeurd was) om naer het dorp waer zy woonde(*) te gaen nieuws halen. Doch zyne vrouw deed hem aen het verslyt zyner zolen denken, en op die gegronde aenmerking waegde hy het nog zyne reis uittestellen. Maer eer het middag werd, kwam een boerenkinkel heel de Melkmarkt rond naer den mandemaker vragen. Hy bragt aen baes en bazin De Wis tyding van Lyntje. Het arme kind was reeds van den vorigen mor-

(*) Ondanks de nauwkeurigste opzoekingen, is het ons niet gelukt den naem van dit dorp, noch iets byzonders omtrent de familje van Lyntje te ontdekken. Tot de naem harer ouders toe, ware ons mogelyk een raedsel gebleven, had ons niet een oudheidkundige aen een oud volkliedje geholpen, waerin men onder andere deze verzen aentreft:

Zy is omtrent het Pulderbosch geboren,
En haer heer vader heette Pieter Kluppelaer,
Hy is geworden by de honderd jaer,
Zoo heeft de man zyn ryk verstand verloren, enz.

gen schielyk en byna zonder ziekte van deze wereld gescheiden. Op haer doodbed had zy het dragen dier tyding by hare oude vrienden verzocht en zich in hun gebed bevolen. De echtgenoten namen voor van, tot rust harer ziel, nooit geen melk meer te gebruiken.

II.

Eenige weken waren reeds sedert het schielyk afsterven van het lieve, milde boerinneken verloopen, en nog hadden baes De Wis en zyne ega de gewoone kalmte hunner anders zoo gelykloopende levenswyze niet wedergevonden. Het scheen integendeel dat zy beiden van dag tot dag droefgeestiger werden. In plaets van des morgends, des middags en des avonds, vooral by helder weder, over de onderdeur hunner woonning een luchtje te scheppen, en den eenen en anderen voorbygaenden burger eenen vriendelyken ‘dag gebuer!’ toetewerpen, gelyk het eertyds hunne gewoonte was, bleven zy geheele dagen in huis en kwamen niet uit dan om 's ochtends, al heel vroeg, in Onze Lieve Vrouwe Kerk misse te gaen hooren. Doch hunne houding was dan zelfs nog zoo verstrooid en de uitdrukking hunner aengezigten zoo somber, dat schier geen enkele bewooner der Melk-of-Lynwaedmarkten het durfde wagen, een van beiden aentespreken. Wanneer zich echter iemand zoo verre verstoutte, kreeg hy nauwelyks een nietsbeteekenend

antwoord, zonder hun meer uit den mond te kunnen krygen.

De geburen, die anders de twee oudjes zeer genegen waren, en niet beter zochten dan ze te troosten, in geval van nood, wisten waerlyk niet wat uit dit alles te raden. Zy maekten allerleije gissingen over eene zoo onverwachte verandering. - Ik kan toch niet gelooven, dat het alleen om Lyntje zy, dat zy er zoo teerachtig uit zien, sprak op een morgen baes Schuermans de loodgieter van de Melkmarkt, tot den suikerbakker die over zyne deur woonde. - Het is wel waer dat zy er iets of wat by verliezen, viel zyne vrouw in, want moeder De Wis kreeg meer melk om eene halve blank, dan wy om een halven braspenning; maer my dunkt dat zy het nu ruim uitwinnen: zy drinken nu in het geheel géén melk meer. - En hebt gy gezien hoe de baes gisteren zelfs vergat zyne manden aen de deur te plaetsen? vroeg de kleermaker van nevens hare deur, zich by het gezelschap voegende: dat is nu het eerstemael, op de dertig jaren dat ik op de markt woon, dat iets dergelyks by helder weder gebeurt. - Zouden hunne zaken slecht gaen? vroeg de suikerbakker: het wishout is duer en.. - ô Dat geloof ik niet, sprak Schuermans; de De Wissen zitten styf. - En leven zoo sober als muisjes, voegde er zyne vrouw by. - Wat mag het dan toch zyn...? riepen al de anderen.

Op dit oogenblik ging eerst de boven- en daerna de onderdeur open van des mandemakers wooning, en De Wis trad statig in zyne zondagskleederen gedoscht op de straet. Met eene treurige groetenis beantwoordde hy de medelydende blikken welke, hem stilzwygend groe-

tende, zyne buren toewierpen, en na de deur weêr goed achter zich te hebben toegetrokken, stapte hy regelregt op eene prachtige wooning aen, langs deze zyde der Torfbrugge, omtrent het midden der Lynwaedmarkt gelegen. - Daer! wat gaet dat nu worden? fluisterde Schuermans tot de zoo als hy verstomde geburen: ik hoop niet dat hy dáér gaet aenkloppen... dit zou te verre.... Maer eer hy den tyd gehad had zynen begonnen volzin te eindigen, had De Wis den zwaren yzren klophamer vast, die op de poort der wooning gehecht was, en liet hem byna terzelfder tyd met groot geweld nedervallen. De klop deed op de verzamelde geburen het zelfde uitwerksel als een magtige elektrieke schok, die hen van het hoofd tot de voeten zou geraekt hebben, op hun gestel had kunnen maken. - De Hemel beware ons! Wat zal dat worden? - morde men op het toppunt der verbaesdheid. - God zegen ons allen: zou Geertruid De Wis eene geraektheid hebben? Dan... Maer eer men weêr den tyd om te eindigen had gehad, was aen den baes de deur geopend, en hy zelf, na met den poortier eenige woorden te hebben gewisseld, binnen getreden.

Om de ontsteltenis van baes Schuermans en zyn gezelschap uitteleggen, zal het ons genoeg zyn te zeggen dat het huis waer De Wis zoo stout aenklopte, hetgene was waer Mynheer de Deken van het Kapittel der hoofdkerk woonde. Daer het in het algemeen aengenomen was dat zich iemand in de uiterste verlegenheid moest bevinden, vooraleer zich tot dezen hoogen geestelyke te durven wenden, zal men ligt begrypen welken indruk zulk eene daed van den kant des mandemakers op de gemoederen zyner buren moest maken. Wy zullen

dezen voor het oogenblik een weinig alleen laten en liever baes De Wis by den Deken volgen, na eerst den lezer met de gewigtige redenen te hebben bekend gemaekt, die den goeden man tot zulk een buitengewoonen stap genoopt hadden.

Nog geen drie dagen waren, sedert het vernemen van des Melkboerinnekens dood, verloopen, toen op een nacht de twee oudjes eensklaps door een ongewoon gerucht, naer het hun toescheen, door het openen der straetdeur hunner wooning veroorzaekt, uit hunnen eersten slaep ontwaekten. Zy luisteren aendachtig toe... Niets meer. Juist sloeg het op Onze Lieve Vrouwen. Zy tellen, en het is middernacht. In zyne ongerustheid was baes De Wis al opgestaen om te gaen zien of men hem welligt zyn mandwerk niet kwam stelen; doch het ‘twaelf ure slaet de klok!’ door een anduit regt voor zyne deur uitgeroepen, doet hem denken dat hy zich bedrogen heeft. Hy legt zich weêr nevens zyne vrouw te rust. Eenen oogenblik later hoort hy, als het ware, iemand den stylen trap, die naer de slaepkamer leidt, zachtjes opkomen. De schrik doet hem byna de ademhaling verliezen. Met moeite regt hy zich op, gaet overeind zitten en tracht zoo veel mogelyk zyne aendacht op het gerucht te vestigen. Juist was het tot voor de deur der kamer gekomen. - Wie is daer? schreeuwt de mandemaker met eene beangste stem. Geen antwoord. Op eens hoort hy schynbaer de deur openen, zonder iets aen dezelve te zien verroeren, en iemand treedt zacht en al zuchtende de kamer in. Hoe er die iemand uit zag, zie daer hetgene De Wis niet wel kon onderscheiden; want, ofschoon hy duidelyk hoorde zuchten en

stappen, kon hy geen sterveling zien. Het spook, of wat het ook wezen mogt, ging echter voort met zuchten. Hy voelde het zelfs de bedstede naderen, de gordynen opentrekken en langs de tweede deur der kamer die nevens zyn bed op een ander vertrek gaf, uitgaen, met dezelfde omstandigheden als by de eerste deur, doch hy zag niets.

Was het nu dat de schrik hem zoodanig bevangen had, dat hy zich niet in staet bevond zich van het zintuig des gezigts behoorlyk te bedienen, of was het waerlyk iets bovennatuerlyks, dit zullen wy voor het oogenblik niet verder onderzoeken; maer zeker is het dat hy hetzelfde gerucht en gezucht eenige stonden later boven hem op den zolder hoorde. Het zal wel niet noodig zyn te zeggen, in welken staet de niet zeer kloeke mandemaker zich het overige van den nacht gevoelde. Men verbeelde zich slechts zyne gesteltenis. Wat zyne vrouw betreft, deze had niets gehoord noch gezien, daer zy korts na het eerste gerucht weêr zachtjes was ingeslapen.

Wanneer haer des morgends haer man het gebeurde verhaelde, waende zy het niet te kunnen gelooven. De zaek was dat zy vreesde er geloof aen te hechten en dus al deed wat zy kon, om het zich zelve en haer man als een droom voortestellen. Dit gelukte haer ditmael redelyk wel. De Wis zelf scheen eindelyk dit alles als eene begoocheling zyner door den slaep verbysterde zinnen aen te zien. Maer toen hy den volgenden nacht op hetzelfde uer weêr hetzelfde gerucht vernam, had hy de tegenwoordigheid van geest Geertruid wakker te maken. Beiden luisterden nu aendachtig toe, en juist als den eersten keer, kwam het gezucht steeds nader tot

digt by de bedstede, vertrok dan door de tweede deur, en eindigde met zich op den zolder te doen hooren.

Nu bleef er geen middel meer over om de echtheid van de verschyning in twyfel te trekken. De mandemaker die, als ouddeken van het broederschap der *Geloovige Zielen* in Onze Lieve Vrouwe Kerk, (hoedanigheid die hem het voordeel gaf, van in een zwarten zyden tabbaert gedoscht, op groote feestdagen een flambeeuw met een zilveren schild in de processie te dragen,) eene zeer groote zucht tot het verlossen van zielen uit de smartende vlammen des vagevuers koesterde, twyfelde nu geen oogenblik meer of het was de ziel van den eenen of anderen afgestorven, die zich op die wyze in hunne gebeden wilde aenbevelen. Wie het was, konden de echtelieden niet bedenken; althans Lyntje, dachten zy, kon het niet zyn: immers zy hadden tot rust van de ziel dier onvergetelyke vriendin beloofd voortaen melk te derven.

Dientengevolge stonden zy des anderdaegs nog vroeger dan naer gewoonte op, en gingen, in plaets van eene misse gelyk zy anders deden, twee missen hooren. Dit was nu, volgens hen, het onfeilbare middel om de verschyningen spoedig te doen ophouden. Daer deze echter, in plaets van optehouden, steeds en met groeijend gerucht en zuchten bleven voortduren, vermeerderde hunne onrust ook in evenredigheid. Vrouw De Wis, die tot hiertoe veel vertrouwen in hare gebeden had gesteld, begon zich minder van derzelver uitwerksel verzekerd te houden. Haer man was ook verre van in zyne gewoonelyke plooi te zyn. Des nachts sliepen zy niet, by dag spraken zy onophoudelyk over het wonderbare

geval. Geen wonder dus zoo de geburen bemerkt hadden dat De Wis zyne zaken niet naer gewoonte verrigtte; geen wonder zoo de beide oudjes er van dag tot dag zieker en teerachtiger uitzagen; geen wonder eindelyk zoo het gestadig voortduren van al deze onrustwekkende omstandigheden, den byna wanhopenden man dwongen zich tot den heer Deken te wenden: een stap die aen de bewooners der Melkmarkt zoo vermetel had toegeschenen.

Hier stelde hy zoo goed hy kon de reden voor, die hem in de wooning van den heer Pastor der Kathedrale Kerk gebragt hadden. De weerdige geestelyke beloofde den mandemaker, van in persoon den volgenden nacht by hem het wonder te zullen komen waernemen; en deze keerde, de blydschap op het aenzigt en de troost in het hart, spoedig naer huis. Op de Melkmarkt vergat hy zelfs, zoo was hy verheugd, den welmeenenden groet zyner nog altoos verzamelde buren te beantwoorden. Hetgene Schuermans zeggen deed, dat het met De Wis steeds ergers zou moeten worden, want dat hy vast geloofde dat de man *feig* was.

De heer Deken kwam inderdaed den zelfden nacht by den mandemaker in huis. Sprak hy den geest of het spook aen, deed hy bezweringen of las hy gebeden die de kracht hadden verschyningen te doen ophouden, zulks heeft men nooit regt kunnen weten. Doch merkwaerdig is het, dat er sints dien niets buitengewoons meer by De Wis gebeurde, en de vrome ouddeken van het broederschap der *Geloovige Zielen* en zyne vrouw, al spoedig hunne gewoone rust, en by gevolg ook hunne regelmatige levenswyze terug kregen.

Doch eenige dagen daerna was op een voormiddag geheel de Melkmarkt op de been. De geburen schaerden zich in menigvuldige groepen te zamen, en schenen elkander niet dan met angstige gebaren te ondervragen. De melkboeren-en-boerinnen stonden ook allen overhoop, en vergaten zelfs hunne waer naer gewoonte uit te venten, om de wonderlyke en belangwekkende bewegingen en uitdrukkingen van baes Schuermans en anderen met open monden nieuwsgierig gade te slaen. Er moest dan inderdaed iets al zeer belangryks hebben plaets gegrepen, want zelfs de bewooners der byliggende straten kwamen langs alle zyden toegeloopen en deelden weldra na het ongewoone nieuws te hebben vernomen, in de ontsteltenis der lieden van de Melkmarkt. Haesten wy ons hiervan de gegronde reden optegeven.

Het gerucht en gezucht dat den mandemaker en Geertruid zoo lang gekweld had, was dien zelfden nacht door al de buren vernomen geworden. Daer het spook, sints het bezoek des heeren Deken, zoo het scheen niet meer by De Wis in huis kon, vergenoegde het zich met op de markt heen en weêr te wandelen en telkens dat het voor de wooning kwam, te blyven stilstaen, om op eenen droevigen en hartscheurenden toon te roepen:

> Half water,
> Half melk,
> Scherp gemeten!
> 'k Heb myn ziel vergeten!

Zoo was het ten minsten dat de loodgieter en zyne vrouw het hadden verstaen. De suikerbakker beweerde

het ook, op eenige kleine veranderingen na, zoo te hebben gehoord, en de kleedermaker en nog andere geburen waren er van wakker geworden; doch er was niemand die kon begrypen wat het mogt beteekenen. Nu kon de mandemaker niet meer zwygen. Hy riep Schuermans en nog eenige anderen in, en verhaelde hun wat er by hem zoo lang gebeurd was. Allen werden het nu aenstonds eens dat het niet anders dan de ziel van het overleden Lyntje kon zyn. Hoe zou de geest anders altyd by De Wis hebben willen wezen. Daerby herinnerden zich eenige buren, dat er inderdaed haer melk bytyds byzonder blauw uitzag: iets dat het geroep

> Half water,
> Half melk,

zeer wel uitlegde. Daer men nogtans met zekerheid wilde te werk gaen, besloot men van nog den volgenden dag aftewachten en dan, werd de nacht weêr ontrust, maetregelen te nemen, om voor altoos van zulke schrikbarende bezoeken bevryd te blyven.

Den volgenden nacht, weder het zelfde gerucht. Geen mensch die op de Melkmarkt nog gerust kon slapen. Er waren reeds eenige burgers die van zin waren te verhuizen, liever als in eene straet te blyven woonen waer het zoo maer alle nachten spookte, toen een kuiper een eenvoudig middel voorstelde om het te doen ophouden. Hetzelve was in dergelyke gevallen, naer hy zegde, verscheide malen met goed gevolg te werk gesteld. Het bestond enkel in het plaetsen van een beeldje, zoo goed mogelyk den lichamelyken vorm voorstellende dien de geest

op de wereld bewoonde. De reden hiervan waren, altyd naer het zeggen van den kuiper, doordien de overledenen, die weêrkomen, dikwerf zoo lang moeten dwalen, tot dat er iemand op de wereld hunne plaets vervangt.

Van zynen kant verhaelde De Wis, hoe de heer Deken hem ried van een Lieve Vrouwenbeeld op de markt te plaetsen. Na ryp overleg, besloten de geburen van beide beelden op gemeene kosten te doen maken. Zulks geschiedde, en daer de nood, om zoo te zeggen, spoed wilde, werden zy eenige dagen daerna op hunne plaets gesteld, te weten: het afbeeldsel van Lyntje op den borneput, die toen aen den noordkant der Melkmarkt stond en het Lieve Vrouwenbeeld meer zuidwaerts en juist voor de wooning van den suikerbakker. Het zal onnoodig zyn hier bytevoegen dat het sints nooit op de Melkmarkt meer gespookt heeft.

Zie daer volgens sommigen den oorsprong van het Melkboerinneken en der Lieve Vrouw die wy nog ten huidigen dage op de Melkmarkt zien. Wanneer men later al de openbare borneputten in pompen veranderde, deed men een kunstig metalen beeldje in plaets van het steenen dat er eerst stond, op de pomp van de Melkmarkt plaetsen. Jammer dat de naem des kunstenaers wien men hetzelve verschuldigd is, niet tot ons is gekomen. Wat de Lieve Vrouw betreft, daer de eerste gedurende het bezoek dat ons de fransche *sansculotten* op het einde der verleden eeuw kwamen geven, was verdwenen, heeft men ze later ook door eene nieuwe moeten vervangen.

In vorige tyden bestond tusschen de geburen van de Melkmarkt een slach van genootschap dat voor doel

had, het versieren en *palleren* der pomp en der huizen, alsook het kleeden van het beeldje op al de openbare feesten. Het Jubelfeest, ter eere van Onze Lieve Vrouw onder de voorledene regering gevierd, meenen wy het laetste geweest te zyn, waerop men zich met het *toilet* van het boerinneken heeft bezig gehouden. *Andere tyden, andere zeden,* zegt het spreekwoord; op onze meer verlichte dagen zou men zich met zulke beuzelingen niet meer bezig houden.

D. SLEECKX.

Antwerpen, 15 *Augusty* 1842.

Sagen der boorden van den Rhyn.
I.
De zeven zusters.

Etzel(*) had onder zyne vreesselyke slagen het Oosten van Europa doen waggelen. Nu doorkruist hy Germanje, overal stroomt het bloed, overal stygt de verwoestende vlam ten hemel: alles beeft, iedereen siddert. Hy doet den Burgonjers de magt van zynen arm gevoelen, en komt aen den oever des Rhyns.

Maer hoe zal hy met zyne ontelbare legers dien stroom oversteken? Hy gebiedt aen eenige zyner oorlogsbenden, bosschen te gaen zoeken, en aldaer het noodige hout te kappen tot het bouwen van schepen. Niet verre van de boorden des Rhyns verhieven talryke honderdjarige eiken hunne kruinen tot de wolken: daer was het dat Etzel's benden zich begaven om zyne bevelen uittevoeren. De lucht weêrgalmde weldra van de forsche bylslagen, en de aerde dreunde onder het vallen der

(*) Echte naem van Attila.

boomen. Met den ondergang der zon trok men met het afgehakte hout naer de legerplaets.

Een woeste oorlogsknaep was dieper dan de andere het bosch ingetreden, en kon geenen uitweg meer vinden. Reeds had hy langen tyd rond gedwaeld: de schaduw daelde neder, en de nacht spreidde haren gestarnden mantel boven de aerde uit. Nu bleef er hem geene hoop meer over om het leger te bereiken, en ongetwyfeld zoude hy de nacht in het bosch moeten doorbrengen; maer hy gaf den moed niet verloren, en doorliep nogmaels den ganschen omtrek: misschien konde er zich ergens nog wel eene schuilplaets opdoen. Zyne hoop werd niet te leur gesteld: hy bevond zich eindelyk in een uitgestrekt dal, en in de verte vertoonden zich eenige torenspitsen welke zich met de toppen der boomen vermengden. De oorlogsknaep rigtte zyne stappen derwaerts.

Deze torenspitsen behoorden aen eene burgt, waervan heden slechts nog eenige uitgemergelde muren bestaen die ieder oogenblik dreigen intestorten. Echter kan men uit die vervallene puinen nog zeer wel de sterkte en grootheid van het oude gevaerte opmerken.

Eene rotsketen, hier en daer door eenen peilloozen afgrond onderbroken, diende tot grondvest aen vier hooge torens, die het hoofdgebouw omringden en hetzelve tegen allen aenval moesten verdedigen. Eene breede sloot, nevens de rots gegraven, maekte de aennadering moeijelyk.

De *grauwe steen* waermede die burgt gebouwd was, had aen deze den naem van *grauwe burgt gegeven.*

Een duitsch ridder was vóór eeuwen dien burgt ko-

men bewonen; zyne afstammelingen hadden hem immer tegen alle vreemde magt weten te beschermen, en nu diende hy tot verblyfplaets aen zeven jonkvrouwen, dochters van de laetste mannelyke spruit.

De oorlogsknaep van wien wy daer even spraken, was nu den burgt genaderd. Hy ging over de houten brug, en kwam aen den ingang des slots door eene smalle en hobbelige groef, in de rots gehouwen. Na, in den naem der gastvryheid, om eenen teug waters gebeden te hebben, leidden de zusters hem binnen, voldeden aen zyn verzoek, en noodigden hem zelfs uit om den nacht in den burgt overtebrengen, daer het avond was, en hy toch den weg niet meer konde vinden.

Dit aenbod geviel den afgematten oorlogsknaep zeer wel: wat, dacht hy, die nacht zou my nog wel groot geluk kunnen toebrengen; zeven schoone jonkvrouwen! Ja, een arme Hiong-nou,(*) als ik, moet zoo eene gelegenheid niet laten ontsnappen.

Maer de onbeschofte knaep werd in zyne verwachting bedrogen: men spreidde zyn leger in eenen der vier torens, en geenszins in den burgt.

Nauw schoot de zon hare eerste stralen, of men ontwaekte den knaep, en men gaf hem eenen geleider om hem den regten weg aentewyzen.

Wanneer de knaep het leger weder bereikt had, verhaelde hy aen zyne wapenmakkers, dat hy dien nacht in eenen burgt had overgebragt die tot verblyf aen zeven schoone jonkvrouwen verstrekte.

De woeste Hiong-nou's, gewoon zich aen hunne drif-

(*) Naem der Hunnen.

ten overtegeven, en deugd en eer met den voet te vertrappelen, maekten zich bereid om het slot aentevallen en hunne geile lusten aen de zeven jonkvrouwen te voldoen.

Denzelfden dag nog begaven zy zich op weg. Maer zeker vermoedden die snoodaerts niet dat zwakke vrouwen, door edele gevoelens gedreven, hardnekkigen weêrstand kunnen bieden. Eerst hadden deze de houten brug die over de sloot lag, afgebrand; hunne weinige knechten gewapend en aen deze de torens doen verdedigen; zy zelve hadden voorgenomen het hoofdgebouw, met twee getrouwe knechten, te verweren.

De Hiong-nou's, ziende dat de brug verdwenen was, begaven zich naer het bosch en voerden boomen aen waermede zy de sloot dempten. Intusschen wierpen de wapenknechten der torens vervaerlyke groote steenen, die menigen het hoofd verpletterden. Weldra hadden de belegeraers den voet der torens bereikt, de wapenknechten stegen van de hoogte en streden als onverschrokken leeuwen. Maer wat kan de moed tegen de overmagt? De Hiong-nou's storten als tygers op de dappere knechten, en vellen ze neder! Al de aengevallenen stierven met de wapens in de hand!

Nu rigtten de overwinnaers zich naer den burgt om hem te beklimmen. De zeven moedige vrouwen, met de twee overblyvende knechten, bonsden zware keijen en stukken rotsen op hen neder.

Reeds hadden de belegeraers onderscheidene malen gepoogd hunne touwladders te beklimmen, maer iedermael hadden de jonkvrouwen hen teruggedreven! Weder bereidden zy zich om den aenval te wagen.

De jonkvrouwen zagen genoeg dat al hunne tegenweer om den vyand van den burgt te houden, nutteloos was; maer toch besloten zy eerder te sterven dan zich aen de driften dier woestelingen overtegeven.

'Ja, riepen zy uit, liever den dood dan de oneer!'

'Jonkvrouwen, riep op eens een der overgeblevene knechten uit, gy weet dat uw vader eene kapel in het woud gebouwd heeft, gy kent den geheimen en onderaerdschen gang die er geleidt; vlugt er naer toe! gewis, daer zullen die snoodaerts u niet vinden.'

De jonkvrouwen dachten dat die raed nog een sprankje hoop bevatte, ylden door den gang, en kwamen weldra in de woudkapel.

Ter zelfder tyd waren de aenvallers de muren overgeklommen. Men zoekt overal naer de jonkvrouwen! nuttelooze moeite! vergeefs doorloopt men al de vertrekken, vergeefs breekt men de deuren open; men vindt niets dan de twee knechten!

De overwinnaers willen hunne woede op deze dienaren uitwerken; de eene wordt doorsteken, en men ontrukt aen den andere, door de vreesselykste pynen, het geheim der schuilplaets zyner meesteressen.

Men vliegt naer het woud: de zware poort der Kapel is gesloten, de ramen zyn met yzeren tralien bezet! Zy loopen al tierende naer den burgt om hunne aenvallingtuigen te halen. ô Wonder! Hunne wapentuigen, hunne bleijen, hunne stormrammen, zyn hun, als door de hand der Voorzienigheid, ontnomen! Zy snellen naer het woud, en hakken eenen zwaren boom af; men loopt naer de Kapel om met dien boom derzelver deuren in te beuken!....

Maer God was immer de beschermer der onschuld! De ingang der Kapel was verdwenen, en geene ramen waren er meer te vinden: het gebouw was in eene rots herschapen.

De Hiong-nou's liepen bevreesd naer hunne legerplaets terug.

Sinds hoort men des avonds eenen doodenzang in de groeven der rots weêrgalmen; en de landlieden naderen met schrik de grauwe burgtkapel, en denken alsdan aen *de Zeven Zusters.*

J.H.

Driejarige pronkzael van kunsttafereelen te Brussel.

Ik weet niet meer welke wysgeer gezegd heeft dat alle menschelyke zaken hare grootsche en hare belachelyke zyde hebben. Of die spreuk voor het algemeen waer is, willen wy hier niet onderzoeken; doch zeker is het dat dezelve met regt op eene tentoonstelling van schilderstukken kan toegepast worden. Ons overzigt zal dus en bewondering en lach bevatten.

De plaets laet ons niet toe onze bemerkingen verre uittestrekken, de schilderstukken een voor een te ontlitten en diep te betrachten; maer alleenlyk in eenige woorden aen onze lezers te doen kennen welken indruk het gezigt der uitstekendste tafereelen, bewonderenswaerdige en belachelyke, op ons gedaen heeft.

Laten wy onze taek, zonder langer te dralen, aenvangen.

Wy zyn in de groote zael, de zael van eer, zoo als men ze noemt. Wat ons oog het eerst aentreft, is eene schildery van den heer NAVEZ (430) *de Verryzenis van Lazarus* verbeeldende. De groepen hangen niet aen elkander. Lazarus gelykt aen een jong meisje. De koloriet is zonder harmony en waerheid. Die schildery is echter niet zonder verdiensten. Tyd en moeite zyn aen dit kunstwerk niet gespaerd geweest.

De schipbreuk van den Vengeur door den heer E. SLINGENEYER, is een echt schoon tafereel, goed van samenstel, ryk van koloriet, vol gevoel. Zulke episoden zyn gansche dramas waerd. Weinig valt hier te laken. De fransche vlag hadden wy wat beter

willen onderscheiden. Zy schynt reeds gezonken te zyn geweest. Nog eenige goede en gewetensvolle studiën en de heer Slingeneyer slaet als een onzer groote hedendaegsche schilders te boek.

De *Don Carlos* van den heer KREMER (353) doet dien schilder eer aen. De samenstel is goed, de koloriet krachtig en vol harmony. Wy verwachten ons dat de heer Kremer eene tweede reis nog vastere stappen in het historische vak zal zetten. Hy heeft al zyne krachten nog niet gebruikt; wy hadden de wezenstrekken der personaedjen nog meer bewerkt willen zien, de plans beter aengeduid. Vry mag de heer KREMER in de geschiedenis zyne ontwerpen zoeken: groote eer heeft hy zich reeds verworven en nog grootere eer wacht hem.

De schildery (n° 583) van den heer VAN BREÉ valt ons in het oog. De cathalogus zegt dat het *Godfried by het heilig Graf te Jerusalem* verbeeldt. Het heeft in ons gedacht herroepen het feest van Wittendonderdag, wanneer men tooneelsgewyze in sommige kerken het heilig Graf vertoont.

Een ander *Godefried* (673) van den heer WOUTERS is beter; doch te arm van samenstel, te ledig.

Eene *Afdoening van het Kruis* (604) door VAN EYCKEN, is niet gelukkig. Nicodemus en Arimathias hebben eene galziekte. Sint Jan ziet scheel. Maria is wit als marmer; dit beteekent waerschynlyk den hoogsten graed der droefheid. - Die afdoening, de twee Godfrieden en Lazarus zyn door het Gouvernement besteld geweest.

N° 67 is vol buitengewoone poëzy; een engel in oostersche kleeding en wolken van zand treffen byzonder het oog.

N° 84. De *koperen slang van Mozes* door den heer CORENS. Wy hebben by het zien van die schildering aen Ikarus en zyne vleugelen gedacht.

N° 634. *Laet de kinderen tot my komen*, door VAN YSENDYCK, is eene wyze schildery, wat al te ligt in toon.

N° 675. Verbeeldt den heer WIERTZ die met het publiek den spot dryft: droevige spot voor den heer Wiertz.

N° 587. *Uitvinding der teekenkonst* door P. VAN BRÉE, is zeer aengenaem geteekend.

Alvorens de groote zael uittestappen, laten wy een oogslag vallen op het tafereel van den heer ROBBE. (468) Welke uitdrukking in het hoofd dier koe! Hoe natuerlyk is die ezel getroffen! Hoe ryk, hoe poëtisch is die achtergrond! Hoe goed is dit alles gepenseeld. En die koloriet, hoe vol harmony! Een echt meesterstuk; kleine onvolmaektheden durven wy hier niet aenwyzen.

Doorloopen wy nu de andere zalen. Ziet gy daer die *Mozes* die een kunstsprong in de lucht schynt te doen? Zie n° 472; de cathalogus doet u het voorwerp kennen. Doch wenden wy liever onze oogen dáér (105) op dit *binnenhuisje* van den heer De Block. Een echt kunststukje. En die lieve kleine *Fridolin* van den heer STURM! (544) aenschouwer, verleidt u dit tafereel niet? Ja, niet waer? doch bejammert gy met my niet den mangel aen doorzigtkunde die de schildery ontsiert?

De N° 487 van den heer RUYTEN is een meesterstukje onder alle betrekkingen.

De n° 230. *Inneming van Antiochiën door de Kruisvaerders,* van den heer GALLAIT is slechts eene schets; doch onzen grooten schilder in alles waerdig, en dit denken wy genoeg gezegd. Het portret (231) is schoon en zou nog beter zyn geweest indien het model niet zoo... neen, dit durven wy niet zeggen. Het is al te gevaerlyk het vrouwlyk geslacht te hoonen.

N° 103. *De jager* van den heer DE BLOCK. Het is niet van heden dat die schilder zynen grooten naem verdiend heeft, en toch moeten wy bekennen dat wy hem nog by geene tentoonstelling onder zoo vele opzigten hebben leeren kennen dan by deze. Zes tafereelen bezit de pronkzael van dien schilder en alle zyn, om zoo te zeggen, in verschillende vakken: binnenhuis, landschap, kermis, historie. Wanneer wy historie zeggen, bedoelen wy het stukje (107) *wat eene moeder lyden kan.* Welk diep gevoel, welke waerheid in uitdrukking en koloriet, welke diepe kunst zyn er toch in dit klein tafereel niet opgesloten! En zou men dan kunnen gelooven dat die zelfde schilder, die ons de tranen kan afpersen, ons door eene kermis (108) den geest weder kan opbeuren en de blydschap instorten; dat hy door het landschap de poëzy in ons hart kan ontwaken? In een woord, dat hy onze

ziel op de verschillendste wyzen kan treffen? - Vol zacht poëtisch gevoel is de nummer 239, het *leven eener vrouw,* door FANNY GEEFS.

Francisca di Rimini door DE CAISNE (111) is een schoon tafereel; hoe goed zyn er de verzen van Dante in uitgedrukt!

De heer MELZER heeft ons door de N° 411 getoond dat hy sedert de tentoonstelling van Antwerpen en van Gend, voortgang gedaen heeft. - Werpen wy nu den blik op nummer 313, een tafereel ryk in poëzy. Onmogelyk is het, het gezigt des meisjes te zien zonder te weenen, zonder zich in het hart geschokt te voelen. De heer JACQUAND is een groot dichter.

Het belachelyke komt weder terug. De schipbreuk N° (24) van den heer BIARD: een aental mannen die in het witsel werken. Op het tafereel N° 25 werkt men integendeel in het blouwsel. - N° 26 is een ding dat zelfs den naem van *charge* niet verdiend. Dit alles noemen wy de kunst verlagen.

Het gezigt van Constantinopelen door JACOB JACOBS is treffend. Wy spreken van geene feilen in teekening; doch moeten de schilder doen opmerken dat, zoo hy nog wat meer overdreven in dien aert voortschildert, zyne kunststukken gevaer loopen van tot het meubelpapier overtegaen.

De heer DUWEE heeft ons twee schoone tafereelen voorgesteld, N° 195 en 196.

Onder de N° 372 heeft ons de heer LEHON eene wyze schildery voorgesteld. Zy is eenvoudig, natuerlyk en treffend. Die *opvliegende zee* is angstverwekkend.

Eenigen beweren dat de N° 486 een Carnaval verbeeldt. De Cathalogus zegt integendeel dat het de aenhouding der hertogin van Burgonje aen de poort van Brugge is.

De heer HOUZÉ (302) heeft een grooten stap gedaen. Men ziet in zyn tafereel de hand des meesters doorschynen. Men vindt zulke toonen by den heer Gallait.

De heer LEYS heeft ons onder de nummers 384 en 385 twee schilderyen voorgesteld, welke zeer schoon zyn; doch mogelyk wat al te veel aen de oude meesters doen denken.

De N° 29 van den heer BELLANGE is een liedje van *Béranger* waerd.

N° 56 is niet slecht van koloriet. Volgens den Cathalogus verbeeldt het ding de aenkomst of het verhael eens pelgrims in de 14de eeuw.

De heer VERBEEK heeft twee schoone schilderyen ten toon gesteld (640, 641.) Men ziet dat die kunstenaer met geweten werkt en van de studie niet afschrikt.

N° 30 *Herders van de omstreken van Rome,* door den heer BLANCHARD. Een meesterstuk. Die schilder is onlangs gestorven. Zyn Vaderland heeft in hem een groot kunstenaer te betreuren.

N° 378, *De frankische vrouwen*, door POITTEVIN, is goed van samenstel en kleur. Het paerd, dat in het midden des tafereels staet, is te groot en de regter bil van de vrouw op het voorplan is deerlyk misteekend.

Noemen wy hier nog eenige veelbelovende schilders, welke wy volgens ons geweten niet mogen voorbygaen. Onder de eerste is de heer VENNEMAN. Het tafereeltje (N° 639) is dien schilder waerdig. De heer BATAILLE met twee tafereelen; een (N° 11) en het ander, nog niet in den Cathalogus, *Van Dyck te Saventhem* verbeeldende. Wy wenschten dat de genre-schilders meer in dien aerd werkten. - (N° 549) van den heer TAVENRAADT is eene schoone schildery; doch niet uitvoerig genoeg behandeld. - De heer DEVIGNE heeft ons aengename landschappen gegeven. - De heer BOVIE insgelyks. - De heeren HENRI GREGOIRE, HAMMAN, F. CLAES en VERREYDT, beloven ons nog groote stappen in de kunst te zullen doen.

Staken wy hier ons overzigt van de schilderstukken. Wy zyn zeker verre van al het schoone aengewezen te hebben; doch wy hebben ook al het belachelyke niet aengeteekent. Er is dus vergoeding. Alvorens echter tot de beeldhouwkunde overtegaen, willen wy eenige woorden over de groote schildery van den heer WIERTS, (674) de *opstand van de hel tegen den hemel,* zeggen. Het is iets dat men op het eerste gezigt niet kan verstaen; iets dat den geest verwart; maer toch diep treft. De heer WIERTS toont ons dat hy de ontleedkunde volkomen magtig is. Er zyn lichamen op dit reuzachtig tafereel welke men by Rubens niet beter kan aentreffen. Waerom heeft de schilder geene wezens

laten zien? heeft hy meer door den vorm der groepen dan door de uitdrukking der aengezigten willen treffen? Wy verstaen dit niet. Dan die heer is zoo onuitlegbaer. Waerom toch wil hy niet regt voor zich heen stappen, indien hy waerlyk een groot man zyn wil? Waerom verstaet hy niet dat wy niet meer in den tyd van Michel Angelo zyn en dat de charlatanismus door geene groote geesten meer kan of mag gebruikt worden.

Nu tot de beeldhouwkunde.

Wy denken niet te zullen dwalen met te zeggen, dat de tentoonstelling nooit ryker in beeldhouwkunde geweest is dan dit jaer. Dit is eene blyk dat die kunst eene groote uitbreiding heeft verkregen. Aen het hoofd der beeldhouwers prykt de heer JOZEF GEEFS. De *St. Philomena* welke wy reeds in plaester bewonderd hebben, is thans in marmer uitgevoerd (246) en er nog zoo veel te schooner door geworden. *Het weesje van den vischer* hebben wy reeds bewonderd en onze bewondering is door het herzien nog aengegroeid. *De droom*, groep in marmer, is allerschoonst. Iets hemelsch, iets goddelyks blinkt er op het gezigt van den engel; en dan het wezen des jongelings, hoe kalm, hoe zalig is het niet! ô Hy vlot in aengename, verleijende droomen; hy hoopt waerlyk, die jongeling! - En nu, staen wy nog een oogenblik stil, dáér voor dit beeld, levensgrootte in marmer uitgevoerd: (249) *de geest des kwaeds*. Ja de kunstenaer heeft begrepen wat de geest des kwaeds in onze tyden is. Niets verschrikkend in de trekken of lichaemsvormen; integendeel eene manlyke schoonheid; doch eene vervallen schoonheid. De ziel, die dit lichaem goddelyk maekte, is veranderd, en hare afgrysselykheid staet nu in die schoone trekken te lezen. De vleugelen, eertyds lucht en blinkend, zyn herschapen en verduisterd. De engel des lichts is een geest der duisternis geworden. Wy willen deze gelegendheid hier niet laten voorbygaen, zonder den heer J. GEEFS te doen opmerken, dat ons de vleugelen wel wat al te schelpachtig voorkomen. Wy verstaen wel dat die ingetrokken moeten zyn; doch zyn ze het niet al te veel? Dit is slechts een gedacht dat wy opperen; en wy zyn hier door te meer aengemoedigd geweest, daer wy gezien hebben dat die vleugelen in

plaester zyn vervaerdigd, en mogelyk slechts eene beproeving zyn, eene vraeg van den kunstenaer aen het publiek.

Het *beeld van de Malibran* (244), van den heer WILLEM GEEFS, is waerlyk schoon. De uitvoering laet niets te wenschen.

De N° 323, vertoont *Een Sint Pauwel* van JAQUET, die zyn baerd en knevels by middel van eenen grooten boek ondersteunt. Volgens de Cathalogus is de heilige in bespiegeling.

In den heer TUERLINCKX verwachten wy eenen grooten beeldhouwer. Zyn *Giotto* (571) is ons eene proeve. Wy wilden wel dit schapenvel, dat eerder aen een stuk rots gelykt, zien verdwynen.

Het kindeken dat zyn trom breekt (516) van den heer SIMONIS is goed bewerkt. Wy zien echter met ongenoegen dat men zyn geest aen zulke flauwe voorwerpen verspeelt. *Het meisje met den bloementuil* van den zelfde is allerslecht. Het hoofd is zonder uitdrukking, de beenen zyn van een jongeling, in een woord het schynt het werk eens beginnelings.

De heer GEERTS heeft eene schoone verzameling van beeldekens in den gotischen trant ten toon gesteld. Zyne *moord der onnoozele kinderen* (254) is het beste der verzameling, en zal voorzeker ieders lof wegdragen.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

Winterlust.

Gisteravond was ik zalig!
By het bleeke manelicht
Wandelde ik met myn geliefde,
En zy sloot zich aen my digt.

't Sneeuwkleed overtrok de daken,
Vastgeketend lag de vloed;
Maer een kusje van myn meisje
Stelde my de borst in gloed.

Veilig bergt me 's winters mantel
's Avonds met myn lieven schat.
Lieve, 'k durf u wel niet haten,
Maer ik bid u, toef nog wat!

PR. VAN DUYSE.

Boschroovers zang.

'k Draeg aen myn zyde dolk en scheê,
Zoo ryk belaên met goud;
'k Leef vry van band, van wet en pligt
En 'k woon in 't Zwarte-woud.
Het veld, de baen, de bron, het slot,
't Valt al myn hand ten deel;
'k Heb 's ridders kruin in 't zand geprent:
Myn voet neep hem de keel.

'k Draeg op myn zyden muts een pluim,
Een speeltuig voor den wind,
Een doodlyk sein voor laf en slaef,
Voor al wie banden mint;
Een roembanier voor braef en vroom:
Ze is rood, zoo rood als 't bloed
Van hen die vielen voor myn stael;
Haer kleur doet 't harte goed.

'k Draeg op myn borst een amulet,
Gebragt van 't Heilig Land.

Een oude monik schonk het my,
't Is my een dierbaer pand.
'k Onttrok den monik aen den dood;
Nooit raek ik 's grysaerds hoofd,
Nooit druk ik 't stael op 's vrouwen borst,
Op 't kind van kracht beroofd.

'k Draeg aen myn hand een ring. - 't Geschenk
Van haer wier lieflyk oog
My schooner toont dan 's werelds pracht,
Dan 's hemels blauwen boog.
Neen, 'k geef hem niet voor 's konings kroon:
Hy spreekt aen myne ziel,
Hy spreekt my steeds van 't avonduer,
Van 't heil dat me eens beviel.

Kortryk. 1842.

R.B. BOUCQUILLON.

Overzigten van verschenen werken.

De Zinnelooze, gedicht in V zangen, door C. Ledeganck. By den uitgever Yvo Tytgat te Gent.

Indien men over het gedicht, *het slot van Zomergem* van den heer C. LEDEGANCK, met eenig regt gezegd heeft, dat het geene zedelyke strekking, geen nuttig doel had, moeten allen thans bekennen dat de schryver in het laetstverschenen werkje, *de Zinnelooze*, in dit gebrek, in geval men het zoo heeten wil, rykelyk voorzien heeft. Zyne bedoeling, zoo als hy in zyne voorrede schryft, is geweest: ‘een openbaer belang te wekken voor een slach van ongelukkigen aen wier gruwzaem lot, al te dikwils miskend, er in onze tyden niet genoeg wordt gedacht.’ Is de schryver hierin geslaegd? - Ja, wy bekennen het met genoegen, hy heeft zyn doel bereikt. Edoch, wanneer wy het dichterlyk vermogen van den heer L. in aendacht nemen, en langs eenen anderen kant de stof nagaen welke hy thans heeft uitgekozen, moeten wy ook bekennen, dat hy nog meer had kunnen doen, dat hy op eenen nog hoogeren toon aen de gevoelige zielen had kunnen spreken. Wy willen hierdoor niet zeggen dat de episode welke hy heeft uitgekozen niet goed is. Integendeel wy gelooven dat het moeilyk zou zyn in dit geval iets edeler, iets meer treffend dan de moederliefde, tot den staet van zinneloosheid gebragt, te vinden. Geen drift is zoo edel, zoo heilig, zoo werkend op

het teder gevoel. Het is dan alleen op de dramatische uitvoering des onderwerps dat deze, onze aemnerking, toepasselyk is.

Wy zyn niet verwaend genoeg dit, ons gevoelen, hier te willen bewyzen en staven met aen den schryver te toonen welken weg hy zou moeten gevolgd hebben, op welke wyze hy zou moeten te werk gegaen zyn. Hetgeen wy hier zeggen, is slechts eene overtuiging welke de lezing van het dichtstukje in ons heeft doen geboren worden, en wy geven hetzelve ook slechts als dusdanig den schryver en onzen lezeren ter bedenking.

En nu, nemen wy het gewrocht zoo als het bestaet, en zien wy in het kort, welkdanig deszelfs dichterlyke en letterkundige waerde is.

Het gedicht is verdeeld in opdragt, voor- en nazang en in vier andere paragrafen welke als het lichaem uitmaken. De voor- en nazang mogen als de verzuchting eener gevoelige ziel aenschouwd worden, welke over de ongelukken der menschen weent. Geene betere proeve hiervan dan eenige verzen te laten volgen.

> Ontroerde verbeelding! Wat treurige schimmen,
> In schittrende stralen van glorie gehuld,
> Doet gy voor myn oog uit het doodenryk klimmen?
> Hun blik is met somberen weemoed vervuld.
> Een jongeling de eene, in den bloeityd der jaren
> Wiens schedel de vlam van een licht overstraelt,
> Uit hem in 't gebied van de kennis gevaren,
> Doch 't brein overneveld, ten grave gedaeld!
>
> En de andere een vorst uit het ryk der gedachte,
> Met de eeuwig omlauwerde harp in de hand,
> Wien 't hoog kapitool met de gloriekroon wachtte,
> Wanneer hy ontsliep met gebryzeld verstand! -
> Pascal, groote geest, door geen grooter verwonnen,
> En Tasso! veruuft dat my sidderen doet;
> Gedoofde, verwoeste, gevallene zonnen,
> Gy offers des waenzins, weest me eeuwig gegroet!

Het paragraf getiteld: *de Zuster van liefde,* bevat eene schoone

afschildering der engelachtige vrouwen welke alles versmaden, alles verlaten om zich ter leniging der kranken opteofferen.

Een jonge zuster leidde ons binnen:
Een telg des hemels waer zy trad,
Die slechts den naem van Leontine,
Niets anders van de wereld had.

Het is uit den mond dier zuster dat de lezer het verhael verneemt, waerop het dichtstukje gewrocht is. Gebruiken wy des schryvers eigene woorden, om dit verhael aen onze lezers medetedeelen. Het zy ter zelfder tyd eene proeve van de zachtvloeijende poëzy des verdienstvollen dichters:

Die gy daer even mogt beschouwen
Als razende ondier uitgespat,
Was, eer de kwael haer had gevat,
In een nabygelegen stad
De bloem der vrouwen.

.....

Een bede bleef haer lang ontzegd:
't Was dertien jaren reeds geleden
Sints zy den echt was ingetreden,
En nog geen spruit van teederheden
Bloeide in dien echt.

Dan eindelyk der menschen hoeder
Scheen nu geroerd door haer verdriet:
Hy toond' haer in een bly verschiet,
Waer hy de hoop in schittren liet,
Den naem van moeder.

Een kind werd der vrouw geboren, doch;

Het spruitjen was zoo zwak zoo teêr,
Dat men geen stond den doop vertraegde;
En toen de ontwaekte moeder vraegde:
‘Waer is myn engel?’ - iemand klaegde:
‘By God den Heer!’

Dit was een donderslag voor de arme moeder en zy werd er by zinneloos:

Haer rede was het zelfde lot
Als haer onnoozel wicht beschoren:
Zy vloden zaem naer hooger kooren.
En 't eerste woord dat zy liet hooren
Was vloek op God!

En verder:

De zinnelooze dan werd razend
In 't godshuis aengebragt:
Een jaer verliep, en hare krankheid
Was reeds verligt, verzacht;
Zoo dat zy tusschenpoozen kende
Van rede en denkingskracht.

Zekeren dag kwam eene edelvrouwe, van haer eenig kind vergezeld, het godshuis bezoeken. Op eens hoort men 't kleine wichtje kermen. Men zoekt en vindt eindelyk de kleine by de zinnelooze in haer bed, waer zy het als eene prooi tusschen hare armen geklemd houdt. Alle poogingen om het kindjen te verlossen zyn nutteloos: de zinnelooze roept:

‘Hoe! zoudt gy 't my alweêr ontrooven,
Me ontstelen wreed en laf,
ô Neen! ô neen! het zal my blyven,
My blyven tot in 't graf;
Wat God my tweemael heeft gegeven,
Sta ik geen tweemael af!

Men poogt het kind met geweld te ontnemen; doch:

Nu stygt de woede der ontzinde
Op eens ten hoogsten top:
Zy heft het kindjen by de voeten
Met beî haer handen op,
En spreekt: ‘wie my of 't kind durft naedren,
Zoo klief ik het den kop!’
.....

En dan, dan kuste zy het weder,
En huilde: ô zoo ik wist!...
‘Ziet, neen, ik wil myn kind niet dooden,
Het lyk wierd me ook betwist, -

Ik delf het in my-zelf! gy maekt dan
Voor beiden ééne kist!'

En haer gezigt stond woest en vreeslyk,
Met zaemgetrokken spier.
Hare oogen gloeiden in de holten,
Gelyk een vlammend vier.
En nu geleek zy, neen, geen mensch meer,
Maer een verscheurend dier.
.....

Een glim van hoop bleef slechts nog over:
Misschien, zoo men haer wou
Aen haer vervoering overlaten,
Dat zy bedaren zou;
Dat haer de slaep zou overvallen,
En oopnen haer den klauw!

Het was zoo. Nauw een uer verlaten,
Had zy zich neêrgezet;
En nog een kwaertuers verder, sliep ze
By 't kindjen op haer bed.
Men drong in stilt de tralie binnen....
En - 't meisjen was gered?

Is de lezer nieuwsgierig om te weten wat er van de moeder en het kindjen geworden is, de schryver leert het ons verder in eenige verzen:

'Maer wie dan toch de edele moeder mag wezen,
Zoo deerlyk geschokt door den schrik van 't geweld
Dat zy voor haer kind, van de kranke moest vreezen?
En zyn zy gelukkig nog beiden hersteld?'
Zoo spraken wy later, met vrienden te zamen.
Men wees ons op 't kerkhof een plekjen, en daer
Beneden een treurwilg een zerk met twee namen:
Ginds slapen de moeder en 't kindjen te gaêr....

Ziedaer de gang van het dichtstukje van den heer L. De lezer zal ter zelfder tyd hebben kunnen oordeelen van de zachtvloeijendheid der poëzy, en er de hand van den meester in erkend hebben. Wy zouden hier ligt eene vergelyking tusschen het te-

genwoordige werkje en het burgslot van Zomergem kunnen maken voor wat de dichtkundige bewerking derzelve betreft. - Wy hebben reeds van beider dramatische waerde eenige woorden gerept. - Dan de heer L. is geen beginneling meer; hy heeft zyne proeven reeds lang gedaen, en zyne eervolle plaets staet in de hedendaegsche nederduitsche letterkunde aengeteekend. En toch is het ons aengenaem te moeten bekennen dat de *Zinnelooze* zich nog meer door taelkunde dan het *Burgslot* doet onderscheiden. Men ziet dat de schryver hier nog met vastere stappen voortgaet, en nog dieper in het gebied der taelkennis is gedrongen.

Uit dit alles moet men niet besluiten dat het gewrocht van den heer L. volmaekt is; neen, zoo min als eenig menschenwerk; doch de feilen welke wy zouden kunnen aenwyzen, zyn zoo weinig in getal en zoo gering, dat wy uit vrees van hairklievery dezelve niet zullen aenraken.

Nu blyft er ons nog eene vraeg overig, welke wy by deze gelegenheid willen te berde brengen. Waerom schenkt ons de heer L. niet een dichtstuk van grooten omvang? Waerom gebruikt hy zyn geestvermogen niet om de letterkunde met een dier groote gewrochten te verryken, welke tegelyk des schryvers naem vereeuwigen, en de letterkunde gezag byzetten. Wy hebben wel eens van eene grootsche gedachte, door den schryver opgevat, hooren spreken, eene gedachte welke hy alleen bekwaem was uittevoeren? Waerom blyft dit nog altyd in *ovo?* Waerom heeft die bezwangering nog geen leven ontvangen? Twyfelt de schryver misschien aen zyne kundigheden, aen zyn dichtgevoel? Indien dit de rede is, dat hy zich dan gerust stelle en ons, en, met ons, allen die zyne waerde hebben leeren schatten, geloove, wanneer wy hem zeggen dat zyne vrees ongegrond is en dat hy met volle betrouwen de epische baen mag instappen. Mogte die vriendelyke wenk op den dichter eenig uitwerksel hebben en hem tot spoorslag dienen, dan zouden wy ons gelukkig achten, en overtuigd zyn dat wy der letterkunde van dienst zouden zyn geweest. Het is onze hartelyke wensch.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

Beknopte geschiedenis der Fresco-schildering. (*Vervolg.*)

Het reeds uitgelegd leerstelsel vindt zich ook volkomen bekrachtigd in de beste werken uit den middeleeuwschen bloeityd der schilderkonst, van Giotto af tot Rafaël toe. Al de goede kunstenaren van dien tyd gingen bedachtzaem daerop uit, om gegevene ruimten met schilderyen te versieren, en wel in dier voege dat deze kunstwerken noch als zelfstandig en zonder samenhang met het architektonische geheel des gebouws konden gelden, noch ook als toevallige en overvloedige aenhangsels beschouwd mogten worden. Zy aenzagen hunne werken als noodwendige deelen van een hooger organisch geheel, en gingen bescheiden in die gedachte voort, wel inziende dat alleen op deze wyze de volkomenheid konde bereikt worden. Deze oude schilders erkenden ook daerin hunne opgave, dat zy de hooge vereischten der kunst die zy oefenden, aen een onbehoorlik streven naer zinnelike bedrieging niet opofferden. Het onzinnig gebruik, van de architektonische vlakten, door perspectieve en optische kunstgrepen, geheel te vervormen en omtekeeren, - byv. eene zael of eene kerk over de zoldering te verhoogen, of eene vlakke zoldering in eene koepel te veranderen en dergeliken - kwam eerst ter tyd van het verval der kunst onder Correggio op, en verkreeg zyne hoogste vervorming door Andrea Pozzo en zyne tydgenoten. De oude meesters waegden het nog

niet, by diepen horizont of zelfs aen zolderingen hunne figuren te verkorten, maer zetteden al zulke kunstgrepen weg, en schilderden de vlakten gelyk het gevoeglik was. Schoon de nieuwere kunstenaren, ook zonder uitzondering, het zelfde opzigt aen de Fresco-schildering en heur gebied geven, falen zy toch niet zelden met de kleuren te donker te houden. Die kunstenaren, meestendeels olieschilders zynde, willen ook in de fresco het effekt der olieschildering bereiken. Die feil schynt by den eersten blik zonder gewigt; doch zy vernielt in der waerheid het gansche stelsel der Fresco-schildery dat op klaerheid en lichtheid berust.

Men hoort zeer dikwils zeggen dat het geheim der Fresco-schildering, gedurende eenen zekeren tyd gansch uit de praktyk was verdwenen, tot dat het ten laetste door duitsche kunstschilders in Rome weder ontdekt en op nieuw in gebruik is gebragt. Die meening berust echter op valschen grond; het is slechts een nieuw onderzoek; want deze schildering is sedert de oudheid nooit verloren geweest, maer in hoogere of geringere volkomenheid, en onderbroken oefening gebleven. Ook is het bekend dat de Italjanen en Tyrolers tot heden toe die schildering met groote ervarenheid in hunne kloosters en kerken aenwenden; zoo dat de verdienste der duitsche schilders in de hervinding der theorie te Rome niet groot is of beter niet bestaet. Deze hebben eerder de kunst weder opgebeurd met haer op vernuftige begrippen en op de zoo lang gehoonde natuer te gronden, en alles aentewenden, om, naer het voorbeeld der oude meesters van de 15de eeuw, aen dezelve eene werkende en weerdige plaets in godsdienst en leven te verschaffen. Die verdienste, zonder twyfel grooter dan de andere ongegronde, komt den Duitschen met volle regt toe. Bezonder waren het *Carstens* en *Schick,* die het diep verval der konst ten hunnen tyd erkenden en tot derzelver herstelling met al hunne krachten werkten. Doch die mannen leefden in eenen tyd die aen zulkdanig streven hoogst ongunstig was. Het volkomendst indifferentismus langs eenen kant en de dwaze tegenwerking der gelyktydige kunstenaren en kunstbeoordeelers van den anderen kant, maekten deze

hervormers het offer hunner pogingen. Weinig meer goedkeuring en aenmoediging hebben hunne vrienden *Wächtoer* en *Koch* by de tydgenoten ontmoet. Wil men echter billik zyn, zoo moet men het publiek hierover niet te hard berispen. De wederherstelling der echte kunst ware niet zoo een groot werk geweest, indien iedereen haren toenmaligen toestand in deszelfs gansche erbarmlikheid en verzonkenheid had kunnen herkennen, en wanneer alle bestaende vooroordeelen en dwalingen terstond door het denkbeeld overwonnen geweest waren, dat eene grondige hervorming noodwendig en verdienstelik was. Op eene ligte wyze is nog nooit iets groots ingevoerd, of een verkeerd en door gewoonte bekrachtigd misbruik afgeschaft geworden; dit kan slechts allengs geschieden. Behalven dezen algemeenen gang der zaken is ook nog die omstandigheid in rekening te brengen, dat zulke verbeteringen meestal uit een min of meer uiterst in een tegenovergesteld uiterst loopen; hetgeen dan de reeds bestaende tegenwerking natuerlik vergroot.

Daer het toen ter tyde voor de konst inderdaed zoo stond als het hier aengewezen is, zoo is ook daer door bewezen hoe gering de invloed is geweest dien *Raphaël Mengs* op eene gezuiverde erkenning des wezens en werkens der konst moet gehad hebben. Hy mag, zoo veel men wil, op het uitwendige derzelve, op de teekening en eene soort van idealiteit der vormen met voordeel gewerkt hebben, hy mag zelfs van de noodwendigheid eener diepere verbetering overtuigd zyn geweest, nogtans heeft zyne herstelling tot den eigentliken kern, tot de ziel der konst niet doorgedrongen. Deze wigtige zyde namen de bovengenoemde mannen in aendacht, en by hunne herziening en aenbouw kwam het dan dat de door *Mengs* betoonde verdiensten, mits zy niet uit den innigen geest der kunst van zelfs waren ontsprongen, zonder weerde schenen om de kunst heil en verjonging bytebrengen. Men gevoelde dat vernietigen, wanneer het slechts eene ambachtsmatige ruwheid is en een mangel aen eerbied jegens natuer en oudheid, overeenkomt met eene conventionele, onware en gemaekte idealiteit zonder geest of gemoed. Wiet wonder is het dan dat lofweerdig streven om

de konst van die gebreken te heelen, eenen langen tyd tot eenen overdreven eerbied jegens de oude meesters leidde, ja zelfs tot eene onbillike verachting van zulke werken waervan de verdienste meer in den vorm dan in den inhoud bestond. Dit alles was niet alleen natuerlik, het was ook regtig. De kunst was ontaerd en gansch in handwerk verkeerd. Om haer weder te doen geboren worden en van her te bezielen, moest men van het beginsel afstappen. Nogtans by dien aenvang altyd blyven staen, was onmogelik. De oude konst was dood, als kind moest zy nieuw geboren worden. Derhalve moet men deze kunst niet als kinderachtig uitschelden, zoo als het nu de gewoonte schynt te worden. Had de konst op dit tydstip der jeugd reeds oud, kloek en vernuftig willen zyn, zoo had zy ook in het lot der vroegtydige kinderen gedeeld en ware niet oud geworden.

Met meer geluk en uitslag dan de genoemde kunstenaren wydden *Cornelius, Overbeck, Veith* en *Schadow* hunne krachten toe aen de ontwikkeling der begonnene kunsthervorming. Zy vonden by den heer *Bartholdy,* pruisischen Consul te Rome, de lang gewenschte gelegenheid om zich in de Fresco-schildering te beproeven. In de *Casa Bartholdy* op den berg *Pincio* worden nog heden de toen uitgevoerde werken uit de geschiedenis van Jozef bewonderd. Van Cornelius bevindt zich aldaer de *droomuitlegging* en de *herkenning in Egypte;* van Overbeck de *verkooping* en de *magere jaren;* van Schadow de *aenbrenging des bloedigen kleeds* en de *hechtenis,* en van *Veith*, de *vette jaren.* Hoe voortreffelik deze werken op zich zelve zyn, verkrygen zy nog eene byzondere waerde omdat zy in dit vak der schilderkonst, sedert eenige eeuwen, de eerste gewrochten waren van eene echte kunst en eene reine begeestering. In beide betrekkingen worden zy als onschatbare gedenkteekens voor de tydgenoten en nakomelingen gerekend. De Prins *Massimi* bood niet lang daerna den duitschen kunstenaren te Rome een tweeden nog omvangrykeren arbeid aen. Eene zael en twee kamers in de niet verre van Lateraen gelegene *Villa Massimi* moesten met eene rei Fresco-schilderyen uit de drie grootste epische dichters van Italiën versierd worden. *Julius Schnorr*, ondernam den *Orlando furioso*

van Ariosto voor de zael; *Overbeck* den Jozef; *Fürich* de *Gerusalemme liberata* van Tasso voor de eene zykamer, en *Veith* met *Koch* de *divina Commedia* van Dante voor de andere. *Veith's* aendeel: het paradys, op de zoldering, had oorspronkelik *Cornelius* moeten schilderen. Deze echter, als hy reeds den samenstel daer toe ontworpen had, werd als bestierder der Akademie naer Dusseldorff geroepen en kon denzelve niet uitvoeren. Lieten de kunstgewrochten der *Casa Bartholdy* eenen meer buitengewoonen uitslag te verhopen, zoo maekt zich in de algemeene schikking van die der *Villa Massimi* een nieuw verrassende opgang der Fresco-schildering bemerkbaer.

Behalven de bewonderensweerdige werken van Overbeck en Veith, vol van godsdienstig gevoel en uitvinding, zyn het bezonder *Schnorr's* bekoorlyke onderwerpen met reine landschappen die eene ontwikkeling van dezen aert der schildering op eene gansch nieuwe wyze toonen. Ook *Koch,* de landschapschilder, ontvouwt in zyne samenstellen, uit de *Hel* en het *Vagevuer* van Dante, eene levendige en krachtige phantazy, en vervult ons met verwondering voor zyn diep gevoel in het begrypen van dien dikwils zoo duisteren dichter. Ook *Fürich,* die hier voor 't eerste mael als Fresco-schilder optrad, gaf zulke proeven van zyne kennissen. Schoon strenge kunstregters menig een van deze werken meer uitvoerigheid en studie der natuer toewenschen, moeten zy nogtans billik zyn en overwegen dat die kunstenaren meestentyds onder voorwaerden arbeidden welke hun meer uitgebreide voorstudien niet toelieten. Op den zelfden tyd maelde *Overbeck* in de kerk van *Maria degli angeli,* by *Assisi,* op den gevelwand der kapelle des heiligen Franciscus van Assisen, een merkweerdig beeld welk den aflaet dezes heiligen voorstelt. Dit beeld is naderhand in zeer gelukkige steendruksels verschenen.

V.D.H.

(*Het vervolg hier na.*)

Ween niet Anna.

Waerom Anna toch zoo weenen,
Om een onherstelbaer leed?
Waerom droevig? waerom zuchten?
Tranen dragen geene vruchten
Waer de dood een draed afsneed.

Ja, 't is waer, 't is wreed te sterven,
Wreed grieft ons 't gedacht der dood;
Doch wat heelt hier 't bloedend harte?
Wat voor hem verligt de smarte,
Als hy 't tranendal ontvlood? -

Ween dan niet om Willems sterven,
Om die rust in 't stille graf;
Nu, nu slaept hy. - Nu, geen zorgen
Kwellen hem voor 't nakend morgen,
Rustvol trok hy 't pyndal af. -

Ga, begraef hem aen den heuvel,
Waer zoo vaek hy de uren sleet;
Waer hy zuchtend, in de weide,
Eens my deze woorden zeide:
‘Dierbre vriend gy kent myn leed....

'k Voel myn krachten stil verdwynen,
'k Nader zachtjes tot den dood.....
Ach! wat haek ik naer de ruste!
Sloot reeds d'aerde me in heur' schoot!...

Doch, geen wenschen die hier baten!
's Levens beker is zoo zuer!.....
'k Moet hem leedgen drup voor druppel,
Eer ik voele 't stervensuer.....

Vriend, - eer 't daglicht veertig malen
In het Oosten op zal staen;
Ben ik reeds ten prooi der wormen....
Ben ik reeds tot stof vergaen.....

Als ik bleek en koud en zielloos,
Op het doodsbed de aerd vergeet;
Vriend - kies hier dan 't laetste rustbed,
Hier waer vaek ik de uren sleet.....

En als gy, by 't morgendkrieken,
In de velden wand'len gaet;
Op den groenen zoden heuvel
Nog een blik van vriendschap slaet;

Zeg dan, zeg dan: hier rust Willem,
Hier, hier slaept hy ongestoord. -
Slaep, rust eeuwig, vriend, rust eeuwig
In dit stille vreedzaem oord.....

En myn schimme zal in stilte,
Dankbaer dezen wensch ontvaên,

En, als 't koeltje in de vlakte,
Zal zy zweven op de blaên.....'

Als de stormen loeijend woeden,
Als de donder romm'lend rolt,
Als en oorlog en verpesting
Ons in velden en in vesting
't Bloed van angst in d'adren stolt;

Als de wreedste rampen storten,
Als een' bui op 't menschdom neêr;
Als een dwing'land in zyn keten
Knelt en vryheid en geweten,
Ons doet schrikken voor zyn leer;

Als de zorgen ons bekwellen,
Als het grauw weêr spookend woedt,
Als de moordkreet wordt geheven,
Als wy, vechtend voortgedreven,
Trapp'len in het menschenbloed,

Sluimert, rust de brave jongling,
Slaept hy zachtjes in den dood;
Niets kan zyne ruste stooren,
Niets kan hem geschrei doen hooren
In der aerde stillen schoot.

EDUARD MICHELS.

Beveren, (*Waes.*) 1842.

Kunst- en letternieuws.
- Wynmaend. -

Nieuw aengekondigde werken:

- WODANA. *Museum voor nederduitsche oudheidskunde, uitgegeven door* J.W. WOLF, - De Wodana verschynt in afleveringen van 9 à 10 vellen druks, in 8°. vier afleveringen vormen een boekdeel. Prys par aflevering 3 francs. - Eene kleinere uitgave der Wodana, voor titel voerende 'Grootmoederken' zal insgelyks verschynen. Zy kost, fr. 2»50. Men schryft in te Gent by den uitgever Hoste en te Antwerpen by K. Oberts, Steenhouwersvest.

- *Luimige gedichten* van DE GRESSET, inhoudende: *Groentje of de papegaei van het klooster, - de korte vasten, - de levende lessenaer;* vrygevolgd door P. VAN DUYSE. Prys voor Antwerpen, 1 fr. voor de buitensteden fr. 1»50. - Men schryft in te Antwerpen by K. Oberts.

- RHYN- EN SCHELDEGALMEN, - *vlaemsche koorgezangen voor vier stemmen*, uitgegeven en gedeeltelyk vervaerdigd door R.J. VAN MALDEGHEM, te Brussel. Elke aflevering zal 25 koorgezangen behelzen. De prys dezer is bepaeld op 11 fr. betaelbaer by het ontvangen van iedere aflevering. Men teekent in op alle postkantooren des Ryks.

- Bundel des pryskamps en der bekroonde werken door de vlaemsche maetschappy te Dixmude. Het bundel zal met het portret van Karel van Poucke versierd zyn. - Prys der inschryving fr. 1»50. - De inteekeningen moeten aen den heer De Breyne - Peellaert te Dixmude opgezonden worden.

- Verschenen te Audenaerde: *Pedro en Blondina, verhael uit de XVI eeuw door* JOSEPH RONSSE.

- Te Brugge by C. De Moor: *Fransche spraekkunst met oefeningen ten gebruike der Vlamingen, door* LANSSENS.

- Verschenen te Antwerpen by Karel Oberts: JAEK *of een arm huisgezin*, een hedendaegsch roman, door P.F. VAN KERCKHOVEN, prys voor Antwerpen, fr. 2»00, - voor de buitensteden, fr. 2»25.

- Men schryft in by J.P. Van Dieren en C^{e} uitgevers en drukkers, in de Hochstetters straet, N° 1424 te Antwerpen, op de werken van den heer H. TOLLENS, C.Z. 9 deelen, groot in 8° aen den prys van fr. 2»50 het boekdeel. Wy bezitten het prospectus specimen van dien herdruk waerin de spelling des noordnederlandschen dichter zal gevolgd worden, en wy houden ons overtuigd dat die uitgaef niets te wenschen zal overlaten voor wat letter, papier en zorg betreft.

- De geschiedenis van Antwerpen, waervan reeds zoo lang gesproken is geweest, gaet eindelyk door de antwerpsche Rederykkamer uitgegeven worden. Hare werkzaemheden zyn reeds ver gevoorderd; het prospectus zal eerstdaegs verspreid worden, en de uitgaef, welke niets te wenschen zal overlaten, zal niet lang meer achter blyven. De kommissie, haer werk zoo volledig mogelyk willende maken, heeft de volgende korte omzendbrief in de antwerpsche vlaemsche dagbladen doen plaetsen.

Antwerpsche Geschiedenis.

'De kommissie, gelast met het opstellen van de geschiedenis der stad Antwerpen, welke door de Rederykkamer de *Olyftak* zal worden uitgegeven, aenzoekt hare medeburgers die eenige historische stukken, deze stad rakende, zouden bezitten, hetzy in druk of in handschrift, platen, teekeningen of schilderyen, van welkdanigen aerd dezelve ook zouden kunnen zyn, haer deze te willen mededeelen.

'Het hoog belang, dat de aenstaende uitgaef van dit werk in een ieder moet verwekken, doet de kommissie hopen dat de persoonen, dergelyke echte stukken in handen hebbende, hiervan ten spoedigste kennis zullen geven aen de heeren H. Mertens, Pruinenstraet, N° 151, of Ed. Terbruggen, Kattenstraet, N° 1800, die met hen, hetzy over den aenkoop, hetzy over het afschryven derzelve, zullen handelen.

Namens de kommissie,
De secretaris,
ED. TERBRUGGEN.

De baron van Grogzwig.

De baron Von Koëldwethout, van Grogzwig in Duitsland, had zulk een goed voorkomen, als men het van een baron mag verwachten. Ik heb niet noodig te zeggen dat hy op een kasteel woonde; wat is toch natuerlyker? noch dat dit kasteel oud was; want zag men ooit een duitsch baron in een nieuw huisvesten?

Eene menigte wonderlyke omstandigheden bezat dit eerbiedweerdig verblyf; en tusschen de verwonderlykste en de geheimste merkte men de volgende op: wanneer de wind blies, draeide hy in de schoorsteenen of huilde zelfs tusschen de boomen van het bygelegen bosch; wanneer de maen scheen, drongen hare stralen door zekere kykgaten, in de muren uitgekapt, en verlichtteden een gedeelte der zalen en der gaenderyen, terwyl zy het overig in de duisternis lieten.

Welk was de oorzaek van die wonderbare toevallen? Zy kwamen voort, zegde men, door een der voorvaders van den baron welke, zich zonder geld bevindende, een dolk in de borst van een welgekleed reiziger, die hem des nachts naer den weg vroeg, geplaetst had.

Dit gevoelen nogtans is moeilyk aentenemen; want die zelfde voorvader, een aenminlyk en gevoelig mensch,

had spyt over zyne buitensporige barschheid; dien ten gevolge sloeg hy de hand op eenen voorraed van steen en timmerhout, aen eenen zyner geburen, min sterk dan hy, toebehoorende, bouwde eene kapel om zich te verontschuldigen, en zag sedert dit oogenblik al zyne gebeden door den hemel verhoord.

Ter gelegenheid der voorouders van den baron, herinner ik my dat hy regt op het ontzag des volks dacht te hebben, uithoofde zyns langen stambooms. Ik zou vreezen my in het optellen der bedoelde voorvaders te verliezen; doch ik weet dat hy er veel meer dan zyne tydgenoten bezat, en al dat ik zou wenschen, is dat hy in onzen tyd mogt geleefd hebben om er nog meer te bezitten. Het is te beklagen voor de groote mannen der verloopene eeuwen, dat zy zoo haest ter wereld zyn gekomen; want men kan redelyker wyze niet eischen dat iemand, drie of vier honderd jaren voor ons geboren, zoo veel voorvaderen bezit dan iemand van onzen tyd. De laetste mensch, wie hy ook zy, schoenlapper of dagwerker, zal eenen geslachtboom bezitten, veel uitgestrekter dan die van de grootste personaedje onzer eeuw: dat is zeer onbehoorlyk.

Wat den baron Von Koëldhout van Grogzwig betreft, hy was een schoon en goed gebouwd man, met zwarte hairen, dikke knevels, die op jagt ging met een appelgroen kleed, met bruine stevels aen zyne voeten en een jagthoren op de schouders. Wanneer hy dien horen deed schallen, kwamen er aenstonds vier- en- twintig andere jonkers van minderen rang, met min ryke appelgroene kleederen, met grovere bruine stevels, te voorschyn; en de gansche bende, zwynsprieten zoo zwaer

als yzeren baliën vastgrypende, gingen achter de wilde zwynen draven. Somtyds nog randde men een beer aen, en, in dit geval, begon de baron met hem te dooden, en bewaerde het vet tot onderhoud zyner lievelingen.

Het was een aengenaem leven voor den baron van Grogzwig en nog aengenamer voor de vassalen van den baron, die alle nachten zich op zynen wyn vergastten tot dat ze onder de tafel vielen, de flesschen op den grond plaetsten en hunne pypen vraegden. Nooit zag men snaken welke meer dan de inwoonders van Grogzwig tot lachen gestemd waren.

Doch de vermaken welke men aen tafel of onder het tafel geniet, willen afgewisseld worden, bezonder wanneer de vyf- en- twintig persoonen, zich altyd aen het zelfde feest neêrzetten, door denzelfden wyn dronken worden, en dezelfde geschiedenissen verhalen. De baron verveelde zich en zocht verstroeijingen. Hy begon met zyne jonkers te twisten en er dagelyks twee of drie by het nageregt afterossen. Dit was eerst een zeer aengenaem verzet; doch na het verloop van eene week scheen het eentoonig: de baron herviel in zyn zwart humeur, en zocht wanhopend een ander tydverdryf.

Eenen avond, na eene jagt waerin hy Nemrod zelfs had overtroffen, eenen overheerlyken beer had gedood en het dier in vollen triomf naer het kasteel had gevoerd, zette zich de baron Von Koëldwethout treurig aen tafel, en staerde met diep misnoegen op de zwart berookte zoldering der zael. Hy zwolg vervaerlyke teugen binnen; doch hoe meer hy dronk, hoe meer hy de lippen by elkaer trok. De jonkers, door het gevaerlyk onderscheid van aen zyne regter en linker zyde te zit-

ten, vereerd, dronken niet minder dan hy, en trokken de lippen, de een tegen den andere.

- Ik wil het! schreeuwde eensklaps de baron, met zyne regterhand op de tafel slaende, en met de andere zynen knevel opdraeijende, - Drinken wy ter eere van de dame van Grogzwig!

De vier-en-twintig appelgroene jonkers werden bleek, uitgezonderd nogtans hunne vier-en-twintig neuzen welker kleur onveranderlyk was.

- Ik heb gezegd: drinken wy ter eere van de dame van Grogzwig, herhaelde de baron, zyne oogen rond de tafel sturende, elk goed ridder moet zyne dame zoo wel als zyn God hebben!

- Ter eere van de dame van Grogzwig! schreeuwden de appelgroenen.

Eu hunne vier-en-twintig gorgels werden bestroomd door vier-en-twintig hanapsen rhynwyn, zoo lekker dat zy hunne acht-en-veertig lippen aflekten, terwyl zy hunne oogen half toesloten.

- Het is de beminnelyke dochter van den baron van Swillenhausen, sprak Koëldwethout, de zaek verklarende. Wy zullen ze morgen voor het vallen van den avond aen haren vader afvragen; en zoo hy onze vereeniging afslaet, snyden wy hem den neus af.

Een ruw gemurmel ontstond in het gezelschap en ieder bragt de hand, eerst aen het gevest des degens, dan aen den neus, met eene vervaerlyke uitdrukking.

Welk aendoenlyk tafereel stelt ons de kinderliefde voor! Zoo de dochter van den baron van Swillenhausen verklaerd had dat haer hart niet vry meer was, zoo zy zich aen de voeten haers vaders had geworpen en ze

met tranen besproeid had, zoo zy slechts in bezwyming ware gevallen, was het honderd tegen een dat de baron van Swillenhausen, door het venster van zyn slot had geworpen geweest en het kasteel ten gronde vernield. Maer wanneer des anderendags 's morgens een bode de vraeg van Koëldwethout aenbragt, hield zich de juffer volkomen stil en vertrok zich in hare kamer van welker venster zy den bruidegom met zyn gevolg zag aenkomen. Zoodra zy verzekerd was dat de ruiter met de zware knevels haer toekomende was, haestte zy zich haren vader te gaen vinden, en zegde hem dat zy bereid was zich opteofferen om de rust zyner oude dagen te verzekeren. De eerbiedweerde baron drukte zyn kind tusschen zyne armen en stortte een traen van blydschap.

Den zelfden dag was het groote feest op het kasteel. De vier-en-twintig appelgroene jonkers van Koëldwethout zwoeren eene eeuwige vrindschap aen de twaelf appelgroene jonkers van Swillenhausen, en beloofden den ouden baron zynen wyn te proeven tot dat gansch hun aenzigt den kleur hunner neuzen zou aengenomen hebben. Wanneer het afscheidsuer naderde, klopten zy zich onderling op den schouder en de baron Von Koëldwethout en zyne medegezellen keerden vrolyk naer hunne wooning terug.

Gedurende zes doodelyke weken werden de beren en wilde zwynen in rust gelaten. De huisgezinnen van Koëldwethout en van Swillenhausen waren vereenigd, de zwynsprieten roestten en de jagthoren des barons bleef stom.

Dit was een beslissend tydstip voor de vier-en-twintig jonkers. Eilaes, hunne dagen van eer en voorspoed

hadden hunne reisstevels aengetrokken en waren reeds op weg om nooit terug te keeren.

- Vriend, sprak de barones - liefje, zegde de baron - die ruwe, woelige mannen...
- Wie dan, mevrouw? zegde de baron verwonderd.

Van het venster waer zy gezeten waren, toonde de barones met haren vinger het voorhof aen, waer de appelgroenen zonder achterdocht, den vertrekwyn dronken, voor zy dien dag ter jagt trokken.

- Het is myn jagtgevolg, mevrouw, sprak de baron.
- Dank haer af, myn lief, stamelde de barones.
- Haer afdanken! riep de baron verslagen uit.
- Om my te behagen, antwoordde de barones.
- Om aen den duivel te behagen, mevrouw, hernam de baron.

Hier op liet de barones eenen grooten gil hooren en viel bezwymd aen de voeten haers echtgenoots.

Wat kon de baron doen? Hy riep de kamerjuffer, vroeg grynzend om den geneesheer; dan naer het voorhof snellend, troefde hy de twee officieren, meest aen die behandeling gewoon, af, en al de anderen in massa vervloekende, joeg hy ze weg.

Het is myne pligt niet uitteleggen met welke geheime kuiperyen, sommige vrouwen hunne echtgenoten besturen; ik heb echter myn persoonlyk gevoelen daer over en denk dat geen deelmakende van het Parlement ooit zou mogen trouwen, want op vier gehuwde volksafgevaerdigden, stemmen er drie minder volgens hunne eigene overtuiging dan volgens die hunner vrouwen, indien deze er hebben. Alles wat ik moet zeggen, is dat op de eene of andere wyze, de barones Von Koëldwet-

hout een groot vermogen op haren man bekwam. Stilletjes aen, stap voor stap, dag voor dag, jaer voor jaer, zag de baron van eenig punt dat in betwisting was, of van eene oude dolheid af. In den ouderdom van veertig jaer, frisch en sterk, had hy noch feesten, noch vermaken, noch jagtstoet, noch iets van wat hy beminde of waeraen hy gewend was; en schoon hy fier als een leeuw was en hard als stael, werd hy echter ongetwyfeld in zyn eigen kasteel van Grogzwig door zyne vrouw met den neus geleid.

Hier by eindigden de ongelukken van den baron niet. Ongeveer een jaer naer het huwlyk, kwam er een kleine, goed gemaekte baron ter wereld, ter wiens eer men vuerwerken afstak en een groot getal wynvaten ledigde; het volgende jaer verscheen er eene kleine barones; het derde jaer een ander kleine baron; en zoo jaerlyks een baron of eene barones, en eens de twee gelyk. Eindelyk de sire van Grogzwig was vader van een groot huisgezin van twaelf kleine baronnen.

Op elk dier verjaerdagen gaf de eerbiedwaerdige kastelyne van Swillenhausen proeve van zenuwgevoeligheid en was sterk voor de gezondheid harer dochter, de barones Von Koëldwethout, bevreesd. Het is waer dat de goede vrouwe nooit iets ter herstelling van de gezondheid haers kinds ondernam. Nogtans, zy rekende het zich eenen pligt zoo zenuwachtig mogelyk te zyn, en bragt haren tyd op het kasteel van Grogzwig door, met morele aenmerkingen op het huishouden van haren schoonzoon te maken en met het lot harer ongelukkige dochter te beklagen; dan, wanneer de baron van Grogzwig, een weinig vergramd over dit gedrag, durfde

zeggen dat zyne vrouw het zoo goed als de vrouwen der andere barons had, smeekte de kastelyne van Swillenhausen iedereen wel te willen bemerken dat zy alleen met het lyden haer dochter sympatiseerde. Hierop besloten de vrienden en verwanten dat zy niet hard genoeg tegen haren schoonzoon kon uitvaren, en dat zoo er op aerd een kwaed en ruw dier bestond, het de baron van Grogzwig was.

De arme baron onderstond, zoo lang hy kon, die wederwaerdigheden, en wanneer ze onverdragelyk wierden, verloor hy den eetlust en de blydschap en werd moedeloos.

Doch grootere smarten waren hem nog bereid, en wanneer zy hem beknelden, vermeerderde zyne droefgeestigheid. Hy maekte schulden; de geldkoffers van Grogzwig werden ledig, schoon het huisgezin van Swillenhausen ze onuitputbaer geloofde, en juist op het oogenblik dat de barones eene dertiende vermeerdering aen hun geslacht ging doen, zag Koëldwethout dat hy geen enkele stuiver meer bezat.

- Ik weel niet wat aenvangen, zegde hy, ik heb lust om my te dooden.

Dit was eene schoone gedachte!

> Quand on a tout perdu, quand on n'a plus d'espoir
> La vie est un opprobre et la mort un devoir.

heeft eene fransche poëet gezegd. De baron nam uit eene kast, een bot jagtmes, en hetzelve op zynen stevel gewet hebbende, deed hy teeken om het aen zyne keel te brengen.

- Hem! sprak hy, zich eensklaps terughoudend, het is mogelyk niet scherp genoeg.

De baron wette het een andermael en deed eene tweede pooging, wanneer hy door het luidruchtig geroep der jonge baronnen en baronessen gestoord werd; want hunne kamer was in een bygelegen toren, wiens vensters met yzeren staven voorzien waren, om hen te beletten in de gracht te vallen.

- ô Vreugden des ongehuwden staets, riep de baron zuchtend uit, indien ik jongman geweest ware, had ik my vyftigmael kunnen dooden, zonder gestoord te worden. Hola! zet een flesch wyn en de langste myner pypen in de kleine gewelfde kamer, achter de wapenzael.

Een edelknaep, welke men Jehan zou kunnen noemen, doch die Jan heette, voldeed wonderlyk wel, op den tyd van eene halve uer of daer omtrent, aen het gebod; en de heer van Grogzwig, vermaend dat alles gereed was, ging in de gewelfde kamer, welker houten duistere wanden, by het licht der busselen hout die in den haerd brandden, glinsterden. De flesch en de pyp waren gereed en in somma het vertrek bezat een zeer comfortable opzigt.

- Laet de lamp, zegde de baron. - Heeft myn heerschap nog iets noodig, vroeg de edelknaep. - Vertrek.

Jan gehoorzaemde en de baron sloot de deur.

- Ik ga eene laetste pyp rooken, zegde hy, en alles zal gedaen wezen.

Het jagtmes naest hem leggende tot dat hy het zou noodig hebben, en zich een groot glas wyn schenkende, plaetste de heer van Grogzwig zich in zynen zetel, zette de beenen op de yzers van den haerd en begon zyne pyp te rooken.

De baron ware zeker romantisch geweest, indien de

romantismus op dit tydstip had uitgevonden geweest; doch hy was dubbel tot de mymery genegen, door zyne hoedanigheid van duitsch en van rooker. Niets is voordeeliger voor de schimryke verbeeldingen dan de pyp. De eentoonigheid der beweging van de in- en uithaling dompelt den geest in eene soort van ligten slaep. De narcotieke wolken des tabaks prikkelen en vervoeren de verbeelding. Het schynt dat uit de pyp zich eene menigte luchtwezens verheffen, welke vlotten en tuimelen met den rook, zich zoeken en vastklampen in het midden der blauwe wolk en dansend ten hemel ryzen.

De baron droomde aen eene menigte dingen, aen zyne tegenwoordige ongelukken, aen de dagen voor zyn huwlyk en aen de appelgroene jonkers, reeds lang in het land verspreid, zonder dat men wist wat ze waren geworden, uitgenomen twee die het ongeluk hadden gehad onthoofd te worden en vier andere die zich dood hadden gedronken. Zyn geest dwaelde in 't midden der beren en wilde zwynen, wanneer hy zyn glas tot op den grond ledigende, de oogen ophief en dacht te zien dat hy niet alleen was.

Door de woelige dampkring, waervan hy omringd was, zag de baron een wezen leelyk en gerimpeld, met ingevallene en bloedende oogen, een doodkleurig en buitengewoon lang aengezigt, met uiteengeslingerde zwarte hairen omringd. Die fantastische persoonaedje was aen den anderen kant des vuers gezeten, en hoe meer de baron hem bezag, hoe meer hy van zyn aenwezen overtuigd werd. Het verschynsel was omkleed met eene soort van blauwkleurigen rok, die aen den baron scheen als met doodsbeenderen, kruiswyze geplaetst,

versierd te zyn. In plaets van dystukken, waren zyne beenen tusschen planken van doodskisten gesloten, en op zynen linker schouder was een korte, bestoven mantel geworpen die uit een stuk baerkleed scheen gemaekt te zyn. Het verschynsel gaf geen aendacht op den baron; maer staerde styl in het vuer.

- Ohé! riep de baron, met den voet stampende, om de aendacht des vreemde tot zich te trekken.

- Ohé! herhaelde deze, de oogen op den baron slaende, doch zonder zich te veroeren.

- Wat is dat? sprak de baron, zonder van die holle stem en die drooge oogen te schrikken; ik moet u eene vraeg doen. Hoe zyt gy hier binnen gekomen? - Langs de deur. - Wie zyt gy? - Een mensch. - Ik geloof het niet. - Zoo als gy wilt.

De ingedrongen bezag eenigen tyd den onverschrokken baron van Grogzwig en zegde hem gemeenzaemlyk: Er is geen middel om u te bedriegen, volgens ik zie. Ik ben geen mensch. - Wie zyt gy dan? - Een geest. - Gy hebt er weinig van, antwoordde de baron met verachting. - Ik ben de geest der wanhoop en der zelfsmoord, zegde het verschynsel; kent gy my nu?

By het uitspreken dier woorden wendde zich het verschynsel tot den baron, als of het tot de uitvoering wilde overgaen; en hetgeen bezonder aenmerkenswaerdig voorkwam, was van het te zien zynen mantel afwerpen, een yzeren spriet dat hem midden door het lyf hing, zien voor den dag te brengen, met haestigheid uittetrekken en het stil op tafel te plaetsen als of het een wandelstok geweest ware.

- Nu, sprak de geest, een oog op het jagtmes wer-

pende, zyt gy bereid? - Nog niet, ik moet myne pyp uitrooken. - Spoed u. - Gy schynt haestig. - Wel, ja, ik ben het; in deze droeve, vervelende tyden heb ik veel in Engeland en Frankryk te doen, waer ik van hier naer toe ga, en al myn tyd is genomen.

- Drinkt gy? zegde de baron, de flesch met den kop zyner pyp aenrakende. - Negen op tienmael en sterk, antwoordde de geest op eenen droogen toon. - Nooit met matigheid? - Nooit, antwoordde de geest met huivering; dit doet de blydschap ontstaen.

De baron onderzocht nogmaels zynen makker, die hy als een buitengewoon fantastische bezoeker aenzag en vroeg hem eindelyk of hy werkelyk deel nam aen al de eenvoudige overeenkomsten van dezelfde soort waervan er voor het oogenblik kwestie was.

- Neen, antwoordde de geest met uitvlugt; doch ik ben altyd tegenwoordig. - Om te zien of de zaek goed gaet, veronderstel ik? - Juist zoo, antwoordde de geest, met zynen stok spelend waervan hy het yzer bezag. Nu spoed u, bid ik u, want ik beu geroepen by een jongeling die te veel ledigen tyd en geld bezit.

- Zich dooden omdat men te veel geld heeft! riep de baron uit, zich aen eenen hevigen lach overgevende. Ah! ah! ah! dat is eene schoone!

Dit was de eerste keer, sedert lang, dat de baron lachtte.

- Zeg eens, hernam de geest, op eenen smeekenden en angstigen toon, ik bid u niet op nieuw te beginnen.

- Waerom? - Uw lachen pynigt my; zucht zooveel gy wilt, dit zal my goed doen.

De baron zuchtte werktuigelyk, en de geest moed

hervattende, bood hem het jagtmes met de grootste beleefdheid aen.

- Ah! dit is geene slechte gedachte, zegde de baron, het koude stael voelende, zich dooden omdat men te veel geld heeft? - Bah! zegde het verschynsel met ongeduld, is het eene betere gedachte zich te dooden om dat men geld te kort heeft?

Ik weet niet of de geest missloeg met deze woorden uittespreken, dan of hy het besluit des barons vast genoeg geloofde om geene aendacht te geven op hetgeen hy zegde; ik weet alleenlyk dat de heer van Grogzwig in eens ophield met spreken, zyne groote oogen wyd opende, en de zaek onder een gansch nieuw daglicht scheen te beschouwen.

- Maer waerlyk, sprak hy, niets is nog verloren.

- Uwe kisten zyn ledig, schreeuwde de geest. - Men kan ze vullen. - Uwe vrouw kyft. - Men zal ze doen zwygen. - Gy hebt dertien kinderen. - Allen zullen niet tot slecht komen.

De geest werd zigtbaer gram door de geopperde gevoelens van den baron; doch hy scheen er om te lachen, en verzocht hem te zeggen wanneer hy zou eindigen met alzoo te spotten.

- Maer, ik spot er niet mede, integendeel, antwoordde de baron. - Welnu, ik ben er blyde om, zegde de geest, alle spot, ik beken het u, is my doodelyk; nu, nu, verlaet die armzalige wereld. - Ik twyfel, zegde de baron, met het jagtmes spelend: deze wereld is niet veel; doch ik geloof niet dat de uwe veel beter is; want gy hebt geen zeer comfortable opzigt; wanneer ik er eindelyk aen denke, ben ik zeker myn lot te verbeteren met deze wereld te verlaten?

- Spoed u, riep de geest op de tanden knarsend.

- Laet my, zegde de baron; ik zal ophouden alles in 't zwart te zien; ik zal de zaken blyde opnemen, ik zal de versche lucht scheppen; ik zal op de berenjagt gaen; en zoo men my tegenwerkt, zal ik hard en sterk tegen de barones spreken en de Swillenhausen myn huis uitjagen.

By het uiten dezer woorden viel de baron achterover in zynen zetel en borst in zoo hevigen lach uit, dat de kamer weêrgalmde.

De geest ging twee stappen achterwaerts, aenzag den baron met afschrik, hernam zyn yzeren spriet, stak het met kracht door het midden zyns lyfs, liet een verschrikkelyk gehuil hooren en verdween.

De heer van Grogzwig, gelyk de houtkapper van de fabel, herzag nimmer den geest der dood. Zyne daden volgens zyne woorden rigtende, had hy weldra de barones en de Swillenhausen rede doen verstaen, en stierf lang daerna, zonder groote fortuin, maer gelukkig, latende een talryk huisgezin achter, onder zyne oogen in de jagt op wilde zwynen en beren onderrigt.

Goede vrienden, indien ooit dusdanige oorzaken u treurig en mymerend maken, raed ik u de twee kanten der vraeg te beschouwen, zorg hebbende de goede door een vergrootglas te zien. Zoo gy u dan nog geneigd gevoeld de wereld zonder toelating te ontruimen, zult gy slechts eene goede pyp te rooken hebben, eene flesch te drinken, en u het loflyk voorbeeld van den baron van Grogzwig ten nutte te maken.

V.K.

(*Naer het engelsch van K. Dickens.*)

Sagen der boorden van den Rhyn.
II.
De doodenberoover.

Vóór eeuwen bestond er in het Openauerdal een slot *Beerenberg* genaemd. Nu, ô onstandvastigheid der wereldsche zaken! heeft de forsche arm des tyds zuilen, muren en torens omverregeworpen en verbryzeld. Eenige steenhoopen zyn de treurige overblyfselen van het vorig grootsche gebouw! Op de plaets waer eenmael de Vryheer de harnassen en helmen zyner voorvaderen aenschouwde, vinden nu distels en doornen eenen tierigen grond. De kapel, weleer de schuilplaets van ingetogenheid en godsvrucht, is thans de krocht waer wolven hunne jongen aen der menschen waekzaemheid ontrukken! Ja, hier staerde, voor jaren, de Vryvrouw met een betraend oog in de toekomst, en bad om de wederkomst van haer' gemael, die het zwaerd aengegespt had, om ten stryde tegen zynen nabuer te trekken!... Welk ruime veld van herinneringen! Hoe zyn die oude sterke burgten van de aerde verdwenen? Welke hand heeft die magtige torens doen vallen? Die zware

muren omverre gerukt? Zoo vergaet de merisch, zoo vergaen zyne werken! zoo ook bezwyken volkeren en koningdommen!

Na den dood van den laetsten telg der Vryheeren van Beerenberg, bleef dit slot lang onbewoond. Geen ridder durfde er zyne verblyfplaets vestigen, geen landman durfde het by nacht naderen, daer men beweerde dat er nare geesten in het oude gebouw rondwaerden. Beerenberg was alzoo voor al de bewooners van dit oord, een voorwerp van schrik geworden. En nogtans moest, volgens een volksverhael, er ergens in den burgt een groote schat, bestaende in goud, kleinooden en edelgesteenten, verborgen liggen; echter had het nog niemand durven wagen de eenzame woonplaets te doorkruisen, en den schat optezoeken.

Een ruwe knaep, die niets ter wereld bezat, van het goud, zoo als men zegt, zynen God maekte, en zich nimmer vreesachtig had getoond, besloot aldaer zyn fortuintje eens te gaen maken, en alzoo zyne ontredderde zaken in beter orde te stellen!

'Hoe, riep hy uit, ik weet genoeg op welke wyze ik met geesten moet omgaen: het zal toch de eerstemael niet zyn dat zy met my zullen handelen. Ja, ik ben er van verzekerd, zy zullen my den schat moeten aenwyzen, of het zal met die aerdige gasten niet goed vergaen. Morgen wil ik dit kansje wel eens beproeven.'

Met byl, hamer en beitel op den rug, en eene fakkel in de hand, beklom hy des anderdags de steile rotsen welke het geduchte slot tot grondvest dienden. Aen deszelfs ingang gekomen, zag hy zich reeds tegengehouden door zware steenblokken, die, daer het gevaerte

niet meer onderhouden werd, uit den voorpui gevallen waren. Hy vond nog al eenige moeite om deze steenen uit den weg te ruimen: het veil had ze langs alle kanten omslingerd, en als aen den grond gehecht.

Weldra had hy, met zyne werktuigen, alle hinderpalen overwonnen. Nu doorliep hy beurtelings het slot, de aengrenzen der kapel, de torens, maer hy ontmoette niets dan in eene zael eenige wapenrustingen der overledene vryheeren. Daer hy nergens zynen gouddorst kon verzadigen, besloot hy eene laetste pooging te doen, en den kelder der burgkapel te doorzoeken: misschien was daer de rykdom opgesloten.

De zware byl viel op de kelderdeur, de bindten borsten, het hout scheurde krakend, en bonsde onder de verdubbelde hamerslagen in de diepte. Driftig steeg de gouddorstige knaep den steilen trap af.

Wat naer tooneel! Hoe akelig worden deze, uit zichzelve verschrikkelyke kerkgewelven, door de ononderbrokene stilte, en de flauwe stralen welke de fakkel in het ronde werpt! Hier rusten de overblyfselen der Beerenbergsche vryheeren! Nimmer klonk eene menschenstem in deze treurige plaets, dan om den vrede van den Allerhoogste over de zielen aftesmeeken, of om aen te duiden, dat een sterveling van de aerde verdwenen was, en, op zyne beurt, zyne voorvaderen kwam vervoegen! Nu kwam een woesteling, uit vuige baetzucht, deze heilige beenderen ontroeren; de doemling kwam deze prachtige zuilen schenden.

Onverschrokken doorwandelde de vermetele knaep deze schuilplaets der rust, en het holle gewelf herhaelde zyne zware stappen. Het scheen dat, by het naderen

van het licht, de grafnaelden als uit den grond oprezen en dat hare opschriften zich vertoonden, om hem den dood te herinneren, en hem van zyn eerloos opzet aftetrekken. Maer de ontaerde knaep sloeg weldra de hand aen zyn heiligschendend werk; de zerken scheurden onder zynen hamer: de asch der overledenen was al wat zich aen zyne gulzige oogen opdeed.

Eene grafstede welke zich door hare prachtige maer treurige versiering boven de anderen, die tot dan toe aen den hamer ontkomen waren, onderscheidde, boeide thans het oog van den knaep. Nadat zyne byl het praelgevaerte van zynen sluitsteen ontroofd had, kloof hy woedend de kist, welke er zich in bevond, aen twee. Maer - de byl viel hem uit de hand, en ter zelfder tyd liet hy eenen vervaerlyken gil, en de kerkgewelven herhaelden brommend zyn geschreeuw.

Wat had de ellendeling dan gezien? Wat had hem dien schrik ingeboezemd, hem die nimmer voor zyn leven bevreesd was?

In dit graf rustte eene jonkvrouw, de laetste telg van haren stam. De dood had haer lichaem ongeschonden gelaten, de rozentint kleurde nog hare wangen, en hare opene oogen glinsterden nog als eene heldere vlam, en schenen woedend den knaep aentestaren. Deze dacht eerst dat het leven in haer teruggekomen was, om hem over zynen snooden handel te straffen; maer, daer hy de jonkvrouw niet zag bewegen, begon hy vryer adem te scheppen, en keerde naer de kist terug nieuwsgierig om het voorwerp zyner ydele vrees van naderby te kennen.

Zoo groot daer even de schrik geweest was, zoo hevig was nu zyne vreugde: de jonkvrouw droeg aen

den vinger eenen kostbaren diamanten ring, en eene keten met edelgesteenten bezet, omgaf haer den blanken hals.

Spoedig greep de knaep halssnoer en ring, en besloot voor dien dag zyne nasporingen te eindigen, dewyl zyne fakkel toch byna opgebrand, en zyne moeite door het gevondene rykelyk vergoed was. Hy haestte zich dan dit afschrikkelyk vertrek te verlaten, om des anderendags met nieuwen moed zyn onderzoek te herbeginnen.

In zyne woonst gekomen, zeide hy aen alwien hem over zyne vermetele uitrusting in Beerenberg sprak, dat hy vergeefs naer den gewaenden schat gezocht had; maer dat hy echter van zin was nog eene pooging te wagen: misschien kon hy een tweedemael beter gelukken.

Des ochtends trok hy dus met zyne werktuigen het slot weder binnen; eenige dorpelingen hadden hem willen volgen, dewyl zy zagen dat de nikker hem toch den nek niet gekraekt had, zoo als men het algemeen had verwacht. Maer verder dan het vertrek van den ouden Kastelein durfde niemand treden, de landlieden waren te voorzigtig; eerst wilden zy afwachten, wat er van den knaep zoude geworden.

Deze steeg den trap af, en naderde de verbryzelde graven. Op eens hoort hy eene stem als de donder: ‘Ellendeling, Ellendeling!’ roepen.

Verbaesd slaet hy zyne blikken in het ronde, en ziet de jonkvrouw die hy den vorigen dag van hare sieraden ontroofd had. Reeds was hy eenige stappen teruggedeinsd, wanneer het woord: ‘Ellendeling!’ hem weder in de ooren klonk. De knaep stuerde bevreesd zyn wankelende schreden naer de jonkvrouw. Deze was op eenen

verbroken zuil gezeten, en eene gryze samaer overdekte hare tengere leden.

‘Waerom, riep zy uit, waerom hebt gy de beenderen myner ouderen ontrust?’

De jongeling sloeg bevend zyne oogen naer den grond, en bleef sprakeloos.

‘Waerom, riep zy weder, hebt gy my myn halssnoer, mynen ring ontnomen?’

De ruwe knaep durfde niet antwoorden, maer ditmael aenzag hy de jonkvrouw met strakke blikken.

‘Welnu, hernam zy, gy zult u met my verlooven. Uwe hand?’

Sidderend drukte de jongeling de yskoude hand welke de jonkvrouw hem toereikte, en vloog met een angstig geschrei uit de rustplaets der dooden.

De donderende stem liet zich weder hooren: ‘Blyf, blyf, ellendeling!’ en de holle kerkergewelven weêrgalmden van deze woorden. Maer de jongeling steeg den trap op, ylde naer de dorpelingen, die intusschen tot in de Kapel genaderd waren, en vertelde hun wat hem overkomen was.

Nauwelyks had hy het schrikverwekkende verhael geëindigd, of de grond spleet zich open, de gewelven stortten onderzyne voeten in, en zyn hoofd verbryzelde op de verbrokene zuilen die in den grafkelder verstrooid lagen.

Op dit gezigt liepen de landlieden bevreesd uit de burgkapel. Nooit, ondanks menigvuldige navorschingen, heeft men het lichaem van den *Doodenberoover* wedergevonden.

JAKOB. H.....

Iets over de Joden.

> Was eertyds Salomo de wyze koning
> der Joden, zoo is heden Rothschild
> de vermogende Jood der koningen.
> EENE VOLKSSPREUK.

Het oude testament was geenszins de eenige bron van het geloof der joden; zy hadden, behalve hetzelve, den Talmud en daerenboven nog mondelingsche overleveringen, de grondslag van dit Talmudsche Judaïsmus, is het Pharisëismus, welk gedeeltelyk voortreffelyke grondstellingen, maer tevens ook andere, die zeer bedenkelyk zyn, bevat. Onder deze bekleedt hun nationale hoogmoed de eerste plaets: zoo lang de joden dien bezitten, zullen ze altyd de christenen als zonen der aerde beschouwen, terwyl zy zich wanen kinderen des hemels te zyn. Zoo lang de hoop op hunnen Messias hestaet, beschouwen de Israëliten elk land, welk hen heeft zien geboren worden en waer ze met den woon gevestigd zyn, niet als hun Vaderland, maer als eene tydelyke verblyfplaets, tot dat ze allen in het algemeene Vaderland zullen byeenkomen.

Deze waerheid gaet gestaefd door den algemeenen wensch der joden om te Jeruzalem begraven te kunnen worden. Derwaerts keeren de joden, in hunnen ouden dag, uit Spanje, Portugal, Italiën, Turkyën, Barbariën en andere oostelyke en zuidelyke landen, waer ze verstroeid zyn, terug. Wanneer men hen dan, na al hun worstelen en verlangen, arm, blind en naekt, dwalende in de straten van het eens zoo gelukkige Zion(*) aenschouwt, dan heeft het gezigt van soortgelyken Israëliet iets aendoenlyks; vooral wanneer men dan in aenmerking neemt dat het vurig

(*) Heden bewoonen de joden vooral dit gedeelte der heilige stad gelegen aen den voet van den berg Zion, in het laegste der stad, en naby de slagthuizen. Dit gedeelte heeft in het heilig schrift den naem van ‘de dochter van Zion.’

verlangen van dit zonderling volk zich, onder welke hemelstreek het ook woonen moge, naer Jeruzalem uitstrekt, als naer de stad der beloofde rust, wier puinhoopen het hoogst lief heeft. Ja, Jeruzalem is het middelpunt, om welk de verdrevene zonen van Juda, in hunne droomende mymeringen, de paleizen hunner toekomende grootheid bestendig opbouwen.

De kinderen Israël's waren een volk van uitverkorenen, door de voorzienigheid beschikt om in ongeschondene zuiverheid te behouden, de geheiligde overleveringen der natuer van den mensch, en van zyn geloof in eenen eenigen en ongeschapen God, te midden van volken, door de schandelykste afgodery bezoedeld. De stamvader dezer natie was Abraham, die, omtrent het jaer twee duizend voor de geboorte van den Heiland der geslachten, uit Ur der Chaldeën, met zyn vader Terah, naer het westen, tot bykans aen de zee, naer Kanaän toog.

De Israëliten vonden in hunnen godsdienst een' spoorslag tot een wettig volksbestaen; zy wandelden immers voor het aengezigt van Jehova, den eeuwigen, die den hemel en de aerde, en al wat ze bevatten, geschapen heeft en die overal, als de almagtige, heerscht; hunne staetsinrigting was Théocratie, kerkelyke en burgerlyke regering, op eene bewonderingswaerdige wyze vereenigd. Na de Babylonische gevangenis ontaerde het godsdienstig karakter der joden allengskens meer en meer in nietige letterwysheid, in prachtstoon, en in Rabynen-wezen. Het Sanhedrin te Jeruzalem had, wel is waer, nog eene eigene wetgeleerdheid; maer het was eene verlatene kudde zonder herder. Toen juist was de tyd vervuld, dat Christus onder hen optrad en de vrome gemoederen by dat volk tot de verhevenere kinderlyke godsvrucht verhief. Maer Juda en Israël miskenden hem. Na de vernieling van den staet en de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, welk niet lang daerna plaets greep, werden de joden den ganschen aerdbodem door verstroeid, en in de er opgevolgde eeuwen aen schrikkelyke vervolgingen ten prooi overgegeven.

Wanneer men bedenkt dat, van de verwoesting van Jeruzalem afaen, waer een miljoen en honderd duizend Joden om-

kwamen, tot op het tydvak der kruistogten in de twaelfde en dertiende eeuw, waerby men het getal der slagtoffers op vyf-en-twintig duizend begroot, het aental der, ten gevolge der vervolgingen, omgekomene joden, tot meer dan twee miljoenen klimt, dan moet men met vollen regt verwonderd staen, over de onuitroeibare nationaliteit dezes volks en over derzelver vermeerdering, niettegenstaende al de bloedige kampen welke het gedurig te onderstaen heeft gehad.

De levenskracht dezer natie, nog uit ongeveer acht miljoenen menschen, thans over alle werelddeelen verspreid, bestaende, moet te regt bewondering baren. Ook hier in is de buitengewone kracht der Mozaïsche wetgeving nog op te speuren: de vaste gehechtheid aen elkander, de werkzame geest, en de bedrevenheid, die hen zoo eigen is, in hunne neiging voor handelsbezigheden hebben tot nu toe een gewigt naer hen doen overhellen, dat aen de staten van Europa de taek bezwaert, om ze onder gelyke burgerlyke regten met de inlanders, te stellen, zonder ten aenzien van deze eenigzins onregtveerdig te handelen; zoodra de joden zich meer en meer zullen voegen tot de zeden, levenswyze en burgerlyke betrekkingen van andere natiën en vooral zoo haest zy aen de christelyke beschaving deel zullen nemen, zal het burgerlyke evenwigt zich in den maetschappelyken stand langzamerhand herstellen. Hoe meer de joden zich de gemeenschappelyke beschaving van onzen tyd eigen maken, hoe zekerder zy zich hier door zullen verheffen tot de wereldburgerlyke veredelde menschheid. De weldenkenden uit hun midden doen wel, dat ze het Rabbynen-wezen allengskens uit hun volk verbannen. Door deze beschaving zal, wel is waer, ook langzamerhand hunne oostersche nationaliteit verdwynen, die, in het voorkomen eener gewyde getuigenis zich, tot nu toe, als onvernielbaer heeft bewezen, en zy zullen eindelyk in het volkseigen, daer waer zy zich bevinden, geheel en al versmelten.

Deze stelling laet zich staven door het navolgende verhad der gebeurtenis eener familie dier natie, welke, binnen onzen leeftyd, zich uit eenen geringen burgerstand heeft weten te verheffen tot het toppunt des hoogsten rangs in de maetschappy, waer

hare leden de openbare achting en het algemeen vertrouwen in ruime maet hebben weten te verwerven.

Te Frankfort aen de Mein is eene belangryke straet, de Judengasse genaemd. Op den huidigen dag treft men er nog ongeveer een vyftigtal zeer hooge wooningen, van eenen zonderlingen bouwtrant, aen, waer, sedert drie eeuwen, buitenwaerts de gevels en binnenwaerts de huisselyke deelen geene hoegenaemde verandering ondergaen hebben. Aen de straet zyn de winkels, in welke over het algemeen een man of eene vrouw de kalanten zit af te wachten, ongestoffeerd; de bergplaets der koopwaren is een binnenvertrek. Hier wordt niet ontmoet het een of ander leugenvolle uithangbord, of een grootsche aenduiding van dezen of genen handelaer en kompagnie enz. enz. enz. Slechts een oude jas, een paer lang gedragene laerzen, of iets soortgelyks, dienen ten kenteeken van het beroep of der handtering, welke er uitgeoeffend wordt. Een groot deel der bevolking is samengesteld uit oude kleerverkoopers, die hun bedryf geheel Duitschland door uitoeffenen. Ieder dezer joden wist, ten allen tyde, met de uiterste juistheid te schatten de waerde van alle door de vorstelyke en adelyke familiën afgelegde kleedingsstukken.

't Was in deze, slecht verlichtte en verluchtte straet, dat de Magistraet dezer vrye ryksstad, tydens de veertiende eeuw, dacht te moeten beperken de joodsche bevolking, wier toenemende welvaert alsdan, voor het heil der stad, ontrustende voorkwam. Ieder avond werd de Judengasse met zware yzeren ketens zorgvuldiglyk gesloten: even eens als in de Getto te Rome, was hier ook alle doortogt verboden. Eene synagoge, eene begraefplaets, eene slagtery, eene markt en een koffyhuis hoorden tot dit jodenkwartier der stad; derhalve was er alles bekrompen genoeg berekend om de kinderen Israël's in eenen zoo engen kring als het immers mogelyk zyn kon, op te sluiten. By gebrek aen zachtere behandeling, schenen de joden met deze toelating zich te vergenoegen.

Niettegenstaende dat het getal van huwelyken, tusschen joden aen te gaen, zich tot twee binnen het jaer moest bepalen en dat overspellige en andere onechte of onzedelyke samenleving vat-

baer voor de doodstraf was, nam er de Israëlitische bevolking steeds in aengroei toe, en wel in zulkervoege dat er, ten gevolge der als op elkander getaste menigte en het gebrek aen persoonlyke en huishoudelyke reinheid, welk zoo eigenaerdig dit oostersche volk kenschetst, meermalen aenstekende of besmettelyke ziekten uitborsten, die hun doodend gift eerlang te midden der bevolking der christenen verspreidden.

Deze orde van zaken bleef op denzelfden voet voortgezet worden tydens eene reeks van vyf eeuwen, ja, tot den stond dat Napoleon Buonaparte, die als keizer en koning, en middelaer en beschermer, de hand aen alles en in alle landen, te regt of ten onregte dacht te mogen slaen, pael en perk aen de verdrukking der joden heeft gesteld. Sedert dit tydvak hebben de joden hunnen woon in alle gedeelten der stad, zonder eenig opzien, overgebragt en zyn er, de een voor de ander na, grondbezitters geworden.

Op den dag van heden spelen de joden om zoo te spreken, den baes in deze vrye rykstad: hunne voormalige verdrukkers dalen in aenzien en zy daerentegen klimmen in vermogen. Vraegt iemand wie de bezitters zyn van die prachtige hotels in het heerlyke Zeil? van die vermogende bank- en handelhuizen? van die elegante villa's, langsheen de bekoorlyke boorden van de Mein te midden van vruchtbare landstreeken? De bestendige antwoord is: - Joden. Wie koopt de kasteelen en heerenhuizen van geruïneerde Barons en gedaelde grooten? - Joden, overal en altyd Joden. Wandelt men des zaturdags (de door de zonen van Juda zoo plegtig als nauwkeurig gevierd wordende Sabbath) door Frankfort's straten, zoo treft men er de schoonste winkels en de rykste magazynen bestendig gesloten aen.

't Is in de sombere Judengasse, in deze eertyds zoo hatelyke als gevloekte straet, dat zich vinden laet de bakermat van dit vermogend huis, wiens goud en crediet zoo zeer Europa ontroerd hebben. Kleine oorzaken hebben meermaels groote gevolgen en ook beroemde mannen hebben veeltyds geheime en duistere oorsprongen. Napoléon werd te Ajaccio in het eiland Corsica, Luter te Eisenach in het noorden van Duitschland, Karel

de Groote te Heristal aen de Maes by Luik, geboren, de wetgever van het joodsche volk, werd, ten gevolge der verdrukking van de, destyds tot den slavendienst vernederde Israëliten, kort na zyne geboorte aen den oever des Nyls te vondeling gelegd, wonderbaerlyk gered en aen het Egyptische hof opgevoed, welk hem in staet stelde om in het vervolg de bevryding en verheffing zyner natie te bewerken. Zoo ook strekte een donker vertrek van het bekrompen en morsig koffyhuisje der Judengasse ten tooneel aen de eerste handelsbewerkingen van Nathan Rothschild, de vader en stichter van dit zonderling werktuig, wiens buigzaem en welberekend spel den koningen menigmael nuttig en den volken meer dan eens nadeelig geweest is; daer, op eene smerige bank, zoudet gy ten jare 1775, een uitventer, van eenen mageren en ranken lichaemsbouw, in het prilste der jeugd, druk bezig gezien hebben met, op eene zorgvuldige wyze, zyn pak optevullen niet die soorten van koopwaren, die hem het best gepast voorkwamen om, ten plattenlande der beide Hessen en van den Paltz rondgevent en uitverkocht te kunnen worden. Door het ordelyk inpakken en het kunstmatig rangschikken der koopwaren scheen de jonge Rothschild te bewaerheden de bekende spreuk: ‘Ziendelyk gehoudene is reeds half verkochte waer.’

't Zy ten gevolge der voorzorg, 't zy door eene dier luimen der grilvolle gelukgodin, de werkzame vlyt gepaerd aen de uiterste zuinigheid dezes jongelings werd met den gelukkigsten uitval beloond; daer al zyne ondernemingen gewenscht uitvielen, ontwaerde de jeugdige Nathan dat hem, te Frankfort, een boek- en huishouder behoefde. Om dan in deze noodwendigheid te voorzien, trouwde hy er met een meisje van een gering vermogen, maer jong, bekwaem, vlytig, werkzaem en schoon, zoo als er de meeste jodinetjes zyn. In dien tyde (men verschoone my deze bybelsche uitdrukking) was het *dolce far niente* van den huidigen dag voor de schoone dochters van Zion te Frankfort nog eene teenemael onbekende zaek. Nathan's jonge vrouw hield zich te huis onledig met te koopen, te verkoopen, te ruilen en te chachelen, zoo veel zy maer kon, terwyl haer gemael

ten plattenlande zyne zaken ten beste verrigtte. Slechts een en hetzelfde doel werd door beiden beoogd, namelyk, zich de waer zoo goedkoop mogelyk aen te schaffen, om ze vervolgens ten duerste uit te kunnen venten.

Daer alles hun voordeelig in de hand werkte, groeide Rothschild's fortuin ras en weeldrig op. Frankfort was toen nog Duitschland's groot Emporium, wiens Paeschjaermarkt befaemd was als het puik van gansch het noorden, waerheen uit alle werelddeelen, niet minder dan vyftig duizend handelaers te saem stroomden. Leipzig had haer dit monopolium nog niet uit de hand gewrongen; Frankfort was immers nog die vrye rykstad, waer geene tollen, geene inkomende- of uitgaende regten geheven wierden op de koopwaren, die, by middel van Rhyn en Mein, uit den Elzas, Zwitserland, Italiën, Frankryk en de Nederlanden, aldaer ter markt overgebragt werden. Hare bankieren wedyverden met die van Amsterdam en van Hamburg; de wissel was er spoedig en gemakkelyk, het goud vloeide er in alle handen en de kooplieden werden er, binnen luttel tyds, ryk.

Dan de verkiezing dezer rykstad tot de standplaets zyner handelsbewerkingen was reeds een bewys van 's mans schranderheid. Deze was het beste geschikt om den natuerlyken aenleg zyns vernufts en de stipte oppassing in het nakomen zyner aengegane verbindtenissen in een helder daglicht te doen komen, en om hem bekend te doen worden aen de grootste handelhuizen die hem, als middelaer der bankiers te Frankfort, te Mentz en te Darmstad, nu en dan, bezigden; want toen was de postdienst des vorsts van Latour en Taxis, minder snel en meer onzeker dan op den dag van heden. Zyne bescheidene trouw en zyne omzigtige handelwyze lieten hem eerlang het algemeene vertrouwen mededragen.

Het eerste, voor hem eenigzins geschikt, huis der Judengassen welk te koop kwam, werd de eigendom des jongen Rothschild's: aldaer begon hy zynen handel op eene ruimere schael uit te breiden, daer groeide zyn vermogen tot eene verbazende hoogte, daer ook stierf hy, latende zynen werkzamen geest, zyn vernuftig bryn en zyne gelukstar ten erfgoed aen zyne verdien-

stelyke zonen, die, na den dood van hunnen vader, hunnen byzondersten woon, naer het verblyf des adels te Frankfort met naem: het Zeil, overbragten. Sedert tot den adelstand verheven, zyn ze heden graven of barons, begiftigd met een voortreffelyk wapen, in wiens azuren schild het adelyk rood deftig prykt; prachtige hotels, trotsche kasteelen, ryke koetsen, lakeijen, livrei, in een woord, van al wat ten kenmerk van den verheven adelstand is, ontbreekt hun niets. Wat meer is, men mag zeggen dat, in zoo verre de heerschzucht deze zoo vermogende familie bezield had, mogelyk iemand van hen op dezen stond koning van Jeruzalem of van Cyprus zou zyn. Maer hunne moeder, de deugdzame en verdienstelyke weduwe van den grooten Nathan Rothschild, die met eigene handen heeft helpen vlechten en weven dit uitgebreide net, wiens gouden strikken reeds geheel Europa overdekt, blyft echter harer gelukstar verkleefd, niet willende verlaten het huis harer vroegere dagen, dat huis waer ze bestendig gewoond, waer ze onvermoeid gearbeid heeft, waer zy thans rust, en waer ze den dood met gelatenheid te gemoet ziet.

Op het tydstip waer af thans gewag gemaekt wordt, stond Nathan Rothschild nog te boek als een handelaer van den derden rang, uit welken hy is weten opteklimmen tot het toppunt van den eersten rang, ten gevolge van eenen samenvloed van, voor hem zoo heilryke omstandigheden, die geene menschelyke wysheid by vooruitzigt kon berekenen.

De hevige schokken van Frankryk's staetsomwenteling, die zulke vermogende fortuinen ingestort, zoo vele vorsten van hunne zetels geworpen en er nietelingen uit het lage des volks geplaetst heeft, op welkers werking zoo eigenaerdig mag toegepast worden het vers van Maria's lied: - '*Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes,*' deze schokken, zeg ik, die Europa op deszelfs grondvesten doen daveren, en de wereld als van gedaente veranderd hebben, na zoo veel kwaeds en zoo luttel goeds te wege gebragt te hebben; deze schokken begonnen zich tot in het hart van het Duitsche ryk te doen gevoelen. Het zegevierende Samber- en Maesleger had het linkerboord des

Rhyns bereikt; Hoche hield zyn hoofdkwartier te Coblentz; de betooverende leus: ‘vryheid, gelykheid, broederlykheid, of de dood!’ diende den Republikynen ten onrustbarende voorbode. De schrik deed 's ryks kleine vorsten, die, sedert den dertigjarigen oorlog, de gewoonte van stryden teenemael verloren hadden, geenszins denken om den inrukkenden vyand moedigen wederstand te bieden. Prinsen, Bisschoppen, Paltz- en Markgraven, Hertogen en Keurvorsten, togen in aller yl met hunne vermolmde rykstaffen naer de oevers der Elbe, latende hunne onderzaten aen de willekeurige genade der zegepralende Republikynen over.

Onder deze vorstelyke vlugtelingen kenschetste zich vooral de keurvorst van Hesse-Kassel door zyne schatten, ten pryze van het bloed zyner onderdanen, tydens den oorlog der onafhankelykheid der vereenigde staten van Noord-Amerika, ingezameld; hy was het immers die zich verbonden had eenige duizende soldaten, ten woekerpryze van hun bloed, aen Engeland bestendig te zullen leveren en het hier door bekomene goud vreesde hy vooral in de handen der Franschen te zien vallen. Om soortgelyk onheil te keer te gaen, dacht hy, alvorens zynen persoon door de vlugt te redden, een aenzienlyk deel dezer schatten in handen van toevertrouwde personen te moeten stellen; onder dezen bekleedde eene eerste plaets, Nathan Rothschild, die van den keurvorst ongeveer vyf miljoenen francs bekwam, op voorwaerde van, zoodra het omwentelingsorkaen zich zou bedaerd hebben, deze terug te zullen geven.

Maer dit ysselyk tempeest bulderde tydens de lange reeks van twintig volle jaren en de groote bankier nam deze omstandigheid waer om, by middel van dit geld, veel geld te winnen; ook liet hy geene gelegenheid, die hem gunstig in de hand kon werken, onaengeroerd voorbygaen.

Een ondernemende zucht voor den koophandel deed hem een' tak zyns huis, met zynen oudsten zoon, overbrengen naer Engeland, alwaer de hand des koopmans zich naer alle werelddeelen uitstrekt. Het tegenwoordige en de toekomst met een' veelomvattenden blik in aengelegenheden des handels zeker berekenende,

wastte een gering vermogen, door de fortuin als troetelkind begunstigd, al spoedig tot miljoenen aen en leende dit huis de hand, om Napoléon's legers van het benoodigde te voorzien, om Engeland, Rusland, en Oostenryk tot het voortzetten des oorlogs miljoenen te leenen; want noch door godsdienst, noch door staetkunde hoorden de von Rothschild's tot eenige party; en zy bezaten de magt om aen verscheidene, door den kryg uitgeputte staten de noodige geldmiddelen, ter herleving van den welstand, by beleening, te verschaffen, evenarende de Fuggers en de Mediçis in vroegere eeuwen.

Eene roovende oorlogshand had het zilver en het goud van gansche staten, tydens eene reeks, van voor Europa zoo rampzalige jaren, in Frankryk opgehoopt. Dat was het Potosi, waeruit Rothschild de verborgene schatten wederom wist uittelokken en terug te doen keeren; hy was het die Lodewyk XVIII., ten jare 1814, met miljoenen uitrustte om Frankryk's troon weder te beklimmen.

Heden bezit dit hoofd-handelhuis, welk te Frankfort, te Londen, te Parys, te Weenen, en te Napels zyne zetels heeft, een kapitael van meer dan honderd en vyftig miljoenen franks.

De groote bankier Von Rothschild, van wien men te Londen zegt dat het ryzen en het dalen van den cours op zyn gezigt te lezen staet, zal het onderwerp der slotrede dezer verhandeling uitmaken. Beschouw dezen merkweerdigen man. Op het kantoor, omringd van makelaers, kooplieden en bankiers, monstert hy geheele hoopen van wisselbrieven, om aentenemen, te verwerpen, of in te trekken; opent en leest brieven, komende uit alle landen der wereld, en verrigt tevens regts en links de belangrykste zaken met de aenwezigen, zeer bedaerd, of, om zoo te zeggen, zonder moeite.

Maer de eigenlyke zetel des gebieds van dezen vermogenden man is de Beurs, wier spel, even als de drukpers en de stoommachine, als nieuwe uitvindingen mogen begroet worden, terwyl de handel zoo oud als de wereld is. De Beurs is van buitenlands tot ons overgekomen; zy heeft met de drukpers een punt van gelykenis: wat deze in de zedelyke en verstandige wereld

is, dat is, met opzigt tot de stoffelyke belangen, de Beurs. In de zestiende eeuw kende men nog geene eigenlyke Beurs, maer alleenelyk handelskantooren. Ten jare 1690 ontstond de wisselhandel te Amsterdam en te Londen, toen Engeland zich juist van deszelfs binnenlandsche oorlogen herstelde en deszelfs handel op Oostindiën eene buitengewoone vlugt nam. Met de eerste wisselbrieven kwamen ook noodzakelyk de Agioteurs, en met de eerste leeningen de Fondsen-speculanten op. De Beurs is wel van geheel de wereld de eenige plaets, waer de bekende hersenschim van der menschen gelykheid zich althans voor een oogenblik verwezenlykt. De diplomaet, de groote heer, de koopman, de rentenier houden op zulks te zyn, zoodra hunnen voet den grond der Beurs komt betreden. Hier geldt geene hierarchie meer, hier bevinden zich niet dan lieden die zaken verrigten, en andere die ledig gaen. In dit groote Babel wordt alles tot een versmolten. Gindsche slecht gekleede en ellendig voorkomende Karel spreekt den vermogenden Baron Von Rothschild aen, en zyn edel gestrenge geeft hem tael en antwoord.

Ter Beurse heerscht in allen opzigte alleenelyk eene hartstogt; edoch hoewel de Godin, die hier haren tempel heeft, door het aenraken harer tooverroede, alle menschen gelyk maekt, zoo laten zich er zoo veel bespottelyke karakters waernemen, als er zich persoonen bevinden. In de jongst afgeloopene eeuw heette het: ‘belachelyk als een Financier.’ Ofschoon dit, ten huidigen dage, opgehouden heeft een spreekwoord te zyn, is de zin daerom toch niet minder juist gebleven, zoo als de opmerkzame wysgeer zich er dagelyks van overtuigen kun.

Ten slotte voeg ik er by dat de opgemelde Baron Von Rothschild in den huisselyken familiekring een' van de beminnelykste menschen is. Zoodra zyn de uren, voor de bezigheden bestemd, niet afgeloopen, of hy wydt zich geheel en al aen eene geestige gade en aen de liefkozingen van dartelende kinderen, en vervrolykt aen de tafel, eenvoudig en zonder aenmatiging in zeden en gebaren, met eene heldere opgeruimdheid, alle de aenwezige dischgenooten.

G.J. AVONTROODT.

Lier, Oogstmaend 1842.

Tafereel van Siberië.

I.

Tydens de regering van den Czar Iwan(*) verwierf een zwerm van menschen zonder bezigheden, gedeeltelyk door onbeschaefde hebzucht en gedeeltelyk door ridderlyke roemzucht aengeleid, een nieuw ryk voor Rusland en ontdekte eene tweede nieuwe wereld voor Europa, die, wel is waer, koud en ontbloot van volk, maer geschikt ter wooning voor menschen, merkwaerdig door verscheidenheid, grootheid, en rykdom der natuer is; waer in den schoot der aerde metalen en kostbare steenen rusten, in digte duistere wouden wilde dieren woonen, en de natuer zelve verbazend groote heidevelden, Steppen geheeten, hier met wildkoren, daer met sommigen onzer moeskruiden bezaeit; alwaer bevaerbare stroomen, wiens slyk met veel zandgoud doormengeld is, groote vischryke meren en bloeijende vruchtbare dalen, door hooge populieren beschaduwd, in stilte, den arbeidzamen bewooner verwachten, om, in den loop der eeuwen, eene ruime gelegenheid voor de menschelyke nyverheid aentebieden, aen de, in Europa opeengedrongene, volken ruimte te geven en gastvry deszelfs opperbevolking met weldaden te overladen.

Deze onmetelyke oppervlakte van Noord-Aziën, begrensd door eene keten van Rotsen, door de Yszee, door den Oostelyken Oceaen, door de keten van het Altaïsche- en van het Sapankische-gebergte, het Vaderland van geringe volksstammen, van

(*) Iwan beduidt in 't Russisch Johannes.

Mongolischen, Tartarischen, Schudischen en Amerikaenschen oorsprong, Siberiën bleef voor de leergierigheid der oude wereldbeschryvers verborgen. Aldaer op de grootste hoogte van den aerdbol was, zoo als de groote Linnoeus dacht, de eerste schuilplaets van Noach's huisgezin.

Als schatpligtigen der Mongolen leerden de Russen, omtrent den afloop der XIIIe. eeuw, het zuiden van Siberiën kennen; op het einde der XVe. eeuw wapperde reeds Moskow's vlag op de sneeuwtoppen van de Riphaïsche bergen der oudheid.

Volledig bekend zyn de gevaerlyke handelsondernemingen in Afrika's woestynen, waer menschen hunne karavanen, te midden door eene zee van brandend zand, voortdryven en er, op kemelen gezeten, blootgesteld zyn aen, of van dorst te sterven, of door den zwavelachtigen Simoun verstikt, of onder eene dier zandhozen, die in eenen zuilsvorm by wylen de wildernis doorzwerven, levend begraven, of door eene bende dier Beduynen, die op het plunderen der karavanen in de woesteny loeren, overvallen, gevat en als slaven in het binnenste van Afrika vervoerd te worden; - terwyl wy luttel of geenszins kennen de onverschrokkenheid van Russische handelaers, die, tweemael in het jaer, de bevrozene woestenyen van dit deel van Siberiën, welk zich tusschen *Yakouts* en *Kolymsk,* op eene uitgebreidheid van niet minder dan drie duizend Wersten,(*) by eene heerschende koude van veertig graden beneden het vriespunt, te midden van uitgestrekte wouden, over die grenzelooze, bevrozene moerassen, welke men er *Tounders* heet, doorreizen, zonder er, op eenen togt van verscheidene maenden, een menschelyk schepsel te ontmoeten, of onder een herbergzaem dak het hoofd te kunnen verschuilen; daerenboven blootgesteld aen of onder de sneeuw begraven, of de prooi der wilde dieren te worden, of, en dit is nog het schrikkelykste, na dat al de paerden door gebrek aen voedsel en door afgematheid reeds bezweken zyn, insgelyks, te midden dezer barre wildernis, door honger en koude te moeten sterven.

(*) De Werst staet gelyk aen ongeveer duizend meters of nederlandsche ellen.

Volgen wy, een stond, gindsche karavaen, wier uitgemagerde paerden, het eene achter het andere, op eenen tragen en byna moedeloozen tred, eene wending nemen naer eene wilde streek, waer geen ander kenmerk der baen zich vinden laet, dan of wel de klauwsporen van eenige wilde dieren, of sneeuwlagen, die de wervelwinden van het jongste tempeest hier en daer op elkander gehoopt hebben. De aenvoerders en geleiders, in schapenvachten en in huiden van wilde paerden gewenteld, de hoofden in dikke mutsen van bont besloten, voeten en beenen zoo veel mogelyk tegen de strengheid der koude beveiligd in laerzen van rendieren, die tot verre boven de kniën opgehaeld zyn, in hunne verhevene Yakoutsche zadels gezeten, stappen stilzwygend voorwaerts.

Somber en dik beneveld is de dampkring, maer de dageraed staet aen te breken en reeds kenmerkt eene bloedkleurige lyn omtrent de oosterkim het begin des ochtenstonds; eerlang vertoont zich een vuerbol, gelyk aen een' yzeren kloot, die, gloeijend uit eene vueroven opstygende, langs heen den horizon statig voortrolt: het is de zon. Echter verloopt er nog ruimen tyd voor dat hare bleeke stralen door den dikken nevel, die de oppervlakte der aerde bedekt, kunnen dringen. Tallooze regenbogen, door eene schielyke verbuiging der lichtstralen te weeg gebragt, verheffen zich van alle zyden en kaetsen duizendvoudig terug de verschillende tinten tegen de bevrozene planten der aerde en tegen den schitterenden sneeuw, die zich voor het oog des opmerkers opdoet onder het voorkomen van een wit, met edel gesteente doorzaeide, vloerkleed; glinsterende lichtvonken zweven in alle wendingen te midden des dampkrings..... Wanstaltige schaduwen, door de dampen wedergekaetst, verheffen zich boven de oppervlakte des gronds en nemen den schyn aen nu van torens, kerken, gebouwen, dan wederom van bosch- en landschapgezigten. Zoo zag er de kolonel Todd eens de begoocheling eener groote stad met torens, minarets, hooge gebouwen en zuilgangen, en de natuerkundige heer Wrangel stond pal van verwondering, toen hy in 't verschiet zag eenen uitgebreiden zeeboezem, door wouden, heuvelen en rotsen bezoomd. Deze

soort van spiegeling, die echter kortstondig is, verschilt veel van die verschynsels, welke men somtyds in de lucht ziet en die eene trouwe afbeelding, ofschoon omgekeerd, van wezenlyke voorwerpen aenbieden; ook heeft deze begoocheling niets gemeens met hetgene de Arabieren Sourab noemen, welk den dorstigen reizer, in de brandende zandwoestyn, het tafereel van een meir of groote oppervlakte waters laet ontwaren; deze begoochelende spiegeling, waeraf myne, veel te zwakke, pen slechts een onvoldoende schets kan malen, is een eigensoortig wonder, welk, tot dus verre, nog niet genoegzaem opgehelderd is. Maer de zon heeft weldra haren loop door den bekrompen kring, die ze hier te volgen heeft, afgelegd en daelt terug onder de kimmen. Met haer verdwynen ook al deze begoochelende spiegelingen, en het oog ziet andermael een eindelooze plein, door den sneeuw, even als een doodskleed, teenemael overdekt; slechts hier en daer ontdekt men eenige schrale heesters, gebukt onder het wigt van het ys. Geen vogel doorklieft hier de lucht, geen enkel geluid stoort hier de stilte dezer eenzame wildernis. Hier treft men iets, nog droefgeestiger dan de graftombe, aen: de dood herbrengt immers aen het geheugen het denkbeeld des afgeloopen levens; edoch hier schynt het als of het leven er nimmer zyn doortogt gemaekt heeft.

Zekere kenteekens laten eindelyk ontwaren dat men aen de rustplaets naekt: - ‘Bar! Bar!’ (voorwaerts! voorwaerts!) roept het hoofd der karavaen; - ‘Bar! Bar!’ herhalen de geleiders ter aenmoediging hunner afgematte paerden. Eerlang ontdekt men eenige stronken van verbrande berken, die hunne zwarte toppen boven den sneeuw uitsteken: 't is de legerplaets tot het nachtverblyf bestemd. - ‘Gode zy dank! Wy zyn er!’ roept het hoofd der karavaen, op eenen plegtigen toon, uit. Nu stapt men af en ontzadelt de paerden. Yakouten gaen weiland in den omtrek opzoeken, dit is te zeggen een' grond, waer de sneeuw, niet te dik liggende, kan weggeruimd worden, opdat de paerden het schrale mos, welk de oppervlakte des Tounders aenbiedt, zouden kunnen grazen. Anderen brengen drooge takken en hout aen, welk opeengetast en aen brand gestoken wordt; rondom

dit vuer schaert zich de manschap op tapyten en vellen rustende, in afwachting des théketels en des toebereid wordende eetmaels. De kleederen zyn wit bëyzeld, de dikgewolde maskers, die tronie en ooren overdekken, zyn door de koude verstyfd; men moet ze afleggen, omze te laten eerst ontdoeijen, vervolgens opdroogen. Nu ademen de reizers vryer en ook met meerder gemak, maer de adem, die ze uitwasemen, bevriest op hunne lippen..... Zy spreken, maer het geluid, welk de mond voortbrengt, wordt ten zekeren deele zigtbaer in de yslucht, die hen omringt. Er verloopt tyd eer men zich, door het smelten des sneeuws, drinkwater kan bezorgen, eer het brood, van zyne yskorst ontbloot, eetbaer geworden, en, eer de spyze gekookt is; en dan nog moet men zich haesten in het eten, zonder de handschoenen uittedoen, en zonder den ketel van het vuer te nemen. Eindelyk naekt de slapensstond, maer thans blyft er eene zware taek te vervullen, te weten: zich te ontkleeden. Want, gezondheidshalve, moeten de, door de uitwaseming teenemael bevochtigde, kleedingstukken aen het vuer gedroogd worden, terwyl men er blootgesteld is aen de norschheid eens guren noordewinds, gepaerd aen eene koude van veertig graden beneden het vriespunt. Somtyds ontstaet er in den nacht de *Bourane,* een hevige storm, vergezeld door eene dikke sneeuwjagt, die bywylen menschen en beesten begraeft; gelukkig nog wanneer, twee dagen na dien rampspoed, men er zich levende uittrekken kan, maer dan is men nog gedwongen van twee of drie dagen zyn verblyf op dit akelig oord te verlengen, ten einde de lastdragende dieren hunne uitgeputte krachten eenigzins te laten hernemen.

Nu wordt eindelyk de togt voortgezet in den schyn van die nooderlichten, welke, nu, als duizendvoudige vuerpylen, zich luchtwaerts verheffen, dan in de gedaente van ontellyke regenbogen, een veelverwig licht verspreiden, of in den vorm van schitterende vuerkolommen het verschiet der woesteny schynen te doorwandelen. Aldus begint, volhardt en eindigt deze langdurige reis, die voor deze menschen niets anders dan eene onafgebrokene keten van smarten is. Slechts aen hun lyden

ontwaren ze dat ze nog in wezen zyn, al ander gevoelen schynt in hunne ziel als uitgedoofd.

De koopwaren, door gemelde karavanen op soortgelyke wyze tot onder den poolkring overgevoerd, bestaen in grove lakens, baeijen, koperen en yzeren werktuigen, bylen, messen, scharen, spiegeltjes enz., welke men verruilt tegen pelsen van blouwe, zwarte en gryze vossen en tegen dit kostbaer sabel - en ziebelienen-bont, door Yakouten, Koriaken, Youkagiren, en Tchoutchisen, ten dien einde op eene, daer toe bestemde plaets overgebragt, en die beschikt zyn om eens de dames van den verhevensten adel van Europa, den grooten Heer der ottomansche Porte, ja, het licht der wereld, in andere woorden: den Shah van Persiën, te versieren; alsmede tegen die ryke tanden van dit zoogdier der voorwereld, welk men Mamouth heet, en waeraf jaerlyks ongeveer acht honderd kwintalen gewigts, omtrent de boorden der Kolyma, onder de eerste laeg des gronds gevonden en opgedelfd worden.

Laten wy een' vlugtigen blik werpen op die stad van noordoostelyk Siberiën, die haren naem ontleend heeft aen opgemelden, in de yszee zich stortende stroom. Daer bieden zich voor ons gezigt aen een twintigtal houten wooningen, ontbloot van stal en schuer, die hier onnoodig zyn, nademael hier nog land kan bebouwd noch vee gevoed worden; overigens zouden de veelvuldige honden, van het grootste ras, welke men hier kweekt en er noodig heeft voor het trekken der yssleden, weldra het vee verslinden; welke waerheid bevestigd word door de omstandigheid dat het eene groote zeldzaemheid is een enkele kat, zelfs in de stad Okhotsk, te ontmoeten. Verder een bekrompen en armoedig houten kerkje met een houten toren, twee ruime barakken, de eene gebezigd als bergplaets van meel, de andere ingerigt om voor zoutzolder te dienen; de tusschen ruimte is aengevuld door eenen zwerm van Yourten, dit is den naem die men er geeft aen die ellendige hutten, of, om duidelyker my uittedrukken, zekere kegelvormige tenten, met dierenhuiden overtrokken, die den Kolymskaten ten woon strekken. Voegen wy er ter aenvulling des tafereels by, onderscheidene op de boorden der Kolyma, ter

drooging uit een gespreide netten, en menigvuldige staken, aen welke eene aenzienelyke hoeveelheid van zalmen te droogen hangt; want dit moet in den winter den menschen tot brood, en het geheel jaer door aen de honden ten voedsel dienen.

Ook in dezen teenemael vergeten hoek der wereld leven menschen, en, even als elders, leven ze er met verlangen en hartstogten. Is het bezoek van vreemdelingen hier zeldzaem, des te vriendelyker en te beleefder worden ze er ontvangen. De bewooners van Kolymsk zyn immers den ganschen poolkring door bekend om hunne heusche gastvryheid en hunne vrouwen en dochters zyn befaemd als schoon, bekoorlyk en lieftallig. Het bestaen is hier niet teenemael ontbloot van uitspanning en vermaken. Wel is waer dat, in een land, waer de zoo langdurige winter slechts een eeuwige nacht schynt te wezen, de rust eene groote plaets in des levens ruimte moet bekleeden; derhalve slaept men er, spaerzaemheidshalve, gedurende dit tydvak welk wy dag noemen, wel te verstaen, terwyl de zon zich, boven den horizon, *zou moeten vertoonen;* en by nacht, wanneer het noorderlicht alles genoegzaem opheldert, verrigt men zyne bezigheden. By het eindigen van den winter breekt het geluksaisoen aen, want, wanneer ys en sneeuw gesmolten en stroomen en rivieren ontdoeid zyn, krielen en wemelen ze van zalmen en andere smakelyke visschen; ontelbare troepen van wilde rendieren beschikken aen de jagers de gelegenheid om zich, by middel van pyl en boog, een voldoende voorraed van vleesch voor geheel het jaer, zonder vele moeite te kunnen bezorgen. Welk wederom een sprekend bewys is der zorgvuldigheid van de goddelyke voorzienigheid voor het welzyn der stervelingen, welkdanige ook het plekje gronds moge wezen, welk het noodlot hun ten verblyf heeft aengewezen.

II.

De karavanen, die jaerlyks door het oostelyke deel van Siberiën, naer de haven van Okhotsk en dien boezem des grooten oostelyken Oceaens afreizen, zyn niet minder talryk. Echter is het waer dat deze togt, in vergelyking met dien naer het noorden, slechts als eene wandeling mag beschouwd worden.

De karavanen, bestemd om de Russische bezettingen der steden *Okhotsk, Guyninksk* en van het schiereiland *Kamschatka* van krygs- en mondbehoeften te voorzien, alsmede om de koopwaren, tot in Bolscherotsk overtevoeren die de Russische handelmaetschappy naer *Sithka,* het byzonderste der eilanden van den Archipel van Quadra, welk slechts door den weg van Juan de Fuca van het west-noord-westelyk deel van Amerika afgezonderd ligt, en de groote bergplaets van bont en pelzen der Russo - Amerikaensche compagnie is, bezigen ongeveer twintig duizend paerden. In het voorjaer wordt het vervoer over de, met sneeuw en ys nog bedekt liggende kruinen van het verhevene Stanovoïsche gebergte, bymiddel van ossen, die daer gelaten worden zoodra men de groene graslanden bereikt, bewerkt. De Echos van het gebergte wedergalmen het geroep van de geleiders dezer talryke karavanen, die, de eene voor, de andere na, nu statig over de style spitsen der verhevene bergketen trekken, dan door bergstroomen, gezwollen ten gevolge der smelting van ys en sneeuw, waden, om in de toelachende dalen der overzyde van het gebergte zoo spoedig mogelyk aen te komen. Overal ontwaekt de natuer: wouden van Denen, Berken, Populieren en Cipressen bedekken de flanken van het gebergte; duizende onbekende bloemen ontluiken onder de voetstappen des reizers; terwyl het harmonische gezang en het welluidend geschal van ontellyke vogelvlugten, die de lucht doorklieven, aengenaem zyn oor streelen, op den stond dat zyn oog zich verlustigt in het beschouwen van onafgebrokene land-

gezigten, die, nu de grootheid der wilde natuer, dan de zachte aentrekkelykheid van het bekoorlykste oord afmalen; en wel in zulker voege dat men zou mogen zeggen dat ieder berg, iedere rots, ieder heuvelrug en iedere vallei schynt te wedyveren, om den dichterlyken geest des opmerkzamen voorbygangers zyne overlevering, zyne legende, als het ware, aen te bieden.

De hoofden en byzonderste beambten dezer karavanen verspreiden zich wyd en zyd om, in de dalen en doorgangen des gebergte, zich in het vermaek der jagt te verlustigen; want ze strekken ten verblyf aen menigvuldige beren van het grootste ras. Ook van dezen of genen heuveltop ziet men in de vallei somtyds talryke troepen dezer dieren, zich onledig houden met gerust den grond om te wroeten, ten einde uit deszelfs schoot kunnen op te delven zekere soort van worstels, die hunne geliefkoosde spys is. Deze beren zyn, voor het algemeen, niet wreed van aerd, vooral ten opzigte van den mensch, dien ze zelden aenranden; maer daerentegen zyn zy hoogst gevaerlyk voor de paerden der karavanen, die, by iedere gelegenheid, door hen gereedelyk aen stukken gerukt en weggedragen worden; ook verloopt er geen nacht zonder dat er paerden vermist worden, niettegenstaende de waekzaemheid van de, daer toe bestemde, nachtwakers. Deze dieren, die wel de doortrapste dieven zyn, beminnen vooral genever, graenwynen en sterke dranken van soortgelyken aerd; ook toonen zy zich, men kan niet listiger of behendiger, in het ontfutselen en rooven van die kleine platte vaetjes, waer men gewoon is brandewyn en geestryke dranken in te vervoeren. Eenmael in 't bezit van dien schat, bryzelt de beer met een' klauwslag den bodem van het tonnetje en zuipt zich zoo volkomen zat, dat men hem dan ziet huppelen, springen, zich in alle wendingen draeijen, keeren, en eindelyk wentelen en tuimelen; vervolgens vermaekt hy zich met het vaetje onderscheidene malen in de hoogte te werpen en eindigt het vertoog met het onder zyne klauwen aen stukken te bryzelen. Valt een meelzak eenen der beren, in den roof, ten deellot, zoo is zyne eerste bezorgdheid dien zak naer de naestgelegene beek of bergstroom over te brengen, met inzigt om, bymiddel

des waters, aen het meel eenen papachtigen vorm te kunnen geven en hetzelve als spys smakelyk te kunnen gebruiken. Daer scheurt zyn klauw den zak aen stukken, en het, in het water gestort wordende, meel wordt schielyk door den stroom weggevoerd, welk hem zoo ongeduldig maekt, dat hy het overige van het meel, welk de zak nog inhoudt, in de lucht verstroeit, welke handelwyze hem zoo wit bestoven maekt, dat hy, teenemael gepoederd, uit een' pruikmakers winkel schynt te komen.

Vroegertyds waren de Okhotksche karavanen aen het gevaer blootgesteld van hunne paerden, by duizenden, 't zy door afgematheid, 't zy aen ziekte te verliezen; welk den stoet noopte, in deze eenzame woesteny, door gebrek aen middelen van vervoer, gedurende gansche maenden, *Sub frigido Jove;* (men verschoone my deze, by de oude Romeinen ontleende, uitdrukking.) te verblyven. Dan dit onheil grypt er heden geene plaets meer, omdat de togt vroeger begonnen en wel voor het invallen van den dooi en het smelten van den sneeuw, bymiddel van yssleden, tot aen den voet van het gebergte voortgezet wordt. Hier door behouden de paerden hunne krachten, zyn niet vermoeid en ook veel minder aen ziekte onderworpen. Eertyds had men in den togt over de bergketen met aenhoudende stortregens en geweldige tempeesten te worstelen; terwyl, sedert ettelyke jaren, men het weder er gunstig aentreft; welk een natuerlyk gevolg is van het verminderen der wouden op de flanken van het gebergte, die of door de byl weggeruimd of, ten gevolge van het verbranden der bosschen, voor het maken der potasch, verdwenen zyn. Zoo matigt zich alles, ja tot het klimaet zelf, onder de vermogende hand van den mensch. En wie weet hoe zeer de tyd naekt, dat yzeren spoorwagen, dien schrikkelyken overtogt, als met den slag eener tooverroede, in eene gemakvolle reis staen te hervormen!

Tydens den eerstkomenden winter worden de vrachten dezer karavanen naer Narym, Berezoff, Avatchiaskaïa, Nyneï- en Verkneï-Kamschatka, bymiddel van yssleden, met honden bespannen overgevoerd; iedere slede wordt door twaelf groote honden getrokken en is beladen met veertig ponds of zestien kwintalen

gewigts; deze honden doorloopen met dien last, binnen de vier en twintig uren, eenen afstand van ongeveer twee honderd wersten, of vyftien uren gaens.

In Siberiën treft men luttel gebaende wegen en geene vaerten aen: dit is eigenlyk geen kwaed voor een land waer alle stroomen eenen eenvormigen loop, te weten: van het zuiden naer het noorden, hebben, en gedurende meer dan de helft van het jaer met eene dikke yskorst overdekt liggende, overal stevige bruggen, om er over te trekken, den reizer aenbieden. De, des zomers, onwaedbare moerassen en draslanden, die de gansche noordelyke oppervlakte des gronds beslaen, zyn in den winter de beste en gemakkelykste straetwegen, langs waer men in eene regtstreeksche lyn zich begeven kan, zonder den minsten omweg te moeten doen, naer dit deel der woestyn welk men voor rustplaets van het nachtleger bestemd en uitgekozen heeft.

De er aengrenzende steppen, wildelyk doorzaeid met graslanden, door *Kirguisen* bevolkt, strekken ten bakermat aen menigte paerden van het sterkste ras, welke zich met luttel en gering voedsel vergenoegen, er de strengste koude verduren kunnen en van het grootste nut zyn, in dit onafmetelyk land, van het rotsgebergte af, tot aen noord-Amerika en den oostelyken Oceaen, waer, in den loop des tyds, de grenzen van Rusland zyn in aenraking gekomen met de grenzen der voormalige spaensche bezittingen. In dit land waer ryke mynen te ontgraven blyven, waer kostbare buit der jagt en voordeelige ruilhandel met China den moedigen ondernemer wachtten; in dit oord waer 's Ryks regering zich vlytig toelegt tot het verwerven des roems eener liefderyke burgerlyke beschaving van wilde volken, en het gelukkig middel werkstellig maekt om de misdaden der menschen uit te roeijen, zonder doodstraf, ook aen booswichten het leven te laten, onschadelyk voor den medemensch en zelfs niet onvoordeelig voor den staet, met hen woestynen te bevolken, met hunne ongeboeide handen de schatten aen de aderen der aerde te ontnemen, en niet zelden, deze misdadigers, tot hun eigen heil en ter blydschap der menschheid te verbeteren.

Wanneer de, voor de grenzen van China en Kiakhta bestemde,

karavanen het groote meir *Baïkal,* - door de Russen *Swiatoï-more* (de heilige zee) genaemd, die, eene lengte van 150 uren, op eene breedte van ongeveer 22 hebbende, zeer diep en door hooge bergen en style rotsen bezoomd is, wier schoot wemelt van steuren, zalmen en, hetgene, zonderling voorkomt vermits het water zoet is, van onderscheidene soorten van Robben, - by het begin des winters nog onbevrozen aentreffen, dan is men genoodzaekt te stygen over dit punt der verhevene bergketen, door de Russen Khamar-daban (de gevaerlyke bergengte) geheeten, waer stormen, gepaerd aen sneeuwjagten, den reizer aen de grootste gevaren blootstellen; vermits alle spoor van gebaenden weg er dan teenemael verdwenen is.

Niet minder gevaervol is de togt over het bevrozene meir, waer slechts een eilandje, *Holkhon* genaemd, den reizer ten rustplaets kan dienen, want, by den aenvang en op het einde des winters, ontstaet er bywylen uit het naburige gebergte zulke hevige als schielyke orkaen, die het ysdek des meirs klieft en aen stukken scheurt; welk menschen en dieren verdrinken doet, in zoo verre het hen niet gelukt, de vastgeblevene yskorst, of den strand des meirs te bereiken.

Het welzyn van Siberiën laet nog te verlangen dat de landbouw in deszelfs zuidelyke deelen meer uitgebreid en tevens ook verbeterd worde; omdat de noordelyke gewesten, waer de guerheid des klimaets geen akkerbouw gedoogt, moeten gespysd worden door de granen, die men in het zuiden teelt en die, bymiddel der groote rivieren, in het voorjaer, daer heen vervoerd en er tegen bont en pelteryen verruild worden. Eene en mogelyk de byzonderste rivier is de *Lena;* uit het meir Baïkal stroomende, doorloopt deze trotsche, maer tevens ook treurige rivier eene uitgestrektheid van niet minder dan zes honderd uren gaens, alvorens hare waters, bymiddel van onderscheidene monden, in de yszee te storten. By het invallen des dooi's is ze teenemael overdekt door groote en dikke ysschollen, die door de uitnemende snelheid des strooms of op elkander gepakt, of tegen de style rotsen des oevers aen stukken geslagen worden. Op sommige plaetsen, waer het rivierbed tusschen

inspringende rotspunten geprangd is, stapelen de ysklompen zich dermate op hoopen en sluiten zich zoo digt aen een, dat ze weldra als eenen muer van kristal daer stellen, die eenen wezenlyken dwarsboom voor den afloop des waters wordt. Maer de getergde stroom verheft zich met eene schuimende woede; de waters dringen ginds en daer tusschen de rotskloven door en vormen aen de boorden nieuwe killen voor hunnen afloop naer een lager deel der rivier, of, waer zulks niet gebeurt, bestormen dit ysgevaerte zoo geweldig, dat het bezwykt, en het gebryzeld ys door de woede des strooms schielyk weggedreven wordt. Eindelyk vliet de trotsche Lena, ontbloot van ys, in eene eenzame stilte, die slechts door het geschreeuw van ettelyke duizende wilde gansen, aen wier vlugt de noordelyke wending des strooms ten wegwyzer dient, nu en dan onderbroken wordt. Het vaertuig zakt vlugtig den stroom af tusschen rotsen, wier toppen met cederen en pynen bekroond zyn, in de ruimte der gapende kloven ziet men berken en dennen opryzen; hier en daer treft men er ook weelderige graslanden aen, in welke de schoonste bloemen van onderscheidene lischsoorten het oog aengenaem streelen. Zelden, ja zeer zelden ontmoet men er een menschelyk wezen; ook, wanneer dit gebeurt, dan is het of een Tongous, die zynen boog spant om den eenen of anderen watervogel te schieten, of wel een Yakout, aen land slepende eenen zalm, dien zyne lans in het water komt te treffen; somtyds volgt het verschrikte oog den snellen loop des paerds van eenen kozak, die in vollen galop langs het enge voetpad over de rotskruin henen rent.

Onmogelyk is het, zelfs eene flauwe schets, aftemalen van het schrik- en wondervolle vertoog, welk een Siberiësche woudbrand oplevert: voor eerst ziet de, den stroom afvarende, reizer eene dikke rookwolk, die, als eene zwarte gordyn, voor den gezigteinder geschoven hangt; eerlang ontwaert hy vlammen, die, als gloeijende slangen, langsheen de flanken des bergs, die de bosschen dragen, slingerend opstygen en aen de uitspringende rotsklompen het voorkomen leenen van afschuwelyke wangedrogten, wiens hairlokken loutere vuerpylen zyn; deze

lichtelaeije vlammen verslinden gelyktydig heideplanten, heesters, dennen, ceders en berken; de lucht zelve schynt in vollen brand te staen; ook de rivier, wier wateren nu de schitterende helderheid der vlammen terugkaetsen, dan wederom als in eene dikke wolk van zwarten rook schynt begraven te liggen, draegt by dit ysselyk tafereel ook het hare toe; vermits zy den reizer in staet stelt om zich het denkbeeld te vormen dat zyn ranke vaertuigje het hellestrand schynt te bereiken.

Hoe meer men Yakoutsk nadert, hoe breeder het bed der rivier wordt en hoe schooner en hoe toelachender de landgezigten, langsheen hare boorden, zich vertoonen: ‘Ik ben, zegt de heer Jamokanski, gedurende een' van die heldere nachten, die de enkele hooge noordelyke luchtstreek bezit, de Lena, toen hare waters, klaerder dan kristal, het azuer eens onbewolkten donkerblauwen hemels zacht terugspiegelden, statig afgevaren. Myn vaertuigje werd, met de snelheid des strooms tusschen overhangende rotsstukken, waeraf sommige door de aerdigheid harer vorming, by het schemerlicht, het voorkomen van minarets en zuilgangen opleverden, voortgedreven; eene doodsche stilte beheerschte deze geheel wilde natuer. Van zeer korten duer zyn hier deze luistervolle nachten: de tinten des avondroods bekleuren nog de westerkim en reeds breekt de dageraed aen. Myn oog ontwaert op het punt van gindsche kaep, die in het water uitspringt, een' blauwkleurigen rook: het is eene Siberiësche Izba, of boerenhut, maer brood, room, kaes en een gulhartig onthael verwachten er den reiziger, want gastvryheid hoort hier ook te huis. Eindelyk zyn wy Yakoutsk genaderd; van uit de verte ziet men haer torentje en de houten muren van haer kasteel; hier biedt de Lena, die ten gevolge harer overstrooming, door het smelten des sneeuws veroorzaekt, de nabygelegene landstreek wyds en zyds onder water gezet heeft, het tafereel aen van eenen kleinen zeeboezem, doorzaeid met eilandjes, wiens rietboschjes en heesters hunne kruinen boven de oppervlakte des waters verheffen. In het steedje is alles in rep en roer: de bevolking, naer het strand gesneld op het hooren der musketscheuten, die het sein der aenkomst van de schepen

uit het zuiden komen te geven, verwelkomt met luide groeten de Irkoutsche handelaren, die ter dezer plaets hunne reis staken; wy daerentegen waren bedacht om ons het noodige, ter voortzetting des noordelyken togts, te bezorgen.

By het afzakken des strooms bemerkten wy dat slechts tot aen gene zyde des samenvloeds der *Aldana,* voorby *Kaminskoë*, de boorden der Lena verheven en met toelachende landgezigten versierd blyven; naermate men meer en meer in het noorden dringt, worden ze lager en platter; de landstreek neemt een ruwer en wilder voorkomen aen; en beneden de uitwatering der Yïgansk treft men ze reeds in volkomene Tounders herschapen aen.

Graedsgewys vermindert het houtgewas, zoo als de boomen allengskens door lage heesters vervangen worden; en deze worden er weldra niet meer ontmoet; eindelyk bestaet het geheele plantenryk in een kleurloos mos, welk de oppervlakte der draslanden, als een doodkleed, overdekt; te midden dezer peillooze moerassen splitst zich de, tot dus verre zoo trotsche, Lena in onderscheidene armen, die treuriglyk vlietende, hare waters naer de yszee brengen. Eene menigte van vlottende eilandjes, uit wier, mos en drasplanten gevormd, strekken, tydens den kortstondigen zomer, ten verblyf aen scharen van duizende watervogels van alle slach. Een blik van op het strand naer de noordpool gewend, levert, in de verte, het zigt op, even eens of zee en lucht in den gryzen gezigteinder te samen gesmolten lagen. Noch bloem, noch plant, noch kruid komt hier het oog verlustigen. Alles treurt er; ja, de zon, die hier tydens de zomerdagen bestendig boven den horizon blyft, wier stralen bleek en zonder warmte zyn, schynt als met ongenoegen dit kleurlooze oord te bestralen; alles, in een woord, duidt op dezen onzaligen grond den overgang der levende en vruchtbare tot de doode en onbewerktuigde natuer aen.'

G.J. AVONTROODT.

Lier, Oogstmaend 1842.

Kunst- en letternieuws.
- Slagtmaend. -

- By den pryskamp van tooneelkunde door de brugsche Maetschappy, *Kunstliefde,* onlangs uitgeschreven, heeft de maetschappy de *Hoop* van Antwerpen twee eermetalen verworven; te weten, den derden prys voor het drama met *Breydel en de Coninck,* historisch drama in vyf bedryven door H. CONSCIENCE en den tweeden prys met *Keizer Karel en de Berchemsche boer,* door H. VAN PEENE. Prachtig is het onthael der Maetschappy in onze stad geweest. Na dat haer den eerewyn by het intreden der poorten door stadsoverheden was aengeboden, heeft zich de Maetschappy, door het muziek der troepen vergezeld, ten huize des Gouverneurs, Burgemeesters en Akademie bestierders begeven.

Des avonds werd er door de maetschappy de Hoop, eene vertooning van *Keizer Karel* gegeven, waerna eene Concert volgde, welk de stadsoverheid met hare tegenwoordigheid vereerde. Het feest werd door een fraei bal gesloten.

- Inschryving te Oostende by F. Vermeirsch, drukker en boekhandelaer: *Bundel der bekroonde dichtwerken by den dichten tooneelstryd te Oostende op* 4 *en* 5 *September* 1841. Een boekdeel in 8° van 50 tot 60 bladzyden. Prys van inschryving: 1 frank.

- Om by de W^{e}. Delacroix, drukker en boekhandelaer te Antwerpen, te verschynen: *Het leven, de krygsbedryven en de noodlottige dood van Zyne Koninglyke Hoogheid, Ferdinand, Philips, Hertog van Orleans, met deszelfs lykplegtigheden.* Door H.Z. - Het werkje zal met een schoon portret van den heer Brown,

professor aen de Antwerpsche Akademie, op hout gesneden, versierd zyn. De prys is gesteld op 75 centimen. Wy hebben reeds met veel lof van dit werkjen hooren spreken.

- Verschenen te Gent by Hemelsoet: *De spellingsoorlog, luimig heldendicht in vier zangen, door* PRUD. VAN DUYSE.

- De groote prys voor de schilderkunst, of de prys van Rome, is door den Jury toegewezen aen den heer PORTAELS van Vilvoorde, leerling van den heer NAVEZ.

- Verschenen te Gent by L. Hebbelynck, de vyfde aflevering van het *dagboek der Gentsche Collatie, bevattende een nauwkeurig verhael van de gebeurtenissen te Gent, en elders in Vlaenderen voorqevallen, van de jaren* 1446 *tot* 1515. *Gevolgd door de Kronyk van Vlaenderen, door twee naemlooze schryvers der XV eeuw.* Uitgegeven door A.G.B. SCHAYES, eerste beambte aen 's Ryks archief.

- Het eerste boekdeel van de werken van TOLLENS, is by de heeren Vondieren en C^{e} te Antwerpen verschenen. De uitvoering wy bekennen het met genoegen, beantwoord volkomen aen hetgene de drukkers in hunnen prospectus beloofd hebben. Het boekdeel wordt gekartonneerd aen de inschryvers afgeleverd: het beslaet by de twee honderd bladzyden.

Johan Overdael.
(1571.)
Aen mynen vriend,
Willem Vertommen, kunstschilder.

I.

De winter was hevig in de maend December van den jare 1571. Het was als of de natuer, tegelyk met de wreedheden die door de Spanjaerds in die ongelukkige dagen gepleegd werden, gezworen had den laetsten druppel bloeds in de harten der Nederlanders te doen verstyven.

Terwyl de nacht zyn somber kleed over de naekte velden nederwierp, zat in een strooijen hut, aen den oever der Schelde, naby Burgt, een man met zyne vrouw en eene jonge eenige dochter rond een smeulend vuer. - Eene aerden lamp hing aen den schoorsteen en zond wyfelend hare laetste stralen door de hut. De vlammen van het houtvuer verlichtten by poozen de

aengezigten der drie persoonen, en lieten dan gemakkelyker hunne gelaetstrekken ontwaren.

Een dier opene, bedaerde, doch in sommige omstandigheden hevige gemoederen, die als geboren zyn om de wisselvalligheden van het wrange lot te tarten en 't zure leven door te brengen, met tegen het ongeluk aenhoudend en moedvol te worstelen, las men in de houding en op het gelaet van den armen visscher. Hy was kalm en niets scheen voor het oogenblik ongemeene zielschokkingen by hem aen te duiden. Eene hevige aendoening schilderde zich op het gelaet der vrouw; men zag in hare vreesvolle en angstige blikken, dat een zielverbrekend leed over haer dreigde neêr te storten. Het meisje zat, overstelpt van droefheid, met hangende lokken in den vuergloed te staren; terwyl twee parelende tranen, over hare verbleekte wangen biggelend nederrolden.

- 'Wee hem, vrouw, die de eerste de hand op onzen huisraed leggen zal! zoo sprak Johan Overdael, - Ja, wee hem!... Ik sprak gisteren tot onzen schout: - heer, zeide ik, de belasting die de Spanjaerds my willen afeischen kan ik niet betalen; reeds zes weken zyn de binnenwateren vast, reeds drie dagen hebben wy mangel aen brood en zy willen ons nog geld afpersen?! Doch *ik* dood of myn huisraed behouden, let er wel op. - Zoo sprak ik, hy sloeg de deur voor my toe en ik kon vertrekken.'

- 'Ach! Johan! gy kent de vervolging niet, die 's lands beheerschers ons toegezworen hebben. Neen, vriend, geloof my, neen, gy weet niet dat, wanneer gy u tegen hun voornemen verzet, de dood, de vrees-

selyke dood u verwacht!.... Neen, Johan, zie van dit voornemen af, laet verkoopen, laet medenemen, verzet er u om Gods wil niet tegen! De hemel zal ons bystaen, hy zal niet gedoogen dat wy van honger en koude bezwyken?....'

Johan zweeg en scheen de woorden zyner vrouwe te overwegen. Deze verkropte hare tranen en Louiza vouwde de handen te samen en bad.

- 'Zal ik dan dit alles gedoogen? hernam Johan, als uit eenen slaep ontwakende, zal ik dan koelbloedig zien dat dit beulenras ons armoede en ellende bereidt?.. Neen, Katharina, neen, by myne ziel..... vrouwe, nooit!....' Eene hevige zenuwtrekking beliep by deze woorden zyn gansche wezen, en zyne oogen ten hemel verheffende, scheen hy de godheid in gedachten te smeeken: Almagtige! ik kan aen dit alles niet weêrstaen..... wat toeft gy ons tot u te roepen?....

Daer de nacht stil was, en de wind niet hevig blies, hoorde men de dorpsklok tien ure slaen en op denzelfden stond ontdekte men een schaterend gelach van eenige persoonen op den dyk in de verte.

Overdael stapte eensklaps tot het kleine venster, en hy zag, door de duisternis henen, eenige vuerroeren blinken; zy schenen de hut te naderen: 'Vrouwe, riep Johan, ik zie vuerroeren op den dyk, ik geloof dat er Spanjaerds op onze hut aenkomen. Waer is myne byl?'

Sidderend stonden de twee vrouwen eensklaps regt, vielen op hare kniën en riepen weenend: 'ô Johan! - ô Vader, doe geen tegenstand, ô bedaer! Uit liefde tot ons!....'

De visscher staerde met weenend oog op de twee

vrouwen, hy kuste zyne geliefde wederhelft, zyne bevallige dochter en de bedaerdheid daelde in zyn hart weder.

- ‘Ei, wie hier?’ riep een Spanjaerd die, eenige oogenblikken later de arme hut binnen trad, - ‘is 't hier de woon van den visscher Overdael?’

- ‘Wat wilt gy van hem? krygsman! sprak Johan bedaerd, ik, ben Overdael.’

- ‘Mannen! 't is hier, treedt vry binnen, hier woont de muiter.’

Een tiental krygsknechten en de kapitein, allen met groote mantels omwonden en den hoed diep op het hoofd gedrongen, traden binnen. Hunne houding liet genoeg zien dat sinds lang het minste medelyden met ongelukkigen uit hun versteende hart gebannen was.

Een van hen nam een geschrift uit zyne tesch en vroeg: ‘Zyt gy Johan Overdael?’

- ‘Ja, heer.’

Dan las hy: ‘Johan Overdael, schipper te Burgt, weigerende de belasting te betalen door 's lands Voogd en Heer bevolen; bevelen wy dat zyn huisraed morgen verkocht en zyne hut te veil gesteld worden, om de belastingpenningen in de koopsom te kunnen ligten. Daer hy aen den schout des dorps verklaerd heeft liever te sterven dan aen de belasting te voldoen, en daerdoor pligtig is geworden, als wederspannig aen de wetten van zyne Majesteit, Filips II, en van zyne Hoogedelheid den Landvoogd, is hy by dezen geschrifte aengehouden en voor den raed gedaegd, om aldaer te worden gevonnisd gelyk het behoort.’

Vooraleer Johan van zyne verslagenheid weêrgeko-

men was, prangden reeds de yzeren boeijen zyne armen. Katharina en zyne geliefde dochter, in tranen versmolten, drukten hem het laetste vaerwel op de wangen, en mompelden snikkend: ‘wy zullen elkaer eerlang wederzien, schep moed!’

- ‘Vooruit mannen!’ riep de kapitein, en de weêrklank herhaelde deze woorden vervaerlyk in de vlakte.

't Sloeg middernacht, toen de yzeren deuren van de donkere gevangenis van Beveren achter Johan Overdael krysschend toerolden.

II.

De zon was nog niet ter kimme gerezen; het licht des dageraeds gloorde flauw aen den bleeken hemel en dreef de duisternis allengs voor haer weg. De wind vloog snerpend en koud over de ruwe baren der Schelde die duizende ysklompen tegen hare oevers kwam verbreken. - Twee vrouwen dwaelden in een klein schuitje op de golven, en worstelden tegen den stroom: zy riemden naer den regten oever.

- ‘God is met ons, Louiza, wy zyn aen wal!’

- ‘ô Ja, moeder, God is met ons! doch een angstig yzen beloopt my als ik denk dat ik, binnen weinige stonden, voor den zoo wreeden Landvoogd staen zal.... De spraek zal my van angst ontgaen, moeder.’

- ‘Ach! kind, schep moed! Alva is zoo onbarmhartig mogelyk niet als men het wel zegt. Hy zal medelyden met u hebben, en gewis zal hy u uwen braven vader

wedergeven. - De smeekingen van een kind, Louiza, zullen ongetwyfeld zyn hart bewegen.'

- 'Moeder, zoo ik het niet alles zeggen kan, zoo ik gevoel dat de krachten my beginnen te ontgaen, zal ik my verhaesten te roepen: Heere en Meester! vergiffenis voor mynen vader!....'

- 'Heb betrouwen op God, kind, en hy zal u moed en krachten verleenen. De Allerhoogste kent immers onze harten? Hy ziet ze vlekloos; waerom toch zou hy ons niet helpen? Kom, Louiza, kom, laet ons hier op het berymde gras knielen en bidden, opdat God ons behulpzaem zy.....'

De twee vrouwen vielen op hare knien, hieven de handen en oogen smeekend ten hemel en baden. -

Een kanonschot weêrgalmde in de vlakte.

- 'Louiza, de morgendscheut, de Landvoogd ontwaekt,' sprak Katharina, opstaende.

Doch Louiza bleef knielen en bidden: twee groote tranen rolden over haer doodsbleek, liefelyk aengezigt.

- 'Gy weent, myn kind?' sprak de moeder, Louiza's voorhoofd kussende.

- 'Moeder, ik moet weenen, dit verligt my 't harte,' zegde het meisje, regtstaende.

De twee vrouwen omarmden zich en borstten in overvloedige tranen uit. Katharina stamelde nog snikkend: 'moed, kind! betrouw u op God!...' en 't meisje antwoordde: 'neen, 'k heb geen moed, moeder, neen! 'k heb geen betrouwen!... Ach, vader!.. arme vader..'

Eene halve uer later stonden beide vrouwen aen de brug des kasteels.

- ‘Zeg, myn kind, sprak Katharina, dat wy in armoede gedompeld zyn; zeg dat de honger ons hevig drukt; zeg hem dat wy gebrek aen alles hebben en dat de hemel hem zegenen zal, met u uwen braven vader wedertegeven; zeg hem dit, kind!’

- ‘Ja, ja, moeder,’ antwoordde Louiza snikkend.

- ‘Dan, dat God u beware!’ hernam Katharina; kuste nog eens hare weenende Louiza, en deze verdween onder de poort van het kasteel van Antwerpen.

III.

Men verbeelde zich den armen Johan in Beveren's gevangenis, met de hartverbrekendste gedachten in de kloppende borst. Hy denkt dat misschien op dit uer zyne echtgenote en beminde dochter van honger en koude byna bezwyken, zonder schuilplaets weenend rondzwerven!..... En haer niet kunnen bystaen..... En in hare behoeften niet kunnen voorzien!.... De arme vader!.... Hy rukt zich de hairen uit het hoofd, hy huilt hartverscheurend, rolt zich op den kouden grond; - niets helpt! -

Men stelle zich ter zelfder tyd voor, die arme moeder op den Scheldedyk neergezeten; het leven of de dood, het ja of neen, van den verschrikkelyken Landvoogd afwachtende. Hare blikken wenden zich angstvallig dan naer de poort van het geduchte kasteel, dan over den Scheldestroom naer heure hut. Het hart klopt haer hevig en eene gedurige jammerklagt ontvliegt hare

hygende borst. - ô Welke wrange levensbeker nutte de vrouw op dit oogenblik! En Louiza? - 't Meisje stond doodsbleek voor den Landvoogd, Alva, te sidderen.

- ‘Wat verzoekt die, die daer weenend op de knien zit en niet spreken wil? roept Alva tot eene zyner met goud omhangen slaven, - wat wil die ellendige?’

- ‘Zy vraegt de vrystelling haers vaders en het behoud van eene hut, Hoogedele Landvoogd.’

- ‘Wie is die vader en waerom is hy aengehouden?’

- ‘Hy is schipper langs gindsche zy der Schelde en heeft de belasting geweigerd te betalen, Edele Landvoogd!’

- ‘Hoe hoog schat men zyne hut en huisraed?’

- ‘Zestig piasters, Edele Landvoogd!’

- ‘De raed zal hem vonnissen; dat men deze ellendige buiten de sterkte leide!’ sprak hy met bitsen toon.

Gedurende deze samenspraek in spaensche tale, had de arme Louiza een weinig hare zielverbrekende droefheid verkropt en dacht nu hare belangen den Landvoogd voor oogen te leggen. Zy hief de handen smeekend naer hem en ving aen: ‘Genadige Heer en Landvoogd!..’ pas heeft zy deze woorden uitgesproken of een woeste Spanjaerd grypt haer by den arm, trekt haer regt en gebiedt dat zy hem volge! Een blik van verontwaerdiging schildert zich op Louiza's gelaet. - ‘Heere, slechts één woord, aenhoor een ongelukkige!’ ging zy voort.

- ‘Kryger, dat men die uitzinnige aenhoude,’ was 't antwoord van den onverbiddelyken Landvoogd.

Nu greep een forsche arm de tengere maegd vast en

sleepte haer naer de deur der zael. Dan, de handen in wanhoop naer Alva uitstrekkende, vielen deze woorden het meisje van de lippen: ‘Landvoogd! 't is waer gy hebt de magt uwe ooren voor myne smeekingen te sluiten; ja, gy kunt uwe barbaerschheid op mynen onschuldigen vader plegen, zonder dat één arm er zich tegen verzetten zal, gy kunt my en myne arme moeder in droefheid doen bezwyken, ja!..... Doch, weet! dat er een' wreker der onschuldigen is; dat God u hier of hierna, uwe wreedheid bitterlyk zal doen boeten!’

Alva wenkte; de arme Louiza werd eindelyk de zael uitgesleurd.

IV.

Het is nacht! - Ziet gy die vrouwe die daer half naekt met de hangende hairen als eene schim, alleen en traegzaem door de straten van Beveren trekt? Ziet gy ze de handen wringen en zich hopeloos op de borst kloppen, terwyl zy eenige onverstaenbare woorden mompelt, waer uit men slechts nu en dan: myn God en vergiffenis! kan opvatten? - Ziet gy ze, terwyl de sneeuwvlokken heen en wederstuiven, de handen aen het hoofd slaen en, dan weêr ras voortstappen en dan weêr plotslings stil staen?.. 't Is Katharina, Overdael's echtgenoot, Louiza's moeder. - De arme vrouw was zinneloos geworden. De ongelukken zoo hevig, zoo verpletterend en zoo kort achtereenvolgend, hadden haer hart zoo zeer getroffen,

hare ziele zoo fel doorwoed dat, aen dit alles niet kunnende wederstaen, hare zinnen zich verwarden en zy in dolle gebaren door de straten van Beveren liep.

Zy rigt heure stappen naer een oud gebouw waer het mos tusschen de witte margelsteenen des voorgevels groeit en hem omkranst en waerin de haegdissen, de vledermuizen en de gevangenen ééne wooning, éénen rustvloer hadden. - Traegzaem ging zy naer de yzeren staven aen de linker zyde: dáér was Overdael's gevangenis. De slaeplust bekroop den ongelukkige niet; de toekomst kwam hem te zwart, te angstig voor. - Hy had zich aen de yzeren staven geklemd, om de lucht beter te kunnen inademen. Katharina naderde, bewusteloos waerheên zy heure stappen rigtte.

Eene huivering beliep den armen Johan, by het zien zyner vrouwe: ‘Katharina, zyt gy het, beminde?!’ riep hy vol vreugd. Zy ging eenige schreden achterwaerts, wierp een' dwazen blik op het venster en antwoordde niet.

- ‘Vrouwe, zyt gy het?’

Eentoonig en flauw zegt de zinnelooze:

- ‘De spraek der dooden klinkt hol en angstig!’

Nu was de rampzalige Johan tot in de ziele getroffen! - ‘God, ô Algoede!’ - roept hy in wanhoop.

- ‘God!’ herhaelt de zinnelooze.

- ‘God! tot wat al bitterheid ben ik niet beschikt!.’

- ‘God! welke tael! God.....’ hervat weêr de ongelukkige.

- ‘ô Ongelukkige vrouwe! zucht Johan, ach ik gevoel het; myne gevangenis, de oneindige droefheid die gy sinds geleden hebt, zyn u dan zoo bitter voorge-

komen, hebben dan uwe ziele zoo zeer geschokt!..... Ach, vrouwe!.. en Louiza, waer schuilt ons meisje?...'

Op het woord Louiza, wrong de zinnelooze moeder de handen en riep in woede, den vinger naer Johan uitstekende:

- 'Juich, juich vry, barbaer! In niemands magt zal zy blyven, neen! De laetste Spanjaerd zal ik eerder den strot verscheuren; ja, eerder zal ik Alva's bloed drinken en zyn hart onder myne voeten vertrappen..... ja, dit moet ik.....'

Gelyk een spooksel dat 's nachts de graven zou ontgaen, zat Katharina op de kouden trappen der gevangenis; en ofschoon de sneeuw hevig stoof en ofschoon de koude bytend was en de wind bruizend over de daken blies, zat zy daer als ongevoelig en bewusteloos voor al wat de natuer het vreesselykste in zyne werken had. Zy wrong de handen, zy klopte op de bloote borst, zy speelde met de naekte voeten in den sneeuw, zy zong of zy stortte tranen, zy riep of zy sprak onverstaenbaer. - Johan sprak tot haer, zy antwoorde niet, en wanneer hy zweeg, sprak ze.

Onmogelyk, ô ja, onmogelyk, is het te zeggen wat leed het hart van Overdael op dit schouwspel doorgriefde!..... Woedend wrong hy de yzeren staven des vensters; en gelyk de leeuw die, zich in boeijen gevoelende, zyne ketens in eenen oogenblik van razerny met zyne klauwen aenklampt en aen stukken morzelt, zoo sloeg de forsche schipper de handen aen het venster, en brak en rukte de verroeste staven vloekend ten gronde. Hy klampt zich vast, springt, wringt zich in de braek en de man is de gevangenis ontsnapt!.... Nu ademt hy

vry. - De hemel mag zyne eerste bede verwerven, de Spanjaerden zyn eersten vloek!.....

- ‘Vrouwe, Katharina, wees niet bevreesd, ik kom tot u!’ roept hy.

- ‘Gy tot my?!’ antwoordt de zinnelooze op een spottenden toon, ‘neen, beul! wacht Gods wrake!’ Zoo liep zy henen en strompelde half naekt door 't wit besneeuwde en koude veld zonder dat heur arme Overdael haer achterhalen kon.

V.

Wanneer het des anderdaegs acht uren op den toren van Antwerpen sloeg, stond Johan aen den regten oever der Schelde met diepe blikken op het kasteel te staren. Mager en verbleekt was zyn gelaet; de oogen waren hem diep in het hoofd gedrongen. De blauwe schippersmuts die hy over zyn schedel getrokken had, de gebogen houding en de regter hand op de borst in den rooden kolder, lieten zien dat het voordenken hem hevig in het hart woedde. - Hy beraemde moord! want by poozen trok hy als onvrywillig de hand uit den vriezen kolder en wrong dan knarsetandend het gevest van een kruismes in de toegenepen vuist.

Hy stapt den dyk af en gaet met stille en trage schreden naer de poort des kasteels. - Hy nadert den schildwacht.

- ‘Wie daer?’ roept deze.

- ‘Zwyg, schildwacht, een aerdig geval brengt my hier.... Zyt gy Nederlander?’
- ‘Ja, burger.’
- ‘Kent gy het meisje dat gisteren by den Landvoogd kwam?’
- ‘Neen, burger. - Zy kwam van over 't water weet ik wel..... 't Was een bevallig kind....’
- ‘Vriend, zoudt gy by dit meisje kunnen komen?’
- ‘Ziet gy die deur daer? Die had ik slechts open te stooten; doch ik geloof dat zy reeds een lyk is geworden.’
- ‘Denkt gy dit?’
- ‘Ik geloof het zeker. - Nauwlyks was zy aengehouden, wanneer zy in onmagt gevallen is. De hulp die men haer heeft toegediend, schynt zonder uitwerksel te zyn geweest, en nu, zoo als ik u gezegd heb, moet zy reeds dood zyn.’
- ‘Zie, schildwacht, vriend, ik ben een arme man, ik heb kruis nog duit; doch in myne gebeden zal ik u nimmer vergeten indien ik dit meisje eens zien mag?’
- ‘Nooit, burger, dit zal niet gebeuren; ik ben mynen pligt getrouw.’
- ‘Niemand zal er immers iets van klappen?’
- ‘Dit is om het even.’
- ‘'k Zal u later tien pauwen geven, op myne eer.’
- ‘Draeg ze verder, myn vriend.’

Een flauw en pynelyk gekerm als van eene stervende kwam op dit oogenblik uit de donkere gevangenis. Eene onwederstaenbare rilling greep den bleeken Johan aen:

- ‘Zoo, gy wilt niet?’ hernam hy met hevigheid.
- ‘Ik heb het u gezegd....’

- ‘Daer, dan!’ huilde Johan, terwyl hy het kruismes uit den kolder trok en het den schildwacht in den gorgel drong. De krysman viel dood neder. Overdael sprong de sterkte in, opende de deur van Louiza's gevangenis en viel sprakeloos op zyne stervende dochter, die op 't stroo ter neêr gestrekt lag! ‘Ach Louiza!...’ was al wat de vader zeggen kon; en 't meisje hem de stervende hand toereikende, sprak: ‘Vader!’ en op denzelfden stond had heure ziele zich van den aerdschen sluijer ontdaen!....

- ‘Zie, ginds ver aen de poort; zie, God! De schildwacht ligt op den grond uitgestrekt!’ riepen eensklaps eenige krygers in de sterkte tot elkâer, terwyl zy in haest naer de brug liepen.

- ‘Hebt gy iemand gezien?’ vroeg de eene den andere.

- ‘Ja, een lang mager man.’

- ‘Van waer kwam hy?’

- ‘Hy stond daer straks met den schildwacht te klappen.’

- ‘Hy is de moorder!’

- ‘Vermoedelyk.’

- ‘Waer toch zou die ketter zich verholen houden?’

- ‘Hy is mogelyk gevlugt?’

- ‘Neen, ik heb hem de brug over zien trekken; hy moet hier zyn, sluit de poort, en vinden wy hem, zoo sterft hy, de muiter!’

- ‘Ja, ja, geene vergiffenis!’ riepen zy allen.

Men sloot de poort, de wacht liep alle hoeken in en uit, vloekte en zwoer: ‘Geene genade aen den moorder!’

- ‘Mannen, riep een van hen, die Louiza's gevangenis binnen trad, hier, hier is de ellendeling!’

Zy vonden den armzaligen visscher op de kniën en bittere tranen stortend, op het reeds koud geworden lyk zyner beminde Louiza! De kolf eens vuerroers viel hem in den nek en strekte hem styf ter aerde.

Een uer later, werden twee zakken den kouden Scheldestroom ingeworpen en 't akelig overschot van vader en dochter zonk in 't zwalpend nat.

Eenige dagen nadien, vond men achter de strooijen hut by Burgt, het paersche lyk eener vrouwe: 't was dit der zinnelooze moeder.

EDUARD MICHELS.

St. Nikolaes, 1842.

Beknopte geschiedenis der Fresco-schildering.
(*Vervolg en einde.*)

Cornelius, beschouwende de Fresco als de technische wyze van schilderen, die met de grootaertigste rigting der konst het best overeenkomt, voerde dezelve ook in Duitschland weder in. Als hy nog bestierder der Academie te Dusseldorf was, begon hy het schilderen der zalen der Glyptotheek in Munchen met de, later zoo beroemd gewordene, tooneelen uit de grieksche Godenleer. Deze schilderyen, als de eerste beduidende werken, welke de kroonprins van Beijeren (thans regerende koning Lodewik de 1ste.) door zyne kunstliefde verwekte, zyn tot zoo algemeene kennis geraekt, dat het hier overtollig is, nog iets over derzelver samenstel te zeggen. De opvatting en gedachte der voorwerpen, die in deze groote compositiën behandeld zyn, heeft men niet zelden ongrieksch en onoudheidkundig willen vinden. Ter dezer gelegenheid zou er echter vooreerst moeten onderzocht worden, of het ons tegenwoordig mogelik zy, heel en gansch den geest der Grieken te gevoelen en volgens denzelve te scheppen; en dan, verondersteld dat zulks mogelik zy, of wy het doen moeten? De eerste vrage moet wel ongetwyfeld met neen beantwoord worden, en de tweede, - onder het veronderstelde beding dat de eerste op eene bevestigende wyze zou kunnen worden opgelost, - kan geene zwarigheid voorbrengen, indien wy het doelwit der konst in het algemeen beschouwen. Dit

doelwit namelik is: zekere vertooningen uit de inwendige wereld der phantazy des kunstenaers, bymiddel der kleuren, met schoonheid en harmony in dier voege voortestellen, dat zy op den geest des aenschouwers werken, gelyk zy op het gemoed des kunstenaers gewerkt hebben. De toegang, dien zulke gewrochten by het publiek vinden, hangt af van de meerdere of mindere betrekking, die zy met den geest des tyds en met de heerschende begrippen hebben. Het verstaet zich van zelf, dat het niet alleen gelyktydige onderwerpen zyn, die de schilder behandelen en het publiek gevoelen en begrypen mag, maer dat het alles weerdig en menschelik zyn kan, welk er ook de tyd en het oord van zy, terwyl de wereld der phantazy onbegrensd en oneindig is. Wat de mensch met zynen geest vermag te bevatten, dat is *zyn.* Het zou derhalve eene dwingelandige dwaesheid zyn, den kunstenaer in willekeurige grenzen te sluiten, en hem, by voorbeeld, de zoo hoog poëtische Mythologie der Grieken te verbieden. Edoch niet als Griek kan hy hunne schatten bezitten, en niet voor Grieken heeft hy ze te beelden; maer zoo, gelyk ze in 't licht van zynen tyd en van zyn volk verschynen. Dus is er tevens in de konst iets algemeens en eeuwigs - dat is de studie van den mensch, - en iets byvoegliks en veranderliks, dat is de uitwendige vorm der konst. Derhalve heeft Cornelius met regt zyne onderwerpen uit de Godenleer kunnen scheppen; doch zyne beelden naer onze hedendaegsche wyze van zien uitvoeren. Het is hier niet de plaets, om de grondverscheidenheid tusschen het beginsel der classieke en dat der hedendaegsche konst daer te leggen; maer het wordt ligt begrepen dat schilderyen in dien aert, gelyk Pausanias die van Polygnotus in de Lesche by Delphe beschryft, in Munich en in onzen tyd eene hoogst zonderbaer en belachelik ding zyn zouden. In de uitvoering dezer Mythenbeelden treedt de magtige geest van Cornelius in zyne gansche grootheid hervoor. Overal vindt men karakter en deftigheid, welke in eenige vertooningen met de bevalligheid gepaerd gaen. De teekening is streng en de kleur eenvoudig, gelyk het vereischt wordt. Bovenal toont zich door en door in de gewrochten van dezen grooten meester de

ware en rigtige grondregel der Fresco-schildering. Menige oogenschynlike ongelykheden en onvolkomenheden komen wel gedeeltelik daeruit, dat, boven de geoefende praktizyns ZIMMERMANN(1) en SCHLOTTHAUER, ook verscheidene jongere en minder geoefende kunstenaers aen de uitvoering deel gehad hebben.

Gedurende den voortgang der werkingen in de zalen der Glyptotheek,(2) wierden te gelyk de opene arcaden aen den *Hofgarten* met fresco-schilderyen versierd. Ze zyn door verscheidene leerlingen van Cornelius geteekend en vertoonen de wigtigte gebeurtenissen der geschiedenis van Beijeren. Cornelius ondertusschen bestierder der Akademie te Munich benoemd, had zyn bestendig verblyf in deze stad gevestigd, waer het grootste deel zyner leerlingen hem heen gevolgd was. Ofschoon in deze ryen van schilderyen menige zyn, welke nog eene tamelike ongeoefendheid in samenstel en uitvoering verraden, zyn ze niettemin een duidelik bewys van de vurige opstyging dier talryke jonge krachten tot een groot doelwit; en eenige zyn zelfs, afgezonderd van dit oogpunt, ook aen en voor zich als zeer gelukkig en voortreffelik te melden. Vele werken van verscheidene weerde, gelyk de schilderyen van LANGER in het Leuchtenbergsch paleis, en in zyne eigene wooning, de plafond in den Odeon en die in de protestantsche kerk van *Hermann,* het beeld aen de kerk te Lendling van LINDENSCHMIDT en anderen treden gansch in den achtergrond tegen die der koninglike *Residenz* nevens de naestgelegene hofkappelle. Deze laetste werken zyn onmiddelik na de voleinding der Glyptotheek begonnen. Waren tot dus verre reeds vele krachten met goeden uitslag aen den

(1) De heer Zimmermann, professor aen de kunstakademie te Munich, is meer dan een praktizyn: verscheidene schilderyen van het koninglyke paleis te Munich en namelyk de bevallige voorwerpen uit Anacreon getrokken, zyn door hem geteekend. Sedert het vertrek van Cornelius naer Berlyn, bekleedt Z. de plaets van Director der kunstakademie te Munich.

(2) De *Glyptotheek* is het praelgebouw door den Koning van Beijeren voor de beeldhouwkunst opgerigt. Het houdt eene kostbare verzameling in, van oudere en nieuwere beeldwerken. In de *Pinacotheek* is de koninklyke verzameling van schilderyen ingehouden; men telt er 81 schilderwerken van Rubens.
NOTA DER REDACTIE.

dag gelegd, zoo was het nu waerachtig verbazend, hoe zoo veel te samen en te gelyker tyd ondernomen en gevorderd wierd. Hendrik *Hess* werd door den Koning gelast, de hofkapelle (ook genaemd de Allerheilige kapelle) met fresken in den middeleeuwschen styl op goudgrond te versieren, waervan voortreffelike op steen gedrukte afteekening tegenwoordig bekend zyn.(1) Men kan beweren dat sedert eeuwen geene kerk zoo weerdig, zoo harmonisch en beduidzaem begiftigd geweest is, als deze hofkapelle. Heure indruk is waerlik tooverachtig en godsdienstige aendacht inboezemend. Wat men ook tegen de herleving der oude konststylen gegronds zeggen kan, zoo wel in betrekking op deze kerk alsook op schier alle hedendaegsche architektonische gewrochten in Munich, zoo heeft toch *dat,* wat zoo magtig op 't gemoed van iedereen werkt, ook in onzen tyd eene soort van burgerregt gekregen.(2) In het koninklik slot zyn het byzonder de *zalen der Nibelungen*, welke voor de geschiedenis der Fresco-schildering van wigtigheid zyn; JULIUS SCHNORR heeft in deze ryke samenstellingen nieuwe bewyzen geleverd van zyn in de *Villa Massimi* reeds beproefd talent. Boven deze schilderyen, zyn er nog talryke kleinere in de verscheidene vertrekken en waervan het onderwerp uit de grieksche treurspelschryvers, en uit de oude en nieuwe duitsche dichters getrokken is. Deze schilderyen zyn deels *al fresco,* deels in wasverwen uitgevoerd en in enge verbinding met de architektonische ver-

(1) Het ware te wenschen dat deze merkweerdige verzameling ten gebruike van onze kunstakademiën aengekocht werden.

(2) De door den Koning van Beijeren nieuwgebouwde kerken hebben, om zoo te zeggen, eene omwenteling in de Bouwkunst voor gansch Duitschland gemaekt. Men heeft eerst erkend dat de, zoo lang verachte bouwstylen der middeleeuwen, ook schoonheden bezaten en dat er maer een ervaren kunstenaer behoefde, om die in 't licht te doen uitsteken. Het is bekend dat de vier in Munich nieuwgestichte kerken, alle in de verscheidene christelyke stylen gebouwd zyn; namelyk: de St. Bonifaciuskerk in den styl der Basiliken (5de. eeuw); de Allerheiligenkapelle in den byzantynschen styl (8de. eeuw); de St. Lodewykskerk in den rondbogigen styl (10de. eeuw); en de Maria-hulpskerk in den spitsbogigen of gothischen styl (12de. eeuw en volgende).
NOTA DER REDACTIE.

siersels; de geestryke beeldhouwer L. SCHANTHALER heeft er de meeste compositiën van geleverd.

De drie groote muerschilderyen door Cornelius in de St. Lodewikskerk uitgevoerd, staen, wat haren aert betreft, die der Allerheiligenkapelle tegenover. Deze laetste zyn stil en symbolisch; de eerste zyn dramatisch en grootsch. Ze nemen de muren des kruiskoors in; in 't midden, tegenover het hoofdportael, bevindt zich de groote compositie vertoonende het jongste geregt; in de beide zydewanden ziet men de geboorte en de kruisiging des Heeren. Het is bezonderlik het jongste geregt, welk zoo wel in grootheid des styls als in geschiktheid der uitvoering alles overtreft, wat de nieuwere tyd in dien aert zag ontstaen.

Hoe waer het ook zy dat de vergelyking van verscheidene konstwerken meestentyds tot ongeregtigheden leidt, zoo kunnen wy toch, zonder onregtig te zyn, aen de schilderyen van Hess en Cornelius ééne gemeenschappelike maet toepassen en de vrage opwerpen: ‘Welke van beide meesters heeft in de genoemde werken den kerkeliken styl getroffen, die tot onzer beschaving en tot het standpunt onzer kunst allermeest beantwoordt?’ Zonder van de weerde der Hessche schildering iets te nemen, kunnen wy zeggen dat ieder niet vooringenomene kenner dezen styl by Cornelius zal vinden, terwyl hy in de beelden der Allerheiligenkapelle blootelik eenen historischen en ons lang ontvreemden geest ziet heerschen, die op de vereischten van onzen tyd niet gegrond is. Hoe bedreven ook een kunstenaer zyn mag, om zich met den geest eens ouden tyds te doordringen; hoe geschikt hy aen den tegenwoordigen tyd dezen geest kan toepassen, altyd wordt het slechts eene toepassing; nooit kan het een vry, gezond, organisch gewrocht van zyn genie zyn, gelyk zulks ons in de versiering der Lodewikskerk te gemoet komt. - Doch mag men aen eenen tyd welke het ongeluk heeft een *herbarium vivum* te zyn van alle mogelike planten uit alle tyden, de aenneming dezer eerweerdige oude konstwyze, gelyk ze Hess met zoo veel geest uitoefent, wel verwyten?[1]

(1) De hier geuitte meening over de werken van Hess zal niet door iedereen bekrachtigd worden, die deze merkweerdige gewrochten gezien heeft. De fransche schryver Fortaul in zyne: *Lettres sur Munich,* in de *Revue de Paris* opgenomen, gelyk ook in zyn werk: *de l'art en Allemagne,* heeft over dezen kunstenaer een gansch tegenovergesteld oordeel geveld. NOTA DER REDACTIE.

Voor de koepels en openingen der 25 arcaden langs de zuid zyde der Pinacotheek ontwierp Cornelius eene ry van buitengewoon schoone teekeningen, vertoonende de voornaemste gebeurtenissen uit het leven der aenmerkelikste schilders, van Cimabue af tot Rubens, welkers uitvoering door den professor Zimmermann is bezorgd geweest. Later leverde Cornelius de ontwerpen voor de fresco-schilderyen aen de, door professor Gärtner herstelde Isarpoort. In eene 75 voet lange fresco aen de buitenzyde der poort is de praeltogt van Keizer Lodewik den Beijerschen, na den slag by Ampfing vertoont. BERNHARDT NEHER, heeft door de meesterlyke uitvoering dezer schilderyen, zich eenen beduidenden roem verworven, welke voor hem ook de beroeping naer Weiman ten gevolge had, waer hy tegenwoordig bezig is met het uitschilderen van verscheidene ruimten in het groothertoglik paleis. Door toedoen des kroonprinsen van Beijeren, heeft Lindenschmidt eene ry van treffelike compositiën gemaekt tot de schilderachtige versiering van het burgtslot Hohenschwangau; de uitvoering en voleinding daervan wordt door eenige kennisvolle jonge kunstenaers bezorgd.

Ook in het landschapschilderen heeft de fresco in onzen tyd door KAREL ROTTMANN eene bevordering gekregen, gelyk men ze tot hier toe niet vermoed en slechts voor mogelik gehouden had. Dezen ongemeene kunstenaer heeft men te danken eene ry van hoogst belangryke landgezigten van Italiën, Siciliën en Griekenland, welke zich in de arcaden des *Hofgartens* aen de bovengemelde scenen uit de geschiedenis van Beijeren aensluit. Deze merkweerdige werken toonen op eene treffende wyze, wat een genie, met beperkte middelen, gelyk de Fresco-schildering aenbiedt, vermag te doen. Al deze beelden munten niet alleen door eene grootsche samenstelling uit, maer ook door zulk eene frisch-

heid en eene betoovering van licht en kleur, dat men met dezelven, zelfs uit de beste tyden der konst, niets te vergelyken heeft. Niettegenstaende de technische zwarigheden, welke de Fresco-schildering den landschapschilder tegenstelt, is de behandeling zoo ligt en meesterachtig, dat iedereen, die daermede niet bekend is, niet vermoeden kan welke kunst en bedrevenheid er in bewezen is. Het is niet de technische behandeling alleen, waerdoor Rottmann als Fresco-landschapschilder zoo hoog staet, maer men moet ook in groote maet zyne hoogst poëtische opvatting en de kunstenaersche ordening zyner schilderyen bewonderen. Daerdoor alleen, worden portret-landschappen ware konstwerken, terwyl de mechanisch afgeschrevene gezigten, geen ander belang voorleggen, dan dat van de spiegelbeelden. Wy verlangen in een *kunstwerk* eigendommelike in vorm en kleur gekleedde gedachten eens kunstenaerschen geestes te zien heerschen: het is de ziele des kunstenaers. Waer deze ziel, dit inwendig leven ontbreekt, hebben wy hoogstens slechts kladwerk te bewonderen. Hoe ligt nu ook portret-landschappen gevaer loopen zich aen deze klippen te stooten, heeft toch Rottmann zyne opgave met zoo magtigen geest beheerscht dat men buiten genoegzame portrettrouw, ieder beeld tegelyk een hoogst harmonisch landschapsgedicht mag noemen. In betrekking op de ordening van lichten en schaduwen, heeft deze kunstenaer den voor fresco-landschappen eenigst bekwamen weg ingeslagen met alle grootere schaduwmassen in den voorgrond voor zoo veel mogelik te vermyden, en denzelve dieper in het beeld heen te verleggen; waer dan zulke toonen, betrekkelik hunne diepte en doorzigtigheid, heel wel in den kreits des fresco-palets liggen. Rottmann is thans bezig met eenige vertrekken des noordvleugels van het koninklik paleis te Munich, met landschappen te beschilderen. Hy heeft ditmael der wasschildering de voorkeur gegeven. Deze nieuwe gewrochten zyn nog meer talentvol en uitstekender dan de eersten.

Munich en zyn grootaertig kunstoefenen verlatend, wenden wy natuerlik onzen blik naer den Rhyn, waer hy de vroegste opvlieging der school bejegent, welke Cornelius aldaer grondde

en dan naer Munich verplantte. In het slot des graven van Spee te Heldorf heeft STURMER in eene zael het eerste beeld van eenen grooten Cyclus uit de geschiedenis van Keizer Frederik Barbarossa geschilderd. Dezelve ondernam met STILKE de daerstelling van het jongste geregt in de Assisenzael te Koblenz; doch dit beeld is onvoleind gebleven en in het gevolg ter oorzake van geluidkunde, met een diep liggende zoldering bedekt geweest. In Bonn wierd de *Aula* (akademiezael) van het universiteitsgebouw met vier groote fresken, de vier Faculteiten daerstellend, versierd. HERMANN maekte de compositie voor het eerste beeld (de Godsgeleerdheid) en voerde hetzelve met hulpe van GOTZENBERG en ERNST FORSTER uit; Gotzenberg alleen ontwierp en schilderde de Regtsgeleerdheid, de Wysbegeerte, gelyk ook nieuwlings de Artsenykunde. Ofschoon deze drie laetste beelden veel goeds bezitten, staen ze toch, wat de compositie betreft, verre beneden de Theologie van Hermann.

Na deze proefwerken der Corneliusche school op den Rhyn gezien te hebben, laten wy onze aendacht wenden op de fresco-schilderyen welke later uit de Schadowsche school voortgekomen zyn.

Het kan niet in twyfel getrokken worden, dat de tegenwoordige Dusseldorfsche school eene rigting volgt, welke dier van Cornelius schier gansch tegenoverstaet; edoch zoo men de zaek van een hoog standpunt aenziet, moet men erkennen dat die laetste door de andere vervolstandigd kan worden, dewyl de wederwerking van de eene zyde tegen de buitensporigheden der andere zou kunnen opwegen en de konst tot een juist midden voeren. Van eenen anderen kant, moeten wy ook in overweging nemen, dat er op den Rhyn geen kunstlievende vorst is, die door zoo veel zorgvuldigheid en met zoo vele miljoenen de ontwikkeling der schildering in eenen grooten en monumentalen styl begunstigd, gelyk in Beijeren. Het kan derhalve ons niet verwonderen, wen uit de Dusseldorper school in 't gebied der Fresco-schildering geene werken voortkomen, die met degene welke in Munich ontstaen zyn, kunnen vergeleken worden. Niettegenstaende vinden wy ook hier iets, dat nog der betrach-

ting weerd is. H. MUCKE heeft in 't slot des graven van Spee te Heldorf twee gebeurtenissen uit de historie van Frederik Barbarossa geschilderd, waervan bezonderlik het beeld van de *vernedering der Milanezen* zeer verdienstelik is. Men kan wel aen de fresken van Mucke verwyten dat ze eene te magtige kleur hebben, waerby de voornaemste eigenschap dezer schildering, het licht, gansch verloren gaet; doch ze bewyzen immers, hoe wyd in werking zulke schilderyen de olieschilderyen kunnen naderen. De technische behandeling is overigens zoo voortreffelik, dat men ze niet volkomener wenschen mag; van Mucke is ook de *Madonna metten kinde* nevens twee heiligen in eene zykapelle der St. Andreaskerk te Dusseldorp. E.F. LESSING heeft in hetzelve slot een slagtooneel by Iconium in fresco geschilderd; eene andere buitengewoon schoone en levendige compositie van hem, de bestorming dezer stad vertoonende, zal in dezelfde zael, door PLÜDDEMANN uitgevoerd worden. Het is hier nog te melden, dat verscheidene Dusseldorpsche kunstenaren door den baron van Furstenberg-Stammheim thans bezig zyn de St. Apollinariskerk by Remagen, onder de bestuer van E. DEGEN, met fresken te versieren. Ook in Saksen nemen niet alleen het koninklike huis, maer ook byzondere persoonen deel aen de Fresco-schildering. Buiten de vyf beelden naer gedichten van Göthe, door professor PESCHEL uit Dresden in eene zael op de Schönhöhe by Dittersbach aen de Elve, en de schilderyen van denzelfden kunstenaer en van PRELLER in het huis van den heer Leplay te Leipzich, bevinden zich nog vele fresco-schilderyen van VOGEL in de slotkapelle te Pillnitz. De reeds beroemde schilder BENDEMANN, van Dusseldorp, tegenwoordig bestierder der kunstakademie te Dresden, is sedert eenige jaren met een wigtig en belangryk werk bezig, namelik het beschilderen der zael waer de Landstaten van het koningryk Saksen hunne zitting houden. De schilderyen dezer zael die deel maekt van het koninklik paleis te Dresden, zyn byna volmaekt. Zy vertoonen het leven des menschen in zyne verscheidene jaren en standen; op den muer achter den troon ziet men de Godsdienst met de vier goddelike deugden. De enge ruimte van ons artikel laet het ons niet toe eene beschry-

ving dezer schoone compositiën te geven; wy zullen maer in 't kort zeggen dat zy den uitmuntendsten leerling der Dusseldorper school de allermeeste eere doen.

De stedelike besturen in Duitschland begunstigen ook deze rigting en ontwikkeling der konst. Onlangs heeft de regering van Elberfeld het Stadhuis aldaer niet fresken laten versieren en die van Aken is op het punt dit lofweerdig voorbeeld te volgen.

By Stuttgart, op het koninklik lustslot Rosenstein, heeft ANT. GEGENBAUER eene groote zael met eene koepel met fresken, uit het Milesisch verhael van de Psyche getrokken, versierd. Die schilder heeft ook in Rome zeer gelukkige proeven gemaekt, door opgespannen lynwaed met plaester en kalkmortel te overtrekken en dan *al fresco* te beschilderen, zoo dat hy ettelike vervoerbare beelden van dien aert tot stand gebragt heeft. Hy roemde by deze toebereiding dit voordeel, dat, door het bevochtigen der achterzyde, het schilderen op denzelfden mortelgrond zonder moeijelikheid nog den tweeden, ja zelfs den derden dag zoude mogelik zyn. Dat echter door dit voordeel ook andere zulke schilderyen op deze wyze zouden gemaekt worden en dan in den muer ingezet, heeft de uitvinder gewis nooit ernstelik gemeend.

In de gipszael des Stadelschen Instituets te Frankfort op den Main heeft Veith een groot symbolisch frescobeeld uitgevoerd, welk de invoering des christendoms in Duitschland en de daer door bewerkte beschaving vertoont; men ziet er twee allegorische figuren Italia en Germania, waervan teekening en uitdrukking niets te wenschen laten, de Italia bezonder door haren hoogen en edelen styl maekt eenen byblyvenden indruk. In Hanover heeft de professor K. OESTERLEY in de nieuwgebouwde slotkerk aldaer een groot fresco-beeld uitgevoerd, dat in die zeldzaem versierde kerk niet zeer op zyne plaets schynt.

Hiermede hebben wy een tamelik volstandig overzigt gegeven van de werken der duitsche kunstenaers in het vak der fresco-schildery. Wat door de Italjanen in de nieuwe tyden bezonder merkweerdigs gedaen geweest is, beperkt zich wel hoofdzakelik op de schilderyen van BENVENUTI in de koepel der San-Lorenzo-

kapelle te Florentiën. In Frankryk, waer eigentlik op geen tydstip de kunst in die verhevene rigting bloeide, op welke wy hier het oog rigten, wisten wy ook in de nieuwste tyden niets waerlik uitmuntends te noemen. De werken, welke eigentlik hiertoe zouden moeten behooren, zyn deels in olie, - deels in wasverwen uitgevoerd. Dat daerdoor het waer grondstelsel der monumentale wandschildering ganschelik vernield worde, gelyk wy hier boven getoond hebben, wordt ook bekrachtigd door het resultaet der voleinde schilderyen in den Louvre, den Pantheon en de St. Madalenakerk.

In Belgiën, in dit *Italiën des noorden*, gelyk men het somtyds roemlik noemt, is de Fresco-schildering tot hiertoe onbekend.

(*Naer het Hoogduitsch bearbeid.*)

V.D.H.

Sagen der boorden van den Rhyn.
III.
De kolenbrander.

De omstreken van den Hartz zyn van over onheugelyke tyden de gewaende schuilplaets van nikkers, kobolden en dwergen. De bewooners van dit oord, meest myngravers en kolenbranders, natuerlyk aen de bygeloovigheid onderhevig, beweren dat er in de eenzame bosschen zich een geest ophoudt, dien zy den *Geest van den Hartz* noemen. Zie hier hoe de goede besjes dezen beschermgeest, welken zy zeggen meermaels by goochelende maneschyn gezien te hebben, aen hare kleinkinderen afschilderen: zyne gestalte is als die van eenen reus, zyne leden zyn forsch en dragen het kenmerk van eene buitengewoone magt, zyn lyf is met lange hairen bewassen, eene kroon, van eikenbladeren gevlochten, omgeeft hem den schedel, om den middel draegt hy eenen dergelyken gordel en zyn gespierde arm is met eenen dikken ontwortelden pynboom gewapend.

Eertyds moet die beschermgeest zich dikwyls aen de

bewooners van den Hartz vertoond hebben; dan wees hy hun verborgene schatten aen, dan sprak hy met hen over de mynen en den landbouw; maer soms joeg hy hun ook door zyne ruwe handelwyze den schrik op het lyf, en dikwyls had men opgemerkt dat zyne weldaden, alhoewel schaers uitgedeeld, meest altyd tot schade dienden van hen die ze ontvangen hadden. Ook was het om die reden, dat de leeraers van den Godsdienst gedurig tegen het volk uitvielen opdat het alle gemeenschap met hem zoude afbreken: echter zagen die ieverige mannen zelden hunne poogingen bekroond, zelden hunnen heilzamen raed gevolgd.

Eenen morgen beklom er weder een Munnik den kansel in de kerk te Morgenbrod, om de landlieden te overreden van hunne onderhandelingen met den listigen geest te staken. Door zynen Godsdienstyver gedreven, hekelde hy eerst de ondeugd der inwooners, maer bovenal donderde hy tegen hen om de betrekkingen, welke zy met den Beschermgeest onderhielden. Hy vervloekte dien broeder van Astaroth en Belsebuth en bezweerde hem in de Helle, die hy om het menschdom in zyne netten te trekken had verlaten, terugtekeeren.

Allen hadden tot dan toe met stilzwygen de redevoering aenhoord, wanneer een oude myngraver die met ongeduld naer des Munniks krachtige woorden had geluisterd, uitriep:

'Een *zwervende* Munnik kan al zeggen wat hem goeddunkt, maer wy, inwooners van den Hartz, wy moeten in den Hartz *leven,* wy blyven in de magt van den beleedigden Beschermgeest. Wreken wy dan den hoon hem aengedaen, laten wy die vermetelheid niet

ongestraft; anders worden wy de slagtoffers van zyne billyke woede.'

Deze woorden waren genoeg om geheel de kerk in rep en roer te brengen. Eenige mannen waeronder de oude myngraver, beklommen driftig den kansel, on rukten den Munnik van den trap. Deze vlugtte uit de kerk: de landlieden achtervolgden hem, en joegen hem, onder eenen hagel van steenen, uit het dorp.

'Geene tweedemael, riep de oude myngraver, zal hy by ons den Beschermgeest komen hoonen.'

Drie jonge kolenbranders die de preek bygewoond hadden, keerden naer hunne hutte terug. Onderweg viel het gesprek natuerlyk op den geest van den Hartz en het sermoen van den Munnik. Max en Johan Waldeck de twee oudste broeders beweerden dat de redevoering verwaend en onbescheiden was geweest, maer dat het echter toch gevaerlyk was, betrekkingen met den geest aenteknoopen want dat hy listig, kwaedaerdig en magtig was, en dat degene die er mede verbindtenissen hadden aengegaen, zich er immer kwalyk hadden by gevonden. Ter staving van hun gezegde, gaven zy het verhael van het moedige ros dat Ridder Reinout ten geschenke had gekregen, en dat hem over alle ridders deed zegepralen, maer hem eindelyk in eenen afgrond had geworpen; en dat van die oude vrouw uit het dorp, aen wie hy een geheim had ontdekt, dat haer veel geld deed winnen, maer haer eindelyk, als toovenares, op den brandstapel bragt. Marten Waldeck, de jongste broeder, zeide integendeel dat de geest een goede geest was, dat hy als een eenvoudig landman op rotsen en in wildernissen leefde, en dat het, het gebruik van zyne

gaven was en geenszins zyne gaven zelve, die soms het verderf van onbezonnenen veroorzaekt had: ‘broeders, ging hy voort, wilde het geluk ook eens dat hy my tot zynen gunsteling verkoor!’

Eindelyk kwamen zy aen de arme wooning. Geen woord werd er meer noch over den Munnik noch over den geest gerept.

De karre werd met hout geladen en naer den Brockemberg gevoerd om aldaer kolen te branden. By het vallen van den avond werd het vuer aen den houtstapel gestoken en weldra verhief zich de vlam in de lucht.

Twee der broeders strekten hunne vermoeide leden op de van drooge bladeren gemaekte legers, daer hunne hulp aen het vuer niet meer vereischt werd. De andere waekte intusschentyd om allen toeval te vermyden.

Zoo was het de gewoonte by de drie gebroeders: ieder had zyne beurt om gedurende eenige uren te waken, terwyl de anderen zich aen de rust overgaven. Max was de eerste die het vuer moest gade slaen. Reeds had hy gedurende eene uer stilzwygend op den stapel gestaerd, en met een yzer het brandende hout geschikt, wanneer hy over een moeras, die den Brockemberg van eene weide scheidt, eene vlam ten hemel zag stygen. Max kon zich geen denkbeeld vormen waeruit die vlam voortsproot. Misschien, dacht hy, is het eene hoeve die af brandt; maer, ging hy weder voort, dit is onmogelyk, die streek is niet bewoond; zouden het geene kolenbranders zyn? Neen, dan hadden wy toch in den dag het hout zien aenbrengen.... Max ging immer voort in zyne gissingen, echter daer hy de ware oorzaek niet kon opsporen, verliet hy het vuer en klom op den top van

den berg. Aldaer kon hy het wonderbaer vertoog bespeuren: eenige zwarte mannetjes dansten rond een groot vuer, hunne hoofden waren wel driemael grooter dan hun lichaem, en hun getal scheen verdubbeld, door de altyd bewegende schaduwen welke de vlam op den grond weêrkaetste. Wat aerdig schouwspel! Wanneer zy eenige oogenblikken rond het vuer gedanst hadden, draeiden zy op één been, liepen door de vlammen en deden de lucht door hunne vreugdekreten wedergalmen.

De vrees, welke Max gevoelde, deed hem weldra van den Brockemberg afstygen. Langzaem doofde zich de vlam uit en het zonderlinge verschynsel verdween.

Nu was de beurt van Johan gekomen. Max verliet de waek zonder zynen broeder over de zwarte mannetjes te spreken. Weder vernieuwt zich de brand op de weide, en de zwarte mannetjes dansen weder rond het vuer. Johan moediger dan zyn broeder, verliet zyn werk en begaf zich naer de plaets waer hy het vuer had gezien. Hy klom op eene steile rots, en liet het oog in de verte dwalen. Hy bemerkte in 't midden van eenige dwergen eenen Reus met lange hairen, en een zware pynboom in de hand: spoedig herkende hy in dien Reus den *Beschermgeest van den Hartz.* Verschrikt, wendde hy het oog van dit zonderling verschynsel, sloeg een kruis, en stuerde weder eenen bevreesden blik naer de plaets, waer de dwergen zich daer even vermaekten: - alles was verdwenen; de maen alleen verspreidde statig hare stralen door de eikenboomen. Hy voelt zich den moed in het hart herleven en rigt zyne stappen naer de weide; maer nergens vindt hy de

overblyfselen van het vuer; het gras waerop het brandende hout had gelegen en de eikentakken, welke gloeijend schenen, waren door den dauw bevochtigd.

Johan keerde naer den houtstapel terug, en begaf zich ter rust, daer zyne waekuren verloopen waren.

Marten's beurt was nu gekomen. Zyne eerste zorg was te onderzoeken hoe het met het kolenbranden stond; maer groot was zyne verwondering wanneer hy geen sprankje vuer meer ontdekte. ‘Myne twee makkers, riep hy misnoegd uit, hebben zeker de heldere maneschyn op hunne opene oogen niet kunnen verdragen; zy zullen met den haek in de hand zachtjes ingesluimerd zyn! De Waldeck's, ging hy schertsend voort, komen morgen met eenen legen wagen op de markt.’

Marten poogde het vuer weder aentesteken, maer te vergeefs; hy wilde dan zyne broeders wekken: maer op eens ziet hy in de verte eene vlam opstygen. Verwonderd staerde hy eerst op het vuer, maer na een kort stilzwygen, riep hy: ‘dat het zy wie het wil, ware het de duivel die zich ginder warmt, ik wil toch een brandhout vragen om mynen stapel weder aentesteken.’

Hy kwam dan den Brockemberg af, doorkruiste de moeras, en weldra herkende hy den Geest van den Hartz. Marten beeft voor de eerstemael van zyn leven; maer eensklaps herneemt hy zynen weifelenden moed en stapt onverschrokken voort.

Hoe meer hy nadert, hoe koddiger de gestalte der dwergen wordt. Op eens nemen zy allen eenen brandstok, loopen verward door elkander, bonsen tegen een, en slingeren met het vuer, dat als een stortregen op het gras nedervalt. Marten bleef intusschen nog eenige

schreden van het zonderling gezelschap verwyderd; wanneer de dwergen hem opmerkten, borsten zy allen in eenen schaterlach uit. Waldeck bleef verbysterd staen.

‘Wie zyt gy?’ riep de Reus hem donderend toe.

‘Ik? antwoordde de jongeling, ik? Marten Waldeck, kolenbrander: maer gy? zeg, wie zyt gy?’

‘De Koning van de bosschen en der mynen, riep de geest. Wat vermetel gedacht heeft u hier gevoerd? Spreek!’

‘Ik kom eenen brandstok halen om myn vuer aentesteken, sprak Marten op een barschen toon. Wat doet gy hier?’

‘Hebt gy oogen! riep de Geest, spoed u, neem uwen brandstok, verwyder u; want geen stervling aenschouwt onze feesten ongestraft.’

Marten greep eenen brandstok en vertrok onder het schaterend gelach der dwergen. Nu trachtte hy met nieuwen moed zyn vuer te ontsteken; maer zyne moeite was vruchteloos: het hout dat daer even in vollen gloed stond, doofde uit.

‘Wat nu gedaen, dacht Marten, wel, ik waeg het nog eens, ik keer terug naer die aerdige mannen.’

Hy nadert het vuer, maer de Geest en de dwergen waren verdwenen. Ditmael koos hy het zwaerste en meest vlammende hout uit den stapel en vloog spoedig naer den berg. Nogmaels doet hy alle poogingen om het vuer aentesteken, maer het hout vat geene vlam, en de brandstok dooft weder uit. Daer hy gezien had dat de Geest en de dwergen zich niet meer by het vuer bevonden, groeide zyne stoutheid aen, hy wilde eene derdemael de kans wagen en ylde naer de weide.

Terwyl hy het meestbrandende hout zoekt, verschynt op eens de Geest: ‘Heb de vermetelheid, schreeuwt hy hem toe, nog eens den stapel te naderen en myn pynboom verbryzelt u het hoofd!’

Door die bedreiging ontsteld, grypt hy spoedig een brandhout en loopt naer den Brockemberg. Ondanks alle zyne moeite, doofde de brandstok uit; hy liet dan het kolenbranden, en wierp zich afgemat op het bladerleger.

Langzaem steeg de zon boven de kim, en reeds waren de drie broeders ontwaekt. Marten vertelde hun wat hy des nachts gezien had: spoedig begaven zy zich naer den berg om te onderzoeken hoe het met hunne takkebossen stond.

Groot was hunne vreugde, wanneer zy in plaets der geroofde brandstokken, drie staven van louter goud vonden. De schat werd seffens ouder de broeders verdeeld.

Marten wilde zich de handen met het kolenbranden niet meer bevuilen, kocht erven, bosschen, deed zich een treflyk slot bouwen, kreeg adelbrieven, en maekte zich, trots den nyd der andere edellieden, door zyne onverschrokkenheid in den oorlog beroemd. Weldra trok hy zich den haet van het volk op het lyf; niemand kon dien toovenaer, zoo als men hem noemde, om zynen hoogmoed verdragen.

Zeker hertog had al de duitsche ridders op een steekspel genoodigd. De baron Van Waldeck met zyne broeders, vertoonde er zich ook om naer den prys te dingen, en hy vroeg aen den hertog verlof om in het strydperk te treden. Maer al de andere edelen bedreig-

den den hertog de feesten te verlaten, zoo hy de *kolenbranders* niet weg zond. De hertog deed dan aen de drie broeders aenkondigen dat zy zich van het steekspel moesten verwyderen. De baron Van Waldeck aenzag dit als een hoon zynen adel aengedaen, en verlangde niets vuriger dan rekening aen den hertog jegens zyne handelwyze te vragen. Hy doodde den wapendrager die hem het strydperk wilde doen verlaten. Eenen wapendrager dooden, werd volgens de wetten van het steekspel als eene groote euveldaed aenzien: men verklaerde hem vervallen van zynen adeldom, en, naer het gebruik, kapte men hem den regter arm af, en leverde hem zelven aen de woede van het volk over. De twee broeders hadden de grootste moeite, om den ongelukkige aen de handen van de op hem reeds verbitterde menigte te ontrukken. Max, na den ganschen omtrek doorkruist te hebben, vond eindelyk eenen wagen om zynen zieltogenden broeder naer den burgt te voeren. Aen den Brockemberg gekomen, verscheen hun een pelgrim, wiens ledematen en gestalte grooter werden naermate zy hem naderden. Op eens viel zyn mantel hem van de schouderen, zyn gryze baerd verdween, de kap welke zyn hoofd omgaf, veranderde in eene kroon van eikenbladeren, en de pelgrimstaf, waerop hy leunde, werd in eenen ontwortelden pynboom herschapen: het was de *Geest van den Hartz.*

'Waldeck, gilde hy uit, waer zyn myne brandstokken?' Marten opende zyn stervend oog en wierp eenen dreigenden blik op den geest; maer deze verdween onder eenen schaterenden lach.

Max en Johan, ontsteld door deze zonderlinge ont-

moeting, stuerden den wagen naer een klooster waer van zy de hooge torentinnen in de verte ontdekten. Daer werden ze ontvangen door eenen munnik, die Marten's biecht hoorde en hem de troostbronnen van den Godsdienst in zyne laetste stonden toediende. Die munnik was degene welken men drie jaren te voren tot Morgenbrod had willen steenigen.

Drie jaren had Marten in rykdom en genuchten geleefd, *drie* brandstokken had hy aen het dwergenvuer ontnomen.

Het lichaem van Waldeck werd in het klooster begraven, en de twee broeders sleten er het overig hunner levensdagen.

Heden nog, niet verre van Morgenbrod, vertoonen zich eenige puinen van eenen burgt. De myngravers beweren dat de geest van den Hartz er zyn verblyf houdt; die puinen zyn de overblyfselen van den burgt weleer door den *Kolenbrander* gebouwd.

JAKOB H.

De verwachting.

De zon is warm, de lucht is zacht,
De zee is kalm en glad;
De vischerschuiten dobbren voort,
Op 't zwalpend pekelnat.

Reeds voor de zon in 't oosten blonk,
Was Jakob aen de ree,
En zong een vrolyk liedjen op
En vaerde diep in zee.

Zyn gade bleef de strooijen hut
Bewaren, en haer blik
Tuerde op den breeden oceaen,
Bleef vry van allen schrik.

Zy streelde zacht haer tenger kroost
Dat, spelend om haer knien,
Steeds vroeg wanneer de vader kwam,
Van ryke vangst voorzien.

Zy troetelde de zuigeling,
Die aen haer blanke borst
Haer toelachte, en in kinderlust
Verzadigde zyn dorst;

Of wel zy sprak haer zoontje toe,
Wiens jonge boezem sloeg,
Terwyl hy staerde op de oceaen
En ongeduldig vroeg:

Wanneer hy toch met vader zou
Op vischvangst mogen gaen,

En weêr zou keeren naer de hut,
Met ryken buit belaên?

Een traen ontsprong het moederoog,
Zy zoende 't moedig wicht,
Terwyl een fier, een bly gevoel
Ontglom op haer gezigt.

De dag verging. - De zonneglans
Verdween. - Een holle wind
Vloog ylings over d'oceaen,
De donder raesde ontzind.

En rolde door de vlakte heen,
De bliksem vloog in 't rond,
De boomen kraekten, by 't orkaen,
Geheven uit den grond.

En Jakob is nog niet terug;
Zyn vrouw ylt naer de rêe
En staet daer weenend, turend op
De fel geschokte zee.

Daer wacht zy uren, uren lang,
Verkropt haer diepe smart,
En hoop en vrees en angst en schrik
Beklemmen haer het hart.

Een aental schuiten naken 't strand;
Doch waer is Jakobs schuit?
Waer blyft haer lieve Jakob? God!
Is hy der zee ten buit?....

Doch, neen, zy ziet hem. In den boot
Haers buermans ligt hy neêr;
Daer ligt hy koud en paers en styf:
Zy heeft geen gade meer!....

P.F.V.K.

Antwerpen, 16 *November* 1842.

By het doodbed myns broeders.

Nog eenmael en voor den laetsten keer, ô geliefde broeder, waek ik hier by u, en dan nimmermeer. Ik die uw leidsman in vreemde steden en landen was, die u steeds aen myne zyde had, ik druk thans uwe koude, verstorvene hand... Weleens deelden wy te samen de gouden droomen die de hemel ons toezond; onze zielen waren vereenigd door een band van trouw en liefde, thans rukt de dood u van my af en sluit u de oogen in het midden van uwen lentetyd..... ô Lodewyk, uwe laetste woorden klinken nog in myne ooren, en eeuwig blyven zy in myne ziel geprent: ‘ô broeder, zegdet gy, ik zie reeds den engel der dood die my wenkt en die my welhaest uit het leven zal rukken: vaerwel, gy, myn trouwe broeder. Zeg mynen vrienden vaerwel. ô Ik zal myn vaderland niet meer zien! ô Broeder, in de eeuwigheid zullen wy onze vriendschap hervinden! Vaerwel....’

Dit waren de laetste woorden die gy my stervend toespraekt, terwyl een vloed van tranen uit myne oo-

gen stroomde. Ik sta nog aen uw doodsbed. ô Kon ik u door myne tranen ontwaken. Ik omhels u nog en kan myne oogen niet van uw verstorven aengezigt afwenden. Uw voorhoofd, waer weleer uw geest op uitscheen, is thans bleek en verstorven. Uwe oogen, die eertyds als twee starren blonken, zyn thans verdoofd en gesloten. Uw eertyds lachende mond is zonder spraek, de blos is van uwe wangen weggevaegd, en geest en moed, alles is met uwe reine ziel ten hemel gevaren. Uw lichaem slechts rust koud en naekt in de armen der onverbiddelyke dood.

Gelyk aen eene lentebloem, heeft men u vol leven van uwen stengel gerukt. Met geweld heeft men u uit de armen der hoop getrokken, en vreugd en roem en geluk ontnomen.

De toekomst nogtans lachtte u toe; het leven beloofde u eenen paradyschen wellust; de engel der hoop streelde u, wiegde u in zyne zachte armen en dekte u met zyne donsige vleugelen. Gy waert gelukkig, broeder, gy droomdet aen de onsterflykheid die uwen geest door hare stralen omkransde; gy waert onze blydschap, onze vreugde; en thans is de gansche wereld voor u verdwenen en uwe gedachte alleen blyft ons by en doet ons hart bloeden. Slechts in de eeuwigheid, gy hebt het gezegd, zullen wy elkaer wedervinden.

Thans zyt gy gelyk aen het overschot eener verslensde bloem: de aerde, - wy - bezitten van u niets meer. Onze tranen zullen voortaen de eenige samenspraek zyn welke wy met u kunnen houden; want uwe vreugd was onze vreugd, uw geluk was ons geluk. Wy waren elkanders troost; het scheiden viel ons immer zoo zwaer,

het wederzien zoo zoet, onze geluksdroomen waren ons zoo lief! helaes, zy moesten van korten duer zyn!..

Zoo vergaet alles, ô Lodewyk. Als de laetste stralen der avondzonne, zyt gy verdwenen. Gy schynt nog te slapen, ja; doch onze schoone droomen slapen met u. De doodenslaep is zwaer, lieve broeder, en in het graf is alles stil en eenzaem: alle hoop is daer verdwenen! De zon zal de aerde, die u dekt, beschynen; doch gy zult hare koesterende warmte niet meer gevoelen; de avondwind zal nog tusschen bloemen en bladeren woelen; doch gy zult zyn gesuis niet meer hooren. Nooit meer zal de liefde in uwe oogen gloeijen; want in het graf is het donker en eenzaem.....

Vandaeg zaegt gy de zon voor de laetste mael en met haer zyt gy ondergegaen; op hare laetste stralen schoof uwe ziel naer het hemelryk; en de treurige maen mogt alleen uw koude lyk beschynen.

Doch thans zweeft gy met de engelen op zilveren wolken; gy heerscht met hen over de sferen en zingt met het heilig koor den lof van den Heer der Heeren.

Ons blyft nog eenen tyd van zuchten over; uwe geheugenis alleen zal ons soms nog vertroosten; uwe grafplaets zal getuigen onzer tranen wezen; wy zullen dezelve weenend bezoeken, er weenend bystaen en ze weenend verlaten.

Vaerwel dan, broeder, voor de laetste mael: vaerwel! Nog eens druk ik uwe koude, verstorvene hand, en nu, vaerwel tot in de eeuwigheid.....

JOZEF GEEFS.

Auteuil by Parys. 31 *Oogst,* 1841.

List.

‘Vleijen, liegen en bedriegen:
Daer in ligt der minnaers kunst,
Daer mêe paeijen zy de meisjes,
Daer mêe winnen zy haer gunst.

Even bood my Frans een roosje;
Met een kus betaelde ik het.
Wat bedrog! het arme bloempje
Was ontbalsemd en verplet.’

- ‘Sus uw klagt, myn lieve Lysje,’
Sprak de minnaer, ‘treur toch niet,
'k Geef u duizend andre roosjes
Van de schoonsten die men ziet!’

- ‘'k Vraeg van u geen giften langer,
Daer voor haet ik u te zeer:
'k Vraeg u slechts myn kusje weder;
Geef my ras myn kusje weêr!

R.B.B.

Aen onze Inteekenaren en lezers.

De derde jaergang der Noordstar is thans vervuld. - Dat is te zeggen dat wy drie jaren onzen arbeid hebben besteed om aen het vlaemsche grondstelsel het onze bytedragen; dat wy geene moeite, geenen last hebben geschuwd om ons voorgenomen doelwit te treffen. - Dit doelwit bestond wel bezonderlyk hierin, dat wy moesten trachten, zoo veel het ons vermogen toeliet, den leeslust by onze vlaemschsprekende medeburgeren optewekken, en ter zelfder tyd de voorregten onzer moedertael by de gezaghebbenden te pleiten. - Dit hebben wy ook trachten te doen, en wy vreezen niet vermetel noch verwaend te zyn met te gelooven, dat wy moedig medegewerkt hebben om dit edel doelwit te bereiken. - Thans hebben wy besloten, lieve lezers, het verschynen des Tydschrifts te staken.

Hier zal men ons denkelyk eene vraeg doen en zeggen: ‘Is thans de leeslust ten vollen opgewekt, is de tael in hare natuerlyke regten reeds hersteld geworden, is het doelwit ten vollen bereikt?’ - Wy antwoorden ‘ja en neen.’ Wy zeggen: ‘Ja, wy hebben het doelwit bereikt welk wy, by het oprigten der Noordstar in het oog hadden; wy hebben den leeslust helpen

opwekken, voor zoo veel wy het ons voorgesteld hadden; wy hebben de volle uitwerking verkregen van de middelen die wy toegediend hebben.' - Wy zeggen ook: 'Neen, het doelwit is niet ten vollen bereikt; de leeslust is nog niet genoeg verspreidt; de regten onzer moedertael zyn nog in verre na niet teruggewonnen.' - En toch, lieve lezers, stellen wy een einde aen het verschynen van ons Tydschrift; en toch laten wy eene onderneming varen welke, zoo niet luisterryk uitblonk, ten minste op verzekerde gronden rustte en door het vlaemsche publiek met zoo veel liefde ondersteund werd. Aen al wie dit besluit vreemd kan schynen, zullen wy zeggen dat wy gelooven dat er, sedert het oprigten des Tydschrifts en het tegenwoordig oogenblik, zich eene groote verandering in het vlaemsch publiek heeft opgedaen; dat het kind jongeling is geworden; dat onze vlaemsche lezers iets anders noodig hebben; met een woord, dat er andere geestnoodwendigheden zich opdoen. 'Waerom, zal men mogelyk zeggen, kan men het Tydschrift dan ook geene veranderingen doen ondergaen, waerom kan men het volgens de vereischte noodwendigheden niet inrigten?' - Hierop antwoorden wy wederom, dat dit eene gansch nieuwe onderneming moet zyn; dat de gedachte, welke wy over de nieuwe noodwendigheden hebben opgevat, van zulken aert is dat eene verandering, eene herkleeding niet voldoende zyn kunnen; dat wy het noodig vinden eene duidelyke scheidspael daer te stellen en een gansch nieuw werk aentevangen. Die gedachte zal, indien ons de tyd het toelaet, uitgevoerd worden; want niets ligt ons meer ter harte dan onze ryke moedertael te bevoorderen en het vlaemsche publiek tot nut te verstrekken. Welke vorm onze toekomstige werkzaemheden zal omkleeden, zeggen wy nog niet. In alle geval hopen wy, dat er nut en voordeel voor de tael en letterkunde zal uit ontstaen.

En nu stellen wy deze gelegenheid te baet om, niet alleen het publiek, dat ons zoo mild ondersteund heeft, maer ook de jonge schryvers, die ons met hunne voortbrengsels vereerd hebben, onzen openbaren en hartelyken dank aentebieden. De kunstenaers welke geholpen hebben, om door hunne etsingen het Tydschrift te bevoordeelen, hebben insgelyks regt op onze erkentenis en wy achten ons gelukkig er hun hier een blyk van te kunnen geven.

Wy zullen eindigen met aen onze lezers en het publiek bekend te maken, dat het derde nummer van den herdruk des Tydschrifts eerstdaegs zal te koop gezet worden, en wy dus in staet zullen zyn om nog eenige volledige verzamelingen der Noordstar aen de liefhebbers ter hand te stellen. De drie eerste nummers, welke sommigen onzer inschryvers ontberen, zullen ook afzonderlyk verkrygbaer zyn.

De Redactie.

Antwerpen 25 *November,* 1842.

Kunst- en letternieuws.
- Wintermaend. -

- Verschenen te Antwerpen by K. Oberts: *De witte lykbidder of het feest in den kelder,* kluchtspel in één bedryf door EMM. ROSSEELS. Prys fr. 1»00.

- Te Kortryk by C. Jaspin: Fabelen, door P.F. REINIER. Prys 75 centimen.

- Te Antwerpen by De Wever: *Dichterlyke bespiegeling op het Onze Vader,* door TH. VAN RYSWYCK.

- Aengekondigd: *Beschryving van het koningryk België; naer J.P.F. Wap*; een leesboek, ingerigt ten gebruike der hoogste klassen in de lagere scholen door J.B. COURTMANS. Het werkje zal ongeveer 50 bladzyden beslaen, en tegen 1 December afgeleverd worden ten pryze van 3 franken het dozyn. Na dit tydstip zal de prys op fr. 3»60 gebragt worden.

- Inschryving. - *Geschiedenis van Antwerpen sedert de stichting der Stad tot onze tyden.* Opgesteld en uitgegeven op last van de Rederykkamer, de Olyftak, met kaerten en platen. - Vier boekdeelen in 8°. elk van ongeveer de 400 bladz. Het werk zal op fraei velyn papier en met nieuwe letter gedrukt worden. Het zal verschynen by aflevering van 4 à 8 vellen druks, op onbepaelde tydstippen, aen 20 centimen het vel, voor Antwerpen; en 25 centimen voor de andere steden des ryks, vrachtvry toegezonden. Platen en kaerten, door onze beste kunstenaren geteekend en gesneden, zullen aen de inschryvers kosteloos afgeleverd worden. Men schryft in by de drukkers J.P. Vandieren en C^e^. in de Hochstetterstraet N°. 2424 te Antwerpen.

- *Eerste oefeningen in het lezen* door COURTMANS. - Laegste klasse, te Gent by Hemelsoet. 1842.

EINDE VAN HET ZESDE EN LAETSTE DEEL.